

Revista de Științe Militare

Editată de Secția de Științe Militare
a Academiei Oamenilor de Știință din România

REVISTA DE ȘTIINȚE MILITARE ANUL XIII, 2013 NR. 2 (31)

ISSN ONLINE 2457-9904

Nr. 2 (31)
Anul XIII, 2013

*Revista
de
Științe Militare*

*Editată de Secția de Științe Militare
a Academiei Oamenilor de Știință din România*

ISSN ONLINE 2457-9904

Nr. 2 (31)
Anul XIII, 2013

CUPRINS

SECURITATEA INDIVIDULUI ȘI SECURITATEA INFRASTRUCTURILOR CRITICE – RELAȚII ȘI INTERDEPENDENȚE –	5
<i>General-locotenent prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI</i>	
EVOLUȚII GEOPOLITICE GLOBALE ȘI REGIONALE PROBABILE ÎN SECOLUL XXI (I)	14
<i>General-maior (r) prof. cons. dr. Constantin MINCU</i>	
IMPLICAȚIILE RĂZBOIULUI BAZAT PE REȚEA ȘI ALE CAPABILITĂȚILOR FACILITATE DE REȚEA ASUPRA REȚELELOR INFORMAȚIONALE DE TIPUL C4ISR LA NIVELUL ARMATEI ROMÂNIEI	31
<i>General locotenent (r) prof. univ. dr. Cristea DUMITRU</i>	
IMPLICAȚII ALE RETRAGERII ISAF/NATO DIN AFGANISTAN.....	51
<i>General maior (r) prof. univ. dr. Visarion NEAGOE</i>	
PROTECȚIA MEDICALĂ ÎMPOTRIVA ARMELOR BIOLOGICE ȘI A BIOTERRORISMULUI, PRIN CAPACITĂȚI DE DIAGNOSTIC SPECIFICE	61
<i>Colonel (r.) medic dr. Viorel ORDEANU CS.I</i> <i>Dr.med.vet. Marius NECȘULESCU CS.I</i> <i>General-maior (r) medic acad. prof. univ. dr. Victor A. VOICU CS.I</i>	
OPINII DESPRE LOGISTICA MILITARĂ ÎNTR-UN MEDIU DE SECURITATE TURBULENT	74
<i>General de brigadă (r) prof. univ. dr. Mircea UDRESCU</i> <i>Colonel (r) dr. Eugen SITEANU</i>	
UMANIZAREA PĂMÂNTULUI ȘI O POSIBILĂ STRATEGIE A PREVENIRII UNUI POSIBIL DEZASTRU	94
<i>General de brigadă (r) dr. Gheorghe VĂDUVA</i>	

INSCRIȚII ÎN PIATRĂ, DEDICATE EROILOR ROMÂNI, PE PĂMÂNT EUROPEAN.....	116
<i>General de brigadă (r) dr. Florian TUCĂ</i> <i>Colonel (r) dr. Eugen SITEANU</i>	
MEDIUL GEOPOLITIC ȘI EFECTUL DE FALIE AL POLITICILOR ȘI STRATEGIILOR DE CONEXIUNE OPORTUNĂ.....	125
<i>General de brigadă (r) dr. Gheorghe VĂDUVA</i>	
NOI CERINȚE PENTRU SUCCESUL ACȚIUNILOR MILITARE	145
<i>Colonel Dorin EPARU</i>	
SPRIJIN LOGISTIC ASIMETRIC ÎN OPERAȚIILE MULTINAȚIONALE DE RĂSPUNS LA CRIZĂ.....	164
<i>Colonel drd. Sergiu NISTOR</i> <i>Colonel (r) Benone ANDRONIC</i>	
CONSIDERAȚII PRIVIND UNELE CARACTERISTICI ALE MEDIULUI INTERNAȚIONAL DE SECURITATE	179
<i>Colonel Sergiu NISTOR</i> <i>Colonel (r) dr. Andronic BENONE</i>	
AMERICA LATINĂ – MODEL DE DEZVOLTARE ECONOMICĂ	187
<i>Doctorand Alexandru-Marius TUDOR</i> <i>Doctorand Ana-Maria TUDOR</i>	
POLITICA DE APĂRARE/POLITICĂ PUBLICĂ. CERINȚE OPERAȚIONALE PENTRU MECANISMUL DE MANAGEMENT AL PLANIFICĂRII APĂRĂRII	200
<i>Ovidiu-Mihai COCENESCU</i>	
INTEGRARE ECONOMICĂ ÎN AMERICA DE NORD „IUBEȘTE-ȚI VECINUL ȘI ÎNLĂTURĂ TAXELE VAMALE“– NAFTA –	219
<i>Doctorand Ana-Maria TUDOR</i> <i>Doctorand Alexandru-Marius TUDOR</i>	

SECURITATEA INDIVIDULUI ȘI SECURITATEA INFRASTRUCTURILOR CRITICE – RELAȚII ȘI INTERDEPENDENȚE –

INDIVIDUAL SECURITY AND CRITICAL INFRASTRUCTURE SECURITY – RELATIONSHIPS AND INTERRELATIONS –

*General-locotenent prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI**

Rezumat: *Determinările economice asupra securității au devenit tot mai clare în actualul sistem al relațiilor internaționale, în sensul că tot ceea ce înseamnă potențial de apărare și securitate necesită resurse economice. Chiar și o analiză sumară a celor mai recente documente oficiale ale organizațiilor regionale și internaționale de securitate – Strategia de securitate a Uniunii Europene¹, Conceptul Strategic al NATO², Carta Națiunilor Unite³ – sau a strategiilor elaborate de principalii actori statali ai lumii – SUA⁴, Rusia⁵, China⁶ – denotă o importanță din ce în ce mai mare acordată interrelaționării accentuate între economie și securitate, între resursele economice și realizarea securității.*

Cuvinte-cheie: *securitatea individului; securitatea infrastructurilor critice; relații; interdependențe; interrelaționări.*

* General-locotenent profesor universitar dr. Teodor FRUNZETI este rectorul (comandantul) Universității Naționale de Apărare „Carol I”, membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România (AOȘR) și președintele Secției de Științe Militare a AOȘR; teoretician militar; tfrunzeti@unap.ro

¹ European Union, *A Secure Europe in a Better World – The European Security Strategy*, Brussels, December 2003, p. 2, <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>

² NATO, *Strategic Concept – Active Engagement, Modern Defence*, November 2010, alineatele 15, 19 și 37, http://www.nato.int/strategic-concept/pdf/Strat_Concept_web_en.pdf.

³ United Nations, *Charter of the United Nations*, 1945, articolul 26, <http://www.un.org/en/documents/charter/chapter5.shtml>.

⁴ The White House, *National Security Strategy*, May 2010, p. 17, http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/rss_viewer/national_security_strategy.pdf.

⁵ The Security Council of Russian Federation, *The National Security Strategy of Russian Federation to 2020*, 12 May 2009, p. 5, <http://merln.ndu.edu/whitepapers/Russia2009.pdf>.

⁶ Information Office of the State Council of the People's Republic of China, *China's National Defense in 2010*, Beijing, 31 March 2011, p. 3, http://www.china.org.cn/government/whitepaper/node_7114675.htm.

Abstract: *The economic determinations on security have become increasingly clear in the current system of international relations, in the sense that everything what means potential of defense and security, requires economic resources. Even a brief analysis of the latest official documents of regional and international security organizations – The Security Strategy of the European Union¹, NATO Strategic Concept², United Nations Charter³ – or of the strategies developed by the major state actors in the world - the U.S.A⁴, Russia⁵, China⁶ - denotes an increasingly importance given to the more pronounced interrelating between economics and security, in the economic resources and security achievement.*

Keywords: *individual security; critical infrastructure security; relationships; interrelations; interrelating.*

1. Securitatea individului și a comunității

În prezent, securitatea trebuie înțeleasă ca rezultată a echilibrului dinamic dintre diferitele componente ale mediului de viață, o stare în care pericolele și condițiile care ar putea provoca insecuritatea unei ființe umane sunt controlate astfel încât individul să fie apărat sub toate aspectele, contribuind, în acest mod, la securitatea întregii comunități/societăți. De fapt, plasarea individului uman și a comunității în centrul preocupărilor internaționale constituie o orientare a politicii de promovare a dezvoltării umane ce este specifică sfârșitului de secol al XX-lea și începutului de secol al XXI-lea.

Starea de securitate a indivizilor trebuie să constituie punctul de pornire al oricărui studiu în acest domeniu, indiferent de nivelul analizat (național, zonal, regional sau global), întrucât omul reprezintă elementul esențial al oricărei forme de organizare socială, iar gradul de realizare a securității acestuia se reflectă în securitatea comunității din care face parte⁷. Conceptul de securitate a individului poate fi legat, în primă fază a analizei, de percepția acestuia asupra vieții și, din acest motiv, există tendința de a pune semnul de egalitate între starea de securitate și standardul de viață înalt. Totuși, într-o analiză mai profundă, este nevoie de studierea atât a condițiilor obiective de trai, cât și a celor subiective create în interacțiunile dintre oameni, reunite în conceptul de reprezentare socială a securității. Securitatea comunității este similară celei anterioare, deoarece așa cum individul are anumite așteptări vis-à-vis de securitatea persoanei, la fel se comportă și grupul.

Amenințările la adresa individului și a comunității din care face parte, dar și a infrastructurilor vitale pentru desfășurarea normală a vieții economice și sociale, se

⁷ Alexandra Sarcinschi, *Vulnerabilitate, risc, amenințare. Securitatea ca reprezentare psihosocială*, Editura Militară, București, 2008, p. 18.

pot materializa prin atitudini, gesturi, acte, fapte, evenimente, fenomene, acțiuni umane care creează (conduc la) stări de dezechilibru și instabilitate și generează stări de pericol. Acestea pot fi identificate în raport cu natura (politică, economică, militară, socială, de mediu), stadiul (latente, posibile, probabile, iminente) sau tipul lor (fățișe, mascate, mixte, violente, nonviolente). Amenințările percepute și identificate la adresa securității individului înglobează o mare varietate, în special de natură nonmilitară, ca de exemplu cele la adresa: securității economice; siguranței alimentare; stării de sănătate; mediului înconjurător; siguranței personale; securității politice etc. Ele pot îmbrăca diverse forme de la cele demografice (migrație ilegală, îmbătrânirea populației, *brain drain*) la criminalitate, în toate formele sale (inclusiv terorism), conflicte violente și războaie, genocid etc.

Așadar, luând în considerare teoriile existente, putem afirma că individul uman constituie subiectul și obiectul de referință al securității, iar securitatea individului uman reprezintă o stare condiționată atât de factori obiectivi, determinați de absența sau controlul riscurilor, pericolelor și amenințărilor la adresa existenței sale, cât și de factori subiectivi, rezultați din percepția modului în care îi sunt sau pot fi prezervate existența, valorile și interesele, atât individual, cât și în cadrul comunității din care face parte⁸.

Trebuie să aducem în discuție în această analiză și mult-dezbătutul concept de *securitate umană* deoarece, în fapt, acesta se referă la necesitatea abordării centrate pe individ a securității, ca modalitate unică de realizare a stabilității naționale, regionale și, chiar, globale. Mai mult, securitatea umană este definită prin scopul său, acela de a salvagarda esența vitală a vieților umane în fața amenințărilor universale, într-o manieră care este în concordanță cu dezvoltarea durabilă a umanității.

Prin urmare, realizarea securității individului și a comunității este afectată de provocările și problemele lumii contemporane la adresa dezvoltării durabile și bunăstării. Adesea, indivizii și comunitățile sunt profund amenințate de evenimente ce nu se află sub controlul lor, cum ar fi: crizele financiare și economice, conflictele violente, atacurile teroriste, epidemiile, poluarea din alte zone etc. În acest context, alături de evoluția unor concepte precum cel al securității individului sau securității umane, dar și de practica corelată acestora, protecția infrastructurilor critice capătă noi valențe, în sensul sporirii dependenței societății față de aceste sisteme.

⁸ Alexandra Sarcinschi, *Vulnerabilitate, risc, amenințare. Securitatea ca reprezentare psihosocială*, Editura Militară, București, 2008, p. 18.

2. Individ-comunitate-infrastructuri critice

Capacitatea statului de a asigura securitatea depinde în mare măsură de modul de organizare a economiei naționale, de capacitatea acesteia de a produce și de a pune la dispoziție resursele și mijloacele necesare⁹. Numai o economie performantă poate asigura condițiile necesare pentru generarea unei capacități de apărare și securitate la fel de performantă. Iar o economie modernă, stabilă și puternică nu poate exista acolo unde individul și comunitatea nu au sentimentul siguranței, stabilității și prosperității.

Un loc central în această ecuație îl au infrastructurile critice, ce constituie „coloana vertebrală” a țărilor, regiunilor și continentelor, a oricărei economii naționale. Infrastructurile critice reprezintă o rețea de sisteme de mari dimensiuni create de om (structuri *hard* și *soft*) care funcționează sinergic pentru a produce un flux continuu de bunuri și servicii care sunt esențiale pentru dezvoltarea economică și bunăstarea socială¹⁰. Avem în vedere aici infrastructurile critice din domeniile: finanțelor; transporturilor; comerțului; aprovizionării cu apă; energiei și utilităților publice; agriculturii și alimentației; sistemului de sănătate; sistemelor informaționale și de comunicații; administrației etc. Distrugerea lucrărilor de artă, școlilor, universităților, spitalelor, bisericilor, tribunalelor, siteurilor și monumentelor locale sau naționale nu pune în pericol sistemele vitale, dar poate deteriora profund moralul populației. Dependența de infrastructura critică este atât de mare, încât este dificil pentru individ să trăiască în afara ei.

Caracteristic infrastructurilor critice este modul în care acestea sunt interconectate într-un „sistem de sisteme”, astfel încât perturbarea sau întreruperea funcționării unei infrastructuri poate produce efecte negative semnificative în alte sectoare, ceea ce afectează în final viața și activitatea unui mare număr de indivizi și a comunităților din care fac parte.

Pe măsură ce activitățile economico-sociale se dezvoltă, infrastructurile critice ale statului și societății devin tot mai vulnerabile la diverse pericole și amenințări. Cu cât știința și tehnologia progresează, cu atât vulnerabilitățile se accentuează și crește posibilitatea de producere a unui atac sau accident ce poate afecta populația, bunurile materiale și mediul înconjurător.

⁹ Cristian Băhnăreanu, *Influența factorului economic în realizarea securității*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2009, p. 9.

¹⁰ International Risk Governance Council, *Managing and Reducing Social Vulnerabilities from Coupled Critical Infrastructures*, White Paper no. 3, Geneva, October 2006, p. 15.

Panoplia pericolelor și amenințărilor la adresa infrastructurii critice, prin care un actor intern sau extern (individ, organizație sau națiune) este capabil de a exploata vulnerabilitățile infrastructurilor critice cu intenția de a slăbi securitatea economică, este tot mai diversificată, incidența celor asimetrice fiind în creștere. O clasificare a acestor pericole și amenințări ar putea fi următoarea:

- pericole/amenințări *naturale*:
 - *simetrice*, ca de exemplu: cutremure, inundații cauzate de viituri, alunecări de teren, secetă etc.
 - *asimetrice*, ca de exemplu: fenomene meteorologice periculoase, cădere de meteoriți și obiecte cosmice, încălzirea globală etc.
- pericole/amenințări *antropice* (determinate de intervenția omului și activitățile umane):
 - *simetrice*:
 - *fizice*, ca de exemplu: accident chimic, război convențional, accidente de transport etc.
 - *cibernetice*, ca de exemplu: erori de programare etc.
 - *asimetrice*:
 - *fizice*, ca de exemplu: terorism și crimă organizată, accident nuclear și biologic, erori de proiectare, operare și întreținere a sistemelor, privatizare a elementelor de infrastructură etc.
 - *cibernetice*, ca de exemplu: război informațional, război bazat pe rețea etc.¹¹

Mai mult, infrastructurile critice au devenit o țintă a războiului economic modern, speculându-se efectele în „cascadă” pe care le poate produce incapacitarea sau distrugerea lor. Pe baza legăturii și interdependențelor între diferitele infrastructuri critice, atacarea unei astfel de infrastructuri perturbă funcționarea societății și a statului și reprezintă o metodă eficientă pentru atingerea unor scopuri strategice.

Este evident că protecția nu va putea fi asigurată la același nivel pentru toate infrastructurile critice în fața acestei multitudini de pericole și amenințări. Autoritățile locale/naționale trebuie să găsească răspunsuri la întrebarea: Ce infrastructuri critice sunt prioritare și ce măsuri de protecție ar trebui adoptate? Recenta criză economico-financiară a adăugat noi constrângeri în sensul diminuării semnificative a resurselor financiare, ceea ce îngreunează și mai mult misiunea factorilor

¹¹ Radu Andriciuc, *Pericole și amenințări la adresa infrastructurii critice*, Editura Psihomedica, Sibiu, 2008, p. 59.

responsabili. Probabil, lista infrastructurilor critice prioritare necesar de a fi protejate la nivel local/național va trebui redusă pe baza unei metodologii adecvate. Dar, cine va putea decide cu argumente plauzibile *care infrastructură este mai critică decât celelalte*, că o anumită întreprindere este mai importantă decât un spital sau o școală.

3. Securitatea infrastructurilor critice

Necesitatea securității și securizării infrastructurilor critice rezultă din necesitatea de securitate a individului și comunității, deoarece oamenii trăiesc pe un suport de infrastructură pe care încearcă în permanență să-l consolideze, să-l modernizeze și să-l securizeze.

Evenimentele din ultimii ani au accelerat eforturile de identificare și desemnare a infrastructurilor critice la nivel național și european și au intensificat preocupările pentru sporirea protecției celor din domeniile sensibile pentru securitatea individului și a comunității. În fapt, amenințările la adresa securității individului și comunității sunt, în mare, aceleași ca cele la adresa infrastructurilor critice: dezastre naturale sau antropice, atacuri intenționate sau chiar funcționarea defectuoasă a anumitor sisteme. Deteriorarea, distrugerea sau perturbarea activității infrastructurilor critice afectează direct sau indirect securitatea societății ca întreg și, implicit, a statului, comunităților și indivizilor. În acest context poate fi identificată o tendință importantă: vulnerabilitatea omenirii crește odată cu sporirea dependenței sale de sistemele vitale de sprijin. Din păcate, ultimii ani ne oferă numeroase astfel de exemple: de la evenimentele de la 11 septembrie 2001 la uraganul Katrina și tsunamiul din Asia, ce nu numai că au distrus infrastructuri critice, ci și vieți umane.

Protecția infrastructurilor critice trebuie să devină o prioritate națională, fie că vorbim de România, de Italia sau de oricare altă țară, deoarece acest lucru întărește ceea ce unește o societate, nu ceea ce o dezbină. Iar realizarea acesteia nu este posibilă fără cooperare la toate nivelurile societății. Protecția nu înseamnă doar întărirea securității și rezilienței unei singure infrastructuri critice dintr-un anumit domeniu economic sau social, ci și a întregii rețele interconectate cu aceasta.

Reziliența la riscuri cronice și catastrofale este cheia pentru asigurarea securității și prosperității în secolul al XXI-lea. Accentul trebuie pus pe asigurarea că indivizii, comunitățile și infrastructurile critice au capacitatea de a rezista, de a răspunde, de a se recupera rapid și adapta la perturbările naturale sau generate de om. La nivel de comunitate reziliența necesită renașterea spiritului civic, mai precis implicarea și integrarea acțiunilor tuturor părților într-un efort comun de a construi o

societate durabilă. Utilizatorii, constructorii, operatorii, managerii și autoritățile de reglementare împărtășesc același obiectiv comun de a asigura reziliența infrastructurii critice și fiecare joacă un rol important în funcționarea normală a sistemelor esențiale și rețelelor¹². Indivizii trebuie să dezvolte mijloace pentru a se recupera rapid și adapta la riscurile cu care se confruntă la nivel personal și familial. Companiile și comunitățile trebuie să fie pregătite să facă față la efectele concretizării unor riscuri interne sau externe.

Deși s-au adoptat o serie de măsuri și s-au dezvoltat sisteme de protecție care au ca scop fie reducerea vulnerabilităților, fie gestionarea optimă a consecințelor producerii unui hazard sau a unui atac, astfel încât incapacitatea sau distrugerea infrastructurii critice să aibă o probabilitate cât mai mică, iar în cazul în care acestea se produc, efectele asupra individului și comunității să fie minime și să poată fi înlăturate rapid, credem că sunt necesare următoarele:

- să se procedeze la o evaluare solidă a tipului și amplitudinii principalelor riscuri și amenințări. În loc de a se concentra exclusiv asupra terorismului, protecția infrastructurilor critice ar trebui să se urmărească panoplia mult mai vastă a amenințărilor și să se aplece de o manieră generală asupra vulnerabilității sistemelor foarte complexe;

- să fie înțelese mult mai bine vulnerabilitățile, inclusiv printr-o analiză a interdependențelor între infrastructurile critice. Se dovedește că datorită complexității din ce în ce mai mari a sistemelor, metodică actuală nu mai este suficientă pentru a sesiza amploarea problemei;

- să se coopereze mult mai strâns în tot ceea ce înseamnă protecția infrastructurilor critice. În acest sens, un parteneriat eficace între stat și mediile economice este indispensabil.

Desigur, nu vor putea fi protejate complet și în orice moment toate infrastructurile critice. Dar evaluarea amenințărilor la adresa acestora, a vulnerabilităților de sistem și de proces la pericole și amenințări, întărirea cooperării și realizarea unui sistem de identificare, monitorizare, evaluare, securizare și protecție a infrastructurilor critice creează premise pentru ca securitatea infrastructurilor critice să poată fi gestionată în mod eficient.

¹² Stephen Flynn, Sean Burke, *Brittle Infrastructure, Community Resilience, and National Security*, TR News 275, July-August 2011, p. 5.

Concluzii

Economia și securitatea se potențează reciproc: cu cât sentimentul de securitate al individului și comunității este mai pronunțat, cu atât sunt create condițiile pentru o creștere economică solidă; cu cât dezvoltarea economică este mai accentuată, cu atât securitatea individului și comunității se întărește.

Starea de securitate a individului și a comunității din care face parte este strâns corelată și determinată de buna funcționare a rețelelor de infrastructuri critice, necesitatea protecției acestora fiind o condiție esențială pentru evitarea perturbării grave a societății. Conexiunile dintre funcționalitatea și viabilitatea infrastructurilor critice și elementele fundamentale ale vieții economico-sociale, politice și militare ale unui stat consolidează semnificativ liantul dintre elementul de securitate și rolul sistemelor de infrastructuri în dezvoltarea durabilă a societății.

Deși se caută și se implementează cele mai eficiente soluții și măsuri de protecție, este practic imposibil să se poată asigura protecția completă a unei infrastructuri critice. Mai mult, nu există o soluție unică, general valabilă pentru protecția infrastructurilor critice. Trebuie, însă, depuse toate eforturile pentru a spori cât mai mult gradul de protecție și pentru a găsi soluții care să fie adaptate și să acopere fiecare categorie de infrastructură critică ce trebuie protejată.

BIBLIOGRAFIE

- NATO, *Strategic Concept – Active Engagement, Modern Defence*, November 2010, alineatele 15, 19 și 37, http://www.nato.int/strategic-concept/pdf/Strat_Concept_web_en.pdf.
- United Nations, *Charter of the United Nations*, 1945, articolul 26, <http://www.un.org/en/documents/charter/chapter5.shtml>.
- The White House, *National Security Strategy*, May 2010, http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/rss_viewer/national_security_strategy.pdf.
- The Security Council of Russian Federation, *The National Security Strategy of Russian Federation to 2020*, 12 May 2009, <http://merln.ndu.edu/whitepapers/Russia2009.pdf>.
- Information Office of the State Council of the People's Republic of China, *China's National Defense in 2010*, Beijing, 31 March 2011, http://www.china.org.cn/government/whitepaper/node_7114675.htm

- Alexandra Sarcinschi, *Vulnerabilitate, risc, amenințare. Securitatea ca reprezentare psihosocială*, Editura Militară, București, 2008.
- Cristian Băhnăreanu, *Influența factorului economic în realizarea securității*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2009.
- International Risk Governance Council, *Managing and Reducing Social Vulnerabilities from Coupled Critical Infrastructures*, White Paper no. 3, Geneva, October 2006.
- Radu Andriciu, *Pericole și amenințări la adresa infrastructurii critice*, Editura Psihomedica, Sibiu, 2008.
- Stephen Flynn, Sean Burke, *Brittle Infrastructure, Community Resilience, and National Security*, TR News 275, July-August 2011.

EVOLUȚII GEOPOLITICE GLOBALE ȘI REGIONALE PROBABILE ÎN SECOLUL XXI (I)

PROBABLE GLOBAL AND REGIONAL GEOPOLITICAL DEVELOPMENTS IN THE XXI CENTURY (I)

*General-maior (r) prof. cons. dr. Constantin MINCU**

Rezumat: În lucrare autorul prezintă, pe scurt, posibile evoluții geopolitice globale și regionale în secolul XXI, pe baza analizei unor puncte de vedere exprimate de specialiști străini și români în numeroase lucrări apărute, în ultimii ani, pe acest sensibil și complex subiect.

O atenție deosebită se acordă cărții publicate de **fondatorul STRATFOR, GEORGE FRIEDMAN „Următorii 100 de ani – Previziuni pentru secolul XXI”**, apărută în România la Editura Litera în 2012. Evoluțiile prevăzute pe termen mediu și lung vor afecta, practic, toată populația pământului și toate regiunile sale, cu consecințe dramatice, în plan economic, financiar, social, militar și de mediu. Cei mai mulți specialiști în geopolitică apreciază, cu argumente și pe bună dreptate, că vor urma decenii complicate, cu frământări și războaie, cu răsturnări spectaculoase de situații și cu reconfigurări **majore ale zonelor de influență ale puterilor** relevante, cu influențe importante și asupra României.

Cuvinte cheie: evoluția geopolitică, SUA, Rusia, Stratfor, George Friedman, Europa, Asia, Pacific.

Abstract: In the paper, the author briefly presents possible global and regional evolutions of geopolitics in the XXI century grounded on the analysis of some regards expressed by foreign and Romanian specialists in many papers appeared in the late years on this subject. A special attention is granted to the book published by **STRATFOR founder George FRIEDMAN “The Next 100 Years: A Forecast for the 21st Century”**, edited in Romania to the Litera Publishing House in 2012. The evolutions forecasted on medium and long term will practically damage all Earth's population and its regions, with dramatic consequences on economic, financial, social, military and environmental plan.

*Membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România, membru al Consiliului Onorific al AOȘ-R, secretar științific al Secției de Științe Militare. Tel: 0722.303.015, E-mail: mincu_constantin@yahoo.com

The most of the geopolitics' specialists appreciate with arguments and grounded there will be following intricate decades with riots and wars with spectacular up side downs of situations and major reconfigurations of areas of influence of major powers with important influences also over Romania.

Keywords: Geopolitical evolutions, USA, Russia, STRATFOR founder George FRIEDMAN, Europe, Asia, Pacific.

În ultimele două decenii s-au înmulțit punctele de vedere exprimate de politicieni, analiști militari, economiști, specialiști în tehnologie, finanțiști etc., privind sensul dezvoltării mondiale, pericolele ce pot apărea pe termen scurt, mediu și lung în viața planetei. Aceste puncte de vedere au fost și sunt exprimate în tratate, enciclopedii, studii aprofundate, cărți și articole publicate în reviste de politică externă, în principal, în țările cu potențial economic și militar relevant la scară mondială și regională.

Este de la sine înțeles că sunt diferențe majore de abordare a problematicii complexe în ceea ce privește tendințele majore – geopolitice, tehnologice, demografice, culturale, militare la nivel global și în diferite regiuni ale lumii cu probleme cronice în ceea ce privește afirmarea și dobândirea unor poziții de forță în raport cu alte state și grupări (alianțe) de state.

Diferențele de abordare pot fi explicate prin apartenența autorilor, onestitatea și corectitudinea lor, precum și prin modul de operare cu instrumente ale cercetării științifice în domeniul istoriei, geografiei, geopoliticii, mișcărilor demografice și fenomenelor de mediu și celor economico – financiare.

Din studiul unor lucrări menționate în bibliografia selectivă de la finalul acestui material, cei mai mulți autori români și străini se concentrează pe studiul evoluțiilor mondiale de după anul 1989 și pe previziuni pe termen scurt și mediu cu bătaie până în anul 2025. Dintre autorii români remarc pe cei care au analizat fenomenele mondiale în **seria LUMEA – 2005, 2007, 2009 și 2011 („Enciclopedie politică și militară”)** coordonată de **dr. Teodor Frunzeti și dr. Vladimir Zodian** și editată sub egida Academiei Oamenilor de Știință din România.

Lucrările din această serie oferă o expertiză valoroasă politicianilor români, dar și oamenilor de afaceri și chiar publicului larg interesat de problematica securității globale și regionale.

Există însă un autor american binecunoscut, politolog de prestigiu, fondatorul și directorul general al STRATFOR (agenție privată de analiză geopolitică) – George Friedman care, în lucrarea sa **„Următorii 100 de ani – previziuni pentru secolul**

XXI¹, exprimă puncte de vedere șocante privind evoluțiile mondiale până la sfârșitul secolului XXI. Lucrarea nu pare una de cercetare științifică, nu are note de subsol și nici nu indică o listă bibliografică, dar, prin mulțumirile adresate la final unor membri importanți ai echipei sale de la STRATFOR, rezultă că a beneficiat de întreaga expertiză a acestora și de o bogată bază de date acumulată, în timp, la acest institut. Din cuprinsul lucrării rezultă și cooperarea fructuoasă a autorului cu structuri de putere din Statele Unite ale Americii.

Nu suntem obligați să credem că toate previziunile autorului se vor întâmpla, dar cititorul va fi cu siguranță uimit de curajul abordărilor și de consecințele majore posibile, în principal, pe marile falii geopolitice ce se conturează din ce în ce mai clar. Chiar George Friedman recunoaște în nota autorului: „Nu am un glob de cristal. Am, totuși, o metodă care mi-a fost de folos, deși nu e chiar perfectă, în a înțelege trecutul și a anticipa viitorul. Sub haosul oponent al istoriei, sarcina mea este să încerc să văd ordinea și să anticipez ce evenimente, tendințe și tehnologii va aduce cu ea această ordine. A face anticipări pentru următorii 100 de ani poate părea un act frivol, dar, așa cum sper că veți constata, este doar un proces rațional, fezabil și nicidecum frivol”.

Între specialiștii în geopolitică există aproape un consens că lumea a evoluat de la bipolaritatea SUA-URSS, din timpul Războiului Rece, la una unipolară având ca putere globală dominantă SUA, după căderea Uniunii Sovietice (perioadă care s-ar apropia de sfârșit) urmând o lungă perioadă multipolară cu câteva noi centre de putere.

George Friedman, dimpotrivă, afirmă că de fapt „**Era Americană**” abia a început și cel puțin până la sfârșitul acestui secol SUA vor continua să domine lumea din punct de vedere economic, militar și tehnologic. Nu cred că face această afirmație doar pentru că și el este american, argumentele prezentate par credibile și, desigur, vor stârni în perioada următoare analize critice, din partea autorilor proveniți din țările vizate în mod deosebit cum ar fi Rusia, China, Uniunea Europeană, Japonia, Turcia, Polonia, Mexic etc.

De fapt încă de pe acum putem constata puncte de vedere total opuse exprimate în lucrări apărute anterior, dintre care amintesc pe cea a politologului rus **Dughin Alexandr: „Bazele geopoliticii – viitorul geopolitic al Rusiei”².**

¹ George Friedman, *Următorii 100 de ani – previziuni pentru secolul XXI*, Editura Litera, București, România, 2012.

² Dughin G. Alexandr, *Bazele geopoliticii – viitorul geopolitic al Rusiei*, Editura Eurasiatică, București, România, 2003.

Dughin vorbește de „spațiul de influență rus” considerându-l în plină expansiune, susține teoria „razelor deschise” plecate de la Moscova și crede că Rusia ar fi sortită să instaureze „o nouă ordine geopolitică” în primul rând în spațiul care a aparținut URSS, iar mai apoi să-și amplifice puterea în Europa de Est și în sudul și sud-estul Asiei.

Dintre specialiștii români (în afara celor menționați deja privind contribuțiile lor la Enciclopediile LUMEA) putem să ne aplecăm cu atenție asupra lucrării „Geopolitica securității”³, autor Gheorghe Nicolaescu, în care sunt analizate critic punctele de vedere exprimate de un număr important de analiști în geopolitică și geostrategie, străini și români, inclusiv cu puncte de vedere originale ale autorului.

În opinia mea studiul setului disponibil de lucrări și compararea lor ne poate oferi instrumente cât de cât credibile, pentru a ne forma un punct de vedere acceptabil privind evoluțiile viitoare, cu atât mai mult cu cât afectată va fi și România, așezată istoric și geopolitic vorbind, pe una din familiile active.

Revenind la tezele și ideile lui George Friedman voi încerca pe parcursul a trei articole să scot în evidență argumentele sale și îndoielile justificate ale noastre și ale altora, totul în scopul de a vedea, mai clar, evoluțiile globale, ale celor din spațiul European și bineînțeles din jurul României.

1. Secolul XXI

O caracterizare cât mai generală a secolului în care am intrat pleacă de la necesitatea identificării unor evenimente cruciale care s-ar putea produce, de genul celor care în secolele XIX și XX au modelat lumea, față de care sunt formulate unele dintre tezele exprimate de autor:

- **Statele Unite** reprezintă, din punct de vedere economic, militar și politic, cea mai puternică națiune din lume, pentru care nu există niciun adversar pe măsură. Acest lucru se datorează nu numai puterii americane. Explicația constă **într-o modificare fundamentală** a modului în care funcționează această lume. În ultimii cinci sute de ani, centrul sistemului internațional a fost Europa, imperiile sale creând un sistem global unic pentru prima oară în istoria umanității. Calea principală către Europa era Atlanticul de Nord. Cine controla Atlanticul de Nord controla accesul către Europa și accesul Europei către lume.

- **La începutul anilor '90** s-a întâmplat ceva remarcabil. Pentru prima dată în istorie, comerțul transpacific l-a egalat pe cel transatlantic. De aici concluzia

³ Gheorghe NICOLAESCU, *Geopolitica securității*, Editura U.N.Ap, București, România, 2010.

că acum, cea țară care controlează atât **Atlanticii de Nord**, cât și **Pacificul** va putea controla întregul sistem comercial al lumii și, prin urmare, economia mondială. În secolul XXI, orice națiune plasată la ambele oceane dispune de un avantaj enorm.

- **Date fiind costurile impuse** de realizarea unei flote militare și trimiterea ei în lume, cea putere a lumii născută cu acces la cele două oceane a devenit actorul principal în sistemul internațional. Astfel, America de Nord a înlocuit Europa ca centru gravitațional al lumii, iar cine domină America de Nord domină, teoretic, întreaga lume. Cel puțin în secolul XXI, rolul aparține Statelor Unite.

- **Puterea moștenită**, împreună cu poziția geografică, fac din Statele Unite pionul central al secolului XXI. Istoria secolului XXI, în principal în prima sa jumătate, se va desfășura în jurul a două lupte la poli opuși. Una va fi reprezentată de încercarea de a forma coaliții de puteri secundare care vor încerca să controleze Statele Unite. Cea de-a doua va fi cea a Statelor Unite, care vor încerca să împiedice formarea oricărei astfel de coaliții.

- **Dacă ne uităm** la începuturile secolului XXI ca la zorii erei americane (care ia locul erei europene), vom vedea că această eră a debutat cu **încercarea unor musulmani de a recrea Califatul** – Marele Imperiu Islamic care se întindea cândva de la Atlantic la Pacific. În vederea acestui lucru s-au văzut nevoiți, inevitabil, să lovească în Statele Unite în încercarea lor de a atrage puterea supremă a lumii în război, pentru a-i demonstra slăbiciunea și pentru a declanșa o ascensiune islamică. Statele Unite au răspuns invadând lumea islamică. Dar scopul lor nu era victoria. Scopul lor era pur și simplu destrămarea lumii islamice și stărnirea acesteia împotriva ei însăși, astfel încât să se împiedice formarea unui nou **Imperiu Islamic**.

- **Statele Unite** nu au nevoie să câștige războaie. Tot ce trebuie să facă este să acumuleze suficientă putere pentru a li se opune. La un anumit nivel, secolul XXI va fi marcat de o serie de confruntări între puteri mai mici, care vor încerca să creeze coaliții prin care să controleze comportamentul american, și Statele Unite, care vor iniția desfășurări militare pentru a stopa astfel de inițiative. Secolul XXI va cunoaște chiar mai multe războaie decât secolul XX, cu toate că vor fi mai puțin catastrofale, date fiind atât schimbările tehnologice, cât și natura provocării geopolitice.

- **Războiul americano-islamist** este pe sfârșite, iar următorul conflict deja se întrevide la orizont. **Rusia** își reorganizează vechea sferă de influență, și aceasta se va dovedi, fără îndoială, o provocare pentru **Statele Unite**. Rușii se vor

deplasa către vest, pe vasta câmpie europeană de nord. Pe măsură ce Rusia își va dovedi puterea, ea va da piept cu cele trei țări baltice dominate de NATO – **Estonia, Letonia și Lituania** – și, desigur, cu **Polonia**. Vor mai exista și alte puncte de fricțiune la începutul secolului XXI, iar acest **nou Război Rece** va atrage asupra lui toată atenția după încheierea războiului americano-islamist.

- **Rușii nu pot rezista tentației** de a-și reinstaura puterea, iar Statele Unite vor răspunde, fără îndoială, acestei provocări. Dar, la final, Rusia nu poate câștiga. Problemele sale interne serioase, declinul masiv al populației, infrastructura slabă vor umbri, în cele din urmă, încercările Rusiei de supraviețuire pe termen lung.

- **Sunt mulți cei care prezic** că următorul adversar al Statelor Unite va fi **China**, și nu Rusia. Autorul nu este de acord cu acest lucru din două motive. Primul, dacă privești mai îndeaproape harta Chinei, observi că este o țară foarte izolată fizic. Cu Siberia în nord, Himalaya și junglele în sud și cu mare parte din populație concentrată în partea de est a țării, chinezii nu se pot extinde așa ușor. Mai mult, secole la rând, China nu a fost o putere navală majoră, iar realizarea unei flote cere ca generații succesive nu doar să construiască nave, ci și să antreneze echipaje și să creeze o cultură adecvată. Există un motiv și mai serios pentru care nu trebuie să ne facem griji cu privire la China. Această țară a fost dintotdeauna o națiune instabilă. De fiecare dată când își deschide granițele pentru lumea din afară, regiunea de coastă devine prosperă, pe când vasta majoritate a chinezilor din interiorul țării suferă de sărăcie. Acest lucru aduce cu sine tensiuni, conflicte și instabilitate, decizii economice luate din motive politice și eșuând în ineficiență și corupție. Departe de a fi un competitor, China este o țară pe care Statele Unite vor încerca să o susțină și să o mențină unită, ca pe o contragreutate pentru Rusia.

- **Pe la mijlocul secolului** se vor ridica alte puteri, țări pe care nimeni nu le privește în ziua de azi ca pe niște mari forțe pe plan mondial. Trei țări anume se evidențiază: Japonia, Turcia și Polonia. Autorul aduce argumente de ordin istoric, geopolitic, economic, demografic și de altă natură, care, împreună, creează un posibil și complicat scenariu, cu influențe majore și asupra României.

- **Aceste trei țări: Japonia, Turcia și Polonia** vor avea fiecare de-a face cu o Americă mai încrezătoare decât a fost după căderea Uniunii Sovietice. Relațiile viitoare dintre cele patru țări vor marca serios secolul XXI, ducând, în cele din urmă, la următorul război mondial. Acest război va fi purtat cu totul diferit decât celelalte – cu arme care țin, în prezent, de domeniul științifico-fantasticului.

- **Dezvoltarea impresionantă a tehnicii** va fi favorizată de acest război, așa cum s-a întâmplat în cel de-al Doilea Război Mondial. Toate părțile implicate vor

căuta noi forme de energie care să înlocuiască hidrocarburile. Soarele este, teoretic, cea mai eficientă sursă de energie de pe pământ, dar captarea energiei solare necesită concentrări masive de captatoare. În timpul viitorului război mondial, concepte dezvoltate înaintea izbucnirii conflictului, care privesc generarea de electricitate de pe baze din spațiul cosmic și transmiterea ei către pământ prin radiații cu microunde, vor deveni peste noapte realitate. Profitând de capacitățile militare, noua sursă de energie se va bucura de același sprijin guvernamental pe care l-au avut **Internetul** sau **calea ferată**.

- **Realitățile social-economice** vor duce, până în 2050, la sfârșitul exploziei demografice. Țările dezvoltate industrial vor cunoaște o scădere dramatică a populației. Până în 2100 și cele mai subdezvoltate țări vor atinge cote de natalitate care vor stabiliza numărul populației. Aceste evoluții vor avea efecte complexe în domeniile economic, social, militar, cultural etc., efecte care nu au fost și nu sunt încă studiate cu atenție în țările dezvoltate, în cele în curs de dezvoltare și în țările subdezvoltate. De acest context, pe plan mondial, se apreciază că vor profita cel mai mult Mexicul și Turcia (pot fi prezentate deja multe argumente), amenințând inclusiv poziția Statelor Unite.

➤ **Formularea unor previziuni pentru următorii 100 de ani**

Din aprofundarea unor numeroase studii și analize rezultă, în final, o părere aproape unanimă: are loc o complicare, fără precedent, a sistemului de relații internaționale în toate planurile (economico-social, financiar, cultural, religios, militar, de mediu etc.).

- În acest context se apreciază că geopolitica nu este doar un termen pompos pentru „**relații internaționale**”. Reprezintă un mod de a gândi despre lume și de a anticipa ce se va întâmpla de-a lungul timpului. **Economia** vorbește despre o mână invizibilă, care, prin interese personale și activități pe termen scurt ale oamenilor, duce la ceea ce Adam Smith numea „**avuția națiunilor**”. Geopolitica merge pe aplicarea conceptului mâinii invizibile la comportamentul națiunilor și al altor actori internaționali. **Geopolitica și economia** presupun ambele ca jucătorii să fie raționali măcar în a-și cunoaște propriile interese personale pe termen scurt. Fiind actori raționali, realitate le oferă alternative limitate. Această teorie a alternativelor limitate ar trebui mai bine aprofundată, îndeosebi de către oamenii politici, pentru a evita, atât cât se poate, aventura și greșelile grave, cu consecințe adeseori tragice asupra propriilor națiuni.

- **Previziunile geopolitice**, așadar, nu înseamnă că totul este predestinat. Înseamnă că ceea ce oamenii cred că fac, ceea ce speră ei să obțină și ceea ce se întâmplă în final nu sunt unul și același lucru.

- **Geopolitica** presupune două lucruri. **Mai întâi, ca oamenii să se organizeze în comunități mai mari decât familia** și, făcând asta, să se angajeze în politică. Acest lucru mai presupune ca oamenii să dea dovadă de o loialitate înnăscută față de mediul în care s-au născut, față de ceilalți oameni și de locuri. Loialitatea față de un trib, un oraș sau o țară este ceva natural. În zilele noastre, identitatea națională contează enorm. Geopolitica ne învață, de asemenea, că relațiile dintre aceste națiuni reprezintă o dimensiune virtuală a vieții umane, iar acest lucru înseamnă că războiul este omniprezent. **În al doilea rând**, geopolitica susține că națiunile au un caracter determinat în mare măsură de **geografie**, așa cum se întâmplă și în relațiile dintre națiuni. Folosim termenul de **geografie** cu înțeles mai larg. El include caracteristicile fizice ale unui loc, dar merge mult dincolo de asta, până la efectele locului asupra indivizilor și comunităților. Dacă înțelegem aceste principii, atunci este posibil să vă imaginați un număr mare de oameni, conectați prin legături umane naturale, constrânși de geografie, acționând în anumite moduri. Statele Unite sunt Statele Unite și, prin urmare, trebuie să se comporte într-un anumit fel. Lucru valabil și pentru Japonia, Turcia sau Mexic. Dacă se sapă mai adânc pentru a observa forțele care modelează națiunile, se poate vedea că „meniul” din care au de ales este limitat.

- **Secolul XXI** va fi ca toate celelalte dinaintea lui. Va avea parte de războaie, de sărăcie, de victorii și înfrângeri, de tragedie și noroc. Dar secolul XXI va fi extraordinar din două puncte de vedere. Va constitui începutul unei noi ere și va cunoaște o nouă putere mondială ce va domina lumea. Autorul crede, prezentând unele argumente greu de combătut, că suntem acum într-o eră americană. Un argument ar fi că era europeană s-a sfârșit, iar cea a Americii de Nord a început, iar America de Nord va fi dominată de Statele Unite pentru următorii o sută de ani. Evenimentele din secolul XXI vor pivota în jurul Statelor Unite. Asta nu presupune neapărat că Statele Unite reprezintă un regim drept și moral. Și nici nu înseamnă că America a dezvoltat deja o civilizație matură. Înseamnă însă că, în multe privințe, istoria Statelor Unite va fi istoria secolului XXI.

- **În mod sigur numeroși autori vor contesta afirmațiile de mai sus ale directorului STRATFOR, dar, în final, vor trebui să răspundă onest la unele întrebări simple ca formulare, dar complicate ca răspuns:**

- **Există astăzi**, pe termen mediu și lung, vreo țară mare cu o poziție

geografică mai favorabilă (la Atlantic și Pacific)?

- **Poate vreo altă țară** să dezvolte o flotă militară de dimensiunile și capabilitățile tehnologice celei americane, capabilă să controleze toate oceanele lumii?

- **Poate dezvolta o altă țară capacități** aeriene și spațiale, de observare, poziționare, comunicații și lovire la nivelul cantitativ și calitativ al Statelor Unite?

- **Dispune sau va dispune în secolul XXI vreo altă putere** de alianțe de baze militare terestre și navale pe întregul glob?

- **Cine și când** va putea depăși performanțele economice și tehnologice ale SUA, având în vedere că principalii urmăritori, China, Japonia, Uniunea Europeană, dau deja semne de oboseală?

✓ **Aspecte ale apariției și consolidării „Erei Americane”**

Sunt mulți analiști, inclusiv americani, care susțin cu convingere varianta că Statele Unite s-ar apropia de zorii distrugerii lor. Argumentele acestora sunt solide (la prima vedere):

– **războaie dezastruoase**, deficite incontrolabile, prețul mare al combustibilului, atacuri armate în universități, corupție la nivel guvernamental și în mediul de afaceri și multe alte probleme de ordin social, etnic, religios și de altă natură;

– **cultura americană** este o combinație nebunească de exaltare și depresie profundă, rezultatul net fiind un sentiment de încredere, permanent subminat de teama că s-ar putea întâmpla toate nenorocirile lumii, plecând de la mediu la războaie nimicitoare.

✓ **Adevărul este însă că Statele Unite** sunt încă impresionant de puternice, pornind de la fapte concrete:

• Americanii reprezintă circa 4% din populația lumii, dar produc în jur de 26% din bunuri și servicii;

• În 2007, produsul intern brut al SUA a fost de 14 trilioane de dolari, comparativ cu PIB-ul mondial de 54 trilioane de dolari. Următoarea putere economică a lumii a fost în același an Japonia cu un PIB de 4,4 trilioane de dolari. Economia americană a depășit economiile următoarelor patru țări la un loc: Japonia, Germania, China și Marea Britanie.

• **Statele Unite** produceau 8,3 milioane de barili de petrol în fiecare zi, în 2006, comparativ cu 9,7 milioane ale Rusiei și 10,7 milioane ale Arabiei Saudite. Importurile sunt și ele mari, dar, dată fiind activitatea industrială, acest lucru este de înțeles.

• **Dată fiind vasta economie a Americii** este interesant de remarcat că Statele Unite rămân, chiar și în ziua de azi, subpopulate, dacă luăm în considerare standardele globale. Astfel: Media mondială – 49 loc/km², Japonia – 338 loc/km², Germania – 230 loc/km², iar SUA numai 31 locuitori pe km².

• **SUA au de cinci ori mai mult teren pentru agricultură** pe cap de locuitor decât Asia, de două ori mai mult decât Europa și de trei ori mai mult decât media globală. O economie este compusă din pământuri, forță de muncă și din capital. În cazul Statelor Unite, cifrele arată că națiunea încă mai poate crește – dispune de o capacitate suficient de mare pentru a se dezvolta în toate cele trei direcții.

• **Există multe răspunsuri** la întrebarea „de ce este atât de puternică economia Statelor Unite”, dar cel mai simplu este: **puterea militară**. Statele Unite domină complet un continent invulnerabil la invazii și ocupații, dispunând de forța militară a vecinilor săi. Puterea militară și realitatea geografică au creat o realitate economică. Multe țări au pierdut timp încercând să-și revină de pe urma războaielor. Nu însă și SUA. Din contră, ele s-au dezvoltat de pe urma lor.

• **Flota militară a Statelor Unite** controlează toate oceanele pământului, fiecare vas din lume se deplasează sub ochii sateliților americani din spațiu, iar mișcările lor sunt aprobate sau respinse, după bunul plac al marinei militare americane. De remarcat realitatea că flota militară a SUA este mai mare decât flotele reunite ale celorlalte state ale lumii. Aceasta este o situație fără precedent în istoria umanității. Au existat flote dominante regional, dar niciodată una care să domine la nivel global, cu o forță atât de copleșitoare. Mai mult, Statele Unite controlează comerțul mondial. Acesta constituie fundamentul securității și bogăției americane.

• **George Friedman** afirmă cu determinare că Statele Unite se află de-abia la începutul ascensiunii lor, „**Secolul XXI va fi secolul Americii**”. În ultimii cinci sute de ani, sistemul global s-a bazat pe puterea Europei Atlantice, adică pe țările europene cu ieșire la Oceanul Atlantic: Portugalia, Spania, Franța și Anglia, și, ceva mai puțin, pe cea a Olandei. După cum știm, puterea europeană s-a destrămat în timpul secolului XX, odată cu imperiile europene. Acest fapt a dus la crearea unui gol care a fost umplut de către Statele Unite, puterea dominantă din America de Nord și singura mare putere cu ieșire la oceanele Atlantic și Pacific. America de Nord a luat locul Europei, loc deținut de cea din urmă timp de cinci sute de ani, de la călătoria lui Columb, din 1492 și până la căderea Uniunii Sovietice, în 1991.

✓ **Argumentele și contraargumentele** privind ascensiunea sau, dimpotrivă, regresul Statelor Unite vor continua cu intensitate în următorii ani, dar va fi extrem de dificil pentru analiști să ignore puterea economică și militară a SUA, potențată și de o poziție geopolitică unică, ce le avantajează față de competitorii posibili (Rusia, China, Japonia, Mexic, Turcia).

✓ **Un exemplu** demn de studiat este ascensiunea și consolidarea geopolitică a **Europei**, ca urmare a stăpânirii Atlanticului de Nord și a principalelor căi de comerț. Rolul principal în acest proces l-a avut **Europa Atlantică** (Marea Britanie, Franța, Spania, Portugalia și Țările de Jos). Din secolul al XVI-lea și până în secolul XX aproape că nu a existat vreo parte a lumii care să fi scăpat de influența și de puterea europeană. Această putere s-a bazat pe poziția geografică (Atlantic), capital, tehnologie și, desigur, putere militară. Dar Europa nu a reușit să rămână unită, pierzând, treptat, rolul său de anvergură globală.

✓ **Evenimentele care au grăbit**, în mod decisiv, trecerea de la puterea Europei la cea a Americii de Nord (cu liderul Statele Unite) au fost **cele două războaie mondiale** și finalul confruntării în **Războiul Rece** cu Uniunea Sovietică, țară care, așa cum se știe, s-a dezintegrat în 1991.

✓ **Confruntarea dintre SUA și Uniunea Sovietică** a reprezentat un real conflict mondial. Inițial a fost vorba despre o competiție pentru moștenirea imperiului european destrămat. Deși ambele părți dispuneau de puteri militare vaste, Statele Unite mai aveau un avantaj. Uniunea Sovietică era enormă, dar îngrădită de uscat. America era aproape la fel de vastă, însă avea acces ușor la oceanele lumii. În timp ce sovieticii nu îi puteau stăpâni pe americani, americanii îi puteau, cu siguranță, controla pe sovietici. Și asta a fost strategia americanilor: să îi țină în frâu pe sovietici și să îi sugrume. Din nordul Norvegiei până în Turcia și până în Insulele Aleutine, Statele Unite au creat o centură masivă de națiuni aliate, toate mărginind Uniunea Sovietică – o centură care, după 1970, a inclus până și China. În fiecare punct în care sovieticii găseau o porțiță, se pomeneau blocați de poziția lor și de flota militară a Statelor Unite.

✓ **Geopolitica are două direcții de bază** pe care se desfășoară competițiile: **geografia și puterea**. Conform uneia dintre direcții, definită de **englezul Halford Mackinder**, cine ajunge să controleze Eurasia controlează lumea. Această teorie a dominat strategia britanicilor și pe cea a Statelor Unite în timpul Războiului Rece, când se duceau lupte pentru stăpânirea și subjugarea Rusiei europene. Un alt punct de vedere este al **amiralului Alfred Thayer Mahan**, considerat cel mai mare gânditor geopolitic american. În cartea sa „**The Influence**

of Sea Power upon History", Mahan aduce un contraargument la teoria lui Mackinder, spunând că cine controlează apele mărilor conduce întreaga lume.

✓ **Istoria a confirmat** că, într-un fel, ambele puncte de vedere erau valabile. Mackinder a avut dreptate dacă ne gândim că prăbușirea Uniunii Sovietice a lăsat drum liber Statelor Unite pentru a deveni unica putere mondială. Însă americanul Mahan a fost cel care a înțeles doi factori cruciali. Căderea Uniunii Sovietice a fost determinată de puterea Americii pe mare, cea care a deschis, de asemenea, poarta pentru forțele navale americane către dominarea lumii.

✓ **Pe durata Războiului Rece**, o alianță a altor țări cu Statele Unite a fost de departe mai avantajoasă decât o alianță cu Uniunea Sovietică. Sovieticii puteau oferi armament, sprijin politic, ceva tehnologie și o mulțime de alte lucruri. Însă Statele Unite puteau oferi acces la rețeaua lor comercială internațională și dreptul de vânzare în cadrul economiei americane. Iar asta punea în umbră orice altceva. Excluderea din sistem însemna sărăcie; introducerea în sistem însemna bogăție.

✓ **Toate aceste transformări geopolitice**, cu precădere acelea care au avut loc în secolul XX au dus la consolidarea poziției geopolitice a SUA, crede autorul lucrării „Următorii 100 de ani – Previziuni pentru secolul XXI”, astfel încât sunt create condițiile economice, financiare, tehnologice și militare, ca puterea Statelor Unite să se afirme cu și mai multă forță în secolul XXI.

Demersul meu va continua, dacă va fi posibil, în cel puțin două materiale în care voi încerca să prezint și alte aspecte ale previziunilor pentru secolul care a început: evoluția războiului SUA – JIHAD; războaiele culturale; explozia demografică și computerele; apariția noilor linii de demarcație (falii geopolitice); China anilor 2020; Rusia anilor 2020; puterea americană și criza din 2030; evoluțiile din anii 2040 ca preludiu pentru război; 2050 – un nou război mondial – scenariu posibil; așezarea geopolitică a lumii după 2060 și disputele SUA – Mexic la orizontul anilor 2080.

Toate aceste evenimente geopolitice ce se presupune că se vor întâmpla vor putea fi confruntate cu punctele de vedere exprimate, în diferite forme, de către autori străini și români, precum și amendate de către fiecare cititor în parte (va urma II și III).

BIBLIOGRAFIE

- Amipur Katajun, Beeman William O., Etheshami Anoushirvan, Halliday Fred, Hourcade Bernard, Kapiszewski Andrzej, Posch Walter, Reissner Johannes, *Irannian Challenges*, publicat de Institutul Uniunii Europene pentru Studii de Securitate, 2006.
- Bădescu Ilie, *Tratat de geopolitică*, Editura "Mica Valahie", 2004.
- Brzezinski Zbigniew, *Marea dilemă – a domina sau a conduce*, Editura Scripto, București, 2005.
- Brzezinski Zbigniew, *Triada geostrategică. Convingerea cu China, Europa, Rusia*, Editura „Historia”, București, 2000.
- Buzan Barry, Waver Ole, Wilde Juan de (1998) „*Security A New Framework For Analysis*”, Boulder, Londra, Lynne Rienner Publishers, 2-3.
- Chauprade Aymeric; Thual, Francois, *Dicționar de geopolitică*, Grupul Editorial Corint, 2003.
- Claval Paul, *Geopolitică și geostrategie*, Editura Corint, București, 2001.
- Diechloff Alain, *Națiune și rațiune de stat. Identitățile naționale în mișcare*, Editura Curtea Veche, București, 2003.
- Dughin Alexandr, *Bazele geopoliticii – viitorul geopolitic al Rusiei*.
- Dungaci Dan, *Națiunea și provocările (post) modernității*, Editura Tritonic, București, 2004.
- Duțu Petre, *Apărarea colectivă – o necesitate a menținerii integrității statale naționale. Acțiunea armatei României în cadrul apărării NATO*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2005.
- Eliade Mircea, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, Editura Univers Enciclopedic și Editura Științifică, București, 1999.
- Fedorovsky Vladimir, *De la Rasputin la Putin*, Editura Vivaldi, București, 2003.
- George Friedman, *Următorii 100 de ani – previziuni pentru secolul XXI*, Editura Litera, București, România, 2012.
- Gilpin Robert, *Economia mondială în secolul XXI. Provocarea capitalismului global*, Editura Polirom, 2004.
- Gore John, *Chaos Complexity and the lucidity*, Washington D.C., Universitatea Națională de Apărare, 1996.

- Held David, McGrew Anthony, Goldblatt David, Perraton Jonathan, *Transformări globale. Politică, economie și cultură*, Editura Polirom, 2004.
- Hermet Guy, *Istoria națiunilor și naționalismului în Europa*, Institutul European, 1997.
- Huntington Samuel P., *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*, Editura Antet, București, 2000.
- Teodor Frunzeti, Vladimir Zodian (coordonatori), *Enciclopedie politică și militară, LUMEA 2009*, Editura CTIEA, București, 2009.
- Teodor Frunzeti, Vladimir Zodian (coordonatori), *Enciclopedie politică și militară, LUMEA 2011*, Editura CTIEA, București, 2011.
- Kaldor Mary, *Războaie noi și vechi*, Editura Antet, 1999.
- Kernic Franz, Paul Hirst, *Război și putere în secolul 21*, Editura Antet, 2001.
- King Alexander, Schneider Bertrand, *Prima revoluție globală: o strategie pentru supraviețuirea lumii*, Editura Tehnică, București, 1993.
- Kissinger Henry, *Diplomația*, Editura Bic All, București, 2002.
- Lacoste Yves, *Dictionnaire de géopolitique*, Flammarion, Paris, 1983.
- Marin Vasile, *Geopolitica și noile provocări ale secolului XXI*, Editura Universității Transilvania, Brașov, 2004.
- Mateeva Ana, *EU stakes in Central Asia*, publicat de Institutul Uniunii Europene pentru Studii de Securitate, 2006.
- Moștoflei Constantin, Duțu Petru dr., *Apărarea colectivă și apărarea națională în contextul integrării României în NATO și aderării la Uniunea Europeană*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2005.
- Mureșan Mircea, gl. bg. (r) Văduva, Gheorghe, *Războiul viitorului, viitorul războiului*, Editura UNAp, București, 2006.
- Neumann Victor, *Neam, popor sau națiune? – despre identitățile politice europene*, Editura Curtea Veche, București, 2003.
- Nicolaescu Gheorghe, *Globalizare, regionalizare și stat*, în *Impact strategic* nr. 4-5/2002, Centrul de Studii Strategice și de Securitate.
- Nicolaescu Gheorghe, Simileanu Vasile, *Globalizarea informaticii*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2005.
- Nicolaescu Gheorghe, *Gestionarea crizelor politico-militare*, Editura Top Form, București, 2003.
- Nicolaescu Gheorghe, *Geopolitica securității*, Editura UNAp „Carol I”, București, România, 2010.

- Nivet Bastien, *Security by proxy?: The EU and (sub)-regional Organizations: The Case of ECOWAS*, publicat de Institutul Uniunii Europene pentru Studii de Securitate, 2006.
- Onișor Constantin gl. bg. prof. univ. dr., *Teoria strategiei militare*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1999.
- Popa Vasile, *Implicațiile Globalizării asupra Securității Naționale*, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2005.
- Sapperstein Glenn, *Chaos Therapy: The essentials for literary applications* – Naval War College, 1995.
- Siniscalchi Joseph, Colonel, USAF, *Non – Lethal Technologies: Implications For Military Strategy*, Center for Strategy and Technology Air War College, Air University, Maxwell Air Force Base, Alabama – USA – 1998.
- Siteanu Eugen, *Războiul bazat pe cunoaștere (războiul cognitiv)*, revista Impact strategic, nr. 3 (24)/2007.
- Smith Anthony, *Naționalism și modernism*, Editura Epigraf, Chișinău, 2002.
- Steven Metz și Douglas V. Johnson II, *Asymmetry and U.S. Military Strategy: Definition, Background, and Strategic Concepts*, Institutul de Studii Strategice, U.S. Army War College, ianuarie 2001.
- Toffler Alvin, *Al Treilea Val*, Editura Antet, București, 2000.
- Toffler Alvin, *Puterea în mișcare*, Editura Antet.
- Volkov Vladimir, *Tratat de dezinformare*, Editura Antet, București, 2000.
- Waltz Kenneth N., *Omul, statul și războiul*, Editura Institutului European, București, 2000.
- Asimetria fenomenului terorist*, Editura Top Form, București, 2003.
- Confruntări asimetrice*, interviu realizat de revista Gândirea militară românească, nr. 4, 2002.
- Doctrina de informații și contrainformații a NATO*, 1996.
- Institutul Român de Studii Internaționale, *NATO: Ce este? Ce va fi? Noua Europă și securitatea statelor mici*.
- Manualul NATO*, volum colectiv.
- Organizația Tratatului Nord-Atlantic, *Manualul NATO*, Editura Ministerului Informațiilor Publice.

Anexa nr. 1 – Europa Atlantică

Anexa nr. 2 – Componenta URSS

Anexa nr. 3 – Balcanii

IMPLICAȚIILE RĂZBOIULUI BAZAT PE REȚEA ȘI ALE CAPABILITĂȚILOR FACILITATE DE REȚEA ASUPRA REȚELELOR INFORMAȚIONALE DE TIPUL C4ISR LA NIVELUL ARMATEI ROMÂNIEI

IMPLICATIONS OF THE NETWORK WARFARE AND NETWORK ENABLED CAPABILITIES ON THE C4ISR INFORMATION NETWORKS IN THE ROMANIAN ARMY

*General locotenent (r) prof. univ. dr. Cristea DUMITRU**

Rezumat: Ultimele două decenii marchează trecerea omenirii în era informațională, un nou stadiu de dezvoltare societal, în care societatea modernă este afectată, printre altele, de schimbările tehnologice explozive. În acest context, tehnologia constituie principalul factor al schimbării. Pentru a fi mai precis, mici inovații apărute în tehnologia informației și comunicațiilor sunt considerate a fi responsabile de transformările la nivel global din structura economiei, politicii și culturii. Această aserțiune își extinde însă valabilitatea și asupra fenomenului militar, ce reprezintă una din manifestările umane. Folosirea pe scara largă a tehnologiei informației și comunicațiilor a dus la cibernetizarea câmpului de luptă și schimbarea filozofiei de ducere a acțiunilor de luptă, luând naștere noi concepte care descriu mai bine noua realitate: războiul bazat pe rețea și capacitățile facilitate de rețea.

Cuvinte-cheie: războiul bazat pe rețea; capacități; rețele informaționale; tehnologia informației și comunicațiilor; noi concepte.

Abstract: The last two decades mark out the humankind evolution toward the Information Age, a new stage of societal development where the modern society is affected, among other factors, by the explosive technological changes. Within the context, technology represents the main changing driver. To be more specific, small innovations appeared in the information technology and communications are considered to be responsible global transformations in the economy, politics or culture structure. This assertion also extends its validity over the military phenomenon, which is just another human behavior. The use on large scale of the information technology and communications led to a cybernetic battlefield and the change of the waging war philosophy, with the arising of new

* Membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România, Secția Științe Militare.

concepts that better describe the new reality: Network Centric Warfare, and Network Enabled Capabilities.

Keywords: the network warfare; capabilities; information networks; the information technology and communications; new concepts.

1. Introducere

Apreciem că fizionomia conflictelor sfârșitului de secol XX și începutului de secol XXI s-a schimbat radical, complexul factorilor care o individualizează incluzând: situații politico-economice și strategice de insecuritate aparte, noi scopuri politice și strategice, noi obiective, forțe și mijloace de acțiune specifice, o altă concepție și intensitate, o altă atitudine față de adversar, spații diferite de desfășurare, o paletă foarte vastă de tipuri dominante de acțiuni și moduri tot mai sofisticate și neașteptate de manifestare a violenței. Lumea acestor conflicte este una a confruntărilor asimetrice.

Dintre principalele caracteristici ale conflictelor militare actuale și viitoare fac parte din ce în ce mai mult și următoarele¹:

- cauzalitatea complexă care rezultă din incompatibilitățile existente dintre sistemele politice dictatoriale sau autocrate și cele democratice;
- amprenta pusă asupra noilor conflicte militare de decalaje imense dintre lumea bogată și lumea săracă, dintre civilizația înaltei tehnologii și civilizațiile tradiționale, diversificate, cu tradiții, obiceiuri și valori ancestrale;
- efectul tehnologic dat de diferențele tehnologice;
- intensitatea diferită de la violența extremă a atentatelor teroriste la cele de îndiguire, de dominare, sau la cele de impunere a unui anumit tip de comportament;
- permanenta amenințare nucleară, chimică, biologică și radiologică;
- disimetria și asimetria;
- omniprezența binomului acțiune – reacție;
- prevenția și caracterul primitiv sau represiv;
- implicarea unui nou tip de binom terorism – antiterorism;
- caracterul în mozaic;
- imprevizibilitatea.

Acestor caracteristici li se mai adaugă și altele, cum ar fi flexibilitatea și confuzia, caracterul indirect, extremismul politic și religios. Tipologia războiului este foarte variată, dar când vorbim de dimensiunea conflictualității, trebuie să ne referim

¹ Cf. Frunzeți, T., Mureșan, M., Văduva, Gh., *Război și haos*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2009, pp. 27-29.

doar la trei tipuri de războaie, și anume: război asimetric; război cognitiv; război bazat pe informație și tehnologie de vârf (război bazat pe rețea).

Principiile esențiale ale războiului erei informaționale sunt:

- superioritatea informațională;
- accesul comun la un sistem de informare de înaltă calitate;
- autosincronizarea dinamică – crește libertatea structurilor operaționale mici;
- forțe dispersate și operații discontinue;
- forțe flexibile – trecerea cu ușurință de la o abordare pe masarea forțelor la una pe realizarea efectelor dorite;
- utilizarea pe scară largă a senzorilor asigură un nivel de informare superior;
- niveluri ale războiului și operații comprimate care conduc la desfășurarea cu preponderență a operațiilor întrunite;
- viteza crescută a actului de comandă;
- dominația în spectrul complet – abilitatea forțelor de a acționa singure sau împreună cu aliații pentru a înfrânge orice adversar sau de a controla sau stăpâni orice situație, de-a lungul întregului spectru al operațiilor militare².

Operațiile informaționale reprezintă întrebuințarea integrată a acțiunilor de război electronic, a operațiilor psihologice, a inducerii în eroare, a securității operațiilor, a operațiilor de comandă-control, a operațiilor „supremația informațiilor”, a acțiunilor psihologice, a acțiunilor *hackerilor*, a acțiunilor informațiilor economice și a celor din spațiul virtual³:

- operații de comandă-control – neutralizează comanda și sistemele comandă-control ale adversarului; acestea cuprind integrarea operațiilor psihologice, a inducerii în eroare, a securității operațiilor, a războiului electronic și a acțiunilor de distrugere fizică;
- operații „supremația informațiilor” – proiectarea, protecția și anihilarea sistemelor care conțin suficiente cunoștințe pentru a domina un spațiu de conflict;
- operații electronice – tehnica de cercetare, neutralizare și distrugere a sistemelor electronice care generează sau transportă informații, precum și tehnici criptografice;

² Cf. *Joint Vision 2020*, Department of Defence, Washington D.C., 2000, p. 4.

³ Cf. Topor, S., *Războiul informațional*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2005, pp. 25-27.

- operații psihologice – informația este utilizată pentru a modifica atitudinile și opțiunile amicilor, neutrilor și adversarilor;
- acțiuni ale *hackerilor* (pirateria software) – sistemele de calcul fac obiectul atacurilor active și pasive cu *software* distructiv;
- acțiuni ale informațiilor economice – blocarea sau canalizarea informațiilor cu scopul de a obține supremația economică;
- acțiuni în spațiul de luptă al realității virtuale – un punct de acumulare al cercetărilor fundamentale și tehnologice, al jocurilor de război și al scenariilor futuriste.

Operațiile informaționale ofensive urmăresc neutralizarea personalităților sistemelor și acțiunilor info ale adversarilor, iar cele defensive apărarea elementelor proprii față de acțiunile similare ale adversarilor.

Una dintre formele moderne de ducere a acțiunilor de luptă este războiul bazat pe rețea, care este un concept nou, de avangardă conflictuală informațională și tehnologică, cu desfășurări globale, accesibil, deocamdată, numai entităților care dispun de sisteme performante de analiză și cunoaștere, de tehnologii avansate de ultimă generație, de tehnologia informației și comunicațiilor și de structurile tehnice de sprijin și software necesare acestora.

Extras din contextul dimensiunii conflictualității, războiul bazat pe rețea poate fi privit din cel puțin trei puncte de vedere:

- război de teatru, reprezentând o confruntare între două sau mai multe entități înarmate, într-un teatru de operații bine definit ca arie geografică și ca filozofie și praxiologie a acțiunilor concrete, ceea ce-l duce în spațiul asimetric;
- război extins și în alte domenii decât cele specifice luptei armate, în spațiul cibernetic, media, economic și financiar;
- război în teatrul conceptelor, care are ca obiectiv dominanța în spațiul cunoașterii, fundamentarea științifică a unor sisteme de acțiune și de reacție ce permit utilizarea inteligentă și eficace a forțelor și mijloacelor existente și crearea altora noi, mai performante, mai greu de descoperit și de identificat.

Conceptul și materializarea războiului bazat pe rețea aparțin țărilor care dispun de tehnologie de înalt nivel și tehnologia informației și comunicațiilor, îndeosebi SUA, care este de fapt și singura națiune care le-a aplicat cu succes, într-o confruntare militară directă, cea din Irak.

Acest concept conține șase capacități esențiale⁴:

- capacitatea de a realiza și folosi rețele reale și virtuale și de a le echipa cu sisteme C4ISR (similare) dotate cu echipamente și produse software necesare;
- capacitatea de a construi baze de date și cunoștințe corespunzătoare;
- abilitatea de a construi forțe rapide și flexibile, îndeosebi expediționare, interoperabile;
- capacitatea de a realiza și conecta sisteme de arme;
- capacitatea de proiecție a forțelor și mijloacelor;
- o capacitate logistică în rețea.

Chiar dacă în Irak războiul bazat pe rețea s-a dovedit extrem de eficient pe timpul ducerii luptei, acesta a avut și are anumite limite în operațiile postrăzboi. În aceste condiții, războiul bazat pe rețea, deși tinde să domine spațiul luptei (în general pe cel al confruntărilor armate), nu se află la îndemâna oricui și, după toate probabilitățile, nu va reuși, în primele două decenii ale secolului XXI, să-și execute funcțiile principale pentru care a fost creat decât într-o dinamică prevăzută cu un grad ridicat de certitudine, adică în războiul disproporționat. Acest război nu este de tip haotic, ci unul care, prin desfășurarea rapidă și cu final previzibil, poate produce haos, întrucât disproporționalitatea creează probleme destul de grave în dinamica imediată politică, economică, socială, informațională și militară.

2. Utilizarea sistemelor C4ISR în condițiile noilor concepte operaționale de război bazat pe rețea și capabilități NATO facilitate de rețea

Conceptul de război bazat pe rețea descrie combinația strategiilor, tacticilor, tehnicilor și procedurilor organizațiilor pe care o forță bazată pe rețea le poate angaja, pentru crearea unui avantaj decisiv în luptă⁵. Dacă acest concept se ancorează strict în realitatea forțelor militare americane, urmașul său, capabilitatea NATO facilitată de rețea (NNEC), a extins teoria la nivelul întregii Alianțe Nord-Atlantice. Capabilitatea facilitată de rețea este abilitatea cognitivă și tehnică a Alianței de a conduce componentele diferite ale mediului operațional, de la nivelul strategic, inclusiv Comandamentul NATO, până jos la nivelul tactic, printr-o infrastructură informațională și de rețea unică, integrată⁶.

⁴ Cf. Frunzeți, T., Mureșan, M., Văduva, Gh., *Război și haos*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2009, pp.35-36.

⁵ Cf. Garstka, J. J., *Network Centric Warfare Offers Warfighting Advantage*, Signal Magazine, USA, May 2003.

⁶ *NNEC Vision and Concept*, MCM-0032-2006, Allied Command Transformation, Norfolk, Virginia, USA, 2006, p.2.

Obiectivul aplicării unor noi concepte, precum războiul bazat pe rețea și capabilități NATO facilitate de rețea, în planificarea, organizarea și ducerea acțiunilor de luptă îl constituie capacitatea de a oferi tuturor liderilor de la toate nivelurile subordonate informațiile aproape în timp real care le vor permite să înțeleagă situația tactică și să acționeze în conformitate cu intenția comandantului. Această capacitate crescută de conducere generează noi provocări operaționale. În timp ce subordonații au acces mai larg la situația tactică, comandanții de la niveluri mai înalte au acces la planuri tactice foarte detaliate. Aceștia din urmă nu trebuie să cedeze tentației de a conduce acțiuni militare minore de la nivelul subordonaților, deoarece intenția lor ar putea reduce beneficiile sistemelor informatice moderne și înțelegerea situației pe care ei o sprijină. Prin urmare, este necesar să se dezvolte lideri puternici la toate nivelurile și să se creeze premisa că încrederea și coeziunea forțelor sunt bazate pe echipamente și sisteme complexe și combinate de tipul C4ISR, și sunt materializate printr-o instruire realistă, exerciții și aplicații.

O forță robustă, puternic conectată în rețea îmbunătățește schimbul de informații, colaborarea, calitatea informațiilor și cunoașterea situației care generează o creștere însemnată a eficacității misiunii. S-a dovedit practic că rețelele informaționale au un impact benefic asupra puterii combative, sincronizării în spațiul de luptă, personalului din statele majore și factorilor de decizie, reducerii pierderilor, creșterii agilității forței și tempoului operațional.

Noii senzori, conectivitatea extinsă și noile sisteme informaționale contribuie substanțial la eficiența acțiunilor de luptă ale forțelor. Distribuția informațiilor a crescut gradul de cunoaștere a situației, care a îmbunătățit cunoștințele despre spațiul de luptă și a crescut atât viteza de manevră cât și precizia focului. Conectarea extinsă permite forțelor să ducă acțiuni de luptă pe spații mai largi și pe distanțe mai mari decât în trecut. Disponibilitatea și fiabilitatea informațiilor permit reorganizarea rapidă a sarcinilor și integrarea completă a unităților nou sosite în teatrul de operații. Nivelul de dezvoltare a rețelelor fac ca forțele dispersate să fie corelate și sincronizate în timp și scop.

Comanda forțelor luptătoare este facilitată de rețea și este caracterizată de distribuirea și înțelegerea corectă a informațiilor și intenției comandantului, de un înalt grad de sincronizare a acțiunilor de luptă și timp mai scurt de luare a deciziilor care duc la creșterea eficienței focului și a vitezei de manevră, tot acest proces reflectând, de fapt, principiile războiului bazat pe rețea⁷. Figura 1 prezintă în detaliu acest proces în contextul organizațional facilitat de rețea.

⁷ Cf. Cammomns, D, Tisserand, J.B, Williams, D.E., Seize, A., Linsay, D., *Network Centric Warfare Case Study, Volume I – Operations*, V Corps and the 3rd Infantry Division (Mechanized), 2003, p. 13.

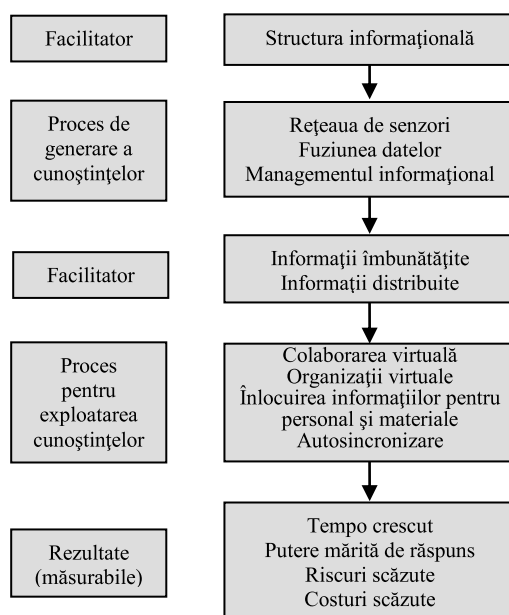

Figura 1. Comanda forțelor luptătoare facilitată de rețea

În prezent, există o tendință generalizată către o utilizare extinsă a tehnologiei informației și a comunicațiilor în sistemele de apărare cu scopul de a dezvolta capacitățile operaționale cu costuri minime. În cele mai multe cazuri, intenția principală este orientarea către lucrul în rețea, semnificând constituirea rețelelor de surse de informații, executanți, comandanți etc. Această dezvoltare are avantajul utilizării marilor evoluții din domeniul tehnologiei informației și comunicațiilor. Concepte precum războiul bazat pe rețea și NNEC sunt desemnate să dezvolte și să extindă capacități importante, precum: culegerea, prelucrarea și diseminarea informațiilor; calitatea deciziei și eficiența comenzii; cooperarea între structuri diferite și între niveluri diferite ale aceleiași structuri; flexibilitatea utilizării unităților și sistemelor de apărare⁸. Aceste noi concepte impun metode perfecționate sau chiar metode noi de conducere a operațiilor. Asta înseamnă că introducerea unor noi capacități poate conduce la transformări profunde în organizarea apărării, privind

⁸ Cf. Timofte, G., Vasile, R. V., *Direcțiile de evoluție a sistemelor C4ISR impuse de cerințele rezultate din conflictele militare contemporane*, Sesiunea de comunicări științifice „Strategii XXI”, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, 2008, p. 2.

atât utilizarea sistemelor tehnice, cât și tactica și instruirea personalului. Dezvoltarea conceptelor coincide, totodată, cu eforturile de adaptare la situația strategică politică globală în era de după Războiul Rece, cu amenințările sale de securitate fragmentate și uneori neclare. Unul dintre elementele principale impuse de conceptele război bazat pe rețea și NNEC este realizarea interoperabilității. Interoperabilitatea este un procedeu prin care se întărește atât eficiența și eficacitatea forțelor multinaționale sau întrunite, cât și capacitățile necesare pentru întreaga gamă de operații ale Alianței. Interoperabilitatea este un facilitator esențial și un multiplicator important al forței⁹. Pentru a înțelege mai bine cerințele impuse sistemelor C4ISR, pot fi concepute mai multe scenarii operaționale pentru operații sau managementul crizelor, pe baza cărora se pot observa nevoile și cerințele informaționale majore. Cerințele informaționale includ date, comunicații, capacități și instrumente de colaborare care facilitează succesul în oricare dintre scenarii. Relația dintre scenariile operaționale și cerințele informaționale impuse sistemelor C4ISR poate fi reprezentată ca în figura 2¹⁰.

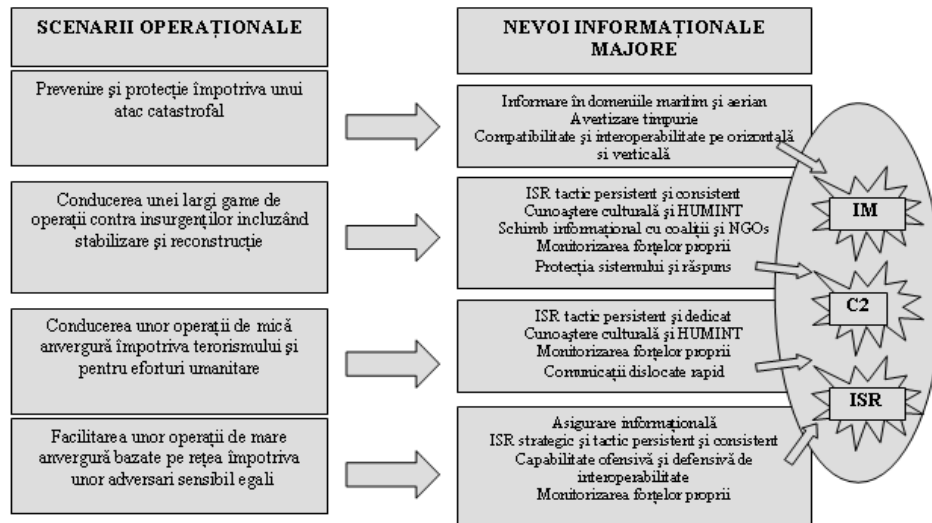

Figura 2. Relația dintre scenariile operaționale și cerințele informaționale

⁹ *Enhancing Interoperability*, Executive Working Group, Brussels, 2008, p.1-1.

¹⁰ *Defense Science Board, Summer Study on Information Management for Net-Centric Operations, Vol. II*, The Office of the Under Secretary of Defense for Acquisition, Technology and Logistics, Washington, D.C., 2006, p. 10.

Chiar dacă din examinarea scenariilor se observă o anumită linie comună, acestea necesită anumite nevoi informaționale majore specifice din care, în final, rezultă trei zone sau domenii specifice, astfel: managementul informațional (IM); capacitatea informațională de comandă și control (C2); informații, supraveghere și recunoaștere (ISR). Luate ca un întreg, cele trei domenii combinate formează o așa numită capacitate informațională pentru luptă/operație.

3. Implicațiile războiului bazat pe rețea și ale capacităților NATO bazate pe rețea asupra rețelelor informaționale de tipul C4ISR

Un specific al operațiunilor militare ale secolului XXI îl reprezintă creșterea continuă a complexității, datorită îngemănării nivelurilor strategice, operative și tactice, a întrepătrunderii obiectivelor militare și civile, precum și datorită realizării obiectivelor în comun cu aliații. Din ce în ce mai mult, comandanții militari sunt puși în fața problemei privind concilierea modului tradițional de ducere a operațiilor militare cu obiectivele misiunii de ansamblu și ale politicii naționale.

Fenomenele de globalizare, dezvoltările tehnologice și ritmul de tranziție la era informațională afectează profund mediul social, politic și de securitate și, implicit, abilitatea NATO de a răspunde noilor amenințări, solicitând noi strategii de descurajare, de prevenire și de preîntâmpinare a atacurilor teroriste, cu reformulări în aplicarea adecvată a puterii civile și militare, în cadrul operațiilor a căror abordare este bazată pe efecte.

Acest gen de argumente impun transformarea Alianței și a membrilor săi deopotrivă prin perfecționarea proceselor decizionale bazate pe realizarea superiorității informaționale și a unor capacități facilitate de rețea. În acest mod se urmărește o tot mai profundă integrare a instrumentelor militare și politice, adoptarea unor noi metode și construcții organizaționale capabile să genereze rezultate rapide, decisive, la nivel tactic, operativ și strategic în afara zonelor tradiționale de responsabilitate. Redimensionarea procesului de elaborare a deciziei, pe baza superiorității informaționale și implementării conceptelor de război bazat pe rețea și operații bazate pe efecte prin capacități facilitate de rețea, reprezintă elemente esențiale ale transformării armatelor, sistemelor informaționale revenindu-le un rol decisiv. Cadrul general al transformării Alianței este prezentat în figura 3.

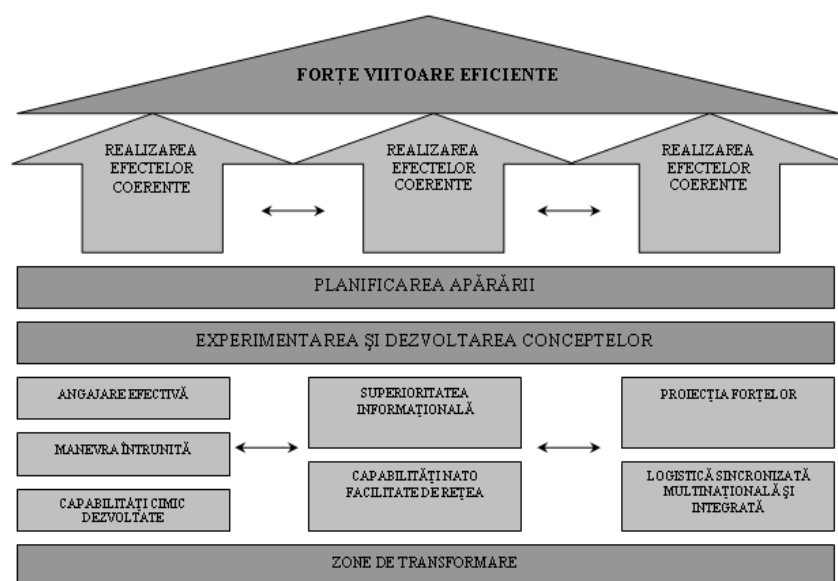

Figura 3. Operații bazate pe efecte

În plan militar, acest deziderat se asigură prin dezvoltarea potențialului sistemelor C4ISR ce înglobează coerent elementele implicate în interconectarea senzorilor (surselor de informații), executanților/sistemelor de arme (elementelor operaționale) și a factorilor de decizie, împreună asigurând dezvoltarea unor capacități operaționale centrate pe rețea¹¹ și bazate pe efecte. În acest mod se optimizează desfășurarea și susținerea întrunită a forțelor prin asigurarea informațiilor care influențează direct puterea de luptă și eficacitatea misiunii.

Spațiul de luptă cibernetizat al viitorului va include elemente ale conceptelor strategice ale războiului bazat pe rețea și NNEC, care, pe de o parte, vor transforma informația în factor de putere și va mări capacitatea de răspuns și precizia de angajare a forțelor, iar pe de altă parte, va asimila în viteză toate inovațiile conceptuale și tehnologice din domeniul militar. Este necesar de subliniat faptul că, dacă conflictele noului mileniu vor fi purtate preponderent într-un mediu de coaliție sau alianță, lucrul cel mai dificil îl va reprezenta înlăturarea decalajului tehnologic dintre statele participante.

¹¹ NATO Network Enabled Capability Feasibility Study, v 2.0, Executive Summary, NC3A, Brussels, 2005, p.7.

Cadrul conceptual al războiului bazat pe rețea sau NNEC și modul în care este concepută integrarea capabilităților de colectare a datelor, de elaborare a deciziei și transmitere a acesteia la elementele operaționale se prezintă sintetic în figura 4.

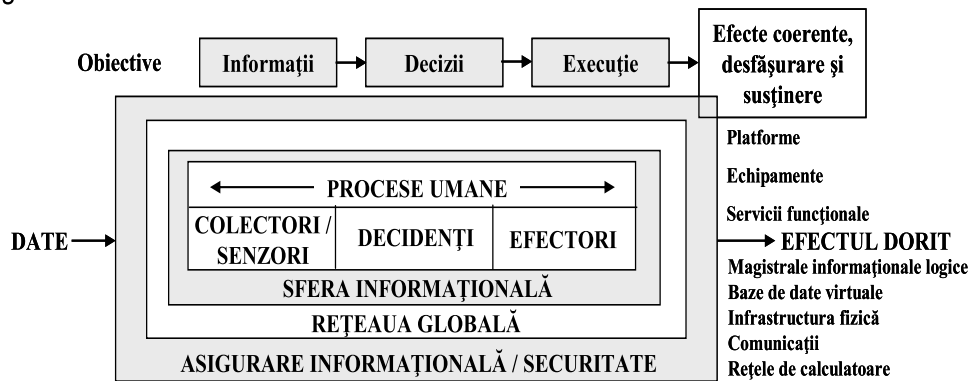

Figura 4. Cadrul conceptual al războiului bazat pe rețea și al NNEC

Integrarea acestor dimensiuni (elemente) permite structurilor NATO și națiunilor membre ale NATO să își creeze o imagine comună asupra spațiului de luptă și, drept consecință, să crească nivelul de cunoaștere al acestuia și eficiența acțiunilor comune. Principiul de realizare a imaginii operaționale comune (COP) este prezentat în figura 5.

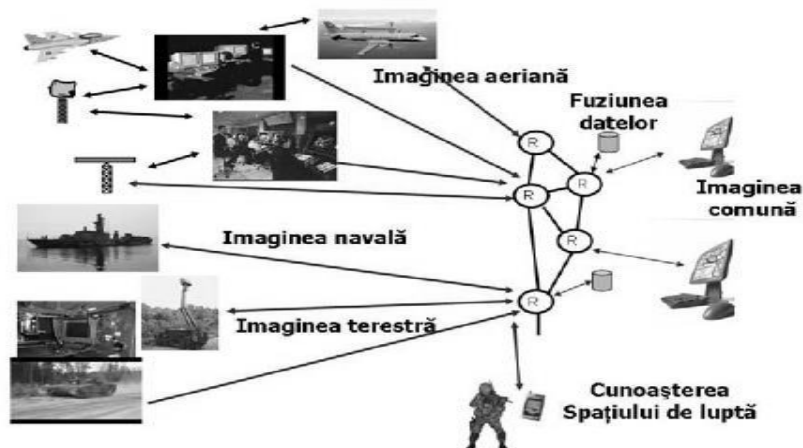

Figura 5. Principiul de realizare a imaginii operaționale comune

Concepte precum războiul bazat pe rețea și NNEC vor permite trupelor să fie în măsură să acționeze în cadrul structurilor din care fac parte sau într-o coaliție de forțe într-un mod care va trebui redefinit în conceptele actuale privind operațiile militare și arhitectura sistemelor informaționale. Realizarea conducerii forțelor impune existența unor sisteme C4ISR integrate la toate eșaloanele. Sistemele C4ISR trebuie să asigure, în condițiile dinamismului deosebit al acțiunilor militare și al fluidității dispozitivelor, acoperirea cu posibilități de conducere a întregului spațiu de responsabilitate, a realizării comenzii și controlului în timp real al forțelor și mijloacelor la dispoziție, precum și sprijinul logistic eficient. Implementarea conceptelor războiul bazat pe rețea și NNEC este văzută ca un multiplicator al forței, ca un generator al superiorității informaționale și decizionale, permițând creșterea substanțială a eficacității misiunilor.

4. Examinarea dezvoltării capabilităților C4ISR din Armata României pentru a fi în concordanță cu mediul NATO NEC

În acest moment, fenomenul cel mai important în zona militară îl constituie transformarea. Acesta este un cuvânt cheie în NATO și, deci, în același timp, și în Armata României. În esență, fenomenul transformării se referă la:

- reconsiderarea naturii operațiilor militare, precum și reconsiderarea doctrinelor, a competențelor și a dotării materiale.
- influența transformării asupra sistemelor C4ISR, unde pot fi întâlnite următoarele două cadre generale, și anume capabilitățile facilitate pe rețea și Infrastructura Națională Critică (Critical National Infrastructure – CNI)

Scopul principal al celor două cadre îl constituie obținerea superiorității informaționale, cel din urmă fiind unul dintre pilonii de bază ai conceptului NATO NEC.

Capabilitățile facilitate de rețea permit un sprijin mai rapid și mai bun al întregului spectru de operații. Principalele rezultate așteptate sunt:

- superioritatea informațională și decizională (primul obiectiv al NEC);
- asigurarea coerenței informaționale și interoperabilității tuturor utilizatorilor;
- creșterea receptivității;
- creșterea flexibilității.

Aceste rezultate devin posibile doar în cadrul unei Infrastructuri Informaționale și de Rețele (Networking and Information Infrastructure – NII) care pune laolaltă

senzori, centre de comandă-control și efectori, indiferent dacă sunt tereștri, maritimi sau aeri.

Apreciem că criteriile de bază ale NEC sunt următoarele:

- rețele inteligente;
- aplicații de gestiune a informațiilor incluse în nodurile rețelei;
- distribuirea de servicii de bandă largă;
- garantarea unei anumite calități a serviciilor (QoS) punct la punct;
- soluții de securitate distribuite uniform în întreg sistemul;
- mobilitatea utilizatorilor.

Scopul conceptelor NEC îl constituie crearea de rețele inteligente, capabile să contribuie operativ la gestiunea și diseminarea informațiilor. Acest scop implică existența aplicațiilor de gestiune a informațiilor incluse în nodurile rețelei, implementarea de aplicații de comandă-control și administrative (Intranet), utilizarea pe scară largă de instrumente grafice și imagistice.

Pentru aceste aplicații sunt necesare servicii de bandă largă. Aceste servicii necesită date în timp real, adică servicii multimedia cu o anumită calitate a serviciilor pentru semnale video, gestiunea senzorilor, controlul efectorilor etc.

Tot acest mediu solicită soluții de securitate distribuite uniform în sistem pentru a deservi diferite comunități de utilizatori (securitatea informațiilor, autentificarea și înregistrarea utilizatorilor etc.).

Iar nu în ultimul rând, conceptul NEC necesită sprijinul mobilității utilizatorilor, sisteme și tehnologii specifice care extind serviciile de voce, date și multimedia unităților din teren, până la nivel de soldat.

Luând în considerare cel de-al doilea cadru menționat, este necesar să subliniem că acesta a început să aibă consistență după 11 Septembrie, iar criteriile de bază sunt următoarele:

- medii de transport proprietare sau dedicate;
- realizarea unei redundanțe a rețelei (sisteme de tip grătar), diversificarea mediilor de transmisie (radioreleu, satelit, fibră optică);
- restabilirea automată a conexiunilor utilizatorilor prin intermediul mecanismelor cu Prioritate Multiplă și Preempțiune;
- Sistemul de Suport al Operațiilor integrate (Operations System Support - OSS);
- sisteme de control al accesului la sistemele publice.

Infrastructura de Informații și Rețele este compusă din Infrastructura Informațională și de Rețele (NII) la nivel strategic – Rețeaua Militară Națională de

Comunicații (RMNC); Infrastructura Informațională și de Rețele la nivel tactic; Sisteme Informatice Funcționale (Functional Area Services), precum și din utilizatori și misiuni.

Primul element implementat, și unul dintre cele mai importante, este Rețeaua de Transmisiuni Permanente (RTP). Aceasta reprezintă infrastructura de bază a Rețelei Militare Naționale de Comunicații.

Rețeaua Radio Operativă de Nivel Strategic (RRONS) este o rețea monocanal bazată pe echipamente radio performante, proiectate să furnizeze capacități de comunicații pentru statele majore ale categoriilor de forțe și marile unități dislocabile sau din forțele de generare-regenerare, în mișcare, precum și ca soluție de rezervă pentru RTP, asigurând cu preponderență comunicații de date. Pentru a furniza în unele zone capacități de comunicații suplimentare, există elemente dislocabile ale RTP dispuse pe containere sau pe autospeciale.

Fiecare dintre categoriile de forțe ale armatei (în special aviația și marina) poate realiza subrețele proprii specifice.

Pentru a crește performanțele RMNC, considerăm că trebuie adoptată o strategie evolutivă. Această strategie este bazată, în principal, pe următoarele etape:

- estimarea sistemelor existente;
- proiectarea unei Arhitecturi Globale (Overarching Architecture – OA) naționale;
- dezvoltarea Arhitecturilor de Referință și a celor Țintă necesare (Reference Architectures – RA, Target Architectures – TA);
- urmărirea unui parcurs pentru Arhitecturile Țintă.

Etapetele au început să fie deja abordate în funcție de cerințele operaționale și fondurile la dispoziție.

Astăzi, RTP reprezintă infrastructura Rețelei Militare Naționale de Comunicații, care este utilizată de toate structurile Armatei României. Peste acest sistem de comunicații au fost realizate: sistemul INTRANET militar (INTRAMAN), sistemul de video-teleconferință criptat, aplicațiile specifice forțelor navale (ARGUS), de mediu etc. La nivel strategic, acestea reprezintă pilonii Infrastructurii Informaționale și de Rețele. Conceptul de dezvoltare al RMNC va permite evoluția către o componentă a confederației de rețele NATO. Performanțele actuale ne permit capacități operaționale și interconectarea cu alte rețele cu anumite limitări. Ceea ce este însă important este că se încearcă îmbunătățirea acestor capacități.

Infrastructura Informațională și de Rețele strategică oferă comunicații în sprijinul unui număr important de aplicații funcționale, cum ar fi Sistemul de Comandă-Control Aerian Național (SCCAN) (inclusiv conexiunile senzorilor – FPS117, GAP FILLER și radarele și vectorii analogici modernizați – baze aeriene, rachete sol-aer, unități de Război Electronic), Sistemul de Supraveghere și Avertizare NBC, Sistemul Informatic Meteorologic Integrat Național, Sistemul Complex de Observare Maritimă (SCOMAR), INTRANET-ul Militar etc.

În prezent, RTP este o rețea bazată pe sistemul EUROCOM Extins, cu porți către alte rețele de tip EUROCOM, STANAG și ITU-T. Toate acestea asigură un înalt nivel de interoperabilitate cu rețelele comerciale (ITU-T) și cu cele tactice (STANAG și/sau EUROCOM). De asemenea, RTP se interconectează cu Sistemul General de Comunicații al NATO (NGCS). În viitor, RTP va oferi servicii utilizatorilor NATO de pe teritoriul național. RTP se interconectează și cu Rețeaua Militară Națională de Comunicații a Republicii Italiene prin intermediul sistemului satelitar SICRAL. De asemenea, există posibilitatea interconectării cu rețelele tactice ale altor națiuni.

Rețeaua Radio Operativă de Nivel Strategic are drept scop furnizarea de capabilități minime de voce, date și de tip „link” pentru toate comandamentele unităților tactice și operative, în cazul în care alte mijloace de comunicații nu pot fi utilizate. RRONS este folosită la nivelul statelor majore ale categoriilor de forțe, pentru unitățile de nivel tactic și operativ (cu accent pe unitățile ce sunt puse la dispoziția NATO). Comunicațiile asigurate sunt protejate la interceptție și bruiaj prin criptoare încorporate și salt de frecvență. RRONS are capabilități de integrare cu serviciile de mesagerie din INTRAMAN.

Principalele servicii oferite de INTRANET-ul militar sau INTRAMAN, precum și sistemele informatice pentru care acesta constituie infrastructura de sprijin sunt:

- serviciile informatice de bază (poștă electronică, fișiere și imprimare, WEB, gestionarea ierarhică a activităților, gestionarea ierarhică a fluxurilor de documente etc.);
- suport pentru sistemele informatice funcționale:
 - Sistemul Informatic de Sprijin al Acțiunilor Militare (SISAM);
 - Sistemul Informatic de Informații al Apărării (SIA);
 - Sistemul Informatic de Modelare, Simulare (SISMIM);
 - Sisteme de armament (SISARM);
 - Sistemul Informatic de Asistare a Învățământului Militar (SIMIL);
 - Sistemul Logistic Integrat (AILS).

Există o serie de extensii în afara teritoriului național ale RTP pentru sprijinul trupelor românești dislocate în operații internaționale. Sunt create, de asemenea, extensii pentru reprezentanțele României la NATO, ACO și UE. Serviciile oferite de aceste extensii sunt de voce, date și VTC criptate și necriptate pentru legăturile sociale.

5. Creșterea capabilităților de apărare ale Armatei României prin implementarea de tehnologii integratoare, pentru asigurarea de capabilități multifuncționale și flexibile

Necesitățile de ordin operațional care pot fi definite pentru o Rețea Comună pentru Armata României sunt: accesul la rețea pentru satisfacerea de criterii cum ar fi flexibilitatea, simplitatea și securitatea, pe teritoriul național sau în afara acestuia, pentru a permite accesul utilizatorilor care exploatează rețeaua:

- din centre fixe, prin intermediul infrastructurii militare, guvernamentale sau comerciale;
- din centre fixe, prin intermediul Modulelor de Comunicații și Informatică Dislocabile;
- din centre/puncte de comandă/unități mobile, prin intermediul conexiunilor stabilite prin intermediul accesului îndepărtat.

Una dintre cerințele tehnice esențiale o constituie realizarea compatibilității cu cele mai importante standarde din domeniu, pentru a asigura interoperabilitatea. De asemenea, topologia rețelei va trebui să permită flexibilitate, viabilitate și servicii corespunzătoare nevoilor utilizatorilor. Totodată, rețeaua trebuie să ofere suport pentru diferite servicii/aplicații/funcțiuni și fluxurile informaționale specifice, care să permită operațiuni autonome și independente, precum și integrarea și schimbul de date la cererea serviciilor și aplicațiilor specifice.

Nu mai puțin importantă este utilizarea celor mai noi tehnologii integrate, cum ar fi: Stații radio definite prin software (Software Defined Radio), Protocolul de Interoperabilitate al Comunicațiilor Securizate (Secure Communication Interoperability Protocol), Comunicații tactice după anul 2000 (TACOMS Post 2000) etc.

Rețeaua comună pentru Armata României va oferi suport pentru:

- servicii de interconectare între rețele;
- servicii de bază (core services);
- servicii funcționale (functional areas services), cum ar fi pentru personal, cercetare, operații, logistică, planificare, geo-meteo, simulare etc.;

Această abordare este similară cu cele utilizate de NATO pentru dezvoltarea NATO Bi-Strategic Command Automated Information System, Deployable CIS și NATO General Purpose Communication System.

În scenariul descris este foarte importantă demararea unui proces evolutiv care să conducă la o capacitate facilitată de rețea, într-o perioadă de timp acceptabilă. Având acest scop, trebuie gândite acțiuni de implementare a unei rețele comune prin exploatarea achizițiilor recente și prin optimizarea și integrarea sistemelor deja realizate sau care vor trebui introduse în exploatare în viitorul apropiat. Pornind de la aceste ipoteze privind scopul final, estimăm că se vor putea atinge următoarele cerințe:

- suport pentru servicii de bandă largă (servicii integrate multimedia);
- optimizarea benzii de transmisie avute la dispoziție;
- dezvoltarea/implementarea de rețele de acces;
- creșterea securității rețelei prin utilizarea de sisteme de criptare compatibile NATO și implementarea de concepte NATO privind securitatea (de ex. securitate multinivel);
- dezvoltarea platformelor existente sau introducerea de noi platforme care să permită servicii de bază;
- creșterea integrării, realizându-se sprijinul acțiunilor din afara teritoriului național prin comunicații satelitare și conectivități de mare capacitate către mijloacele mobile;
- mărirea interoperabilității între RMNC și NGCS;
- creșterea funcțiilor de automatizare și control pentru înlocuirea forței de muncă.

Aceste cerințe conduc la realizarea obiectivelor finale:

- construirea unei rețele sigure și cu o viabilitate ridicată;
- integrarea totală a componentelor rețelei atât strategice, cât și tactice;
- gândirea arhitecturii rețelei și tehnologiilor adoptate pentru a optimiza capacitățile privind eficiența și managementul;
- evoluția serviciilor.

Pornind de la situația actuală, se poate defini un plan secvențial al acțiunilor care pot conduce la realizarea unei rețele comune pentru Armata României. Serviciile furnizate de rețea sunt împărțite în două categorii principale, având la bază împărțirea Bi-Strategic Command Automated Information System: servicii de bază (core services) și servicii funcționale (functional area services). Serviciile de bază

sunt destul de bine dezvoltate în cadrul rețelei, problema principală reprezentând-o, în opinia noastră, diseminarea acestor servicii pentru toți utilizatorii.

În zona serviciilor funcționale suntem în faza în care Armata României investește efort și fonduri. Aceste activități sunt conduse de necesitatea obținerii unui schimb de informații în timp real între efectori și senzori, precum și de servicii specifice pentru diferite misiuni. Serviciile vor fi furnizate începând din zona magistrală, pentru zone specifice, cum ar fi cea a utilizatorilor naționali, a utilizatorilor NATO, a celor din diverse coalitii și a participanților la misiuni externe.

Pentru viitorul apropiat, eforturile sunt concentrate pe integrarea sistemelor existente și pe introducerea în rețeaua existentă a subsistemelor integrate sau a subsistemelor cu capabilități de integrare.

Armata României se află în procesul de testare și finalizare a activităților de integrare a sistemului de război electronic (programul AZUR) și a sistemului de control al armamentului, Hawk XXI. De asemenea, există două programe principale ale categoriilor de forțe: SCOMAR – sistemul de supraveghere și observare pentru Statul Major al Forțelor Navale, și SCCAN – sistemul de comandă-control pentru Statul Major al Forțelor Aeriene.

Pentru perioada imediat următoare, ambițiile sunt mari. Datorită cerințelor de capacitate mari de trafic ale noilor sisteme informatice, trebuie concentrate eforturile pentru dezvoltarea infrastructurii existente, prin introducerea de purtătoare de mare viteză. Pentru unele zone vor fi realizate rețele zonale de fibră optică de mare capacitate. Pentru a mări capabilitățile de procesare, vor fi introduse comutatoare multiprotocol și multiservicii.

Totodată, efortul va fi axat pe:

- integrarea sistemelor existente prin porți specifice, care nu vor limita performanțele;
- utilizarea de stații radio definite prin software pentru toate serviciile și toate tipurile de comunicații; stațiile radio cu astfel de capabilități au început să fie deja utilizate;
- realizarea unui sistem de management al rețelei de ansamblu;
- în zona INFOSEC, protejarea informațiilor și a sistemului, criptoarele IP urmând a fi utilizate ca soluție standardizată;
- integrarea senzorilor și utilizarea senzorilor inteligenți.

6. Concluzii

Ministerul Apărării Naționale a început diferite programe de modernizare, multe dintre ele la eșaloane inferioare datorită nivelului de angajare din momentul inițierii programelor. În prezent, această angajare implică eșaloane mai mari, conștientizându-se faptul că, datorită lipsei de coordonare, nu pot fi integrate aceste sisteme decât cu greu la nivel brigadă.

Analizând situația la nivelul Statului Major General, Direcția comunicații și informatică, cu sprijinul Statului Major al Forțelor Terestre, a decis că singurul mod de a rezolva situația tuturor aspectelor privind integrarea îl constituie demararea unui proces de definire a sistemului C4ISTAR la nivel brigadă. Aceasta pentru că, un sistem C4ISTAR flexibil, multinivel și operativ este potențial cel mai important multiplicator al forței din tot spațiul de luptă.

Pentru dezvoltarea unui sistem C4ISTAR competitiv, apreciem că abordarea arhitecturală recomandată în NATO C3 Systems Architecture Framework este soluția cea mai bună. Ca tehnologie de bază este adoptată digitizarea spațiului de luptă, iar ca idee de bază, conceptul C4ISTAR. Nu mai puțin importantă este coordonarea cu toate programele cu care interacționează.

Dezvoltarea și utilizarea de comunicații mobile și digitale operative pentru furnizarea către soldat de date de comandă-control și cercetare sunt bazate pe: cerințe operaționale, constrângeri tehnologice, de timp și bugetare.

Sistemul C4I trebuie să furnizeze sprijin pentru comandă la toate nivelurile. Toate sistemele de arme trebuie să fie integrate. Mobilitatea este o caracteristică de bază pentru toate sistemele tactice. Protecția este termenul în spatele căruia se află securitatea, contramăsurile electronice, criptarea. Suportul de comunicații trebuie să ofere suficientă capacitate pentru sprijinul comenzii și serviciilor funcționale. Nu în ultimul rând, sistemul trebuie să furnizeze interoperabilitate între zona națională și cea internațională, în cadrul Alianței Nord-Atlantice sau cu structurile militare ale statelor membre ale Uniunii Europene.

BIBLIOGRAFIE

- Frunzeti, T., Mureșan, M., Văduva, Gh., *Război și haos*, Editura Centrului Tehnic - Editorial al Armatei, București, 2009.
- Joint Vision 2020, Department of Defence, Washington D.C., 2000.
- Topor, S., *Războiul informațional*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2005.
- Garstka, J.J., *Network Centric Warfare Offers Warfighting Advantage*, Signal Magazine, USA, May 2003.
- NNEC Vision and Concept, MCM-0032-2006, Allied Command Transformation, Norfolk, Virginia, USA, 2006.
- Cammomns, D, Tisserand, J.B, Williams, D.E., Seize, A., Linsay, D., *Network Centric Warfare Case Study*, Volume I – Operations, V Corps and the 3rd Infantry Division (Mechanized), 2003.
- Timofte, G., Vasile, R.V., *Direcțiile de evoluție a sistemelor C4ISR impuse de cerințele rezultate din conflictele militare contemporane*, Sesiunea de comunicări științifice „Strategii XXI”, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, 2008.
- Enhancing Inteoperability, Executive Working Group, Brussels, 2008.
- Defense Science Board, Summer Study on Information Management for Net-Centric Operations, Vol. II, The Office of the Under Secretary of Defense for Acquisition, Technology and Logistics, Washington, D.C., 2006.
- NATO Network Enabled Capability Feasibility Study, v 2.0, Executive Summary, NC3A, Brussels, 2005.

IMPLICAȚII ALE RETRAGERII ISAF/NATO DIN AFGHANISTAN

IMPLICATIONS OF ISAF/NATO WITHDRAWAL IN AFGHANISTAN

*General-maior (r) prof. univ. dr. Visarion NEAGOE**

Rezumat: Până la sfârșitul anului 2014, ISAF se va retrage din Afganistan conform acordurilor deja stabilite la Lisabona 2010 și reiterate la Chicago 2012. Retragera forțelor internaționale va genera o serie de implicații pentru statul afgan, pentru regiunea Asiei Centrale și, bineînțeles, pentru actorii internaționali și regionali, Alianța Nord-Atlantică, SUA, Federația Rusă, China, precum și pentru Iran, Pakistan și statele vecine din regiune. În esență, implicațiile acestei retrageri vor avea impact în plan politic, de securitate și economic, interconexiunea acestora conducând la o posibilă deteriorare a mediului regional de securitate, cu efecte în plan internațional, putând reactiva fenomenul terorist și activitățile adiacente acestuia, în special producția și traficul de droguri.

Cuvinte-cheie: Afganistan; NATO; ISAF; SUA; Federația Rusă; retragere; securitate regională; forțe de securitate; droguri; terorism.

Abstract: Till the end of 2014, the ISAF will be withdrawn from Afghanistan according to the agreements established in 2010 in Lisbon and reiterated in Chicago 2012. The withdrawal of the international forces from Afghanistan would generate several implications for the afghan state, for the region of Central Asia, as well as for the international and regional actors, North-Atlantic Alliance, USA, Russian Federation, China, and also for Iran, Pakistan and the neighboring states from the area. Basically, the implications of the withdrawal will have impact on the political, economic and security domains, the interconnections of those one leading to a possible deterioration of the regional security with effects at the international level that could reactivate the terrorist phenomenon and its adjacent activities, especially the drugs trafficking.

Keywords: Afghanistan; NATO; ISAF; SUA; Russian Federation; withdrawal; regional security; security forces; drugs; terrorism.

* e-mail: visarionneagoe@yahoo.com; tel.: 0722 380 068

Misiunea Alianței Nord-Atlantice, **International Security Assistance Force (ISAF), Forța Internațională de Asistență pentru Securitate**, a fost lansată în baza Rezoluției nr. 1386 din 20.09.2001 a Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite, după atacurile asupra SUA din 11 septembrie. Inițial, misiunea comunității internaționale a fost reprezentată de o forță internațională sub egida ONU, iar ulterior, începând cu 2003, Alianța Nord-Atlantică a preluat comanda operațiilor internaționale din Afganistan. România este unul dintre cei mai importanți participanți la ISAF¹ având dislocați în Teatrul de Operații Afganistan 1565 de militari².

Afganistanul – problema principală în cadrul Summitului de la Chicago

Pentru NATO, misiunea ISAF reprezintă prioritatea operațională, fapt relevat de introducerea în dezbatere și analiză a problematicii Afganistanului și viitorului ISAF pe agenda Summitului NATO desfășurat la Chicago în mai 2012. De altfel, problema afgană a fost și continuă să fie un subiect important pe ordinea de zi a reuniunilor periodice formale sau informale ale aliaților, la toate nivelurile, inclusiv pe lista temelor de discuții și analiză în cadrul Consiliului NATO-Rusia.

Pentru a evidenția importanța misiunii Alianței în Afganistan, NATO a abordat problema ISAF în cadrul Summitului de la Chicago, nu numai cu statele aliate, ci și în format extins, cu statele partenere și contribuatoare cu trupe. În fapt, discuțiile de bază s-au axat pe problematica retragerii ISAF din TO Afganistan: modalitatea de retragere, pe principiul „*in together out together*”, aspecte privind calendarul retragerii și acțiunile pe care urmează să le întreprindă comunitatea internațională (cu predilecție statele aliate și cele contribuatoare), împreună cu organisme internaționale, în scopul gestionării situației de securitate din Afganistan și din regiune. Mai mult decât atât, la finalul Summitului a fost dată Declarația privind Afganistanul, document în cadrul căruia s-au subliniat următoarele idei și poziții:

- s-a reiterat angajamentul aliat privind retragerea ISAF din TO Afganistan până la finele anului 2014, în conformitate cu strategia adoptată la Summitul de la Lisabona din 2010;

¹ Participarea României la ISAF a fost decisă prin Hotărârea nr. 38 din 21 decembrie 2001 a Parlamentului României.

² Conform <http://www.mapn.ro/smg/misiuni.php>, la 28.03.2013.

- îmbunătățirea situației de securitate, a nivelului de educație și de sănătate în rândul populației afgane, precum și a condițiilor de trai, ca urmare a evoluțiilor din domeniul economic, progrese obținute cu sprijinul NATO;
- respectarea Acordului de parteneriat strategic cu Afganistanul³, pe toate planurile, în acord cu prevederile documentului semnat pe timpul Summitului de la Lisabona, inclusiv după încheierea retragerii din decembrie 2014;
- preluarea deplină a asigurării securității Afganistanului de la ISAF/NATO de către Forțele de Securitate Afgane (FSA) și asumarea completă a misiunii de a gestiona situația de securitate din țară. Practic, procesul de transfer al responsabilității de asigurare a securității a început în iulie 2011 și se va încheia la sfârșitul anului 2014, simultan cu finalizarea retragerii ISAF. În prezent, se derulează transferul asigurării de securitate celei de-a patra tranșe de provincii, peste 75% din teritoriul afgan fiind deja preluat de FSA, iar procesul continuă;

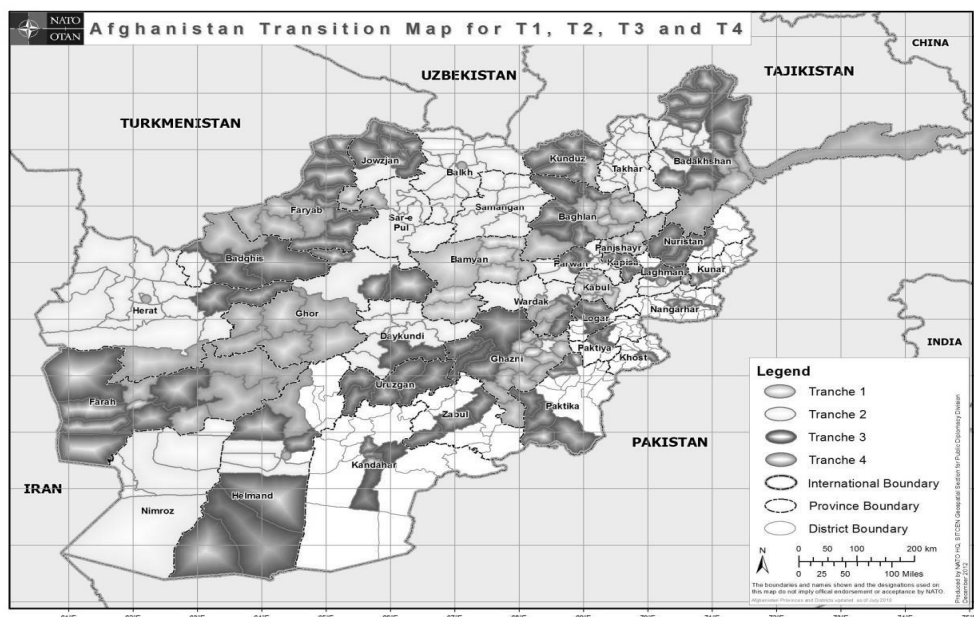

Figura 1. Harta provinciilor în care s-au derulat primele patru tranșe de transfer al securității dinspre ISAF către FSA – 31.12.2011⁴

³ Acordul a fost semnat de președinții SUA și Afganistanului pe 22 aprilie 2012, la Kabul. Documentul definește în ansamblu relațiile dintre Washington și Kabul după decembrie 2014.

⁴ Date conform www.nato.int

- continuarea sprijinului acordat Guvernului afgan și după anul 2014, astfel că Alianța va rămâne un actor cheie în regiune, prin continuarea misiunii de pregătire a forțelor afgane (NATO Training Mission) în parteneriat cu FSA;

- crearea unei noi misiuni a NATO, post 2014, sub numele de „Resolute Support”, în scopul sprijinirii Guvernului de la Kabul în procesul de menținere și îmbunătățire a securității și dezvoltării economico-sociale a țării;

- susținerea de către comunitatea internațională a unor FSA capabile și puternice care să ajungă, în următorii 10 ani, până la 228.500 de militari. Procesul necesită o finanțare de aproximativ 4,1 miliarde de dolari, din care guvernul afgan va contribui pentru propriile forțe de securitate cu 500 de milioane de dolari anual, iar până în 2024, să reușească să asigure complet fondurile necesare în acest scop.

Implicații ale retragerii ISAF/NATO din Afganistan

Retragerea forțelor internaționale din Afganistan, aflate sub conducerea Alianței Nord-Atlantice va crea condițiile apariției unor efecte în plan politic, de securitate și în plan economic. Din această perspectivă, relația **politică – securitate – economie** va reprezenta trinomul care va atrage după sine implicații care pot influența profund situația de securitate regională și evoluția statului afgan.

Posibile implicații în plan politic

Afectarea intereselor SUA de a controla și de a-și menține o prezență constantă și puternică în Asia Centrală, regiune spre care pivotează în prezent interesele Washingtonului. Aflată în proximitatea marilor actori regionali și internaționali, Federația Rusă și China (puteri care se află într-un proces de dezvoltare economică și militară și de creștere a influenței, în pofida dificultăților economico-financiare internaționale), a Pakistanului și Iranului, state cu aspirații de lideri regionali, zona central-asiatică a devenit pe timpul mandatului actualului președinte american un areal de interes pentru Statele Unite. Retragerea ISAF/NATO și totodată a celor aproximativ 60.000 de militari americani, dislocați în prezent, reprezintă pentru SUA (în pofida pierderilor umane și materiale și a divergențelor politice interne) un pas înapoi pe drumul său de extindere a influenței către această regiune.

Viitorul politic al Afganistanului. Alegerile prezidențiale din Afganistan sunt planificate în mai 2014 (în plin proces de retragere a ISAF), iar principalul aliat, actualul președinte Hamid Karzai, nu va mai putea candida. Orientarea viitorului președinte afgan și relațiile cu statele vecine și organizațiile internaționale vor deveni

factori care vor influența evoluția politică a statului afgan. Negocierile de pace⁵ dintre actuala conducere afgană și opoziție, inclusiv reprezentanții Mișcării talibane, fac parte din strategia de reconciliere națională a Afganistanului. Deschiderea foarte probabilă a biroului/reprezentanței talibane de la Doha⁶, capitala emiratului Qatar, reprezintă, pe de-o parte, un aspect pozitiv în contextul reconcilierii, dar, pe de altă parte, provoacă unele îngrijorări cu privire la rezultatul politic al acestor negocieri. Negocierile dintre conducerea statului afgan și reprezentanții talibani pot avea un impact dificil de evaluat, iar o revenire în plan politic a liderilor talibani, care, chiar dacă vor face parte din aripa moderată, ar putea genera instabilitate politică internă cu impact în exterior.

În același timp, relațiile Afganistanului cu statele vecine, în special cu Pakistanul și Iranul, vor fi influențate de procesul de retragere al ISAF. Absența factorului de echilibru politic din regiune, reprezentat de ISAF/NATO, va spori „curajul” unora din statele vecine de a influența pe diferite căi viața politică internă afgană pentru a-și atinge propriile interese. Astfel, atât Pakistanul, cât și Iranul vor desfășura acțiuni specifice pe toate planurile în scopul creșterii profitului și câștigării statutului de lider regional.

Interesele Federației Ruse în regiune de a menține controlul și influența asupra fostelor state sovietice reprezintă un alt element important în ecuația politică regională. Moscova este îngrijorată de posibilitatea destabilizării situației politice din Afganistan după 2014, fapt care va atrage după sine și destabilizarea situației de securitate, cu atât mai mult cu cât în vecinătatea nordică a Afganistanului se găsește o altă regiune sensibilă, Valea Fergana⁷, unde se înregistrează un climat tensionat.

Îngrijorarea Federației Ruse a fost bine exprimată de fostul ministru de interne al Rusiei, Anatoli Kulikov, care afirma că: „În ultimii 10-15 ani, principalele forțe

⁵ În 2012 s-au desfășurat mai multe serii de negocieri, printre care în iunie la Paris, în septembrie la Dubai și în decembrie la Chantilly, în Franța. Deși încheiate fără a fi anunțat vreun rezultat pozitiv, la discuțiile purtate au participat membrii ai actualii conduceri afgane și foști oficiali guvernamentali din perioada regimului taliban.

⁶ Președintele american, Barack Obama, aproape în același timp cu numirea în postul de secretar al apărării a lui Chuck Hagel (fost senator republican care s-a făcut cunoscut prin opoziția față de politica intervenționistă americană), a susținut utilitatea deschiderii unei reprezentanțe diplomatice a Mișcării talibane la Doha. Practic, președintele American a recunoscut legalitatea Mișcării Talibane și a manifestat deschidere în sensul începerii unor negocieri între autoritățile de la Kabul și lideri ai Mișcării.

⁷ Fergana este o depresiune dispusă în partea de vest a Asiei Centrale, între munții Tian-Shan și Munții Altai. Valea se întinde, în cea mai mare parte, în estul Uzbekistanului și, parțial, în Tadjikistan și Kirgizstan. Tensiunile din regiune sunt alimentate de conflictele etnice și religioase ale căror exponenți sunt diferitele grupări extremiste, cea mai cunoscută fiind Mișcarea Islamică din Uzbekistan. www.wikipedia.org

islamiste s-au concentrat în Afganistan și Pakistan, unde au suferit pierderi mari. După 2014, ei vor avea posibilitatea să-și extindă influența asupra teritoriilor din jur. În plus, puterea reală în țară va aparține talibanilor”. În lipsa unei normalizări a situației din Asia Centrală, stabilitatea regională va suferi o deteriorare care va favoriza terorismul și traficul de droguri. În opinia sa „trebuie să se sporească eforturile diplomatice în relațiile cu autoritățile afgane, (...) sunt necesare măsuri de contracarare a terorismului pe linia structurilor de forță ale Rusiei”

Posibile implicații în planul securității

Principala provocare în plan securitar este reprezentată de **capacitatea Forțelor de Securitate Afgane de a asigura și gestiona situația de securitate** din țară. Pe teritoriul afgan încă se află elemente radicale ale diferitelor organizații teroriste, extremiste și xenofobe, în special din cadrul Mișcării talibane și Al Qaeda. Acestea, după retragerea forțelor ISAF, își vor relua activitatea, cu atât mai mult cu cât, populația afgană nu sprijină pe deplin FSA, protejând diferiți lideri regionali sau membri ai acestor organizații, în condițiile în care influența acestora este încă destul de puternică.

Totodată, o altă provocare o constituie **lipsa de omogenitate a FSA**, infiltrarea unor membri ai Mișcării talibane sau Al-Qaeda în rândul FSA și influența pe care o mai exercită printre unii dintre militarii afgani. Așa se explică apariția unor **atacuri din interior (green-on-blue sau insider attacks)** în rândul FSA, subminând conducerea militară și politică. Remarcăm că, din 2008 până în aprilie 2013, numărul atacurilor din interior a cunoscut o creștere substanțială⁸.

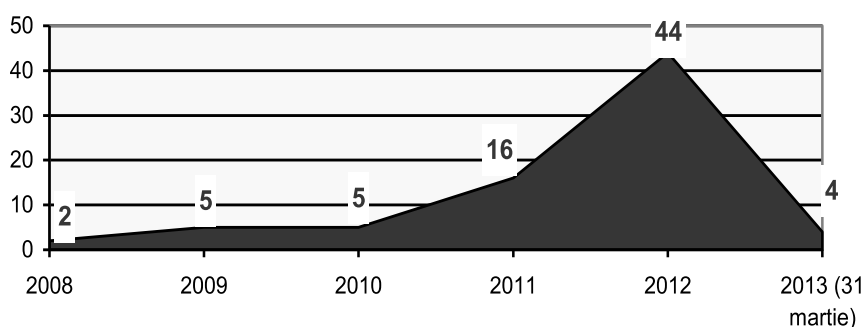

Figura 2. Evoluția atacurilor din interior

⁸ Date conform site-ului www.longwarjournal.org

Referitor la acest fenomen, fostul comandant al ISAF, gl. american John Allen, a declarat pentru The New York Times, în august 2012, că aproximativ 25% din atacuri se datorează infiltrării membrilor Mișcării talibane și amenințării/intimidării membrilor FSA.

Nivelul de pregătire al FSA este încă precar, iar situația economică dificilă creează o mare vulnerabilitate în rândul militarilor afgani, dispuși să treacă de partea diferitelor grupări extremiste în schimbul unor sume de bani.

De asemenea, o parte din **tehnica și echipamentele militare** aflate în prezent pe teritoriul Afganistanului vor fi donate FSA de către statele participante la ISAF. Aceste arme reprezintă nu doar baza înzestrării FSA, ci și o amenințare la adresa situației de securitate, în condițiile în care situația economică, coroborată cu nivelul ridicat al corupției, sunt catalizatori ai vânzărilor ilegale de armament, tehnică și echipament militar către cei dispuși să plătească sumele cerute de militarii FSA sau chiar dezertorii din rândul acestora.

Chiar dacă NATO va menține misiunea de pregătire a FSA și va constitui o nouă misiune post 2014, Resolute Suport (cu efective cuprinse între 8.000 și 10.000 de militari, extrem de puțin față de numărul actual), retragerea ISAF ar putea facilita **revigorarea unor grupări**, sau parte a unor grupări terorist-extremiste. În pofida faptului că acțiunile ISAF au slăbit semnificativ capacitatea grupărilor insurgente și a celor terorist-extremiste, dezmembrarea și/sau distrugerea acestora nu s-a realizat pe deplin. Acestea se află în Afganistan sau la granița cu Pakistanul și vor putea reîncepe să acționeze aproape imediat după plecarea forțelor internaționale, beneficiind de sprijinul membrilor FSA dornici de îmbogățire rapidă, dispuși să-și vândă propriul armament sau să dezerteze și să se alăture acestora.

Un alt impact al retragerii trupelor internaționale îl reprezintă **reluarea producției și traficului de droguri**, activitate tradițională în rândul populației afgane. Creșterea producției și traficului de stupefiante va reprezenta un factor favorizant pentru deteriorarea situației de securitate, dar și pentru latura economică. Din această perspectivă, dinspre Moscova se aud voci care își exprimă îngrijorarea față de retragerea Alianței Nord-Atlantice din Afganistan, susținând că aceasta va deschide drumul terorismului și al drogurilor către Federația Rusă și către Europa.

Posibile implicații în plan economic

Din perspectivă economică, cea mai importantă schimbare o va reprezenta **creșterea rapidă a culturilor de mac opiaceu și a producției de opiu**, concomitent cu refacerea rețelelor de trafic de stupefiante, ori crearea altora noi,

către Europa sau alte regiuni. Afganistanul este principalul cultivator de mac și producător de opiu și heroină. Circa 90% din cantitatea de opiu ilicit de pe piața mondială și peste 90% din heroina care se găsește în Europa provin din Afganistan⁹.

Activitățile economice productive legale (promovate, susținute și finanțate de statele ISAF) se vor diminua și ar putea înceta destul de repede, afganii revenind la ocupația agricolă tradițională de plantare a macului opiaceu. Toate acestea vor fi favorizate de **corupția cronică**, incapacitatea și toleranța autorităților de a stopa acest fenomen. Biroul Națiunilor Unite de Luptă Împotriva Drogurilor și a Criminalității apreciază că cea mai mare preocupare a populației este corupția, iar veniturile provenite din corupție reprezintă aproximativ 23% din Produsul Intern Brut al Afganistanului.

Conform UE, terenurile arabile pe cap de locuitor au înregistrat o puternică scădere, de la 0,55 ha în 1980 la 0,25 ha în 2007, iar Afganistanul rămâne un stat vulnerabil sub aspectul dezvoltării agriculturii¹⁰.

Eforturile comunității internaționale prin care s-a asigurat sprijin la nivel local prin **Echipele Provinciale de Reconstrucție** (EPR), echipe al căror viitor este incert, vor deveni ineficiente din cauza scăderii interesului populației și a creșterii influenței liderilor extremiști locali.

În acest context, coroborat cu actuala criză economico-financiară cu care se confruntă Occidentul, NATO ar putea întâmpina probleme cu **asigurarea fondurilor necesare** susținerii Afganistanului post 2014, în mod special pentru susținerea FSA, structură care are sarcina de a asigura mediul de securitate și stabilitatea din țară. Deși aliații au convenit la Chicago să contribuie, de principiu, sau s-au angajat cu diferite sume, la fondul necesar după retragerea de la finele anului 2014, dificultatea Europei de a ieși din criza economică în care se află ar putea aduce schimbări de poziție din partea unora dintre aliați, preocupați mai degrabă de situația propriilor cetățeni.

*

* *

Concluzionând, putem afirma că retragerea ISAF/NATO din Afganistan va genera o serie de modificări ale situației politice și de securitate regionale care, dacă nu vor fi gestionate corespunzător de către autoritățile afgane cu sprijinul NATO și al

⁹ Conform Raportului Parlamentului European din 22 noiembrie 2010, O nouă strategie pentru Afganistan. <http://www.europarl.europa.eu>

¹⁰ Idem. <http://www.europarl.europa.eu>

altor organizații internaționale, ar putea degenera și situația de la începutul anilor 2000 s-ar putea repeta.

Vor apărea modificări și în planurile de retragere ale diferitelor state care, din dorința reducerii cheltuielilor, ar putea devansa retragerea trupelor proprii, acțiuni care vor avea impact negativ asupra derulării eficiente a tranziției și menținerii situației de securitate în diferite regiuni.

După 2014, pentru a putea gestiona eficient și rapid eventualele derapaje ale conducerii afgane și deteriorarea situației de securitate este necesară implicarea constantă și suficient de energică a NATO, împreună cu UE, cu ONU (organizații care au misiuni deschise în Afganistan) și în cooperare cu statele vecine, inclusiv Federația Rusă și China.

Așa cum am precizat deja, România are dislocați în TO Afganistan 1595 de militari, tehnică, echipamente și materiale militare cu care participă la misiunile asumate. Contingentul României, în conformitate cu angajamentele luate de statul român și Ministerul Apărării Naționale, va fi retras în etape. Conform declarațiilor oficialilor Ministerului Apărării Naționale, retragerea forțelor române din Afganistan va începe în cea de-a doua parte a anului 2013 și va continua, astfel încât, până la sfârșitul lui 2014 forțele combatante, tehnica și echipamentele militare să fie repatriate în totalitate.

În acest sens, relevantă este recenta vizită efectuată în Afganistan de către ministrul român al apărării, Mircea Dușa, care a avut o serie de întâlniri cu oficiali aliați și afgani, inclusiv cu omologul său, Bismillah Khan Mohammadi. Pe timpul acesteia, ministrul a reiterat angajamentul României de a sprijini în continuare statul afgan pentru consolidarea stabilității și securității în țară în cadrul instituțional creat de Alianța Nord-Atlantică. Declarația sa a întărit astfel poziția exprimată de fostul ministru al apărării, Corneliu Dobrițoiu, la deschiderea reuniunii Comitetului Militar al NATO desfășurat la Sibiu în septembrie 2012, în cadrul căreia s-a subliniat poziția țării noastre de a fi alături de partenerii aliați pe timpul procesului de tranziție și retragere în baza principiului **am intrat împreună, terminăm misiunea împreună**.

Totodată, ministrul român al apărării a reconfirmat disponibilitatea țării noastre de a continua participarea la procesul de instruire a FSA (în cadrul NATO Training Mission) și de a face parte din viitoarea misiune aliată, Resolute Support, care va fi operaționalizată după retragerea ISAF de la finele lui 2014. Viitoarea participare la această misiune urmează să fie definitivată în perioada următoare, în acord cu statele aliate, pentru a nu perturba procesul de tranziție și situația de securitate regională.

BIBLIOGRAFIE

www.nato.int

<http://www.isaf.nato.int>

www.wikipedia.org

www.csis.org

http://www.longwarjournal.org/archives/2012/08/green-on-blue_attack.php

<http://www.natowatch.org>

Rasmussen promises to stand by Karzai with 'Resolute Support' - 03/04/2013 - *By Nigel Chamberlain, NATO Watch*

<http://www.telegrafonline.ro>

SUA_recunosc_legalitatea_miscarii_taliban_in_afganistan.html - SUA recunosc legalitatea mișcării Taliban în Afganistan - Marti, 15 Ianuarie 2013

<http://www.gandul.info/international>

Ce-rol-vor-avea-sua-in-afganistan-dupa-2014-11.01.2013 - Valentin Vidu

www.europarl.europa.eu

<http://www.mapn.ro/smg/misiuni.php>

PROTECȚIA MEDICALĂ ÎMPOTRIVA ARMELOR BIOLOGICE ȘI A BIOTERRORISMULUI, PRIN CAPACITĂȚI DE DIAGNOSTIC SPECIFICE

MEDICAL PROTECTION AGAINST BIOLOGICAL WEAPONS AND BIOTERRORISM, THE SPECIFIC DIAGNOSTIC CAPABILITIES

*Colonel (r) medic dr. Viorel ORDEANU CS.I**

Dr. med. vet. Marius NECȘULESCU CS.I

General-maior (r) medic acad. prof. univ. dr. Victor A. VOICU CS.I

Rezumat: Documente NATO, manuale, Standarde (STANAG) și Proceduri de Operare prevăd o serie de structuri, echipamente, materiale, metode și tehnici analitice pentru detecția, identificarea și confirmarea prezenței agenților biologici, pentru apărare CBRN. Detecția, identificarea și confirmarea prezenței de agenți biologici vii (bacterii, viruși) sau nevii (toxine) se execută secvențial și modular, prin cooperarea formațiunilor specializate, bazate pe capacități specifice pentru diagnosticul microbiologic al agenților biologici de luptă. Ele reglementează capacitățile și capabilitățile pentru diagnosticul microbiologic al agenților biologici de luptă, pentru ca protecția medicală contra armelor biologice să fie eficientă și interoperabilă. Microstructura de cercetare științifică și expertiza de agenți biologici de luptă și de bioterrorism este concepută pentru protecție medicală contra armelor biologice, prin cercetare științifică medico-militară și expertiza de agenți biologici de luptă și de bioterrorism, prin diagnostic microbiologic și recomandări de profilaxie și tratament specific, și a fost propusă ca Infrastructură Critică Națională.

Cuvinte-cheie: apărare CBRN; agenți biologici; echipa mobilă de intervenție; laboratoare dislocabile; protecție medicală.

Abstract: NATO documents, manuals, standards (STANAG) and operating procedures provide a number of structures, equipment, materials, methods and analytical techniques for detection, identification and confirmation of biological agents for CBRN defense. Detection, identification and confirmation of the presence of live biological agents (bacteria, viruses) or non

* Dr. Viorel Ordeanu, telefon 0722309340; e-mail: ordeanu_viorel@yahoo.com; Centrul de Cercetări Științifice Medico-Militare, București

(toxins) are executed sequentially and modular formations cooperating specialized capabilities based on specific microbiologic diagnosis of biological agents to fight. They regulate the capacity and capability for microbiological diagnosis of biological agents fight for medical protection against biological weapons to be effective and interoperable. Microstructure of scientific research and expertise to combat biological agents and bioterrorism is designed for medical protection against biological weapons, the military medical scientific research and expertise to combat biological agents and bioterrorism through microbiological diagnosis and specific treatment recommendations for prevention and , and has been proposed as a National Critical Infrastructure.

Keywords: CBRN defense; biological agents; mobile biological team; deployable laboratory; medical protection.

Războiul biologic are în prezent un aspect nou: bioterorismul. În cadrul amenințărilor asimetrice actuale, atacul terorist „bio-chem” reprezintă un pericol major pentru sănătatea oamenilor, animalelor, plantelor și mediului inconjurător. Riscurile asociate influențează negativ societatea, economia și capacitatea de apărare a țărilor atacate. Agenții biologici de luptă (militarizați) sau de bioterorism sunt agenți patogeni vii (bacterii, viruși, micete, insecte ș.a.) sau nevi (toxine, bioregulatori ș.a.), care sunt selectionați, modificați, multiplicați, condiționați și diseminați pentru a cauza îmbolnăviri cu efect letal sau incapacitant, ori pentru a deteriora anumite materiale. Armele biologice au fost supranumite „arma atomică a săracului” însă eficiența militară a atacului biologic este controversată și, ca urmare, a fost prima armă de distrugere în masă (ADM CBRN) interzisă oficial (Convenția de la Geneva, BTWC 1972). Dar pentru teroriști ar fi o armă ideală: ieftină, silențioasă, greu de contracarat, iar efectul este amplificat de panică și de costuri sociale, economice, politice etc.

Realitatea internațională a arătat că la începutul secolului nostru au avut loc mai multe atacuri bioteroriste, iar comunitatea internațională face pregătiri pentru apărare: antibioterorist, pentru prevenirea atacurilor bioteroriste (în România, sub coordonarea SRI) și contrabioterorist, pentru managementul consecințelor atacurilor bioteroriste (în România, sub coordonarea CSAT).

Documente NATO, manuale, Standarde (STANAG 4632 ș.a.) și Proceduri de Operare prevăd o serie de echipamente, materiale, metode și tehnici analitice pentru detecția, identificarea și confirmarea prezenței agenților biologici, pentru apărare CBRN. Se recomandă să se folosească simultan mai multe metode, de exemplu, confirmarea se face cu trei tehnici (imunologic, molecular și proteomic) din care cel puțin două cu același rezultat. Detecția, identificarea și confirmarea

prezenței de agenți biologici vii (bacterii, virusuri) sau nevii (toxine) se execută secvențial și modular, prin cooperarea formațiunilor specializate.

Supravegherea CBRN este o misiune de luptă la pace, în situații de criză și la război. Supravegherea CBRN a teritoriului se realizează prin Sistemul de Supraveghere și Avertizare (SSA CBRN), ca parte a Sistemului Informațional de Avertizare Timpurie (SIAT). Participanți: Mari Unități, Unități și Subunități de apărare CBRN, Centrul de Cercetare Științifică pentru Apărare CBRN și Ecologie, care participă la ordin cu echipe mobile specializate SIBCRA și EMI-Eco, Direcția Medicală, cu spitalele militare și CCSMM, care intervine, la ordin, cu echipa mobilă de intervenție biologică (EMI-Bio) și alte formațiuni.

Domeniul ADM Bio este atât de complex, iar efectele nocive sunt atât de diverse, cantitativ și calitativ, încât este, în principal, o sarcină a serviciului sanitar militar. Atitudinea este justificată, deoarece medicii cunosc cel mai bine agenții biologici și bolile infecțioase, sunt în măsură să pună diagnosticul, să aplice tratamentul (profilactic, etiologic, simptomatic, de susținere și de recuperare), să propună măsurile igienico-sanitare și anti-epidemice.

Măsurile de supraveghere epidemiologică sunt o extrapolare a activităților curente de sănătate publică, adaptate și amplificate conform situației. Rețeaua medicală implicată se bazează pe medicina primară (medicii generaliști, de familie sau de unitate), medicii specialiști, laboratoarele de microbiologie (clinică și sanitară), spitale și secții de boli infecto-contagioase și pe instituții specializate (de ex.: INCDMI Cantacuzino) indiferent de subordonare, în cadrul cooperării civil-militar (CIMIC).

Rețeaua medicală trebuie să aibă permanent legătură cu rețeaua veterinară (pentru animale domestice) și de monitorizare a mediului (pentru animale sălbatice), deoarece mulți agenți biologici cauzează zooantroponoze. Coroborarea tuturor informațiilor privind agenții biologici și bolile cauzate de aceștia (cazuri, focare, epidemii, epizootii, pandemii, panzootii) reprezintă baza de date a Sistemului de Supraveghere a Bolilor Infecțioase, care ar trebui să fie coordonat de Serviciul sanitar militar pentru a raporta zilnic sinteza la SSA CBRN.

Organizația Mondială a Sănătății (OMS), ca organism de specialitate al ONU, difuzează și recomandă pentru protecție medicală contra agenților biologici, inclusiv pentru constituirea unei rețele virtuale internaționale de laboratoare de microbiologie pentru diagnostic de agenți biologici de bioterorism și pentru cercetare științifică. UE a recomandat ca la nivelul țărilor membre să funcționeze cel puțin 40 de laboratoare de microbiologie înalt securizate (BSL4) care să coopereze în rețea.

Ministerul Sănătății (MS) a publicat în 2006 un „Ghid național de biosiguranță pentru laboratoarele medicale” (adaptare după „Laboratory biosafety manual” ed. III, OMS, Geneva, 2004) care înlocuiește reglementările precedente. Ca urmare, am conceput modernizarea laboratorului din CCSMM: un laborator de virusologie ca Laborator de microbiologie securizat (BSL3 sau BSL4a) și vivariul ca Biobază securizată (P2 sau P3).

Deoarece alinierea la noile standarde este obligatorie, iar MAPN nu a fost în măsură să finanțeze modernizarea laboratorului, în anul 2007 am participat la competiția națională pentru proiecte de cercetare științifică organizată de Guvern prin MEdC, PNCDI Capacități și am câștigat finanțare pentru proiectele propuse: BSL4 (director acad. prof. univ. dr. V. A. Voicu) și Biobaza 2 (director dr. M. Necșulescu). Acestea s-au derulat conform contractelor.

Estimările UE sunt că pentru realizarea unui laborator BSL4 sunt necesari min. 5 ani, iar exploatarea este de 20 de ani. Costurile estimate sunt de 5 mil. € proiectare, 70 mil. € construire și câte 1 mil. € anual pentru exploatare. Având în vedere resursele financiare limitate, puse la dispoziție de finanțatorul Autoritatea Națională pentru Cercetare Științifică (ANCS), prin management comun cu acesta am realizat cele două obiective complementare cu mai puțin de 2 mil. €, reprezentând: proiectare, amenajare și dotare, dar fără punerea în funcțiune.

În anul 2010, am prezentat, în cadrul exercițiului trilateral SUA, România și Republica Moldova „NATO TTX Chișinău”, noile obiective (raportate anterior la ONU ca fiind în construcție) și intenția de a le pune în funcțiune, inclusiv la dispoziția alianței. Ca urmare a dialogului, am convenit să optimizăm noile facilități prin complementaritate și să realizăm o platformă integrată de cercetare științifică și expertiză pentru agenți biologici, securizată (BSL3).

În anul 2011, am primit invitație din partea ANCS de a candida pentru includerea noului Laborator în lista națională de Infrastructuri Critice Naționale (ICN), cu posibilitatea de a fi selecționați pentru Infrastructuri Critice Europene (ICE). În anul 2012, am fost selecționați de MAPN pentru candidatura la ICN și am înaintat documentația necesară prin ACTTM.

Platforma integrată de cercetare științifică și expertiză medico-militară pentru agenți biologici este o microstructură concepută pentru protecție medicală contra armelor biologice, prin cercetare științifică medico-militară și expertiză de agenți biologici de luptă și de bioterorism, prin diagnostic microbiologic și recomandări de profilaxie și tratament specific, și a fost propusă ca Infrastructură Critică Națională.

Pornind de la doctrina apărării CBRN, am aplicat principiul UE „pooling and sharing” (adună și repartizează), pentru a concentra capacitățile și capabilitățile de

protecție medicală contra armelor biologice din CCSMM, cu intenția de a pune bazele unui nucleu, medico-militar și apoi național, pentru acest domeniu. După realizarea acestui nucleu și acreditarea ca „Centru național de referință pentru agenți biologici”, el poate fi inclus ca nod al rețelei de supraveghere și răspuns la atacuri biologice la nivelul UE și NATO și va putea să acționeze în cooperare cu formațiunile specializate ale acestora. Recesiunea a împiedicat implementarea acestui concept în practică, dar a subliniat necesitatea de a gestiona riscurile și amenințările cu mai puține resurse „smart defence and smart investment” (apărare inteligentă și cheltuială inteligentă). Conceptul „smart defence” a fost lansat oficial la summitul NATO de la Chicago, 2012, reprezentând răspunsul alianței la necesitatea de a utiliza cu maximă eficiență resursele limitate în contextul crizei economice și financiare, fără a afecta îndeplinirea obiectivului strategic „Forța NATO 2020”, care prevede forțe moderne, strâns interconectate, echipate, antrenate, instruite și comandate astfel încât să poată derula operațiuni în comun și împreună cu partenerii în orice mediu, deci inclusiv în mediu CBRN. Pentru implementarea conceptului, este necesară și cooperarea de tip multisectorial între domeniul militar și industria de apărare. De altfel, sintagma „complex militaro-industrial” a fost lansată acum șase decenii de generalul Eisenhower, pe atunci președinte al SUA.

Obiectivele principale care vor intra în compunerea platformei sunt: Laboratorul de microbiologie înalt securizat, Biobaza securizată, Laboratorul pentru confirmare de agenți biologici, Laboratorul de biologie moleculară și genetică, Laboratorul de toxinologie, Laboratorul analitic biologic dislocabil, Echipa Mobila de Intervenție Biologică și facilitățile anexă.

Dotarea existentă a Laboratorului de microbiologie înalt securizat: incinta etanșă compartimentată, cu acces controlat, „box în box”, cu nivel de biosiguranță BSL4a, centrala de filtro-ventilație HEPA și climatizare, hote de biosiguranță clasa II și III, autoclav transmural, microscop optic computerizat, ultracentrifugă cu răcire, linie MiniApi, congelatoare -90°C și -20°C securizate, frigidere medicale securizate, incubatoare securizate, etuva reglabilă, echipamente standard pentru laborator de microbiologie, mijloace fixe, obiecte de inventar, consumabile de laborator și echipament de protecție, conform Ordinului MS 119.

Dotarea existentă a Biobazei securizate: incinta etanșă, compartimentată, cu acces controlat, „box în box”, pentru animale de experiență, cu nivel de biosiguranță BSL2, incinta etanșă, compartimentată, cu acces controlat, „box în box”, laborator și sala de operații pentru animale de experiență, cu nivel de biosiguranță BSL3, centrală de filtro-ventilație HEPA și climatizare, cuști speciale pentru șoareci, cuști speciale pentru cobai, cuști speciale pentru iepuri, masă de operație cu lampă

scialitică, hote de biosiguranță clasa II, echipamente standard pentru laborator de microbiologie, mijloace fixe, obiecte de inventar, consumabile de laborator și echipament de protecție, conform Ordinului MS 119.

Laboratoarele din componența platformei mai dispun de: spectrometru de masă MS MALDI-TOF LT20 computerizat, pentru diagnostic microbiologic, linie PCR computerizată, secvențiator pentru acizi nucleici, linie ELISA computerizată, linie de cromatografie în strat subțire computerizată, colector de fracțiuni, liofilizator computerizat, linie de electroforeză computerizată, hote de biosiguranță clasa I și II, echipamente standard pentru laborator de microbiologie, mijloace fixe, obiecte de inventar, consumabile de laborator și echipament de protecție, conform Ordinului MS 119.

Laboratorul biologic analitic dislocabil pentru apărare CBRN este o componentă a Laboratorului dislocabil pentru apărare CBRN, prevăzută în STANAG 4632, pentru detecția, identificarea și confirmarea de agenți biologici în teatrul de operații, în caz de atac biologic, bioterorist sau accident biologic. Acesta urmează să fie realizat în cadrul angajamentelor pentru protecția forței și va fi întrebuințat în teatrul de operații pentru protecția medicală împotriva armelor biologice și a bioterorismului. El reprezintă o variantă miniaturizată și mobilă a Platformei integrate de expertiză pentru agenți biologici și funcționează complementar cu aceasta, iar din punctul de vedere al cerințelor constructive corespunde pentru nivelul P3 (laborator securizat) conform recomandărilor OMS.

Estimarea costurilor de construcție pentru Laboratorul dislocabil analitic biologic LAB.BIO, făcută în anul 2011 la CCSACBRNE, a fost de 2 mil. euro brut (numai cu echiparea conform STANAG 4632), reprezintă cca. o zecime din valoarea totală a Laboratorului dislocabil CBRN. Posibilitățile de lucru ale acestei capacități scumpe sunt foarte mari și nu este eficient să fie folosită numai pentru apărare CBRN, laboratorul putând fi utilizat multirol, concomitent și permanent integrat și cu serviciul medical militar.

Acest laborator este capabil să asigure, cu dotarea și încadrarea pe care o are, în afară de cerințele de bază:

- analizele de microbiologie clinică pentru spitale de campanie, cu condiția ca șeful de laborator să fie confirmat de ministrul sănătății în specialitatea Medicina de laborator, echipamentul medical să fie autorizat de Ministerul Sănătății (inclusiv linia PCR să fie acreditată pentru diagnostic medical), iar consumabilele de laborator să fie aprovizionate specific și modular, în funcție de necesități;
- analizele de microbiologie sanitară pentru unitățile din zonă, cu condiția ca unul dintre operatori să fie confirmat de ministrul sănătății în specialitatea

Medicina de laborator, echipamentul medical să fie autorizat de Ministerul Sănătății, iar consumabilele de laborator să fie aprovizionate specific și modular, în funcție de necesități;

- analizele pentru protecția medicală contra armelor biologice a militarilor, a populației civile și a animalelor din zonă, cu condiția ca unul din operatori să fie specialist militar CBRN, iar echipamentul de comunicație să permită transmiterea datelor în timp real comandanților, unităților de apărare CBRN și unităților sanitare militare.

Laboratorul analitic biologic dislocabil LAB.BIO., care necesită sume foarte mari atât pentru construire, cât și pentru funcționare, chiar dacă în practică va fi puțin întrebuințat (dar este necesar pentru protecția forței), poate fi utilizat complementar, multirol, evitând construirea altor laboratoare, folosind eficient echipamentele și personalul, ceea ce amortizează cheltuielile.

Față de durata de serviciu estimată a LAB.BIO. de 25 de ani, echipamentele de laborator au 10 ani, cele IT au 5 ani, iar consumabilele un an, și nu pot fi preschimbate din lipsă de cerere. Unele dintre echipamente, odată puse în funcțiune de furnizor, trebuie să funcționeze continuu, deci alimentare cu curent electric, climatizate, supraveghere, uzură etc.

Personal supraspecializat pentru LAB.BIO. nu există în viața civilă, deci trebuie format și menținut prin activitate practică permanentă (trebuie să lucreze analize de microbiologie în condiții reale pe aceste aparate) pe lângă o unitate sanitară militară, cum este CCSMM, și să se deplaseze pentru antrenament la spitale militare și în aplicații. Conform legii sanitare (în acord cu legislația internațională) diagnosticul microbiologic (identificarea speciei patogene) nu poate fi pus decât de un medic cu specialitatea *medicina de laborator* care lucrează în laborator autorizat și acreditat conform normelor Ministerului Sănătății.

Laboratorul va avea triplă subordonare: SMFT pentru Teatre de Operații, SMG/Apărare CBRN pentru contramăsuri la atacul biologic sau bioterorist, Direcția Medicală pentru protecția medicală împotriva armelor biologice și pentru intervenție la epidemii, epizootii și accidente biologice.

Laboratorul analitic biologic dislocabil LAB.BIO, ca o componentă a Laboratorului dislocabil CBRN, poate fi realizat la nivel de model experimental, model experimental funcțional și prototip la CCSMM, cu colaborarea unei firme specializate. Pentru aceasta este necesar să se achiziționeze platforma mobilă (container NATO 2S) cu echiparea corespunzătoare, pe care să se monteze echipamentele existente la CCSMM (care vor fi completate în timp), deservit de

personalul existent prin cumul și aplicând procedurile de lucru deja existente pentru protecția medicală împotriva armelor biologice.

Echipa Mobilă de Intervenție Biologică a CCSM-M

Probele pentru analiza microbiologică în suspiciunea de agenți biologici trebuie să fie recoltate în condiții speciale de biosiguranță (pentru protecția personalului propriu), biosecuritate (pentru protejarea probei de răufăcători) și bioprotecție (pentru prezervarea agentului). Este preferabil ca proba să fie corect recoltată și transportată, deci la fața locului să ajungă în timp util EMI-CBRN sau EMI-Bio, care dispun de personal calificat și mijloace adecvate. România, ca membră a NATO, prezintă același risc de atac biologic sau bioterorist ca și ceilalți aliați. Doctrina apărării CBRN în Armata României (SMG, 2008) integrează în sistemul național „Allied Joint Doctrine for NBC Defense”, la nivel conceptual și procedural. În cadrul amenințărilor asimetrice actuale, atacul terorist „bio-chem” reprezintă un pericol major pentru sănătatea oamenilor, altor animale, plantelor și mediului înconjurător. Doctrina prevede colaborarea unor formațiuni specializate și nespecializate, cooperarea civil-militar (CIMIC), național și multinațional etc.

EMI-Bio se încadrează cu personal specializat, prin cumul de funcții, având min. trei membri (conform NATO): medic microbiolog, șef echipă, operator 1; medic epidemiolog (veterinar), transmisionist, operator 2; asistent (subofițer sanitar), șofer, operator 3.

La primirea ordinului de misiune (ca urmare a solicitării autorităților sanitare din zona afectată sau a EMI CBRN care execută cercetarea în focar), echipa trebuie să fie gata de plecare imediat și să ajungă pe poziție în maximum 24 h. Deplasarea se poate face cu mijloace nespecializate (auto, elicopter etc.) sau specializate (autolaborator, laborator mobil).

Pentru platforma mobilă am studiat mai multe tipuri de autolaboratoare existente în lume, în NATO, în UE și în România. La analiza multifactorială s-a considerat ca fiind cea mai adecvată platforma mobilă autoturismul de teren, special amenajat și dotat, care să îndeplinească cerințele NATO. Dintre acestea a fost ales Dacia Duster, după criteriul prețului, urmând să realizăm prototipul, care va fi de fapt o „antena medicală” specializată pentru apărare biologică. Autoturismul de teren Dacia Duster, neblindat, 4x4, urmează să fie transformat la o firmă specializată, în platforma mobilă pentru EMI-Bio. Acesta trebuie să asigure concomitent: transportul echipei (trei locuri), transportul materialelor medicale strict necesare (echipament expediționar modular pentru diagnostic de agenți biologici), asigurarea telecomunicațiilor, a protecției personalului propriu, tehnică etc. Dotarea Platformei

mobile pentru EMI-Bio: echipamente de laborator, medicale, militare, tehnice, de protecție și obiecte personale.

În teren, EMI-Bio execută, după caz: cercetare sanitară și veterinară, ancheta epidemiologică și epizootica, recoltarea probelor de mediu (apa, aer, sol, obiecte), recoltarea probelor biologice și patologice, de la oameni și animale, preconditionarea eșantioanelor, ambalarea și inscripționarea, analiza screening a probelor recoltate (organoleptic, teste rapide imunologice și biochimice, microscopie etc.) pentru detecție și identificare, raportarea rezultatelor preliminare, conservarea și transportul în condiții de siguranță a probelor (conform OMS), predarea probelor pentru identificare și confirmare la bază sau la alte laboratoare abilitate. Platforma mobilă pentru EMI-Bio va asigura mobilitatea echipei, transportul materialelor strict necesare și un minimum de spațiu de lucru. Modelul experimental realizat încearcă să creeze condițiile cerute, pe un tip de vehicul similar celui ales. EMI-Bio din CCSMM va fi în măsură să participe cu forțe și mijloace specifice la protecția medicală contra armelor biologice și a bioterorismului, în cadrul supravegherii și apărării CBRN.

Centrul de Cercetări Științifice Medico-Militare (CCSMM) este o unitate sanitară militară, subordonată D.M., care are ca atribuțiune principală cercetarea științifică pentru protecția medicală contra ADM CBRN. Centrul are în componere și o unitate specializată de cercetare științifică pentru protecția medicală contra armelor biologice. Unitatea dispune de personal, spații, dotare și proceduri de diagnostic microbiologic. Aceasta organizează, dotează, instruește și antrenează EMI-Bio. Echipa este o formațiune medicală militară nepermanentă, prevăzută în regulamentele militare, care se activează la ordinul DM sau SMG. Aceasta acționează independent sau integrat cu alte formațiuni militare sau civile, în focarul atacului biologic, la epidemii și epizootii sau pentru antrenament. Direcția Medicală, prin CCSMM, pune la dispoziție EMI-Bio, care acționează în focarul de atac biologic, în cooperare cu EMI-CBRN, pentru protecție medicală antiinfecțioasă și urgențe epidemiologice majore. Platforma mobilă, ca autoturism de teren adaptat, asigură deplasarea și lucrul în teren al echipei, ca „antena medicală” în orice punct din teritoriul național, la ordin. Laboratorul biologic dislocabil (LAB.BIO) pentru apărare CBRN, ca microstructură a Laboratorului dislocabil CBRN sau independent, contribuie la protecția medicală contra armelor biologice a militarilor și a populației din teatrul de operații. La bază, CCSMM dispune de o microstructură virtuală, Platforma integrată de cercetare și expertiză de agenți biologici, formată din

Laboratorul de microbiologie securizat, Biobaza securizată și facilități complementare, existente și care urmează să fie puse în funcțiune.

Metode și tehnici de analiză pentru detecția, identificarea și confirmarea de agenți biologici recomandate de documente NATO:

1. Analize rapide de diagnostic: Lateral flow test, Flow through test, Dipstick format TRD, Microfluidics; examinare microscopică direct, pe frotiu colorat sau imunofluorescență;

2. Analize imunologice: ELISA (Enzyme-Linked ImmunoSorbent Assay): Metoda calitativă și metoda cantitativă;

3. Analize moleculare: Polymerase Chain Reaction (PCR) with appropriate desing DNA – probes; Reacția de revers transcriere PCR (RT-PCR), Real-time PCR;

4. Analize proteomice: Spectrometria de masă MALDI-TOF;

5. Gaz cromatografia cuplată cu Spectrometria de masă (GC- MS): analiza calitativă, cuplare GC cu metodele spectrale de identificare, de exemplu: spectrometria de absorbție în IR, SM, RMN; analiza cantitativă prin măsurarea picurilor cromatografice și corelarea lor cu concentrația compușilor în proba de analizat.

CCSMM participă, în mod specific, la protecția medicală contra armelor biologice și a bioterorismului. Unitatea se înscrie, prin conceperea și realizarea acestei platforme integrate, în efortul de modernizare și eficientizare a infrastructurilor de cercetare științifică și de apărare CBRN. Acțiunea este modulară, în funcție de natura amenințării (atac convențional, ADM CBRN sau combinat) și de amploarea ei și se desfășoară în cascadă: EMI-Bio cu platforma mobilă, LAB.BIO cu platforma dislocabilă și, la bază, CCSMM cu platforma integrată de cercetare științifică și expertiza de agenți biologici de luptă și de bioterorism (figura 1.). Eficiența sistemului depinde și de comunicarea în timp real a datelor, de securizarea lor, de legătura în rețea, pe verticală și pe orizontală, pentru a evita întreruperea comunicării, precum și de relația biunivocă (fiecare raportor trebuie să știe dacă informația a ajuns la destinatar și ce măsuri îi ordonă acesta). Punerea în funcțiune a acestei capacități optimizează capabilitatea Armatei României de apărare CBRN, pentru protecția forței și securitate națională, iar la nevoie poate să acționeze în situații de criză biologică la nivel național sau internațional.

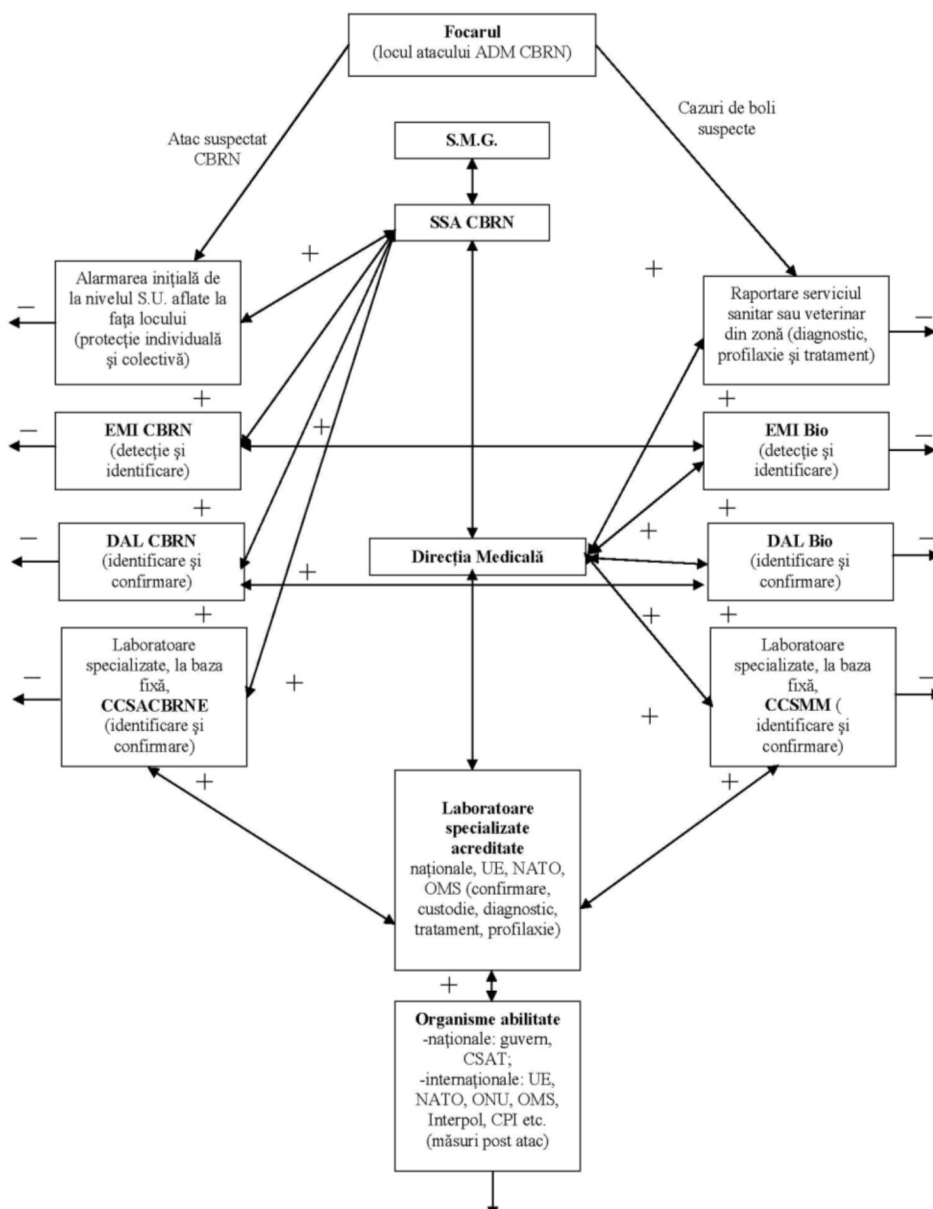

Figura 1. Algoritm de intervenție după atacul CBRN, când există suspiciunea de întrebuințare și a agenților biologici

CONCLUZII

1. Documentele NATO reglementează capacitățile și capabilitățile pentru diagnosticul microbiologic al agenților biologici de luptă, pentru ca protecția medicală contra armelor biologice să fie eficientă și interoperabilă.
2. La baza fixă, CCSMM dispune de o microstructură specifică, Platforma integrată de cercetare și expertiză de agenți biologici, formată din Laboratorul de microbiologie securizat, Biobaza securizată și facilități complementare existente.
3. Microstructura de cercetare pentru protecție medicală contra armelor biologice este propusă ca Infrastructură Critică Națională.
4. Laboratorul biologic dislocabil (LAB.BIO) pentru apărare CBRN, ca microstructură a Laboratorului dislocabil CBRN sau independent, contribuie la protecția medicală a militarilor și a populației din teatrul de operații contra armelor biologice.
5. Direcția Medicală, prin CCSMM, pune la dispoziție EMI-Bio, care acționează în focarul de atac biologic, în cooperare cu EMI-CBRN, pentru protecție medicală antiinfecțioasă și urgențe epidemiologice majore.
6. Platforma mobilă, ca autoturism de teren adaptat, asigură deplasarea și lucrul în teren al echipei, ca "antena medicală" în orice punct din teritoriul național, la ordin.
7. Capacitățile de protecție medicală contra armelor biologice au capabilitatea de a constitui un nod în cadrul rețelei specializate de supraveghere a NATO.

BIBLIOGRAFIE

- Bădălan E., Siteanu E., *Romania's defence infrastructure development Academy of Romanian Scientists*, in "Annals series on military sciences", vol. 3, no. 2, 2013.
- Darling R.G., Woods J.B.(editors) *USAMRIID's Medical Management of Biological Casualties Handbook*, Fifth Edition, 2004, Fort Detrick, Frederick, Maryland, USA.
- Frunzeti T., *Smart defence and smart investment*, în Revista de "Științe militare", nr. 4(29), 2012.

- Mollaret H. H., *L'arme biologique – bacteries, virus et terrorisme*, ISBN 2.259.19680-2, Edition Plon, Paris, 2002.
- Ordeanu V. și colab., *Proiect cercetare*, PSCD 62/2012.
- Ordeanu V. și colab., *Proiect cercetare*, PSCD 63/2012.
- Ordeanu V., Andries A. A., Hincu L., *Microbiologie și protecție medicală contra armelor biologice*, ISBN: 978-973-708-311-1, Editura Universitară „Carol Davila” București, 2008.
- Ordeanu V., Simona Nicoleta Bicheru, Gabriela Victoria Dumitrescu, Lucia Elena Ionescu, Necșulescu M., Diana Mihaela Popescu, *Proiect PI CCSMM 2/2012*.
- Peter Hornbeck, Scott E. Winston, and Steven A. Fuller, *Current Protocols în Molecular Biology*, 11.2.1-11.2.22, (1991).
- Rudolf M. Lequin, *Enzyme Immunoassay (EIA)/Enzyme-Linked Immunosorbent Assay (ELISA)*, *Clinical Chemistry* 51, Nr.12, 2415–2418, (2005).
- Vorobchievici O., *Războiul viitor și populația civilă*, Editura Marvan, București, 1933.
- *** *NATO Manual Biological Defense Manual*, 2008.
- *** *NATO STANAG 4632 2005*.
- *** *Nivelul de alertă teroristă*, Serviciul Român de Informații, actualizat 2012.
- *** *SMG Doctrina apărării CBRN*, 2009.

OPINII DESPRE LOGISTICA MILITARĂ ÎNTR-UN MEDIU DE SECURITATE TURBULENT

OPINIONS ABOUT MILITARY LOGISTICS IN A MEDIUM SECURITY TURBULENCE

*General de brigadă (r) prof. univ. dr. Mircea UDRESCU**
*Colonel (r) dr. Eugen SITEANU***

Rezumat: În lumea naturală, turbulența presupune manifestări violente, apariții aleatoare, imprevizibilitate. Oamenii de știință au elaborat teoria haosului pentru a explica unele variante posibile de desfășurare a evenimentelor, care au o stare inițială dată și un număr de ipoteze deterministe. În aceste cazuri, un proces inițial poate să capete o exprimare exponențială, ca formă de încorporare a perturbațiilor. Turbulența, pentru orice mediu social, mai ales pentru mediul de securitate, înseamnă un plus de risc și incertitudine. Factorii politici folosesc riscurile de securitate pentru a acoperi incertitudinile proprii, subordonând securitatea națională unei umbre colective, ceea ce face ca riscurile colective de securitate să devină și riscuri naționale de securitate și siguranță. Din moment ce logistica este percepută ca bază tehnico materială și managerială de stimulare a implementării globalizării, de orice natură, politică, economică, de securitate etc., ea devine responsabilă și de modul în care se structurează elementele de rezistență ale mediului de securitate global. Prin logistică se netezește drumul globalizării și tot prin logistică se germinează cauze ce accentuează turbulențele ale mediului de securitate.

Cuvinte-cheie: turbulență; logistică; securitate; management; marketing; strategie; principiu; siguranță; globalizare; apărare; competitivitate; avantaj; calitate.

Abstract: In the natural world, turbulence involves violent demonstrations, appearances random unpredictability. Scientists have developed chaos theory to explain some possible variants of development of events that have a given initial state and a number of deterministic assumptions. In these cases, the initial process can take the exponential expression as a form of incorporation of disturbance. Turbulence, for any social environment, especially for the security environment means extra risk and uncertainty. Policy makers used the security to cover their uncertainties, subordinating

* Membru corespondent al AOȘR, Secția de științe militare; Universitatea Artifex, București; tel.: 0722 626 244

** Profesor univ. dr. ing., Academia Comercială, Satu Mare și Universitatea Națională de Apărare „Carol I”; membru al AOȘR; vicepreședintele Asociației Absolvenților UNAp „Carol I”; e-mail: esiteanu@yahoo.com; tel.:0720566911.

national security of an umbrella collective, which makes collective security risks to become national security and safety risks. Since logistics is perceived as material and technical base and incentive management implementation globalization of any kind, political, economic, security and so on, it becomes responsible for the way in which the bearing structure of the global security environment. By smoothing the way globalization logistics and all the logistics are germinating causes turbulence stresses security environment.

Keywords: *turbulence; logistics; security; management; marketing; strategy; principle; security; globalization; defense; competitiveness; lead quality.*

1. MEDIUL DE SECURITATE TURBULENT

Începutul acestui secol și mileniu deschide o nouă eră în politica internațională, în care securitatea generală este caracterizată de acțiuni imprevizibile, menite să depășească așa-zisa lume unipolară și să consacre o nouă ordine mondială, bazată pe evidența mai multor centri de putere. În această etapă, factorii de risc la adresa securității naționale se multiplică și se nuanțează, iar mutațiile strategice ce acoperă domeniile politic, economic, social și confesional generează noi abordări ale definirii fizionomiei conflictelor de orice natură și ale structurării sistemelor de pregătire și ducere a acțiunilor militare.

Mediul actual de securitate este puternic marcat de procese macrosociale și macroeconomice, în rândul cărora se detașează: intensificarea acțiunilor de globalizare; extinderea Uniunii Europene; intensificarea acțiunilor de redefinire a rolului și misiunilor NATO, accentuarea preocupărilor Rusiei de a dobândi un rol tot mai important în gestionarea marilor probleme ale omenirii; afirmarea tot mai puternică a țărilor asiatice în domenii importante ale vieții mondiale; degradarea tot mai evidentă a situației din Iraq; cronicizarea incompatibilităților din zona arabo israeliană; acutizarea unor conflicte sociale, politice și religioase în țări din zona Asiei; redeschiderea dosarelor proliferării armelor nucleare; apariția unor grupuri de state care se manifestă public împotriva ordinii mondiale actuale, în mod deosebit a rolului jucat de SUA în cadrul acesteia; exacerbarea tensiunilor interreligioase; accentuarea și diversificarea acțiunilor teroriste; creșterea gradului de nesupunere a populației pauperizate din jurul marilor metropole ale lumii etc.

La toate acestea se adaugă fenomene naturale globale ca: încălzirea climei, lipsa apei potabile, extinderea zonelor de deșert, reducerea zonelor împădurite, reducerea stratului de ozon, topirea ghețarilor, înmulțirea fenomenelor meteorologice violente etc.

Condițiile de dezvoltare economico-socială diferite și realitățile istorice caracteristice fiecărei țări evidențiază atât diversitatea națiunilor, cât și o mulțime de

dificultăți reale pe care comunitatea de state trebuie să le gestioneze și cărora aceasta este necesar să le găsească soluții general acceptabile. Odată cu dispariția blocului comunist integrat, se apreciază că există condiții favorabile pentru mediul de securitate actual de a se angaja într-un dialog real, în care cooperarea, consultarea și întrajutorarea să devină valori fundamentale ale noilor relații internaționale. Cu toate acestea, în ciuda intensificării dialogului politic și a diplomației preventive, se apreciază că se vor menține încă tensiuni generate cu precădere de probleme ale minorităților naționale, ale accesului la resursele energetice, ale controlului armamentelor, ale intoleranței religioase etc.

Existența unor necorelări în funcționarea sistemelor și organismelor de securitate și prelungirea la nesfârșit a unor stări nesoluționate corespunzător pot aprinde scânteia unor conflicte locale, ce se pot extinde cu ușurință la nivel zonal și regional, cu consecințe greu de imaginat.

În contextul actual, se apreciază că atât securitatea internațională, cât și apărarea națională determină o implicare mai mare a statelor democratice, dar și a organismelor internaționale¹ specializate în protejarea și promovarea valorilor de coexistență unanim acceptate.

Conștientă de apartenența sa la cultura europeană, împărtășind valorile euroatlantice și principiile democrației occidentale, România, ca țară membră NATO și a Uniunii Europene, își promovează și își protejează interesele naționale prin realizarea obiectivelor de securitate în strânsă concordanță cu obligațiile și responsabilitățile asumate în cadrul acestora. Din poziția de stat membru NATO și din cea de țară membră a Uniunii Europene, României i se conferă statutul de punte de legătură cu o nouă Rusie, de trambulină a intereselor occidentale peste Marea Neagră, Caucaz și Asia și de coagulator a aspirațiilor de integrare a statelor din Balcani și Europa de Est, ceea ce constituie o dimensiune strategică a politicii externe românești².

Acest lucru impune nu numai o reconsiderare a rolului geopolitic și geostrategic al României, dar și o reevaluare calitativă a potențialului politic, diplomatic, cultural, economic, militar și de altă natură, pe care aceasta îl poate juca în folosul îndeplinirii obiectivelor comune.

Participantă activă la gestionarea și rezolvarea situațiilor de criză, România dovedește că a devenit un real factor de stabilitate și de securitate. Direcțiile și

¹ Statul Major General, *Implicațiile transformării alianței Nord-Atlantice asupra planificării forței, instrucției, educației și achizițiilor în Armata României*, studiu, București, 2004, pp.3-7.

² Ibidem, p.3.

opțiunile politice ale acesteia vin să demonstreze înscrierea ei spre valorile democratice și spre economia de piață, cu o participare activă la circuitul de valori materiale și spirituale universale, iar continuarea procesului de reformă a societății românești, de consolidare a economiei de piață și de întărire a instituțiilor democratice, concomitent cu asigurarea unui grad cât mai ridicat de siguranță și de bunăstare ale cetățenilor, reprezintă repere definitorii ale procesului de integrare deplină a României în structurile politice, economice și de securitate colectivă euroatlantică.

În noua configurare a zonelor de interes pentru NATO, României i s-a recunoscut valoarea geostrategică și, ca urmare, i s-a atribuit rolul de „punct de control strategic” al spațiului situat la est de Marea Neagră, pe care mulți analiști îl consideră deja ca pe un „punct zero” al politicii globale euroatlantice pentru următoarele decenii³. Statutul României de țară membră a NATO și poziția sa geografică îi vor permite Alianței să asigure controlul asupra bazinului Mării Negre și Eurasiei, prin facilitarea de legături convenabile cu zonele fierbinți din Orientul Mijlociu. Totodată, este de așteptat ca proximitatea zonei de responsabilitate a NATO în bazinul Mării Negre să asigure controlul direct asupra regiunilor de criză din Asia Centrală și supravegherea traseelor resurselor energetice din spațiul Caucazian și al Mării Caspice, oferind un plus de credibilitate propunerilor țării noastre privitoare la realizarea unei legături directe, peste Marea Neagră, a rețelei de transport a petrolului dinspre Caucaz spre Europa.

Din perspectivă militară, în regiunea flancului de sud al NATO, România contează ca a doua forță militară, după Turcia. Acest lucru are o importanță deosebită în ecuația securității și stabilității regionale, dacă se iau în considerare sensul reformelor din domeniul militar și experiența participării unităților românești la operațiunile de sub comandă NATO din Balcani.

Evoluția evenimentelor în desfășurare și predictibilitatea acestora reliefează că întărirea legăturii transatlantice rămâne esențială pentru realizarea noii arhitecturi de securitate și stabilitate regională și globală. În contextul integrării României în NATO și în UE s-au produs schimbări esențiale în asigurarea securității țării noastre, în sensul că riscul unei agresiuni armate directe asupra României, pe termen scurt și mediu, este puțin probabil. Dar, prin implicarea sa activă la gestionarea și soluționarea crizelor și conflictelor locale, inclusiv la campania antiteroristă,

³ Gl. lt. dr. Bădălan Eugen, gl. bg. dr. Frunzeți Teodor, *Forțe și tendințe în mediul de securitate european*, Editura A.F.T., 2003, p.29.

România a dovedit și dovedește și în continuare că a fost și este un factor real de stabilitate și de securitate.

Potrivit intereselor și obiectivelor proprii de securitate, angajamentele forțelor armate ale României sunt orientate spre o participare crescândă la o gamă complexă de operații multinaționale, inclusiv în ceea ce privește sprijinul logistic multinațional, în calitate de națiune lider sau de națiune specializată pe rol pentru operații militare sub comandă NATO.²⁸⁵

Pe ansamblu, mediul de securitate al României este, în primul rând, mediul de securitate în care NATO și Uniunea Europeană se implică și, în al doilea rând, este mediul de securitate propriu oricărei țări angajate pe drumul democratizării și economiei de piață.

Acum, la început de mileniu, se consideră că „sistemul global și continental cunoaște transformări profunde, într-un ritm deosebit de accelerat. Acestea sunt determinate de dezvoltarea unor procese și fenomene de natură militară și nemilitară, care au impact direct atât asupra stării de securitate a statelor, cât și a politicilor lor pentru protejarea și promovarea intereselor naționale⁴ „ Desigur, riscurile apariției unei confruntări militare majore în Europa s-au diminuat semnificativ, dar se mențin totuși fenomene de instabilitate și de criză la nivel regional, precum și tendințe de divizare, marginalizare și izolare a unor state, care pot duce la o posibilă declanșare de conflicte locale, însă de intensitate scăzută.

Analizii militare sunt tot mai mult de acord cu ideea că accentul se va deplasa progresiv de la riscurile și amenințările de natură militară către cele nemilitare. Amplificarea și diversificarea riscurilor, precum și direcționarea acestora în condițiile existenței unor vulnerabilități interne, corelate cu conjuncturi favorizante, pot genera amenințări la adresa stabilității și securității statului român, care justifică adoptarea unor măsuri și modalități de acțiune adecvate, flexibile și eficiente.

Dacă, în sens general, riscul presupune o primejdie posibilă, riscul la adresa securității naționale acoperă o paletă situațională caracterizată prin „prezența unor factori activi sau potențiali care pot afecta securitatea unui stat”.⁵

O bună parte a teoreticienilor români au sistematizat a fi factori de risc la adresa securității naționale următoarele stări situaționale: decalajele dintre nivelurile de asigurare a securității și gradul de stabilitate în statele din vecinătatea României; acțiunile externe de incitare la extremism, intoleranță, separatism și xenofobie, care

⁴ Colectiv, *Culegere de termeni, concepte și noțiuni de referință din domeniul politicii militare, securității naționale și apărării armate*, Editura Militară, București, 2000, p. 242.

⁵ Gl. lt. dr. Bădălan Eugen, gl. bg. dr. Frunzeți Teodor, *op. cit.*, pp.30-32.

pot afecta imaginea statului și promovarea valorilor democratice; posibile evoluții negative în plan subregional în domeniul democratizării vieții politice, respectării drepturilor omului și dezvoltării economice, care ar putea genera crize acute cu efecte destabilizatoare pe arii extinse; proliferarea armelor de nimicire în masă, a tehnologiilor nucleare și a armamentelor și mijloacelor letale neconvenționale; proliferarea și dezvoltarea rețelelor teroriste, de crimă organizată, precum și a celor de trafic ilegal de persoane, droguri, armamente, muniții, materiale radioactive și strategice etc., migrația clandestină și apariția unor fluxuri masive de refugiați; limitarea ori interzicerea accesului statului român la resurse și oportunități regionale importante pentru afirmarea intereselor naționale; acțiuni imagologice destinate să afecteze imaginea țării în plan internațional, ce pot influența credibilitatea și seriozitatea acesteia în îndeplinirea angajamentelor asumate; desfășurarea de acțiuni economico financiare cu eludarea cadrului legislativ în vigoare; susținerea acțiunilor de terorism politic internațional în formă diversificată; destabilizarea sistemelor informatice; provocarea deliberată de acțiuni care pot genera catastrofe ecologice etc.⁶

Vulnerabilitatea exprimă o anumită stare a unui sistem, care încorporează anumite puncte slabe, ce se pot transforma în riscuri atunci când se iau în calcul acțiuni conștiente de destabilizare. În zona securității naționale, vulnerabilitatea presupune „caracteristica unui sistem de a suferi pierderea sau reducerea capabilității de a-și îndeplini misiunea destinată, ca rezultat al supunerii la un anumit nivel de efect (definit) datorat unui mediu (creat) artificial, ostil”⁷.

Vulnerabilitățile sistemului național de securitate pot fi generate de o mulțime de acțiuni, în cadrul cărora se pot găsi: alocarea de resurse insuficiente Armatei, ca urmare a persistenței problemelor de natură economică, financiară și socială, generată de prelungirea nejustificată a stării de tranziție și de întârzierea aplicării reformelor structurale; adâncirea inechităților sociale, ca urmare a accentuării fenomenelor de corupție și de proliferare a economiei subterane, prin administrarea deficitară a cadrului politic; scăderea coeziunii și solidarității sociale pe fondul diminuării calității vieții cetățenilor, ca urmare a reacțiilor ineficiente ale instituțiilor statului în fața acutizării fenomenelor de criminalitate organizată, de perturbare a ordinii publice și a siguranței personale cetățenești, diversificarea formelor potențiale de conflict social; nerespectarea normelor de protecție a mediului în funcționarea

⁶ Statul Major General, *Implicațiile transformării alianței Nord-Atlantice asupra planificării forței, instrucției, educației și achizițiilor în Armata României*, studiu, București, 2004, p. 284.

⁷ Ibidem, p. 30.

unor obiective industriale și ignorarea posibilităților de producere a unor dezastre ecologice, catastrofe naturale etc.; apariția și acutizarea unor disfuncționalități în îndeplinirea angajamentelor asumate prin aderarea la NATO; menținerea la un nivel scăzut a infrastructurii teritoriale; neînțelegerea sau ignorarea proceselor ce însoțesc fenomenele de globalizare etc.

Amenințările la adresa securității decurg din intențiile altor state sau grupuri de presiune de a atenta la stare existentă de securitate pentru a se obține anumite avantaje. Dacă, în general, amenințarea reprezintă pericolul care trebuie contracarat, orice sistem construit pentru acest deziderat trebuie să țină seama, încă din faza de proiectare, de suma pericolelor potențiale pentru ca el să devină operațional.

De aceea, amenințarea cu forța în planul securității, înțeasă a fi „acțiunea prin care un stat sau mai multe state săvârșesc acte politice, economice, militare sau de altă natură, cu scopul de a impune altui stat sau altor state să renunțe la deplina exercitare a drepturilor și atributelor suverane”⁸ necesită realizarea unui asemenea sistem de securitate încât să poată contracara amenințarea cea mai gravă. În anumite condiții, cea mai mare parte a riscurilor și amenințărilor se pot transforma în amenințări la adresa securității naționale. Pe cale de consecință, sistemul de securitate trebuie să gestioneze într-o asemenea manieră riscurile și vulnerabilitățile încât să descurajeze.

Amenințările se aduc la îndeplinire prin provocări, ce reprezintă acțiuni intenționate desfășurate pentru a obliga statul țintă să reacționeze într-un anumit fel. În rândul acestora se detașează, prin caracterul lor insidios, provocările neconvenționale ce cuprind acțiuni teroriste, amenințarea cu utilizarea armelor de nimicire în masă, acțiuni de natura războiului informațional, sabotajele, restrângerea sau interzicerea accesului la resursele energetice și de materii prime etc.

Organismele guvernamentale și teoreticienii militari apreciază că, pe termen scurt și mediu, România nu este amenințată de o agresiune armată directă împotriva teritoriului său național și nu consideră nici un stat ca pe un potențial inamic. Totuși, se apreciază că se mențin riscuri și vulnerabilități la adresa securității naționale, care trebuie gestionate corespunzător, atât individual, cât și în cadrul coaliției.

În general, oamenii de afaceri au o anumită viziune asupra lumii și un anumit set de principii la care apelează pentru a face față schimbărilor percepute în spațiul

⁸ Colectiv, *Dicționar cu termeni de referință, specifici comunicării militare*, Editura Militară, București, 2000, p. 83.

pieței, element de referință al mediului economic. La rândul lor, entitățile sociale, de orice încărcătură profesională și politică, au o viziuni proprii și principii specifice ce devin operabile atunci când mediul de securitate este supus unor presiuni generate de forțe schimbătoare.

De-a lungul timpului, indivizii și entitățile sociale au putut aprecia mediul de securitate fie ca pe un mediu de normalitate, în care dezvoltarea și prosperitatea reprezentau caracteristici esențiale, ansamblul generând optimism, încredere și fericire, fie ca pe un mediu neprielnic, în care stările conflictuale, amenințările, și incertitudinile deveneau caracteristici esențiale, ansamblul generând pesimism și acțiuni specifice supraviețuirii.

Această viziune duală a mediului de securitate este pe punctul de a se modifica. Din moment ce mediul de securitate a devenit interconectat la nivel global, orice eveniment poate să genereze trecerea bruscă de la starea de normalitate la cea de anormalitate, gestionarea șocurilor produse de evenimente perturbatoare devenind caracteristica principală a managementului mediului de securitate.

Există evenimente care produc zi de zi șocuri de diferite feluri și intensități asupra mediului de securitate internațională, dar și asupra managementului securității zonale, regionale, organizaționale, chiar și asupra securității individuale. În multe părți ale lumii, de-a lungul și de-a latul tuturor profesiilor și specializărilor umane, organizațional globalizate și interconectate, se întâmplă lucruri importante pentru mediul de securitate, despre care opinia publică poate să ia la cunoștință în timp scurt sau pot rămâne necunoscute pentru aceasta. În orice moment, grupuri sau indivizi amenință cu represalii în masă alte comunități numai din rațiuni religioase sau naționaliste, metrouri, aeroporturi, instituții de orice natură, organizarea de întruniri sportive, culturale și politice etc. devin ținta unor atentate teroriste, excesele de zel din partea unor autorități publice devin campanii de presă menite să genereze nesupunere socială etc., toate acestea sunt aspecte ale mediului de securitate dintr-o anumită parte a lumii, dar ale căror șocuri se resimt pretutindeni. Spre exemplificare, starea de conflict din Siria are efecte asupra securității turismului în toată zona Orientului Mijlociu, asupra securității afacerilor economice, financiare și culturale ale tuturor statelor pentru care Siria era parte, asupra securității transporturilor internaționale care cuprind Siria ca element de operare etc. Conflictul din Mali a generat perturbații de securitate a muncii în firme din Algeria, afectând angajați proveniți din țări africane, europene, chiar din SUA.

Liderii de orice natură sunt nevoiți să recunoască faptul că s-a trecut de la analizarea mediilor prin prisma unor evenimente caracterizate de o desfășurare

sucsesivă, ce făcea posibilă calificarea de stări normale și stări anormale, la analiza mediilor ce se caracterizează prin evenimente cu o desfășurare sincronizată, în care normalitatea necesită gestionarea de evenimente anormale. Cu toții se găsesc deja într-o lume a turbulențelor permanente, în care normalitatea are ca principală caracteristică accentuarea unei haos accentuat, de sorginte greu de prevăzut.

Globalizarea economică s-a impus deoarece a sugerat o mai mare ordine și siguranță în desfășurarea afacerilor. La orizont s-au fluturat principiile liberalizării capitalurilor, mărfurilor și forței de muncă, ceea ce s-a concretizat, în câțiva ani, în strângerea legăturilor dintre economiile statelor, în stabilirea de legături globale între firme particulare. Consecința de bază a acestor legături economice se regăsește într-un comerț exploziv, care deja se desfășoară pe baza unor fluxurile de informații, fluxuri financiare și fluxuri de produse ce sunt gestionate prin internet cu viteze de neimaginat. Astfel, susținătorii globalizării economice și-au susținut demersurile ridicând în slăvi avantajele globalizării în scăderea costurilor, în accelerarea producției, în scăderea sărăciei, în extinderea la nivel planetar a civilizației susținute de tehnologie și informație.

Deodată, realitatea avertizează că practicile globalizării sunt însoțite și de „...o parte întunecată, care ridică substanțial gradul de risc și incertitudine pentru producători și consumatori. Un eveniment sau o schimbare în circumstanțele unei singure țări – fie că-i vorba de falimentul unei bănci, de un crah pe piața bursieră sau pe cea imobiliară, de un asasinat politic sau de o prăbușire a monedei naționale – se poate propaga în multe alte țări și poate crea un val uriaș de turbulență, rostogolind întregul sistem în direcția unor rezultate total neașteptate. Livrările nu mai sosesc la timp, băncile nu mai dau bani cu împrumut și încep să ceară rambursarea creditelor, angajatorii își concediază lucrătorii și economiile alunecă pe o spirală descendentă.”⁹ În asemenea condiții, și mediul de securitate și siguranță începe să se degradeze.

În lumea naturală, turbulența presupune manifestări violente, apariții aleatoare, imprevizibilitate. Oamenii de știință au elaborat teoria haosului pentru a explica unele variante posibile de desfășurare a evenimentelor, care au o stare inițială dată și un număr de ipoteze deterministe. În aceste cazuri, un proces inițial poate să capete o exprimare exponențială, ca formă de încorporare a perturbațiilor.

⁹ Philip Kotler, John A. Caslione, *Chaotics. Management și marketing în era turbulențelor*, Editura Publica, București, 2009, p. 21.

Turbulența, pentru orice mediu social, mai ales pentru mediul de securitate, înseamnă un plus de risc și de incertitudine. Factorii politici folosesc riscurile de securitate pentru a acoperi incertitudinile proprii, subordonând securitatea națională unei umbrele colective, ceea ce face ca riscurile colective de securitate să devină și riscuri naționale de securitate și siguranță.

Un raport care a avut drept scop identificarea tendințelor evoluției mondiale, prin luarea în considerare a unor factori de potențare a acestora, ca: globalizarea, demografia, ascensiunea unor noi puteri în lume, erodarea unor instituții politice globale, schimbările geoclimatice, problematica energetică etc., a concluzionat că în viitorul previzionat, anul 2025, zi de zi, și din ce în ce mai acut, lumea se va confrunta cu perturbații, turbulență, haos și violență. Sunt previzibile schimbări violente la guvernare, escaladarea de conflicte armate, reduceri masive de bugete cu impact social etc.¹⁰ Și din moment ce lumea globalizată de azi se caracterizează printr-o fragilitate sincronizată, în care vestea haosului se răspândește instantaneu, orice amenințare la aspectele de securitate și siguranță pot genera adevărate carantine investiționale pentru diferiți oameni de afaceri, care pot influența negativ cursul de dezvoltare al statelor aflate chiar pe un trend de emergență.

Cu mai bine de două decenii în urmă, starea normală de securitate era bipolară. În jurul SUA și, respectiv, al URSS se aliniau majoritatea celorlalte state, disputele de securitate desfășurându-se preponderent în cadrul ONU, organismul mondial recunoscut în gestionarea crizelor de securitate. După ce URSS s-a destrămat, securitatea mondială s-a raportat la o singură superputere militară. Pe plan mondial, multe din țările satelit ale SUA, precum și cele mai multe dintre țările ce s-au aflat sub influența politică și militară a URSS, au constatat că sunt obligate să-și gestioneze mediul de securitate în mod individual. Concomitent, s-a accentuat procesul de ignorare a instituțiilor globale de securitate, în mod deosebit ONU, locul unde se dezvoltau principiile și mecanismele universal valabile de apărare a securității mondiale, apărând și impunându-se tot mai mult forumuri elitiste de gen G. Starea de normalitate a securității mondiale a început să fie creionată de înțelegeri ale celor mai importante state, fie că au fost cinci, șapte, zece sau douăzeci.

În fond, întâlnirile de taină ale unor state au avut drept scop strategic punerea de acord a acestora în probleme de interes comun, și nu o abordare de principiu a

¹⁰ Pe larg, *Global Trends 2025: A Transformed World*, U.S. Office of the National Intelligence Council, noiembrie, 2008.

acestora, cu consultarea tuturor națiunilor. Rezultatul acestor acțiuni globale au făcut ca pe plan local să se accentueze riscuri și amenințări la adresa securității zonale și mondiale. Nu de puține ori, în majoritatea cazurilor, SUA, ca actor principal al mediului de securitate, NATO, Uniunea Europeană, chiar și alte state au fost implicate în instaurarea unei ordini agreeate. Spre exemplu, situațiile din Iraq, Afganistan, fosta Iugoslavie, țările din nordul Africii, cea din Mali etc. reprezintă tot atâtea cazuri în care schimbările de regim de guvernare au fost posibile prin acțiuni militare de anvergură, la care au participat activ și forțe militare străine.

Asemenea situații au reprezentat tot atâtea turbulențe ale mediului de securitate mondială, ceea ce ne îndreptățește să susținem opiniile conform cărora, starea de normalitate a securității mondiale începe să fie una cu turbulențe imprevizibile, dar și accentuate, într-o lume din ce în ce mai globalizată. Țările devin tot mai temătoare și sunt gata să cedeze cu ușurință din suveranitate pentru iluzia unei securități naționale recunoscute și integrate pe un sistem gen NATO. Rezultatul este o lume multipolară, în care se dezvoltă cauzalități și mecanisme noi de amenințare a securității.

Securitatea de azi, a cărei normalitate este dată tocmai o turbulență sporită, este izbitor de diferită de securitatea normală a lumii bipolare. Acum stările de pace și cele de război nu se mai succed, lăsând timp suficient pentru anumite grade de previzibilitate. În ziua de azi, țările lumii se pot aștepta la mai multe perturbații dramatice, cu implicații majore asupra securității, având ca rezultat grade sporite de risc general și de incertitudine pentru mediul de securitate. Unele dintre acestea sfidează tratate și înțelegeri la care țările sunt parte, iar interesele de moment devin filtre de tratare publică a principiilor.

Noua normalitate a mediului de securitate este dată de turbulență sporită. Ca atare, guvernele statelor sunt provocate să o înțeleagă mai bine, să o accepte în totalitate și apoi să imagineze noi moduri și strategii pentru a-i face față.

II. VALENȚE GLOBALIZATOARE ALE LOGISTICII

Pentru a răspunde la întrebările referitoare la semnificațiile logisticii viitorului, profesorul universitar doctor Bernd Helmut Kortschak, de la Universitatea Economică din Viena¹¹, a insistat pe faptul că logistica determină, deja, interacțiunile complexe bazate pe diviziunea muncii și specializarea în muncă între elemente,

¹¹ Korca, Mihail, *Timpul – factor de optimizare al activității agenților economici*, articol, Sisteme logistice, nr. 2, august 1991, pp. 7-8. Pe larg, Kortschak, Bernd H., *Was is Logistik?*, wirtschfts – Forderungsinstitut der Handelsskammer, 1990.

funcții, compartimente și întreprinderi, între național și internațional, în condițiile transformării pieței vânzătorului într-o piață a cumpărătorului. Din această perspectivă, este necesar ca logistica să fie considerată drept un instrument de optimizare a eforturilor depuse în diferite domenii de activitate umană, de la transportul de mărfuri la funcționarea spitalelor, de la îndepărtarea deșeurilor rezultate dintr-un proces tehnologic până la cucerirea spațiului cosmic, de la negocierea unei afaceri până la impunerea măsurilor de apărare a mediului, într-o conexiune care unește logistica firmei sau organizației cu logistica zonei administrative, logistica națională cu logistica europeană sau cea mondială.

Problemele deplasării și apropierii materiilor prime și subansamblelor de locurile de transformare, urmate de deplasarea și apropierea produselor finite de consumatorii finali, au luat o mare amploare în ultimele trei-patru decenii ale secolului XX, accentuându-se procesele integraționiste de producere și consum. Și, din moment ce economia integrată a fost susținută de integrarea calculatorului electronic în fluxurile logisticii, însăși logistica a cunoscut un nivel superior de dezvoltare, ea fiind acum reprezentată de siglele englezești CIM – Computer Integrated Manufacturing, și CIL – Computer Integrated Logistics. Pe cale de consecință, logistica actuală și cea viitoare se apropie, treptat, de sferile managementului organizației (firmei), cu efecte remarcabile atât în domeniul stimulării eficienței economice, cât și în planul satisfacerii calitative a cerințelor clienților, relevanța logisticii moderne constând în procesul managerial de determinare riguroasă a momentului găsirii fiecărui reper supus transformării, în cantitatea și calitatea, în locurile cerute de lanțul creator de valoare. Noua știință a logisticii și funcționarea sistemelor logistice tind să se concentreze pe elemente clare de timp, distanță și spațiu, ca factori fundamentali în toate procesele de schimb de bunuri, informații și mijloace financiare care au loc în timpul producerii valorii.

Dacă în condițiile pieței producătorului (vânzătorului) bunurile erau absorbite de piață, fiind suficientă exploatarea maximală a resurselor, cu centrare pe creșterea productivității muncii, pe piața viitoare, specifică particularităților consumatorilor, capătă greutate activitățile specifice desfacerii. Asemenea modele productive presupun o regândire a producției, cu accent pe producția de serie mică, chiar pe producția la cerere, dar la costuri convenabile, similare sau mai mici decât cele specifice producției de serie mare sau de masă.

Din punct de vedere logistic, interacțiunea dintre elementele active și pasive ale producției constituie o succesiune de faze ordonate, atât din punctul de vedere al specializării în muncă, dar și pentru a răspunde comandamentelor de timp, viteză,

distanță și spațiu, lanțul relațional fiind conectat la crearea optimă de valoare. Astfel, logistica viitoare se impune ca știința coordonării – cu costuri minime de timp, viteză, distanță și spațiu, a elementelor active și pasive, în vederea creșterii capacității de flexibilitate și adaptare la modificările permanente ale condițiilor-cadru de funcționare ale pieței de desfacere.

Pentru a veni în întâmpinarea acestor comandamente, logistica trebuie să vegheze asupra menținerii competitive a firmei pe piață, iar asigurarea supraviețuirii unei întreprinderi este determinată de două țeluri, care devin limitele financiare ale optimizării logistice, astfel: pe de o parte trebuie obținute excedente financiare de lungă durată, pentru a cultiva credibilitatea întreprinderii în viziunea creditorilor, iar, pe de altă parte, trebuie gestionată favorabil capacitatea curentă de plată.

În contextul unei pronunțate specializări a agenților economici, parcurgerea de către elementele pasive – fluxuri materiale, de materii prime și resurse energetice, a lanțului de firme și a distanțelor dintre punctele geografice de interes, presupune folosirea unor elemente active – instalații, oameni, mașini, energie, informații, de către structurile de transport, a căror misiune constă în acoperirea acestor distanțe de parcurs. Dar lanțul logistic cuprinde totalitatea unităților și activităților care se interpun între sursele de materii prime, materiale, subansamble și produse energetice aprovizionate de către un agent economic și vânzarea către consumatorul final a produsului dorit.

În condițiile activității economice desfășurate pe piața cumpărătorului, pe măsură ce bunurile se apropie de acesta, crește costul finanțării riscului de a nu putea vinde produsul oferit pe piață. Deoarece bunurile, odată trimise spre piață, cu greu mai pot fi retrase pentru îmbunătățire, în condițiile afirmării tot mai puternice a pieței cumpărătorului apar și costuri suplimentare foarte ridicate, datorate distribuției, care se adaugă diferențiat, de la o firmă la alta, la costurile de producție.

Dacă în ultimii 30-40 de ani costurile au manifestat o tendință de creștere în domeniul personalului, al aprovizionărilor, al proiectării și realizării instalațiilor de producție, sunt demne de luat în seamă opiniile care susțin acordarea unei atenții mărite semnalelor care vin dinspre costul prelucrării datelor, una dintre strategiile logisticii viitorului vizând tocmai înlocuirea costisitoarelor procese fizice (deplasarea materialelor) cu procese de tratare a informațiilor, cu efecte benefice și pentru protecția mediului înconjurător.

Soluția logistică presupune, pe de o parte, reorganizarea activităților de depozitare desfășurate de către firmă, pornind de la cerințele lotizării bunurilor în strânsă concordanță cu comenzile cumpărătorilor, iar, pe de altă parte, un model

logistic de cooperare între producător, comerțul cu ridicata și partenerii de transport prin care depozitele intermediare devin surse informaționale pentru optimizarea fluxurilor de bunuri. Abordarea logistică a producției coincide, în fapt, cu trecerea de la orientarea produselor fabricate și gestionarea stocurilor de materiale – politica de produs, la dirijarea fabricației și asigurarea fluenței fluxurilor de materiale, ajungându-se la un mix de fabricație.

În esență, profesorul Bernd Kortschak susține apariția managementului logistic, considerat ca o nouă filozofie de conducere a firmei, prin permeabilizarea compartimentelor funcționale, în corelație cu decizii de tipul „când, unde, cât, de ce etc.”, cu impact asupra întregului proces de creare a valorii. Chiar și acesta nu mai este văzut izolat, ca proces al unei firme, ci ca proces spațial, al tuturor structurilor funcționale cu rol de implicare, eficiența firmei integrându-se în eficiența optimă a grupului.

Mai mult decât atât, sociologul Ilie Bădescu, pomind de la semnificațiile inspirate din mesajul lui A. Comte, conform căruia predicarea pozitivismului este singura religie reală și completă, susține că unificarea logisticii cu instituția și computerul a recuperat pentru domeniul realului esențele religiei pozitive, logistica instituțională computerizată fiind acum în măsură să ridice stările situaționale la cel mai înalt rang de creație omenească, unică prin puterea sa de a penetra absolut tot ceea ce există, de la suflet la intelect, de la obiect la sensuri, de la simțuri la idee etc.¹²

Pentru a dobândi asemenea puteri, știința trebuie să acumuleze acele tipuri de capacități prin care poate controla spațiul și timpul, crearea acestor capacități reprezentând tocmai principala preocupare a logisticii, deoarece știința fără contribuția logisticii rămâne, și în continuare, tot ceea ce a fost, o parte a culturii cu o mare putere analitică, dar cu o scăzută putere prospectivă.

Puterile omenești asupra spațiului și asupra timpului au fost studiate multă vreme de religie și metafizică, pentru ca acum acestea să devină obiect de studiu al științei, grație sintezei dintre logistică, instituții și computer. Termenii englezi Computer Integrated Manufacturing și Computer Integrated Logistics indică o fază nouă în evoluția logisticii, faza sa computerizată și computerizarea operațiilor logistice. Prin această fază, știința poate ține sub studiu întinderi planetare, chiar cosmice, putând interveni în succesiunea secvențelor temporale, transformând

¹² Ilie Bădescu, *Logistica instituțională și structura câmpului politic (contribuții la studiul puterii)*, lucrare prezentată la Asociația Sociologilor din România, Sinaia, 1992.

secvențele temporale succesive în secvențe sincronizate, deci simultane, chiar reversibile.

Prin unificarea logisticii computerizate cu instituția s-a ajuns la managementul logistic, din acest moment putându-se vorbi de logistica instituțională.

Din punct de vedere logistic, sociologul Ilie Bădescu consideră că lumea se împarte deja în trei tipuri logistice de societăți, astfel:

a) societăți care au intrat în era corporatistă, adoptând deja logistica corporatistă drept principiu de organizare structurală, în care puterea managerilor este diferită de puterea politică;

b) societăți care se află încă în timpul democrațiilor industriale clasice, binecunoscute prin modelul britanic, și care se bazează pe principiile separării puterii publice, cu autocontrol lăuntric, de societatea civilă a indivizilor autonomi, liberi să adopte, prin decizii proprii, forme de asociere dictate de logica intereselor și realizate sub forma rațională a contractelor;

c) societățile care se află încă în plină eră a maselor, în care nu se poate realiza nici autonomia indivizilor – specifică pentru societatea civilă – și nici autonomia corpurilor, proprie modelului corporatist. Acesta a fost cazul țărilor comuniste și este, probabil, cazul celor de dictatură – militară sau politică – din diferite părți ale planetei.

Din această perspectivă, România, abia ieșită din era maselor, este forțată de elita politică să intre în sistemul democrațiilor industriale clasice, în timp ce componenta managerială încearcă din greu să ducă societatea spre sistemul corporatist.

Noua logistică este astăzi nu numai calea de urmat către o nouă putere instrumentală a omului, dar și calea către o nouă formă a democrației, pe care n-o pot ocoli decât elitele al căror egoism le surprinde în opoziție cu propriile lor popoare. Logistica, în această accepție, se referă la acele sisteme și strategii prin care pot fi controlate distanțele (dintre diferite unități) și fluxurile sau secvențele temporale ale unor activități logistice – cum ar fi, de pildă, parcurgerea unui lanț de întreprinderi de către fluxurile de materiale, materii prime și resurse. Controlul acesta înseamnă puteri specifice de scurtare a duratelor, comprimare a distanțelor, inversare a secvențelor temporale, restabilire a tactului operațiunilor etc. Distanțele de parcurs compun lanțurile logistice care pot fi controlate computerizat, astfel încât instituția capătă trăsături antropologice, fiind deopotrivă sistem de gândire și sistem de acțiune.

Preocupările centrate pe logistica instituțională s-au dezvoltat în afara logisticii, în strânsă legătură cu problematica armoniei sociale, în condițiile creșterii dimensiunii grupurilor umane.

Logistica instituțională descrie modul particular de creștere a unei instituții – ritmurile, formele, consecințele, pragurile critice ale acestui proces – adică vârstele instituției, cât de repede crește, se maturizează și îmbătrânește, atât ca sistem de gândire, cât și ca mod de acțiune, adică rata ei de înlocuire – ce consecințe, ce desincronizări, cum și de ce se blochează în anumite condiții creșterea și funcționalitatea instituției etc. Din punct de vedere logistic, în ultima perioadă de timp se trece de la instituția mică la instituția megalitică, pe care nici statele naționale foarte puternice nu o mai pot controla. Terorismul, spălarea banilor, operațiunile financiare constituie exemple ale punerii instituțiilor statale în stare de inferioritate față de instituțiile care le dirijează în mod direct.

O instituție este un model de gândire colectivă, utilizat în comun de către membrii unui grup pentru rezolvarea problemelor sociale cu care aceștia se confruntă. Combinarea, selecția, difuzarea, inovarea și transformarea modelelor de acțiune și de gândire colectivă – logicile sociale – reprezintă un alt domeniu de studiu și cercetare al logisticii instituționale. În orice societate se constituie un adevărat câmp logistic în zona profundă a conștiinței colective. Acesta reprezintă baza logistică a creșterii instituțiilor, ce se manifestă sub forma valorilor, a simbolurilor, a concepțiilor de filozofie socială și politică, a stilurilor de gândire și a limbajelor.

Baza logistică a creșterii instituției își are propria sa dinamică, propria legitate de dezvoltare. Această bază, la nivel general, nu este opera privilegiată a politicianilor, ci rezultatul intercorelat al corpurilor logistice formate din filozofi, savanți, scriitori, artiști, strategi etc., adică un întreg aparat, chemat să lucreze la reînnoirea logică a societății, la relansarea procesului de creștere a instituțiilor.

Creșterea organizațiilor se pare că este una de tip logistic, adică o creștere exponențială cu saturație, procesul de creștere începând de la un prag inferior, aproape de zero, după care urmează o desfășurare exponențială până la un punct flexionar, urmat, apoi, de o creștere cu saturație, până când se atinge o limită superioară de creștere. Pe ansamblu, problema este extrem de importantă, deoarece de rezolvarea ei depinde menținerea integrității societăților naționale în condițiile creșterii influenței unor grupuri sociale corporatiste. Internaționalizarea vieții economice amenință integritatea societăților naționale, care se află sub

primejdia fragmentării, adică a dizolvării majorității sociale în minorități sociale, ceea ce scoate la suprafață anihilarea consensului și extinderea violenței.

Din moment ce logistica este percepută ca bază tehnico materială și managerială de stimulare a implementării globalizării, de orice natură, politică, economică, de securitate etc., ea devine responsabilă și de modul în care se structurează elementele de rezistență ale mediului de securitate global. Prin logistică se netezește drumul globalizării și tot prin logistică se germinează cauze ce accentuează turbulențe ale mediului de securitate.

III. FACTORI ACTUALI DE NATURĂ LOGISTICĂ CE POT GENERA TURBULENȚE ÎN MEDIUL DE SECURITATE

Având adânci rădăcini în domeniile: cercetare, dezvoltare, economic și tehnologic, prin transformarea lor în produse și servicii de larg consum, tehnologia informatică, cercetarea inovativă, abilitatea comercială, libertatea de mișcare a capitalurilor, forței de muncă și produselor etc. au devenit vectori logistici ai globalizării și influențării mediului de securitate.

Pentru oricine, tehnologia informatică este cauză și operă a globalizării. Descoperirile cu aplicare imediată în tehnica de calcul, în telecomunicații, în softuri etc. au dus la transferul rapid de date, informații și cunoștințe către toată lumea. Prin crearea de interconexiuni care pot pune în legătură pe toți oamenii, aceștia s-au transformat încetul cu încetul din cetățeni ai unei țări în cetățeni globali. În același timp, prin intermediul tehnologiei informatice, cetățeni izolați și grupuri mici de oameni, cu interese specifice, acutizate de nuanțări religioase, naționaliste, politice și de altă natură, se pot transforma din stări izolate în adevărate turbulențe asupra mediului global de securitate.

Terorismul, atacurile informatice, traficul de armament, droguri, materiale radioactive etc., nesocotirea gravă a drepturilor elementare ale omului etc. sunt tot atâtea exemple de acțiuni izolate care, cel puțin în ultimele două decenii, s-au transformat în adevărate crize globale. Stau mărturie a acestor evoluții, amplitudinile aspectelor de securitate colectivă generate de atacurile teroriste din 2001, degradarea situației drepturilor omului din Irak, Afganistan, Libia și Mali etc.

Tehnologia informatică evoluează într-un ritm exponențial. Deja, mediile de specialitate consideră că noile motoare informatice „cloud computing” sunt capabile să împingă globalizarea pe noi culmi calitative, deoarece „...se referă la o infrastructură complexă de comunicare pe internet în cadrul căreia capabilitățile

informatică sunt furnizate sub formă de servicii „informatică” din „noul internet” fără a avea nevoie de cunoștințe generale sau specializate și nici de capacitate de control asupra infrastructurii tehnologice care asigură aceste servicii”.¹³

Tehnologia informatică face posibilă conectarea oricui – individ sau firmă mică, firmă mare și națiune etc. – la serviciile de orice natură oferite de internet. Într-un asemenea mediu, distorsiunile de interese pot genera turbulențe de orice natură, cu implicații majore asupra mediului general de securitate. Prin servicii extrem de ieftine și extrem de performante, interconexiunile devin tot mai complexe, tot mai performante, dar și extrem de vulnerabile. Pe cale de consecință, mediile de securitate – individuale și instituționale, devin tot mai interconectate și tot mai vulnerabile. Din aceleași considerente, mediul de securitate devine tot mai turbulent, necesitând eforturi multiple de ecologizare continuă.

Mediul științific de vârf din domeniul tehnologiei informatică utilizează în vocabularul comun sintagme de genul „inovație disruptivă și tehnologie disruptivă”¹⁴, „inovații radicale și distrugere creatoare”¹⁵, „dislocare inferioară și dislocarea cu crearea unei noi piețe”¹⁶, care desemnează inovări deosebite, menite să producă o schimbare spectaculoasă pe piață, tocmai când tehnologia la zi are tendința de a se afla pe val. În acest sens, mici vârtejuri tehnologice pot pune în pericol liniștea celor care se încred în dimensiunea și capacitatea oceanică a tehnologiei de curând acumulate. Dislocarea inferioară se consideră că are loc atunci când ritmul de îmbunătățire a produselor depășește viteza cu care clienții pot să adopte noua performanță, iar dislocarea cu piață nouă are loc atunci când un produs corespunde trebuințelor unui segment de piață nou sau în formare, și pe care furnizorii deja existenți îl ignoră.

Roiurile de centre inovative sunt tot mai mult o amenințare evidentă pentru structurile mamut ale vieții economice, dar și pentru națiunile care se sprijină pe asemenea firme globale divizionare, puternic centralizate. Pe acest fond, apar tot mai frecvente aprecieri de genul: „Neliniștea americană izvorăște din ceva mult mai profund: un sentiment că lumea este traversată în toate direcțiile de niște forțe disruptive deloc neglijabile. În aproape orice domeniu de activitate, în cam aproape

¹³ Philip Kotler, John A. Caslione, *Chaotics. Management și marketing în era turbulențelor*, Editura Publica, București, 2009, p. 21.

¹⁴ Pe larg Clayton M. Cristensen, Michael E. Raynor, *The Inovator's Solution: Creating and Sustaining Successful Growth*, Harvard Business School Press, Cambridge, MA, 1997.

¹⁵ Pe larg, Joseph Schumpeter, *Zece mari economiști*, Editura Publica, București, 2010.

¹⁶ Pe larg, Clayton M. Cristiansen, *The Inovator's Dilema: When New Technologies Cause Great Firms to Fail*, Harvard Business School Press, Cambridge, MA, 1997.

toate aspectele vieții, ai zice că tiparele trecutului sunt date peste cap. „Pe tron urcă vârtejul care l-a alungat pe Zeus”, scria Aristofan cu două mii patru sute de ani în urmă. Și – pentru prima oară în istoria recentă – Statele Unite nu par să mai fie în fruntea asaltului impetuos. Americanii văd că ia ființă o nouă lume, dar se tem că aceasta se naște în locuri îndepărtate și din popoare străine.”¹⁷

În fond, firmele mici, care au privit o bună bucată de timp la marile firme ce s-au aflat la „masa bogaților”, nu agreează compania celor mari, ci doresc să ia în stăpânire numai masa respectivă. De aceea, este de așteptat ca micile firme să „...exploateze în propriul avantaj haosul provocat de echilibrul instabil al puterii economice și politice din lume. Aceste companii extrem de ambițioase și de agresive nu se vor da în lături de la nimic pentru a-i înfrânge pe competitorii din economiile dezvoltate, căci profiturile cele mai robuste aici sunt de găsit. În scopul nivelării terenului de joc competitiv, acești aspiranți la glorie mondială din locuri îndepărtate, aflați în plină ascensiune, nu vor precupeți nici-un efort în a provoca tot haosul necesar pentru a-i pune la pământ sau pentru a-i cumpăra, cu arme și bagaje, pe ocupanții de piață din lumea dezvoltată.”¹⁸ Dar asemenea încleștări sunt generatoare de acute turbulențe ale mediului de securitate global, în cadrul căruia „Avantajul competitiv capătă un caracter mai tranzitoriu, iar firmele cele mai profitabile sunt cele care migrează dintr-o poziție competitivă în alta, prin turbulență și haos”¹⁹.

Într-un mediu de securitate turbulent, generat de acțiuni economice și de natură teroristă, acutizările pot fi generate de excese sau răbufniri naționaliste, de schimbare unilaterală a regulilor general acceptate. Spre exemplu, SUA a respins în 2006 inițiativa unui puternic fond de investiții arabe de a dezvolta afaceri de mare anvergură în câteva porturi americane. La fel, președintele francez din anul 2008 a propus constituirea de fonduri proprii, europene, pentru a investi în firme lovite de criza financiară globală, pentru a le apăra de „prădători”, de acțiunile „fondurilor suverane extrem de agresive”²⁰. Numai că extinderea rolului nedemocratic al statului în nesocotirea cadrului general de libertăți creează noi turbulențe în mediul general de securitate.

¹⁷ Fared Zakaria, *The Rise of the Rest*, Newsweek, 12 mai 2008, <http://www.newsweek.com/>

¹⁸ Philip Kotler, John A. Caslione, *op. cit.*, pp.50-51.

¹⁹ Pe larg Richard D'Aveni, *Hypercompetition: Managing the Dynamics of Strategic Maneuvering*, Free Press, New York, 2004.

²⁰ Pe larg, *Sovereign funds Become Big Speculators*, Washington Post, August 12, 2008; Reuters „Sarkozy Wants Europe Sovereign Fund to Fight Crisis”, 21 octombrie 2008.

Mediul actual de securitate scote în evidență faptul că actorii acestuia, de orice nivel, nu mai pot să opereze ca în trecut, când erau clare două strategii: cea de normalitate și dezvoltare lineară și cea de criză și declin previzibil. În ziua de azi, actorii mediului de securitate sunt nevoiți să ia permanent în calcul factorii de insecuritate, factorii de turbulență, care sunt însoțiți de haos, incertitudine și indeterminare. Tocmai de aceea, managementul oricărei entități organizatorice, nu numai cel al firmelor, „trebuie să aibă în vedere atât posibilitatea ca aceasta să reziste loviturilor bruște, cât și abilitatea de a profita de ocaziile favorabile apărute pe neașteptate. Asta înseamnă că, în condiții de turbulență, trebuie gestionate principiile generale, și gestionate bine.”²¹. În rândul acestor principii, o atenție deosebită trebuie acordată celor de natură logistică, deoarece acestea sunt cele care facilitează trecerea proceselor decizionale de la gestionarea succesivă a fluxurilor de materiale și informații la gestionarea lor în condiții de sincronizare.

BIBLIOGRAFIE

- Bădălan Eugen, Frunzeti Teodor, *Forțe și tendințe în mediul de securitate european*, Editura AFT, 2003.
- Bădescu Ilie, *Logistica instituțională și structura câmpului politic, comunicare*, Asociația Sociologilor din România, Sinaia, 1992.
- Clayton M., Cristensen Michael, E. Raynor, *The Innovation's Solution: Creating and Sustaining Successful Growth*, Harvard Business School Press, Cambridge, 1997.
- Kortschak, Bernd. H., *Was is Logistik*, Wirtchfts – Forderungsinstitut der Handelskammer, 1990.
- Farud Zakaria, *The Rise of the Rest*, Newsweek, 12 mai 2008.
- Ioseph Schumpeter, *Zece mari economiști*, Editura Publica, București, 2010.
- Philip Kotler, John A. Caslione, *Chaotics. Management și marketing în era turbulențelor*, Editura Publica, București, 2009.
- Richard D'Aveni, *Hipercompetition: Managing the Dynamics of Strategic Maneyering*, Free Press, New York, 2004.

²¹ Peter F. Druker, *Managing in Turbulent Times*, HarperCollines, New York, 1980, p.136.

UMANIZAREA PĂMÂNTULUI ȘI O POSIBILĂ STRATEGIE A PREVENIRII UNUI POSIBIL DEZASTRU

THE EARTH HUMANIZATION AND A POSSIBLE STRATEGY TO PREVENT A POSSIBLE DISASTER

*General de brigadă (r) dr. Gheorghe VĂDUVA**

Rezumat: *Pământul este, deopotrivă, o planetă, o resursă și un efect. O planetă pe care este posibilă viața și o resursă rezultată dintr-un efect cosmic și geofizic, care întreține viața. În același timp, Pământul – ca planetă a oamenilor – este, din ce în ce mai mult, și un produs al vieții și activității oamenilor. Oamenii sunt pământeni, pământul este omenesc. Umanizarea pământului poate să însemne înobilarea Pământului, dar și vulnerabilizarea lui. Oamenii sunt, pentru pământ, o binecuvântare, prin efectul de cunoaștere, dar și o amenințare care tinde din ce în ce mai mult spre extrem. Deocamdată, din câte știm noi până în acest moment, omul este singurul produs al pământului (sau, poate, doar un oaspete sedentarizat) conștient de sine, care intervine în filosofia și fizionomia naturii, creându-și o natură proprie, bazată pe cunoaștere. Care vor fi efectele?*

Cuvinte-cheie: *pământ, resursă, efect, infrastructură, dominare, strategie, civilizație a cunoașterii, cunoaștere, epistemologie.*

Abstract : *Earth is both a planet, a resource and an effect. A planet on which life is possible and a resource resulting from a cosmic and geophysical effect that sustains life. At the same time, the Earth – as a planet of people - is becoming more and more a product of people's life and activity. Humans are Earthlings, the earth is human. Humanizing the Earth can mean the earth uplifting, and also its vulnerability. People are, for the earth, a blessing, by the effect of knowledge, but also a threat that increasingly tends more towards the extreme. For now, all we know so far, the human being is the only self conscious product of the Earth (or maybe just a sedentary guest) that appears in the philosophy and physiognomy of the nature, creating its own nature, based on knowledge. What will be the effects?*

Keywords: *land; resources; effect; infrastructure; domination; strategy; civilization of knowledge; knowledge; epistemology.*

* Cercetător științific la Institutul de Studii de Securitate din cadrul Universității Creștine „Dimitrie Cantemir”.

Introducere

Din câte știm noi, astăzi, nimeni nu se mai îndoiește de un adevăr care nu a devenit încă absolut, dar care este evident: oamenii aparțin pământului. Nu știm foarte exact, dacă și pământul – ne referim la planeta Pământ – aparține cu adevărat oamenilor, dar tot omul știe că solul, ca și subsolul, se află în proprietatea unora dintre oameni. Mai exact, în posesia lor. Oamenii au partajat totul. Fiecare vrea să fie proprietar și, în același timp, fiecare vrea să fie nu orice fel de proprietar, ci un proprietar unic și absolut. Și chiar dacă proprietatea – inclusiv proprietatea asupra pământului – este sfântă, întrucât ea generează acel suport de libertate de care are nevoie omul, ea constituie și va constitui, probabil pentru foarte mult vreme, mărul discordiei hominienilor. Nu știm dacă omul s-a născut proprietar, știm însă că esența vieții și libertății lui n-o reprezintă doar cunoașterea, ci și proprietatea. Dar proprietatea asupra pământului și nu numai, oricât ar fi de importantă, rămâne, totuși, relativă, rămâne o convenție.

Omul nu este însă numai proprietar, ci și transformator și creator. Viața lui se desfășoară între două verbe – ambele auxiliare – dar indispensabile, întrucât activează un *modus vivendi*, cel al oamenilor: a fi și a avea. Omul trăiește cumva în această auxiliaritate, singura care-i jalonează și-i marchează existența. Sunt ce sunt și Am ce am. Verbele a voi și a putea sunt, de asemenea, importante pentru ființa umană, dar niciodată nu vor ajunge la valoarea (pentru om) a verbelor auxiliare.

Spunem toate acestea, la începutul acestui raționament, pentru că omul nu este doar ceea ce pare a fi: unul dintre cele mai fragile mamifere de pe Terra, poate chiar cel mai fragil, întrucât are nevoie de îmbrăcăminte și de adăpost pentru a supraviețui. Omul este cea mai mare putere de pe planetă. Este, cum spunea Protagoras, măsura tuturor lucrurilor. Puterea sa imensă nu se aseamănă cu a celorlalte ființe de pe planetă, nu este ca a lor, nu constă în forța mușchilor, a fălcilor și a haitei. Forța imensă a omului este de o altă natură. Puterea sa este dată de cunoaștere, adică de o altă dimensiune, care, cel puțin pentru actualul nivel al cunoștințelor noastre, nu se mai întâlnește la altă ființă care viețuiește pe Terra.

Aici apare marele paradox: cea mai fragilă ființă de pe Terra devine, prin cunoaștere, cea mai puternică. Iar cunoașterea este proprie doar ființei umane. Însă, din păcate, se pare că puterea omului nu este încă în avantajul planetei căreia îi aparține, ci doar în avantajul lui însuși, adică al unui mod de viață care pare a intra în conflict cu ceea ce este și cu ceea ce vrea Pământul. Cunoașterea, raportată la relația omului cu natura, pare mai degrabă un mod prin care omul își taie creanga de

sub picioare, decât o modalitate de a cultiva alt pom. Mai mult, omul este un distrugător al naturii și nu un protector al ei, chiar dacă unii se străduiesc să fie apărători și protectori ai acesteia. Omul își construiește propria sa natură, care o schimbă pe cea inițială, pe cea care se află acolo, dincolo de el și din care face și el parte. Omul schimbă, transformă natura printr-un efect de cunoaștere, folosindu-se, totuși, de mijloacele ei. Evident, și celelalte animale se folosesc de mijloacele naturii pentru a se hrăni, pentru a se adăposti, pentru a supraviețui și pentru a se reproduce. Dar modul în care o fac aparține primului nivel de interacțiune între regnul animal și cel vegetal și chiar interregnuri sau intraregn: cel de culegător, cel de răpitor. Omul nu mai este de multă vreme simplu culegător, nici simplu răpitor sau vânător. Probabil că nu a fost niciodată numai un simplu culegător sau numai un simplu vânător. Omul este un transformator și un creator. În acest sens, se pun câteva întrebări tranșante: De ce nu se mulțumește omul cu natura inițială? De ce simte nevoia să o schimbe, ca și cum natura ar fi doar un obiect și nu propriul său ambient? De ce natura nu-l protejează de efectele ei nocive? Vine cumva din afara ei?

La seria aceasta de întrebări se pot adăuga și altele, foarte multe. Dacă omul face parte din natura planetei Pământ, așa cum fac parte și celelalte animale – unele dintre ele cu o existență mai îndelungată decât cea a omului – atunci de ce niciuna dintre speciile biosferei nu s-a îndepărtat atât de mult de cerințele efective ale mediului, așa cum a făcut-o omul, și continuă să se adapteze la condițiile impuse de mediu, fără a încerca să-l schimbe? Niciuna dintre speciile de plante și animale de pe Terra n-a reușit să se îndepărteze de natura-mamă, adică de mediul lor de viață. Omul pare a fi cu totul altceva decât un animal inteligent, decât cel mai inteligent dintre mamifere. El pare a fi un demiurg, un creator de natură, un altfel de locuitor al planetei, un adaptat doar la anumite condiții, și anume la acelea care țin de condiția biologică, în sensul că organismul lui nu este esențialmente diferit de cel al animalelor care se află pe planeta Pământ, de unde și concluzia că tot ce există ca viață pe Terra, vine din același izvor inițial, din același trunchi. Totuși, spre deosebire de toate celelalte plante și animale cunoscute de pe planeta noastră, el este singurul care face parte dintr-o altă esență și dintr-un alt spațiu, inaccesibil celorlalte animale: spațiul cunoașterii. Prin cunoaștere, omul se deosebește radical de celelalte animale, iar acest lucru este greu de explicat prin antropogeneză.

Condiția umană este adesea privită și luată ca o axiomă. Există pur și simplu, deci nu are nevoie de explicații și, existând, este luată ca un dat sau ca o premisă majoră pentru orice raționament deductiv. Explicația (de fapt dogma) potrivit căreia

omul a fost creat de Dumnezeu după chipul și asemănarea Sa poate avea valoare pentru credință, așa cum viteza luminii, ca viteză absolută, are importanță pentru teoria relativității, iar Ideea Absolută a lui Hegel are importanță pentru sistemul său filosofic, dar nu este suficientă pentru relația om-natură, pentru relația om-planeta Pământ. Este această relație una de tip endogen, care aparține planetei Pământ, sau este de natură exogenă, în sensul că, în această relație, intervine cunoașterea, care este cu totul altceva decât creează natura Terrei?

De ce nu este omul adaptat complet la condițiile de viață de pe pământ și are nevoie de mijloace speciale pentru a supraviețui (îmbrăcăminte, locuință, infrastructuri etc.), așa cum, spre exemplu, un cosmonaut, pentru a ieși din spațiul gravitației terestre și din cel al atmosferei, are nevoie de o rachetă, care să-i asigure ieșirea din gravitație, și de alte mijloace care să-i asigure condițiile biologice de pe pământ (temperatură, aer respirabil, apă, hrană)?

Desigur, s-ar putea răspunde în fel și chip la această ultimă întrebare. Ea nu dovedește că omul nu aparține Terrei, ci doar faptul că, în afara Terrei, pentru a supraviețui, omul are nevoie de condițiile de pe Terra (aer, apă, presiune, temperatură, hrană). De acolo, din Cosmos, planeta Pământ – Planeta Albastră – apare ca o sferă albastră, de o frumusețe tulburătoare. Exupéry, în *Terre des hommes*, descriind experiența formidabilă a piloților de pe primele linii aeriene, relevă farmecul acestui Pământ văzut de sus, văzut din cer. Toți oamenii au astăzi posibilitatea să vadă din cer minunățiile naturale ale planetei. Survolul spațiilor nelocuite din Canada, acolo unde nu există nici un drum, nicio cărare, ci doar apă, vegetație mărunță de tundră și locuri neumblate, survolul coastelor în care apa transparentă a oceanelor dezvăluie culorile adâncurilor, survolul zonelor de gheață, al zonelor vulcanice, al munților Himalaya cu uriașele lor fluvii albe, urme ale curgerii ghețarilor, și altor locuri minunate de pe planetă dezvăluie ochilor ceea ce se află dincolo de ei și de imaginație: natura în sine, natura neviolată de om, dar supusă meandrelor planetei, zbulciumului din adâncuri și interacțiunii cu Universul.

Toate acestea sunt minunate, dar, în scurt timp, omul le va acoperi cu drumuri, cu viaducte, cu uriașe construcții din fier, materiale compozite, beton și sticlă, cu saloane de înfrumusețare, cu cazinouri și restaurante, cu infrastructuri și instrumente ale unui mod de viață care nu are nimic de-a face cu natura Planetei Albastre, ba, dimpotrivă, o neagă și chiar o sfidează deși se sprijină efectiv pe ea.

Conflicte, incompatibilități, paradoxuri

Locuința animalului terestru, ca și a celui care trăiește în mediul acvatic, este simplă: o vizuină, un bârlog, un culcuș, un cuib, o piatră, o adâncitură sau nimic. Locuința omului este complexă și sofisticată, dependentă de numeroase infrastructuri, de o configurație nespecifică mediului natural, condiției geofizice și geoclimatice a Terrei. Omul impune planetei o altă natură, un alt mod de organizare, care, deși folosește materia primă existentă aici – material de construcție, resurse energetice etc. – este altceva decât creează natura. De aceea, între mediul uman și cel natural există un conflict uriaș, care deschide o adevărată falie între cele două medii, în măsura în care acceptăm și demonstrăm că mediul uman nu este inclus în întregime în cel natural, între natura oamenilor și natura planetei. Natura planetei, atât cea minerală, cât și cea vegetală sau animală, ca de altfel întregul bios al Pământului, devine pentru om doar o resursă. Ținând seama de aceste realități, se pare că grija lui, a omului, va fi, de-acum încolo, nu cum s-o respecte și s-o conserve așa cum este, ci cum s-o reproducă, nu cum s-o protejeze, ci cum s-o transforme, cum s-o amplifice, cum s-o performeze în interesul lui și nu în cel al naturii planetei. Omul s-a amestecat destul de brutal, dar și complicat, sofisticat, atât în lumea plantelor, cât și în cea a animalelor. A creat noi specii de plante, evident, combinându-le sau folosindu-le pe cele existente, a creat noi specii de animale, umblând la ADN-ul acestora, practicând, la început, metode simple de adaptare, apoi trecând la folosirea unor metode foarte sofisticate ale ingineriei genetice. Această inginerie a creat naturi uluitoare, dar care nu se arondează pe deplin la natura-mamă, care schimbă, de fapt, această natură, natură, care dacă le acceptă, se va transforma încet, încet, în ceea ce vrea omul să fie, adică într-o natură artificială, impusă și întreținută de mâna omului.

Ar fi însă nedrept să-l considerăm pe om – fie el venetic sau pământean get-beget – ca dușman al Pământului, ca reprezentant al altor civilizații, ca un fel de coloană a cincea a acestora pe Terra, în cadrul unui uriaș război interplanetar. Fără a exclude și o astfel de posibilitate – deși ne îndoim că ar putea exista așa-ceva – omul actual este strict dependent de condițiile naturale ale planetei (apă, aer, hrană) și se comportă ca un summum al vieții pe pământ. El este vârful biologic al planetei, este avangarda ei spre elaborarea și implementarea unui concept de cunoaștere a interacțiunilor stelare și de management al acestora.

Aceasta este o altă dimensiune a acestui uriaș paradox. Omul nu este numai un produs al planetei, nu este numai un distrugător al naturii care, probabil, l-a

generat (sau nu), în favoarea unei alte naturi, favorabile numai lui, ci și un posibil apărător al planetei, probabil singurul de pe Terra care își poate asuma o asemenea responsabilitate. Dar, pentru aceasta, omul ar trebui să atingă un nou nivel al condiției sale cognitive, al societății sale epistemologice, cel al conexiunilor și determinărilor cognitive cosmice.

În aceste condiții, natura umană nu ar mai fi antinatură sau contranatură, ci ar reprezenta, probabil, un suport al politicilor și strategiilor de securitate și apărare planetară. Dar, în lipsa unor certitudini, și acestea sunt presupuneri sau doar simple speculații.

Deocamdată, în mediul mării cunoașteri, omul se află doar în prima fază, aceea de culegător de date și informații despre mediul cosmic și, în acest context, despre Terra însăși și despre interacțiunile acesteia cu spațiile siderale. La finele anului trecut, planeta Pământ a intrat, împreună cu cea mai mare parte a sistemului solar, în centura fonică a Centrului Galactic, iar trecerea prin această centură elipsoidală va dura cam două milenii. Cunoașterea presiunilor, a noilor condiții și, pe această bază, a vulnerabilităților și punctelor forte ale sistemului solar și ale planetei noastre devine foarte importantă, mai ales pentru viitor, dar o astfel de cunoaștere reprezintă abia începutul.

Este oare omul capabil să protejeze mediul natural în care trăiește?

Desigur, cu toții dorim un răspuns afirmativ. Ar trebui ca omul să poată fi efectiv capabil să protejeze mediul său de viață, întrucât acest mediu și numai el îi asigură resursele necesare supraviețuirii pe planeta Pământ. Acesta pare a fi un imperativ categoric, dar noi ne îndoim de autenticitatea și realismul acestui Trebuie! Deși, probabil că, de mulți ani, omul își tot pune această problemă a protejării mediului natural în care trăiește, el nu face altceva decât să-l îngrădească și să-l distrugă sistematic. Aproape tot ce face omul – de la activitățile economice la propriile sale fapte individuale – distruge, într-o formă sau alta, mediul.

Poate că omul, cel care locuiește la ora actuală planeta Pământ, nu este sută la sută pământean. Poate că a venit de undeva, dintr-un alt campus planetar cu condiții asemănătoare de viață și, ajuns aici, s-a adaptat cât de cât la condițiile de aici, condiții care, oricum, nu erau chiar identice, întrucât cele de aici conțin anotimpuri, distribuție inegală a resurselor, variații climatice, situație geofizică activă, nelinieritate și imprevizibilitate în evoluția fenomenelor distructive, luptă pentru supraviețuire.

Dar condițiile de viață umană pe care și le creează omul pe planeta Pământ nu sunt agreate de natură. Imediat ce omul părăsește un loc, natura îl inundă, îl copleșește și, într-un timp extrem de scurt la scara Universului, distruge tot ce a construit omul. Cetățile acadiene din Sumer au intrat în nisip, din vechile construcții care au jalonat civilizația egipteană au rămas numai piramidele, iar mormintele și relicvele care se află în pământ, în pofida faptului că unele sunt relativ conservate, vor dispărea și ele în scurt timp, dacă nu vor fi protejate de om. Întregul mediu îi este ostil omului, mult mai ostil decât îi este animalului adaptat la condițiile sale.

Desigur, s-ar putea spune că omul nu distruge natura, ci, folosindu-și inteligența sa și cunoașterea, o perfecționează, o înfrumusețează, o ajută să iasă din sălbăticiie și să devină umană, la îndemâna tuturor și îndeosebi a copiilor și celor ce nu sunt Tarzani. În acest sens, între jungla amazoniană și un parc în care cresc cei mai frumoși arbori de pe Terra și/sau arbori creați de om prin ingineria genetică, într-un ambient organizat, aliniat, care reproduce figuri de animale, eroi din desenele animate etc. etc. și prin care nu mișună cobre, piton, tigri sau gorile, este preferabil parcul. Nici un om nu preferă jungla în locul unui astfel de parc, decât atunci când vrea să afle cum arată o astfel de junglă. Dar natura nu va transforma niciodată jungla amazoniană în parc, ci va preface orice parc din lume părăsit de om într-o mică junglă.

Cu timpul, omul a devenit conștient de acțiunea sa distrugătoare asupra mediului natural și, de foarte multă vreme, fără să renunțe la mediul său specific de viață – mediul urban sau rural – cu infrastructuri specifice și facilități necesare vieții umane, încearcă să menajeze mediul natural, creând rezervații, adică bantustane vegetale și animale, și elaborând programe pentru protecția diferitelor specii de plante și de animale, monitorizând evoluția și involuția acestui mediu, sesizând primejdiile, provocările și pericolele la adresa acestuia.

După opinia noastră, omul nu este pe deplin capabil să protejeze mediul natural în care trăiește, dar unii dintre oameni fac tot ce este posibil pentru ca transformarea naturii planetei într-un ambient necesar vieții și civilizației umane să fie cât mai puțin dureroasă pentru natură. Procesul de transformare a naturii planetei în ambient uman, deci de umanizare a naturii planetei este ireversibil. Sau cel puțin așa pare acum.

Planeta are o suprafață totală de 510.065.700 km² din care 360.700.000 km² (70,71%) o reprezintă suprafața oceanelor și 149.400.000 km² (29,29%) suprafața

uscatului.¹ Numărul locuitorilor planetei este, la ora actuală, 7.073.619.015. Calculând densitatea medie a populației actuale obținem o densitate de aproximativ 49,347 locuitori pe km² de uscat (dacă raportăm numărul populației la întreaga suprafață a planetei, obținem o densitate de 13,868 locuitori pe km²). În anul 2115, când se va atinge vârful traiectoriei demografice, densitatea populației pe suprafața terestră va fi de aproximativ 83,668 locuitori pe km², iar raportată la întreaga suprafață a Terrei de 24,5 locuitori pe km².

Probabil că planeta Pământ, chiar și în situația diminuării resurselor sale, va suporta o astfel de populație. Îi va suporta însă și infrastructurile? Îi va suporta și modificările pe care le aduce mediului biotic? Rămâne de văzut. Oricum, mediul natural de viață de azi este radical deosebit de cel de acum două mii de ani. Probabil că, dacă prin absurd ar fi posibil să apară undeva, pe planeta Pământ, un om de acum 2000 de ani, acesta n-ar reuși să supraviețuiască nici măcar o zi în mediul natural actual. Este valabilă, credem, și reciproca. Un om de azi, n-ar putea trăi în mediul bio-socio-psihiologic de acum 2000 de ani.

Aceasta este prețul progresului. Condițiile de viață se schimbă, iar planeta Pământ, cel puțin în dimensiunea ei biologică, se schimbă și ea. De aici nu rezultă că pericolele și amenințările la adresa populației umane a planetei și chiar la adresa biosferei sunt excluse, ci doar ideea că, potrivit statisticilor, chiar și în vârful traiectoriei demografice, care se prezintă a fi un vârf de sarcină, Pământul mai poate, totuși, suporta oamenii, chiar dacă ei înșiși devin insuportabili, cu condiția ca omul să nu producă el însuși catastrofe cu efecte irecuperabile.

Nu este exclusă deci nici posibilitatea ca omul însuși să pună capăt propriei sale existențe, dacă, într-o zi, dintr-o cauză sau alta, ca urmare a unei crize sau a unei alte nebunii specifice umane, vor fi explodate, accidental sau nu, cele 12.000 de ogive nucleare active. Dezastrul poate însă interveni și dacă planeta Pământ nu poate evita ciocnirea cu un obiect cosmic de mari dimensiuni pe care nu-l poate distruge în straturile superioare ale atmosferei.

O posibilă strategie contra dezastru

Deși nu este încă timpul, omul trebuie să se gândească la momentul în care planeta Pământ își va lua adio de la el, mulțumindu-i pentru vizită și trimițându-l în lumea celor veșnici sau alungându-l pur și simplu din spațiul său. Sau la acel

¹ Sursa datelor: Sursa: http://www.notre-planete.info/terre/chiffres_cle.php

moment când, datorită faptului că de mii de ani își taie singur creanga de sub picioare, distrugând mediul natural în favoarea unui concept arhitectonic și infrastructural care nu este agreat de planeta Pământ, va trebui să suporte efectul de falie dintre presiunile create de om asupra mediului natural și reacțiile posibile (și previzibile) ale acestui mediu.

Și într-un caz și în celălalt, omul trebuie să fie pregătit să accepte sau să nu accepte un astfel de final sau o astfel de trecere. Dincolo de ceea ce se poate specula sau imagina, există o realitate iminentă, previzibilă în esența ei. Potrivit datelor pe care le avem noi, muritorii de rând, despre om și condiția sa terestră, drumul pe care probabil îl vom mai parcurge, dacă vârful de sarcină de care vorbeam mai sus devine un simplu punct pe o linie ascendentă spre insuportabilitate, adică spre un summum al unui spațiu suprasaturat, cu zeci de miliarde de oameni și infrastructuri care, probabil, nu vor mai încăpea nici pe suprafața terestră, nici pe cea acvatică, atunci finalul ar putea fi o sufocare prin consumarea tuturor resurselor.

Oricât de „grijulie” ar fi Terra cu populația ei de hominieni inteligenți și perspicace, nu are cum să le dea la toți mâncare, nici cum să le asigure resurse și loc de casă, iar presupunerile pesimiste malthusiene se vor dovedi reale. Pământul este o planetă vie, cu o activitate geofizică destul de intensă, dar care nu mai este ce a fost. Pământul nu mai este demult planetă incandescentă, iar evoluția lui este, logic vorbind, spre o răcire din ce în ce mai accentuată. Probabil că, înainte de a dispărea, va deveni un simplu bolovan inert în Sistemul Solar și în Univers. Deocamdată însă, temperatura lui interioară, la 100 km adâncime, este de 2.400°C, iar temperatura exteriorului, la 100 km altitudine, este de -100°C.² Această diferență uriașă spune foarte multe.

Este clar că omul nu va exista veșnic pe planeta Pământ, în forma în care este acum. Problema finalului este dacă acesta va fi unul brusc, datorat unei catastrofe endogene sau exogene sau dacă va fi unul firesc, în sensul că tot ce există merită să piară.

O asemenea premisă este mai mult decât tristă, dar așa cum bine se știe, potrivit legii conservării și transformării energiei, în natură nimic nu se pierde, nimic nu se câștigă, ci totul se transformă. Când? Cum? și De ce? rămân întrebări fără relevanță aici, în acest raționament care privește Omul și Pământul... Este, deci, la

² Sursa: http://www.notre-planete.info/terre/chiffres_cle.php

mintea oricui că, la un moment dat, Pământul nu ne va mai putea suporta sau că va deveni inert față de prezența sau dispariția noastră și a biosferei în general.

Acest raționament, pentru ființa umană, constituie, deopotrivă, o realitate care, la un moment dat, poate deveni un summum al provocărilor, pericolelor și amenințărilor la adresa vieții, în general, și a ființei umane, în particular, și o perspectivă care trebuie să genereze o soluție. Nici soluția, nici modalitățile de găsire a ei nu sunt lineare și tranșante, ci de durată, nelineare și extrem de complicate.

Umanizarea planetei este firească, din perspectiva oamenilor și a mediului de viață, dar poate deveni periculoasă atunci când omul își distruge ambientul natural în favoarea unuia artificial, creat deci de el, de om, fără respectarea legilor naturii sau prin încălcarea acestora. Este posibilă construirea de pârtii de schi la Dubai sau în plin deșert, prin folosirea unor incinte construite de om și a unor instalații adecvate. Este posibilă și realizarea unor condiții excepționale de viață pentru om, create de el însuși, dar, într-o zi, fără ca omul să știe precis când și cum, se poate declanșa un cutremur uriaș care să spulbere pur și simplu orașe întregi de pe suprafața pământului. Este posibilă și poziționarea cosmică, accidentală sau nu, a unui corp ceresc de dimensiuni comparabile cu cele ale lunii pe o traiectorie în jurul planetei Pământ, care ar putea duce la o creștere bruscă a nivelului apei oceanelor în anumite porțiuni și inundarea tuturor coastelor din acea zonă cu valuri de peste o sută cincizeci de metri, așa cum se presupune că s-ar fi petrecut lucrurile când Luna a devenit satelit natural al Terrei.

Aceste fenomene și multe altele sunt posibile și chiar previzibile. Oamenii de știință le supraveghează cu multă atenție și le monitorizează (evident, pe cele descoperite) de foarte multă vreme. Dar mijloacele de protecție a planetei împotriva lor și a efectelor lor nu sunt și nu pot fi, toate, la îndemâna omului, deși există câteva, de la rachetele balistice, la sistemele cu lasere și sistemele de amplificare a undelor și de producere a unor puternice câmpuri sau scuturi de protecție.

Există, de asemenea, programe de cercetare în vederea conceperii și realizării unor sisteme de securitate și de apărare care să facă posibilă protecția planetei sau măcar a unor regiuni întinse împotriva unor astfel de efecte generate de presiunile cosmice. Unul dintre aceste programe, dar nu singurul, este HAARP (High Frequency Active Auroral Research Program), care studiază comportamentul ionosferei la bombardarea cu unde de înaltă frecvență.

Așadar, problema fundamentală a planetei Pământ începe să fie transmutată din ce în ce mai mult și pe una dintre componentele biosferei, care depășește

dimensiunea naturală a mediului biologic, și anume pe populație. Factorul demografic capătă astfel o valoare cosmică, fiind foarte important și foarte responsabil pentru securitatea planetei.

Iată cum se prezintă acest factor³:

ANUL	POPULAȚIA	NAȘTERI LA 1000 DE LOCUITORI
50.000 î.H.	2	-
8000 î.H..	5 000 000	80
1	300 000 000	80
1200	450 000 000	60
1650	500 000 000	60
1750	795 000 000	50
1850	1 265 000 000	40
1900	1 656 000 000	40
1950	2 516 000 000	31-38
1995	5 760 000 000	31
2011	6 987 000 000	23

În 2012, populația de pe Terra a depășit cifra de 7 miliarde (7.073.619.015) locuitori, iar numărul de nașteri la mia de locuitori era de 19,2, în timp ce rata de mortalitate era de 8,2 la mia de locuitori. Creșterea naturală era, între 2005 și 2010 de 1,2.⁴ În multe țări, acest indicator începe să fie negativ, populația din aceste țări, inclusiv din România, fiind în scădere.

Dar, pe ansamblul planetei, populația este în creștere. Potrivit unor estimări⁵, populația planetei va fi, în 2050, de zece miliarde de locuitori și, probabil, va continua să crească în același ritm până la un maxim de 12,5 miliarde, care se prognozează a fi atins în 2115, urmând ca, după aceea, să înceapă să scadă,

³ Sursa: *Estimations du Population Reference Bureau*, <http://www.prb.org/FrenchContent/Articles/2013/people-ever-lived-fr.aspx>

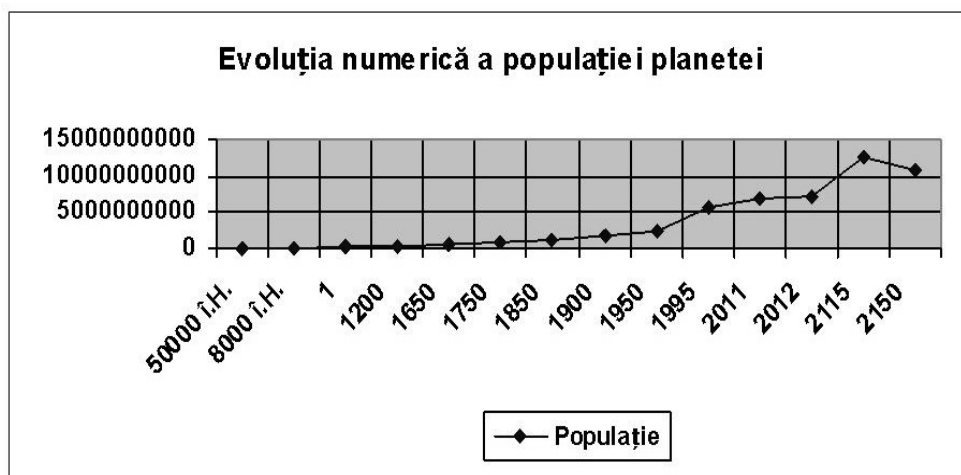
⁴ Sursa: <http://www.universalis.fr/chiffres-monde/demographie/>

⁵ <http://www.planetoscope.com/natalite/5-croissance-de-la-population-mondiale-sur-terre-naissances-deces-.html>

coborând, în 2150, la 10 miliarde de locuitori, cauza principală constituind-o scăderea numărului nașterilor per familie și în special al fetelor.

Situația demografică până în 2150 se prezintă astfel:

Există, desigur, și alte cauze, cum ar fi degradarea și îmbătrânirea ființei umane, epuizarea resurselor pe care civilizația le exploatează excesiv etc. Astfel, se pare că resursele de zinc se vor epuiza în 2025, cele de uraniu în 2040, cele de nichel în 2048, cele de petrol în 2050, cele de gaze naturale în 2072, cele de cărbune în 2158.⁶

De regulă, estimările de până acum în legătură cu epuizarea resurselor de petrol, spre exemplu, nu s-au confirmat. E greu de crezut, spre exemplu, că, după următorii 12 ani, nu va mai exista zinc pe planeta noastră! Pământul este o planetă vie, în plină activitate, iar unele dintre resursele importante pentru biosferă, dar și pentru viața planetei, vor continua să se reproducă. Unii cercetători (echipa condusă de Vladimir Porfiriev, dar nu numai), continuând cercetările începute cu mulți ani în urmă, au ajuns, în 1960, la concluzia că petrolul nu este de natură biotică, ci abiotică, el producându-se în profunzimile pământului, la temperaturi foarte înalte și la presiuni foarte mari, și ieșind la suprafață (adică în profunzimile scoarței terestre care are o grosime de 30 de km) sub forma unor erupții reci. De unde rezultă că, atâta vreme cât pământul va avea o activitate geofizică, vor exista și condiții care reproduc petrolul. Importantă nu este, deci, resursa ca atare, care, dacă acceptăm

⁶ Ibidem

această teorie, este practic inepuizabilă, ci mijloacele care să asigure extracția ei de la adâncimi foarte mari, de 15-20 km și chiar mai mult. De aceea, abia acum începe să fie valorificată pe deplin invenția inginerului român Ion Șt. Basgan privind forajul la mare adâncime, depășirea succesivă a unor praguri, începând cu cel de două mii de metri, apoi pe cel de 9000 de metri și atingerea celor 15.000 de metri, prin folosirea ingenioasă a unor teorii și aplicații de mare rafinament, cum este, spre exemplu, cea a sonicității a unui alt mare inventator român George (Gogu) Constantinescu.⁷

Și încă ceva, foarte important. Petrolul și gazul natural nu sunt unicele resurse de energie care pot fi folosite de pământeni. Energia Universului se pare că este cea nucleară, numai că ea nu poate fi, la ora actuală, gestionată în mod corespunzător. E mult prea tânără și prea agresivă în cunoașterea oamenilor! Și chiar dacă ar putea fi, marii magnați ai petrolului și gazului, adică ai civilizației petrolului și gazului, n-ar permite așa ceva, decât dacă s-ar produce o revoluție în domeniul energetic, o mare revoluție, care să impună un astfel de salt. Este vorba un salt asemănător celui produs în mijloacele militare de la arcul cu săgeți la armele de foc, de la armele de foc la arma nucleară și de la arma nucleară la arma de amplificare a undelor și de influențare a comportamentului uman.

Oamenii nu se supun chiar totdeauna voinței Pământului și Cosmosului, ci modelează existentul potrivit unor trebuințe specifice. Creându-și propria natură, agresează cumva natura-mamă, o obligă adică să asimileze și producțiile lor, ale oamenilor, iar ea, de voie, de nevoie, le acceptă, atâta vreme cât oamenii sunt prezenți, ca și cum s-ar teme de ei. Dar de îndată ce ei părăsesc locul, natura și-rea și începe să facă ordine și curățenie.

Dacă am privi umanizarea planetei numai din această perspectivă, efectul ar fi denaturalizarea planetei. Mai exact, transformarea naturii geologice și biologice a planetei într-o natură umană. Omul are față de natură o atitudine agresivă (pe care el o numește constructivă), așa cum civilizația actuală, în expansiunea ei spre toate orizonturile, a avut, la fel, de-a lungul secolelor, o atitudine ofensivă, chiar agresivă, distrugând practic civilizațiile străvechi existente pe continentul american și impunând-o pe cea europeană, sub însemnul civilizării acestor spații necivilizate, dar care au creat, totuși, Machu Picchu, un monument al civilizației incașe, piramida de la Chichen Itza Castilio, templele și edificiile unor culturi care nici astăzi nu sunt cunoscute pe deplin în toată măreția și splendoarea lor.

⁷ Inginerul Ion Șt. Basgan este unul dintre acei inventatori care au lăsat în urma lor viitorul. Totuși, inginerul Basgan pare, astăzi, ca mai toți oamenii comuni, doar un fost de care prea puțini își mai aduc aminte. Inginerul Basgan, chiar dacă a avut un comportament modest – ca al oricărui om de valoare – nu a fost totuși un om comun, ci o minte scilicet și un mare inventator.

Așa fac oamenii în efortul lor de civilizare a planetei: impun. Adică dărâmă și construiesc. Proiectul lor nu este însă pe deplin consonant cu proiectul naturii. Omul transformă natura planetei în ce vrea el, amăgindu-se cu gândul că natura se va supune lui, omului, și că el, omul-demiurg, va putea schimba lumea. Autostrăzile vor străbate Amazonia, așa cum străbat, la ora actuală deșertul Nevada, infrastructurile energetice vor traversa oceanele, multe dintre marile orașe ale viitorului vor fi construite, probabil, sub pământ și chiar în adâncul oceanelor, mai ales când se vor inventa și perfecționa sistemele de desalinizare a apei și de extragere din ea a oxigenului respirabil și a hidrogenului consumabil. Oceanele ocupă 71% din suprafața planetei și conțin 97% din cantitatea de apă a planetei. Ele beneficiază de 80% din cantitatea de precipitații și atrag 90% din energia Terrei. De asemenea, oceanele contribuie la distribuirea căldurii solare pe planetă. Salinitatea și temperatura determină densitatea oceanelor și joacă un rol important în configurarea curenților oceanici. Cercetătorii de la *Scripps Institution of Oceanography* (UC San Diego) au constatat că, în ultima jumătate a secolului al XX-lea, în salinitatea oceanelor s-au produs modificări, cauzate de om.⁸ Încălzirea planetei și creșterea dioxidului de carbon, datorită activităților umane, arată că salinitatea oceanelor, în special a Atlanticului de Nord este în scădere. Combinarea analizei salinității cu analiza temperaturii ajută la înțelegerea evoluției globale a oceanelor.

Desigur, viața omului, așa cum arată el acum, nu este posibilă în profunzimile oceanului, așa cum nu este posibilă nici în spațiul cosmic. Dar omul trăiește bine mersi în stațiile orbitale, în navele spațiale și, probabil, în viitor, se vor realiza adevărate baze orbitale locuibile, la foarte mare altitudine, din care să se continue explorarea spațiului cosmic, a planetelor sistemului solar și a altor constelații, planete și corpuri cerești mai îndepărtate.

Aceasta este dimensiunea exogenă a cunoașterii științifice și a epistemologiei spațiului cosmic. Există însă și o dimensiune endogenă a acestei cunoașteri, aceea a planetei Pământ și a interacțiunii dintre natura geofizică și geoclimatică, natura cosmică și natura umană. În general, între natura geofizică și geoclimatică și natura umană nu există o deplină corespondență. Se pare că natura umană nu este pe deplin conținută în cea pământeană, chiar dacă omul este un produs al pământului, așa cum știe toată lumea, deși, după unele teorii, s-ar putea să nu fie. Atitudinea omului față de natură nu este doar una de adaptare cuminte la cerințele ei, ci și una

⁸ Les activités humaines modifient la salinité océanique, http://www.notre-planete.info/actualites/actu_3655_salinite_ocean_rechauffement_climatique.php

de modificare a acestor condiții, de creare, chiar împotriva naturii planetare, a unei naturi specifice și favorabile ființei umane.

Atitudinea omului este una de tip acaparator, dominator. Dar tot acaparatoare este și atitudinea naturii, întrucât aceasta distruge tot ce face mâna omului, atunci când poate să o facă. Omul lucrează, în general, împotriva naturii și nu în favoarea acesteia, iar natura reacționează ca atare.

Și totuși, între natura planetei și natura umană există o strânsă interacțiune. Aceasta este prezentă în teoriile geopoliticienilor, dar și în numeroasele opere literare, artistice și științifice.

În 1916, Kjellen publică o lucrare „Statul ca o formă de viață”, care are o influență foarte puternică asupra lui Karl Haushofer (1869-1946) și a altor geopoliticieni. Statul este un organism viu, susține Kjellen, între spațiul locuit de oameni, politica statului și calitatea oamenilor stabilindu-se o condiționare importantă, esențială chiar, pentru că omul este o ființă pământeană.

Ratzel preia de la Kjellen ideea statului ca organism viu. Statul, în concepția lui Ratzel, are două elemente principale: oamenii și spațiul geografic. Poporul n-are nicio legătură cu socialul. El este un ansamblu de indivizi legați între ei nu prin rasă, ci prin pământul pe care se află. Pământul ca suport, pământul ca spațiu determinant în fizionomia și filosofia ființei umane, are un rol demiurgic asupra ființei umane, în sensul că pământul l-a creat pe om și tot el îl adăpostește, îl transformă și îl păstrează pentru eternitate. Și chiar dacă nu l-ar fi creat pământul, planeta deja l-a acceptat, l-a adaptat și l-a asimilat în cea mai mare măsură.

De fapt, considerăm noi, se pare că spațiul geografic este cel care a generat sau, în orice caz, a condiționat, în mare măsură (nu în totalitate!), diferența dintre populațiile sedentare și cele migratoare.

Sedentarul trăiește într-un spațiu plin, într-un spațiu cu resurse. Filosofia lui este cea a spațiului plin. Omul culege ce-i dă natura și cultivă pământul, pentru că pământul este fertil. De aceea, pe el nu-l interesează plecarea, nu-l interesează orizonturile, ci doar dimensiunea verticală, adică cerul care-i dă lumină, căldură și ploaie, și pământul care-i dă roade. Sedentarul privește la cer și se roagă la Dumnezeu să-i dea ploaie și soare, și la pământul pe care-l muncește și-l iubește să-i dea roade. Caracterul lui se formează în această relație, în această construcție repetitivă ca ziua și noaptea, ca anotimpurile și ca viața. În aceste condiții de supraviețuire într-un mediu natural, sedentarul nu ofensează pământul, ci îl ajută, îl iubește ca pe o ființă, îl înobilează, chiar dacă pământul nu-i acceptă în totalitate nici acțiunea, nici efectul ei. Evident, în secolul al XXI-lea, nici sedentarul nu mai este același cu cel de la începuturile lumii.

Populațiile migratoare s-au format, în general, într-un spațiu ostil, într-un spațiu fără resurse. Evident, nu există un singur spațiu de acest gen, dar, când ne referim la acest concept, îl localizăm mai ales în arealul dintre nordul Mării Caspice și Extremul Orient, un spațiu de stepă, pe care Gérard Chaliand, în studiul introductiv la celebra sa lucrare *Anthologie mondiale de la stratégie*, îl numește foaier perturbator.⁹ Pentru migrator – războinic sau nu – esențială este plecarea. În căutarea unui loc mai bun sub soare. Filozofia lui este una a spațiului gol. De aceea, privirea lui scrutează orizonturile, în căutarea hranei, adăpostului și condițiilor de supraviețuire. El nu poartă amprenta pământului, ci pe cea a mișcării, a căutării unui loc mai bun, fie pentru a prădui populațiile de acolo (dacă este migrator războinic), fie pentru a se stabili, a se sedentariza, chiar dacă filosofia populațiilor migratoare, cel puțin în vremea antichității și Evului Mediu, nu era una de acest gen. Ele nu puteau trăi fără mișcare, se sufocau. Spațiul plin era, pentru ele, presant, copleșitor. Dar, cum bine se știe, în cele din urmă, și aceste populații migratoare s-au sedentarizat, chiar dacă mai păstrează și acum ceva din esențele spiritului migrator al strămoșilor.

Kjellen refuza politica naționalităților, deja în vogă după Primul Război Mondial, susținând mai degrabă o politică imperială de tipul celei din fostul Imperiu Austro-Ungar, sau poate una apropiată de ceea ce numim azi stat multiethnic modern, deși ne îndoiim că poate exista așa ceva sub semnul duratei. Concepția lui Ratzel pune statul și elementele sale deasupra populațiilor. Acestea fac parte din stat, sunt o parte a acestuia, dar nu totul. Statul este esențial, el are o importanță foarte mare. Karl Haushofer va folosi altfel ceea ce Ratzel numea spațiu vital, mai exact, spațiul de viață și va dezvolta un concept – pan iden – un fel de zone de hegemonie, dominate de civilizațiile puternice, expansive. Pivotal geografic, heartland-ul, de care vorbea Mackinder și, în consonanță, rimland-ul – pivoții de margine – relevați de Nicolas Spykman și conținuți în strategia americană de îndiguire (containment) a comunismului, sunt alte repere clare și inconfundabile ale analizei interacțiunii dintre spațiu și om, dintre spațiu și civilizație.

Tocmai aceasta este geopolitica. O știință a interacțiunilor și presiunilor dintre state, cum o numea Ion Conea. Oamenii și spațiul pe care-l locuiesc formează, adesea, identități specifice, cu un rol excepțional în istorie și în planificarea viitorului.

Pământul a fost deja împărțit. Mai sunt doar resursele adâncurilor – și ele cumva limitate, deși se regenerează prin activitatea geofizică a planetei – dar omul va continua, pe de o parte, să se războiască cu semenul său pentru piețe, resurse,

⁹ Gérard Chaliand, *Anthologie mondiale de la stratégie des origines jusqu'au nucléaire*, Edition Laffont, Paris, 1990.

putere, dominare și influență și, pe de altă parte, să aplice o politică de „acoperire strategică”, prin infrastructuri și edificii ale propriei sale imaginații, a spațiului natural, regenerându-l, mai exact, convertindu-l în unul dominat de natura umană. America de azi este suprapusă peste America civilizațiilor anterioare, din care n-au mai rămas decât niște urme. Impresionante, ce-i drept, dar doar urme.

Acțiunile omului asupra naturii pământene și presiunile cosmice generează un set de provocări pericole și amenințări pentru om și pentru planeta Pământ, care, exploatând vulnerabilitățile planetei și ale oamenilor la acestea, ar putea genera, cândva, un dezastru.

De aceea, considerăm că ar fi bine ca omul, având în vedere sistemele și fluxurile de provocări, pericole și amenințări la adresa planetei și, implicit, la adresa sa, unele dintre ele generate chiar de el însuși, precum și vulnerabilitățile la acestea, să calculeze cât se poate de precis (în măsura în care poate fi vorba de precizie când vorbim de Univers) nivelul de risc, cu valori între 0 și 1, și, pe baza celor rezultate și a nevoii de supraviețuire, dezvoltare și securitate, să elaboreze o strategie sau un set de strategii de prevenire a unui dezastru și de generare a unui comportament uman adecvat.

Este necesar acest lucru, întrucât umanizarea planetei ar putea însemna nu doar dominarea spațiului natural de către oameni, ci și generarea unui dezechilibru care să ducă la prăbușirea condițiilor naturale de viață ale oamenilor și, ca atare, la distrugerea propriului ambient și, prin urmare, la dispariția omului de pe pământ.

Noi considerăm că este necesară o decizie politică, unanim acceptată, prin care să se definească și să se legifereze un sistem de norme, principii și proceduri, consemnate în legi și reglementări clare privind acest domeniu vital pentru supraviețuirea omului pe planetă și chiar pentru supraviețuirea planetei, din perspectiva, ființei umane.

O strategie de apărare, protecție și securitate a planetei și mediului uman ar trebui să fie în măsură să pună în operă deciziile politice cu privire la acest domeniu și să asigure condițiile, forțele, mijloacele, dispozitivele și acțiunile necesare.

O astfel de strategie ar trebui să cuprindă, între altele, un obiectiv strategic și, prin urmare, un concept strategic de apărare, protecție și securitate a planetei Pământ, a mediului natural și a celui uman și un sistem coerent de forțe, mijloace, dispozitive și acțiuni care să ducă la realizarea acestui obiectiv.

Obiectivul strategic ar putea fi acela de a apăra planeta, mediul natural și mediul uman împotriva unor sisteme și fluxuri de provocări, pericole și amenințări cosmice, terestre și umane, de a preveni pe cât posibil un dezastru și, în cazul producerii acestuia, de a-i limita efectele, de a lichida urmările și de a proteja ființa umană și mediul ei de viață.

Conceptul strategic

I. Calcularea nivelului de risc, în funcție de nivelul provocărilor, pericolelor și amenințărilor și de nivelul vulnerabilității la acestea.

a. Mecanisme sau sisteme complexe de identificare, monitorizare, analizare, evaluare (pe o scală de la 0 la 1), diagnosticare, prognosticare și descriere amănunțită a seturilor, mulțimilor și fluxurilor de provocări, pericole și amenințări (PPA) exogene (îndeosebi cosmice, dar nu numai) și endogene (specifice planetei și mediului de viață al oamenilor) la adresa planetei și a mediului de viață al oamenilor.

b. Mecanisme sau sisteme de identificare, monitorizare, analizare, evaluare (pe o scală de la 0 la 1) și prognosticare a vulnerabilităților planetei, biosferei, mediului biotic și populației la acestea (V), și de descriere amănunțită a acestora.

c. Pe baza analizei, evaluării și prognosticării PPA și V, calcularea nivelului de risc (R), prin intersecția celor două mulțimi:

$$R = A.V,$$

în care R este riscul, A reprezintă pericolul și amenințarea, iar V, vulnerabilitatea la acestea.

d. Formularea intelligence-ului și elaborarea expertizei informaționale pentru factorii decidenți.

e. Cunoașterea științifică a întregului areal al nivelului de risc și a condițiilor acestuia.

f. Stabilirea clară a sistemului global și a sistemelor naționale de identificare, supraveghere, monitorizare, analizare, evaluare, diagnosticare și prognozare a seturilor și mulțimilor (luxurilor) de provocări, pericole și amenințări la adresa planetei, a mediului natural și a mediului uman.

II. Elaborarea, mai exact, actualizarea conceptului strategic de apărare, protecție și securitate a planetei și mediului uman

a. Definirea conceptului strategic de apărare, a conceptului strategic de protecție și a conceptului strategic de securitate a planetei, a mediului natural și a mediului uman și cunoașterea detaliată a acestor concepte, atât prin mijloace științifice, cât și prin mijloace comune, pragmatice.

b. Delimitarea domeniilor acestor concepte și a intercondițiilor între ele.

III. Definirea și structurarea Sistemului Global de Apărare, Protecție și Securitate al Pământului (SGAPSP), a sistemelor și subsistemelor regionale și naționale, a principiilor, regulilor și algoritmilor de structurare, configurare, pregătire și funcționare a acestora, în principal pe trei grupe mari:

1. elemente și structuri ale SGAPSP, stabilirea competențelor, atribuțiilor, locațiilor și modalităților de pregătire și de acțiune a acestora;

2. elemente și structuri zonale ale SGAPSP, aliniată cumva la marile sisteme de securitate globală și regională, la dispozitivele strategice ale NATO, ale Uniunii Europene și ale altor mari puteri, dar cu atribuții în toate mediile (cosmic, pământean, informațional și cognitiv);

3. elemente și structuri naționale ale SGAPSP, care funcționează integrat, potrivit conceptului strategic unic, dar și particular și secvențial, în funcție de caracteristicile țării și mediului în care se constituie.

IV. Conceperea și structurarea, pentru fiecare grup de elemente ale SGAPSP și sistemelor zonale și naționale, a forțelor, mijloacelor, resurselor, dispozitivelor și acțiunilor. În acest sens, pe niveluri ale planificării și acțiunii strategice (strategic, operațional și tactic), vom avea următoarele posibile configurații:

A. Forțe:

1. forțe destinate dispozitivelor globale, zonale și naționale de identificare, supraveghere, monitorizare, evaluare, diagnosticare și prognozare a sistemelor și fluxurilor de provocări, pericole și amenințări, a vulnerabilităților la acestea și de calculare a gradului de risc, la toate domeniile: cosmic, al naturii planetei, al naturii umane (mediului uman);

2. forțe desinate apărării, protecției și securității planetei, mediului natural și mediului uman la nivel global, zonal și național:

a. forțe de reacție imediată (rapidă) sau în urgențe;

b. forțe principale;

c. forțe auxiliare;

d. forțe de sprijin nemijlocit;

3. forțe de sprijin.

Toate aceste categorii de forțe se cer structurate, organizate și pregătite pe cele trei mari domenii enunțate mai sus:

- cosmic (stații orbitale, sateliți, mijloace de propulsie cosmică, mijloace de investigare, supraveghere și monitorizare a sistemului solar și a cosmosului, de identificare, monitorizare, evaluare, diagnosticare și prognozare a PPA și de apărare și protecție împotriva acestora etc.);

- planetar (mijloace conexe cu cele cosmice, care să asigure îndeplinirea aceluiași sarcini la nivelul planetei și la nivelul diferitelor zone);

- uman (mijloace de apărare și protecție a mediului uman și a ființei umane).

Pentru fiecare categorie de forțe, pentru fiecare nivel sunt necesare un management specific, un sistem coerent de pregătire și perfecționare și seturi clare de competențe și atribuții, în sisteme coerente, deopotrivă liniare și neliniare.

B. Mijloace

Cele mai importante componente ale acestor strategii sunt mijloacele. Când este vorba de acțiuni pentru apărarea planetei, a naturii și a mediului uman, avem în vedere folosirea întregii capacități a omenirii pentru crearea mijloacelor necesare, precum și pentru elaborarea politicilor, strategiilor și acțiunilor menite să permită folosirea eficientă a acestora.

Este de așteptat ca, în viitor, să se acorde o atenție prioritară acestor mijloace, conflictul principal cunoscând o deplasare spre apărarea și protecția comună împotriva sistemelor și fluxurilor de PPA cosmice, planetare și de natură umană, care vizează însăși planeta și existența oamenilor. Deja omul începe să devină conștient de aceste uriașe sisteme PPA la adresa planetei și a mediului de viață uman și să înțeleagă nevoia solidarității umane în acest sens.

Întreaga cunoaștere de până acum, întreaga inteligență și putere de creație a oamenilor trebuie să se concentreze (și suntem convinși că se va concentra) din ce în ce mai mult pe crearea mijloacelor necesare pentru apărarea, protecția și securitatea planetei și, implicit a ființei umane. Aceste mijloace reprezintă, efectiv, rezultatele unui efort uman îndelungat, ale capacității omului de a crea, inventa, dezvolta, transforma, schimba, valorifica și folosi în mod ingenios și productiv resursele de care dispune.

Omul este demiurgul mijloacelor care pot duce fie la ofensarea naturii și, prin urmare, la adâncirea faliei dintre mediul uman și mediul natural și, în consecință, la întreținerea și regenerarea unui conflict pe care omul nu are cum să-l câștige, fie la folosirea lor pentru apărarea și protecția planetei. Rămâne însă de văzut cum va fi rezolvat conflictul principal dintre om și natură.

C. Resurse

Resursele sunt, în principal, de două categorii:

- resursele de care dispune planeta, care par a fi epuizabile sau, oricum, strict condiționate de activitatea geofizică și geoclimatică a planetei Pământ și de interacțiunile acesteia cu mediu cosmic;

- resursele de care dispune ființa umană, care sunt, practic, inepuizabile, datorită capacității omului de a cunoaște Universul, de a crea și folosi spațiul virtual.

Inteligența oamenilor este cea mai valoroasă resursă a planetei Pământ. Depinde însă de modul în care va fi folosită pentru realizarea obiectivului strategic enunțat mai sus.

Viziunea optimistă este aceea că omul nu va distruge, ci va salva planeta Pământ și mediul de viață al oamenilor pe care, probabil, și-l va însuși din ce în ce mai mult și Terra. Aceasta nu înseamnă că Terra va crea infrastructuri necesare

naturii umane, ci doar că ar fi posibil ca, în viitor, să nu le mai distrugă cu atâta ușurință, chiar și atunci când omul le apără cu înverșunare.

D. Acțiuni

Acțiunile omului asupra mediului său de viață sunt numeroase și foarte diversificate. Cele mai multe dintre ele au un caracter riguros, strict planificat, cu obiective precise și reglementări clare. Există însă și acțiuni (mai ales reacții) imprevizibile – cele mai multe dintre acestea situându-se în spațiul creativ –, care au efecte imprevizibile. Nu știm foarte precis cum va acționa omul în anul 2115, anul vârfului traiectoriei demografice, dar știm că, în acel an, este foarte posibil ca determinările și coordonatele acțiunii umane să fie relativ modificate față de cele de azi.

Este foarte posibil ca marile comunități umane să-și reorienteze efortul de la realizarea unor obiective ce țin de putere, dominare a piețelor și resurselor, control și influență asupra altor comunități, spre o sinergie a puterii și o redirecționare a acestora spre apărarea, protecția și securitatea planetei și, implicit, a mediului de viață.

Planificarea strategică a unor acțiuni posibile, realizarea din timp a suporturilor de acțiune și a unor dispozitive fac parte din această strategie de apărare, protecție și securitate a planetei și a mediului uman și deschid suporturile necesare pentru domeniile operațional și tactic.

Concluzii

1. La ora actuală, omul aparține planetei Pământ. Relația dintre om și mediul său planetar de viață este încă una foarte complexă și foarte complicată, iar procesul de adaptare reciprocă este încă tensionat și distructiv. Natura Terrei și natura umană se află într-un raport de contrarietate, dacă nu chiar de opoziție, care generează un conflict greu gestionabil. Este puțin probabil ca, în viitorul apropiat, acest raport să se schimbe sau să se amelioreze, întrucât omul se află încă într-o ofensivă primitivă de cucerire a planetei, chiar dacă o face cu mijloacele cele mai moderne pe care el însuși le-a creat cu acest scop. Considerăm că va veni însă un moment când acest conflict se va ameliora, Terra acceptând infrastructurile mai puțin agresive și mai puțin poluante create de om și omul înțelegând că nu poate distruge natura din care el însuși face parte, pentru că, dacă va continua în acest fel, va ajunge să-și distrugă propriul său suport de existență.

2. Omul începe deja să fie în măsură să identifice, să monitorizeze, să evalueze, să diagnosticheze și să prognozeze principalele provocări, pericole și amenințări cosmice sau generate de activitatea umană, dar și de altă natură, care, exploatând vulnerabilitățile planetei și ale mediului uman, să genereze schimbări nefavorabile vieții pe Pământ sau chiar un dezastru. Va veni o vreme când astfel de

acțiuni umane de cunoaștere și evaluare a PPA și a vulnerabilităților la acestea să nu mai fie secundare și, într-un fel, aleatoare, ci sistematice, prioritare și consonante cu înseși scopurile și rațiunile vieții conștiente pe Pământ. Acel moment va schimba radical atitudinea omului, transformându-l dintr-un produs și dintr-un simplu beneficiar într-un factor responsabil pentru viața planetei și pentru mediul său de viață.

3. Căldura căminului și austeritatea mediului, îndepărtarea de natură sau, dimpotrivă, întoarcerea la locuința naturală – pământeană, subpământeană, lacustră, acvatică sau subacvatică, poate și dincolo de atmosferă, în baze umane situate pe stații orbitale – reprezintă elemente destul de clare (unele deja existente, altele doar previzibile) ale condiției umane. Ne place să credem că omul, deși prin acțiunile sale pare și chiar este ostil propriei planete sau doar planetei pe care locuiește, va găsi, totuși, mijloacele necesare pentru a contribui efectiv la apărarea, protecția și securitatea ei, fie și prin umanizarea ei.

BIBLIOGRAFIE

Gérard Chaliand, *Anthologie mondiale de la stratégie des origines jusqu'au nucléaire*, Edition Laffont, Paris, 1990.

http://www.notre-planete.info/terre/chiffres_cle.php

http://www.notre-planete.info/terre/chiffres_cle.php

Estimations du Population Reference Bureau, <http://www.prb.org/FrenchContent/Articles/2013/people-ever-lived-fr.aspx>

<http://www.universalis.fr/chiffres-monde/demographie/>

<http://www.planetoscope.com/natalite/5-croissance-de-la-population-mondiale-sur-terre-naissances-deces-.html>

Les activités humaines modifient la salinité océanique, http://www.notre-planete.info/actualites/actu_3655_salinite_ocean_rechauffement_climatique.php

INSCRIȚII ÎN PIATRĂ, DEDICATE EROILOR ROMÂNI, PE PĂMÂNT EUROPEAN

STONE INSCRIPTIONS CONSECRATED TO ROMANIAN HEROES ON EUROPEAN LAND

*General de brigadă (r) dr. Florian TUCĂ**
*Colonel (r) dr. Eugen SITEANU***

Rezumat: Studiul trece succint în revistă câțiva dintre eroii români, cu datele lor biografice, anul nașterii și decesului, percepția lor în epocă etc. De asemenea, pentru fiecare erou, se evidențiază, de la caz la caz, realizările lor militare și inscripțiile în piatră dedicate eroilor români pe pământ european. Monumentele (inscripțiile în piatră) constituie una dintre bogățiile spirituale de valoare inestimabilă ale românilor. Ele au darul să ateste vechimea și continuitatea poporului român în spațiul european. Selecția monumentelor din această lucrare este evident subiectivă, iar criteriul principal a constat în dorința de a reflecta principalele lupte sau bătălii duse de români și străbunii lor de-a lungul veacurilor.

Cuvinte-cheie: eroi; români; inscripții în piatră; pământ; european.

Abstract: The study consists in a brief assessment of the Romanian heroes, together with their biographical data, year of birth and death, how they were perceived etc. Also, for each hero, there is emphasized, from case to case, their military achievements, and stone inscriptions consecrated to Romanian heroes on European land. The stone inscriptions constitute invaluable spiritual wealth of the Romanians. They are meant to testify the ancient and continuity of the Romanian people on the European land.

Keywords: heroes; Romanians; stone inscriptions; European; M land.

Dumnezeu a făcut ca pământul să fie binecuvântat de către Cel de Sus și bun la toate. Pe el cresc din belșug iarba, grâul și porumbul, pomii sălbatici și fructiferi, florile care ne încântă privirile etc. Din izvoarele

* Membru al Academiei Oamenilor de Știință din România;

** Profesor univ. dr. ing., Academia Comercială, Satu Mare și Universitatea Națională de Apărare „Carol I”; membru al AOȘR; vicepreședintele Asociației Absolvenților UNAp „Carol I”; e-mail: esiteanu@yahoo.com; tel.:0720566911.

află sub pământ iese la suprafață apa cristalină, cu care ne potolim setea. În adâncurile pământului zac bogății imense de hidrocarburi și de metale care, scoase la suprafață și prelucrate, sunt de mare preț pentru economia oricărui stat de pe mapamond. Istoria a făcut însă ca în demersul timpului, pe suprafața pământului să se petreacă și mari drame umane, așa cum au fost și cum sunt, din păcate, și în zilele noastre, războaiele, în urma cărora aveau să piară milioane de oameni. Referindu-ne doar la pământul românesc și european, pe aria sa, numai în secolele XIX și XX s-au desfășurat numeroase conflicte armate, cele mai ample și mai dramatice dintre ele pentru noi, românii, fiind cele din perioadele 1877-1878, 1914-1918 și 1940-1945. Pe timpul desfășurării lor, poporul român a fost nevoit să ia parte activă, în scopuri nobile și drepte, înregistrându-se pierderi umane cutremurător de mari. Potrivit informațiilor de care dispunem, țara noastră „**a înregistrat în acele războaie pierderi umane de peste 2.000.000 de militari și de civili**”.¹ Dintre acestea, peste 500.000 de fii ai poporului nostru și-au dat jertfa supremă pe câmpurile bătăliei. Conform unor statistici întocmite de către specialiștii români, din cei peste o jumătate de milion de cetățeni de-ai noștri care și-au dat viața pe câmpurile de bătălie, circa 400.000 dintre ei aveau să-și găsească loc de odihnă veșnică pe pământ românesc, fiind înhumați în cimitire de eroi sau simple sau zise „**de onoare**”, în mausolee, în gropi individuale sau comune. Ceilalți, peste 100.000 de eroi români, aveau să-și găsească loc de veci, după cum se consemnează într-o lucrare de istorie de referință, pe pământuri din afara României, „**în circa 1450 de localități sau zone situate într-un număr de 30 de state din Europa**”². În memoria și întru slava tuturor eroilor români la care ne-am referit, pe pământul românesc sau pe cel al unor state europene (Austria, Bulgaria, Cehia și Slovacia, Franța, Germania, Italia, Muntenegru, Republica Moldova, Polonia, Serbia, Turcia și Ungaria ș.a.) s-au înălțat un număr de aproximativ 1000 de monumente și însemne memoriale³. Dintre acestea, în jur de 90% se află în țările nominalizate mai înainte. Semnificația fiecărui monument sau însemn memorial, indiferent de locul în care se află (în țară sau în străinătate, în cimitire, în sate, comune și orașe), de aspectul sau înfățișarea sa modestă sau fastuoasă și de menirea sa (eroi pe care-i

¹ Direcția de Cultură a Armatei, „*In memoriam*”, București, 1994, p. 3.

² Ibidem.

³ **Nota noastră:** prin noțiunea de „**monument**” se definesc, în mod convențional, lucrările de artă monumentală de for public, adică mausoleele, grupurile statuare, statuile și obeliscurile, iar prin cea de „**însemn memorial**”, busturile simple sau monumentale, troițele și crucile monumentale sau simple (vezi volumul „*Altarele eroilor Neamului*”, București, 1994, p. 9.)

glorifică) este cu claritate arătată sau redată de inscripția sau inscripțiile de pe ele⁴. De regulă, aceste înscrisuri au trei valențe: informativ-documentară, evocativă și emoțional-educativă, așa cum vom putea constata, în continuare, când vom cita o multitudine de astfel de inscripții. Dar înainte de a ne referi la ele, socotim potrivit să subliniem un fapt care are legătură directă cu obiectul tematic al sesiunii științifice de față. Este vorba de faptul că pe multe din inscripțiile de pe ele, monumentele și însemnele memoriale dedicate eroilor neamului întâlnim deseori astfel de expresii: „pământ”, „teritoriu”, „brazdă de pământ”, „hotar”, „mal de apă”, „viroagă”, „deal”, „vatră de sat sau de oraș” etc., locuri care au fost apărate cu bărbăție de către luptătorii noștri și udate, din belșug, cu sângele lor, pe timpul încleștărilor armate pe care le evocă un monument sau altul. Vom vedea aceste aspecte, la modul concret, în cele ce urmează, când vom cita numeroase inscripții înscrise pe monumente sau însemne memoriale aflate pe pământ românesc sau în alte țări europene.

I. Inscripții de pe unele monumente și însemne memoriale ce înnobilează pământul românesc

- Pe bustul dedicat lui **Menumorut**, aflat în curtea Muzeului Militar Național din București: „**Menumorut. Voievod al Țării Bihorului (a doua jumătate a secolului IX – c. 906). «Spuneți lui Arpad, ducele Ungariei, domnul vostru... Teritoriul însă ce l-a cerut bunăvoinței noastre, nu-l vom ceda niciodată, câtă vreme vom fi în viață ... Nici din dragoste și nici din frică nu-i cedăm din pământ nici cât un deget». Anonimus**”.

- Pe bustul dedicat lui **Ștefan cel Mare**, aflat tot în curtea Muzeului Militar Național: „**Ștefan cel Mare. Domn al Țării Românești Moldova (1457-1504). «Bărbat demn de admirat, întru nimic inferior ducilor eroici, pe care îi admirăm, cel care dintâi dintre principii lumii a repurtat în zilele noastre o victorie atât de strălucită în contra otomanilor». Jan Dlugosz**”.

- Bustul dedicat lui **Mihai Viteazul**, aflat tot în curtea aceleiași instituții muzeale: „**Mihai Viteazul. Domn al Țării Românești Muntenia (1593-1601), realizator al statului român unitar, centralizat și independent. La 27 mai 1600**”.

⁴ **Nota noastră:** prin noțiunea de „inscripție” se înțelege un text scurt, de regulă, înscris pe fațada sau pe celelalte laturi ale monumentului sau însemnului monumental. Potrivit aprecierilor demne de a fi luate în seamă și reținute ale academicianului Ștefan Pascu, „inscripțiile de pe operele comemorative de război sunt autentice izvoare istorice înscrise pe piatră, pe metal sau pe lemn” (vezi volumul „Cultul Eroilor. Dicționar Explicativ de termeni uzuali”, București, 2009, p. 107.)

se intitula «Domn al Țării Românești și al Ardealului și a toată Țara Moldovei». A-l uita pe Mihai Viteazul, acum și întotdeauna, ar fi să ne uităm pe noi înșine, să părăsim menirea noastră. Nicolae Iorga”.

• Inscricții de pe plăcile comemorative aflate pe sanctuarul eroilor români din războiul de reîntregire națională aflată în cimitirul militar Ghencea, din București:

„Aici odihnesc ostașii români căzuți în războiul de reîntregire. 1916-1919; Mărturisească locurile sfinte,/ Și-al crucilor șiraguri,/ Ce străjuiesc morminte,/ În care dorm vitejii,/ Ce plămădit-au glia,/ Cu sângele lor jertfă,/ Reîntregind moșia,/ C-acest pământ e-al nostru,/ Și pentru veșnicie,/ Va sta de veghe neamul,/ Al nostru să rămâie ...”

• Inscricție pe mormântul „Ostașului Necunoscut”, aflat în Parcul Carol, din București: „Aici doarme fericit întru Domnul, Ostașul Necunoscut, săvârșit din viață în jertfa pentru unitatea neamului. Pe oasele lui se odihnește pământul României.”

• Inscricții de pe mormântul eroilor din războiul de independență, aflat în orașul Calafat: „Campania 1877-1878. Prin puterea armelor și prin vitejia fiilor Țării, am câștigat dreptul de a trăi liberi și neatârnați. Recunoștința veteranilor războiului din 1877-1878. Pildă noilor generații”.

• Inscricții de pe obeliscul dedicat eroilor din războiul de reîntregire națională, aflat în cimitirul eroilor din localitatea Cincu, județul Brașov: „Presărați pe-a lor morminte (Ale laurilor foi,/ Spre a fi mai dulce somnul,/ Fericiților eroi./ Dezveliți tot adevărul,/ Și le spuneți tuturor,/ Cum muriră frații noștri,/ Pentru Neam și Țara lor)”.

• Inscricții de pe monumentul eroilor din războiul de reîntregire națională, aflat în localitatea Lacul Turcului, Județul Prahova: „Străbunii noștri din mormânt,/ De-a pururi vor trăi în voi,/ Sfințind al patriei pământ./ Cu-al vostru sânge de eroi”.

• Inscricții de pe monumentul eroilor din războiul de reîntregire națională, aflat în orașul Onești, județul Bacău: „Aici odihnesc ostașii căzuți pe aceste locuri în războiul 1915-1919”; „Purtați de uraganul neînfrânt al vitejiei,/ Ei s-o-nfrățit cu brazda și cu holdele câmpiei,/ Cu tot pământul nostru din jertfă plămădit”.

• Inscricții de pe monumentul eroilor din cele două războaie mondiale, aflat în orașul Pitești, județul Argeș: „Jertfindu-vă sub steagul sfânt,/ Al patriei prin timp durate,/ Ați semănat acest pământ,/ Cu dor nestins de libertate”.

- Inscripții de pe monumentul dedicat eroilor din cel de-al Doilea Război Mondial, aflat în orașul Sebeș, județul Alba: „**Glorie eroilor căzuți pentru eliberarea Patriei noastre de sub jugul fascist!**”; „**Fiecare ceas de azi/ Stropit cu sânge de viteaz,/ Pentru fiecare bucurie,/ Au căzut de-ai noștri, peste o mie**”.

- Inscripții de pe fațada mausoleului eroilor români de la Soveja, județul Vrancea: „**Aici odihnesc ostașii căzuți pe aceste plaiuri în războiul 1916-1918**”; „**Ostași ce-ați căzut pentru Țară,/ Viteji ai Credinței, soldați,/ Oriunde-n morminte voi stați,/ Vă fie țărâna ușoară**”; „**Cei ce căzut-au pentru Țară,/ Pe lanul câmpului bogat,/ Jertfind o întreagă primăvară,/ Nu au murit, ci au înviat**”.

II. Inscripții dedicate eroilor români aflate pe monumente și însemne memoriale în state europene:

- Inscripția de pe placa memorială aflată în localitatea austriacă Sommerin dedicată eroilor români care și-au jertfit viața pe pământul Austriei în cel de-al Doilea Război Mondial: „**Eroilor români căzuți în lupta împotriva fascismului. 1945**”.

- Inscripție de pe mausoleul dedicat eroilor români din războaiele de independență, aflat în localitatea bulgară Grivița: „**În amintirea bătăliei încununată de izbândă de la 30 august și a luptelor de la 31 august, 6 septembrie și 7 octombrie 1877**”.

- Inscripția de pe reduta românească aflată în aceeași localitate bulgară: „**Reduta românească din războiul de eliberare, făcută în 1877, ca punct de sprijin în acțiunile duse împotriva lui Osman Pașa în acest raion**”.

- Inscripția de pe monumentul dedicat eroilor români, aflat în localitatea bulgară Opanez: „**Aici, puțina oaste a României ... birui, în avântul ei pentru onoare, pentru credință, pentru eliberare**”.

- Inscripție de pe monumentul dedicat eroilor români din Războiul de Independență, aflat în localitatea bulgară Oreahova (Rahova): „**La asaltul Rahovei au luat parte 7 batalioane de dorobanți, 7 escadroane de cavalerie, 5 baterii de artilerie, împreună cu o baterie de artilerie și 5 escadroane de cavalerie ruse**”; „**În luptele pentru eliberarea Rahovei au căzut eroic 350 de ofițeri și soldați români**”.

- Inscricție de pe placa comemorativă dedicată eroilor români căzuți la datorie pe pământul Cehoslovaciei⁵ în cel de-al Doilea Război Mondial, aflată în orașul Brno: **„Cinste și onoare eroilor armatei române căzuți pentru eliberarea patriei noastre în cel de-al Doilea Război Mondial”**.

- Inscricție de pe monumentul dedicat eroilor români căzuți la datorie pe pământul Cehoslovaciei, în cel de-al Doilea Război Mondial, aflat în localitatea Hauliscuv Brad: **„10 mai 1945. Un semn pentru veșnicie, în amintirea ostașilor români din Regimentul 26 Dorobanți, Rovine, Craiova, căzuți în lupta pentru eliberarea Cehoslovaciei: 4 ofițeri, 6 subofițeri, 101 soldați”**.

- Inscricții de pe obeliscul dedicat eroilor din cel de-al Doilea Război Mondial, aflat în localitatea Javornic: **„În amintirea soldaților români căzuți în luptele din Javornic în aprilie 1945”**.

- Inscricție de pe monumentul dedicat eroilor români căzuți în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, aflat în orașul ceh Kromeriz: **„5-6 mai 1945. Monumentul luptelor de la Kromeriz. Slavă veșnică celor care și-au jertfit viața pentru eliberarea patriei noastre”**.

- Inscricție de pe monumentul dedicat eroilor români din cel de-al Doilea Război Mondial, aflat în orașul slovac Lucenec: **„Eroilor Corpului 4 Armată român, ai diviziilor 2 și 3 vânători de munte căzuți în regiunea Lucenec, pentru eliberarea Cehoslovaciei. Ianuarie 1945”**.

- Inscricție de pe obeliscul dedicat eroilor români din cel de-al Doilea Război Mondial, aflat în localitatea slovacă Michalova: **„Viața noastră este libertatea noastră. Eroilor armatei române prietene, cetățenii recunoscători ai localităților Michalova și Polhory.”**

- Inscricție de pe monumentul dedicat eroilor români din cel de-al Doilea Război Mondial, aflat în cimitirul central al eroilor din orașul slovac Zvolen⁶: **„Glorie veșnică eroilor români căzuți în luptele pentru eliberarea Republicii Cehoslovacia de sub jugul fascist. 1944-1945”**.

- Inscricție de pe monumentul dedicat prizonierilor români din Primul Război Mondial, aflat în localitatea franceză Dienze: **„Fiilor săi morți și îngropați în Gelucourt, ca prizonieri la nemți, în marele război pentru întregire națională, eshumați și îngropați la Dienze”; „Soldaților români morți în Rovena, ca**

⁵ **Nota noastră:** Am folosit denumirea de Cehoslovacie pentru că așa era ea consemnată în documentele oficiale ale epocii (1945)

⁶ **Nota noastră:** În acest cimitir au fost înhumați un număr de circa 11.000 de eroi ai armatei române.

prizonieri ai nemților”; „De-al vostru vis eroic știindu-vă stăpâni,/ Dormiți vegheați de Franța,/ Dormiți soldați români” (Versurile Elena Văcărescu).

- Inscripție de pe placa memorială dedicată prizonierilor români din Primul Război Mondial, aflată în localitatea franceză Haguenau: „**În memoria celor 2344 prizonieri de război români morți în lagărele germane din Alsacia și Lorena în anii 1917-1918**” .

- Inscripție de pe placa memorială dedicată victoriei obținute de lăncu de Hunedoara în luptele împotriva turcilor (1456), aflată în orașul Belgrad: „**În acest loc, la 22 iulie 1456, apărătorii Belgradului, în frunte cu lăncu de Hunedoara, au cucerit o mare victorie împotriva turcilor**”.

- Inscripție de pe troița dedicată eroilor români din războiul de reîntregire națională, aflat în localitatea Chitien, din Republica frățească Moldova: „**Chitieni, amintiți-vă de eroii neamului din 1916-1919**”.

- Inscripție de pe crucea monument dedicată eroilor români din cel de-al Doilea Război Mondial, aflat în cimitirul militar din localitatea Țiganca, din Republica Moldova: „**Slavă eroilor dezrobitori**”.

- Inscripție de pe crucea monument dedicată eroilor și martirilor români care au căzut victime ocupației și terorii sovietice în perioada 1940-1945, aflat în localitatea Herța, aflată azi în Ucraina: „**În memoria victimelor stalinismului și bolșevismului din ținutul Herța, nordul Bucovinei și Basarabia**”.

- Inscripție de pe monumentul dedicat eroilor români din cel de-al Doilea Război Mondial, aflat în orașul ungar Debrecen: „**În memoria ostașilor români căzuți pentru eliberarea Debrecenului**”; „**Pentru tine au murit, sfântă libertate**” (versuri de poetul Petöfi Sandor).

- Inscripții de pe monumentul dedicat eroilor români din cel de-al Doilea Război Mondial, aflat în orașul ungar Győr: „**Eroilor români care au căzut în comuna Veszkeny**”; „**Eroilor români care au căzut în orașul Sopron**”; „**Pentru libertate. Ridicat de recunoscătorii maghiari eroilor români**”, „**Au căzut în luptă cu dușmanul, dar moartea n-a aruncat peste ei întunericul. Inimile lor bat continuu peste timp și peste veacuri**” (text datorat preotului român Eugen Jebeleanu); „**Dunărea și Oltul la fel Glăsuiesc**” (text datorat poetului maghiar Ady Endre).

- Inscripție de pe monumentul dedicat eroilor români din cel de-al Doilea Război Mondial, aflat în localitatea ungară Miskale: „**Păstrăm cu pietate memoria**”

eroilor fii ai poporului român care și-au jertfit viața pentru... eliberarea țării noastre”.

- Inscripție de pe monumentul dedicat eroilor români din cel de-al Doilea Război Mondial, aflat în orașul ungar Nyiregyhaza: „În memoria celor 156 de militari români căzuți în împrejurimile orașului pentru eliberarea Ungariei de sub jugul fascist”.

- Inscripție de pe monumentul dedicat eroilor români din cel de-al Doilea Război Mondial, aflat în localitatea ungară Tápiosüly: „Neuitată va rămâne amintirea celor 240 de eroi români care și-au vărsat sângele pentru eliberarea locurilor noastre”.

- Inscripție de pe monumentul dedicat eroilor români din cel de-al Doilea Război Mondial, aflat în localitatea ungară Tiszakécske: „Acest monument s-a ridicat în cel de-al 13-lea an al eliberării țării în cinstea eroilor români care și-au jertfit viața în luptele de la Tiszakécske și din împrejurimi; Memoria voastră va sta mereu săpată în marmură,/ Eroii care v-ați dat viața pentru noi,/ Nu vor dispărea din inimile noastre recunoștința și lacrimile,/ Din sângele vostru a înflorit libertatea poporului nostru”.

- Inscripție de pe monumentul dedicat eroilor români din cel de-al Doilea Război Mondial, aflat în localitatea ungară Tiszalök: „Ați fost fiii unui alt popor și ați murit pentru noi. Voi ne-ați ajutat să obținem libertatea. Amintirea voastră va trăi în veci”.

În loc de încheiere, Stimați ascultători: de veți trece cândva prin fața unuia dintre morminte și însemnele memoriale despre care v-am vorbit, dar și a altora, care se află pe pământul românesc și pe alte plaiuri ale Europei, vă îndemnăm să vă opriți măcar o clipă în fața lui și să păstrați în mod tradițional, un moment de reculegere întru slava eroilor români. De veți avea posibilitatea să așezați și o floare în amintirea și în memoria acelor bravi eroi și martiri ai neamului românesc.

BIBLIOGRAFIE

- Almaș Dumitru, Scurtu Ioan, *Itinerare patriotice*, București, 1985.
Cucu Vasile, Marian Ștefan, *Ghid atlas al monumentelor istorice*, București, 1979.
Direcția de Cultură a Armatei, *In memoriam*, București, 1994.
Tucă Florian, Cristache Gheorghe, *Altarele Eroilor Neamului*, Editura Europa Nova, București, 1995.
Giurescu Constantin C., Giurescu Dinu C., *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până astăzi*, București, 1971.
Iorga Nicolae, *Istoria Românilor*, vol. I-X, București, 1936-1938.
Kirițescu Constantin, *Istoria Războiului pentru întregirea României, 1916-1919*, București.
Scurtu Ioan, *Presărați pe-a lor morminte, ale laurilor foi*, București, 1978.
Stoica Eugenia, *Catalogul monumentelor eroilor din județul Buzău*, Buzău, 1982.
Tucă Florian, *Inscripții în piatră*, București, 1974.
Tucă Florian, *Monumentele neatârării. Itinerar eroic. 1877-1878*, București, 1977.

MEDIUL GEOPOLITIC ȘI EFECTUL DE FALIE AL POLITICILOR ȘI STRATEGIILOR DE CONEXIUNE OPORTUNĂ

THE GEOPOLITICAL ENVIRONMENT AND THE FAULT EFFECT OF THE OPPORTUNE CONNECTION POLITICS AND STRATEGIES

*General de brigadă (r) dr. Gheorghe VĂDUVA**

Rezumat: Noțiunea de mediu geopolitic este discutabilă. Totuși, definind geopolitica în zona științei, experienței, priceperii și metodologiei de analiză a mediului geografic prin mijloace ale politicii și a mediului politic, mai exact în zona relațiilor și presiunilor dintre state și dintre alte entități create de-a lungul secolelor, acceptăm ab initio ideea că un astfel de mediu, în eventualitatea în care acceptăm termenul, se constituie din efectele deopotrivă dinamice și teaurizate ale analizei geopolitice, adică ale dimensiunii geografice, frontaliere și transfrontaliere a presiunilor și, în general, a raporturilor dintre state. Aceste presiuni nu trebuie să fie neapărat conflictuale, dar nu se poate neglija faptul că orice fel de presiune (politică, economică, informațională, militară etc.) tinde spre o treaptă conflictuală. Efectul, de cele mai multe ori, este unul de falie, chiar dacă politicile și strategiile sunt sau încearcă să fie de conexiune.

Cuvinte-cheie: mediu; geopolitică; presiuni; oportunitate; conexiune; falie.

Abstract: The notion of geopolitical environment is questionable. However, defining geopolitics in the domain of science, experience, skill and analysis methodology of the geographical environment by means of policy and political environment, specifically in the area of relationships and the pressures between the states and other entities created by centuries, we accept ab initio the idea that such an environment, in the event that we accept the term, consists both of dynamic and hoarded effects of geopolitical analysis, i.e. the geographical, border and cross-border pressures size and, in general, the relations between states. These pressures must not be necessarily of confliction, but it can not be overlooked the fact that any kind of pressure (political, economic, informational, military, etc.) tends to a confrontational stage. The effect, most of the times, is a fault one, even if the politics and strategies are or attempt to be of connection.

Keywords: environmental; geopolitics; pressures; opportunity; connection; fault.

* Cercetător științific la Institutul de Studii de Securitate din cadrul Universității Creștine „Dimitrie Cantemir”.

Introducere

Mediul geopolitic, în măsura în care acceptăm acest termen, ar trebui înțeles ca un efect complex al conexiunilor, intersecțiilor, interinfluențelor și conflictelor presiunilor dintre state, în dinamica lor cauzală și situațională. Întreaga suprafață a Pământului este, în general, partajată. Pe planeta Pământ, la propriu, dar și la figurat, nu mai sunt „locuri” pentru noi state, decât în măsura în care statele existente cedează din teritoriul lor noilor ambiții sau decizii ale unor populații sau entități populaționiste de a se desprinde de țările din care fac parte, constituind ele însele noi state (a se vedea Kosovo), de a se „muta”, împreună cu teritoriul pe care-l locuiesc, în alte structuri politice și teritoriale numite noi state, sau de a se alipi pur și simplu altora, deja existente. Unele dintre aceste „noi state” sunt vechi de când lumea, pentru că au existat cândva, dar presiunile de tot felul, războaiele și numeroasele alte cauze au dus la desființarea lor, la intrarea în compunerea altor state etc. Statele sunt, ca și populațiile lor, dinamice. Ele pot crește și descrește, pot dispărea, se pot fragmenta, se pot reuni, se pot năruți în alte state, își pot trăi timpul istoric, pot deveni și redeveni imperii, federații, relicve ale istoriei, se pot transforma în republici, dictaturi, state prospere sau, dimpotrivă, în state eșuate sau în simple amintiri. Dacia nu mai există, iar statul român de azi nu știe foarte precis dacă este urmașul Daciei sau al unei provincii din Imperiul Roman, nici dacă populația lui este de origine dacă, daco-romană sau doar romană. Cert este însă că statul dac a existat până în anii 105-106, apoi, după cucerirea unei părți din teritoriul său de către Imperiul Roman, a avut o altă soartă. A fost adică fragmentat și nu și-a mai revenit decât după 18 secole! Dar... și-a revenit! România de azi s-a format prin unirea unor teritorii românești, din arealul vechii Dacii, care au fost folosite sute de ani de către imperiile vecine, fie ca zone de siguranță strategică pentru acestea, fie ca provincii de margine, ca teritorii frontaliere sau ca orice altceva, în afară de fragmente ale unei entități cândva distrusă. Poate că aceasta este și soarta poporului kurd... Dar și a românilor încă răzlețiți, în urma aceluși potop roman sau cine știe din ce alte cauze, poate mult mai complexe decât știu istoricii sau decât ne imaginăm noi, ceilalți... Noi știm că Imperiul Roman a fost civilizator, nu distructiv. Despre Dacia nu se știe mai nimic. Nici că avea o limbă, nici că avea o scriere, nici că avea o civilizație... Despre Imperiul Roman se știe tot ce se știe, pentru că el a scris despre el, pentru că el stă, de fapt, la temelia civilizației europene de azi.

Reunificarea fragmentelor ținuturilor românești într-un stat național, unitar și independent nu putea fi posibilă decât după dispariția imperiilor vecine – țarist, otoman și habsburgic – care exercitau asupra teritoriilor noastre presiuni enorme. Spunem „național” și nu multinațional, nu pentru a face vreo discriminare sau pentru a trece cu vederea existența altor populații, ci pur și simplu pentru că românii de naționalitate română reprezintă aproape 90 la sută din întreaga populație, iar acest lucru este foarte important, dacă ținem seama că, de la daci încoace, asupra teritoriului de astăzi al României, locuit de neamul nostru din timpuri imemorabile, s-au exercitat presiuni imense. Și, cu toate acestea, populația cu gena noastră nu s-a risipit în cele patru zări ale lumii, ci a continuat să trăiască, de mii de ani, pe același teritoriu.

Noțiunea de „național” pare să deranjeze astăzi o parte a lumii, nemulțumită de partajările generate de cele două războaie mondiale, nici de vocația națiunilor, alta decât cea a expansiunii teritoriale, adică aceea de a viețui pe același teritoriu al strămoșilor. Totuși, este cert că națiunile există și că ele încă mai contează în viața lumii, producând deopotrivă valoare și tensiuni de tot felul. Valorile sunt produse de muncă, de înțelegere, de cunoaștere, de știință și conștiință; tensiunile sunt generate de dinamica tot mai complicată a intereselor de tot felul, mai ales de bătăliile pentru piețe, influență, putere și resurse. Dar capii acestor bătălii nu sunt națiunile, ci Puterile. Puterile sunt entități politice, națiunile sunt entități teritoriale, civilizaționale și morale. Tensiunile sunt create de spiritul ofensiv al marilor puteri, de interesele contradictorii și chiar conflictuale ale tuturor statelor de pe planetă, ca entități politice, de nevoia de securitate activ-preventivă sau asiguratorie, de funcționarea paradoxală a sistemelor și proceselor create de oameni, îndeosebi a celor financiare și, în mare măsură, chiar de latura perversă, lacomă și stratagemică a naturii umane.

În ceea ce privește teritoriul românesc, nici astăzi lucrurile nu stau prea bine. Presiunile care se exercită asupra spațiului românesc sunt foarte mari și foarte diversificate. Ele vin, ca peste tot, de peste tot și de nicăieri, nu prea ai cum să le aliniezi, să le categorisești, să le contracarezi, mai ales dacă tu însuți habar n-ai de unde vii și care-ți sunt drepturile. Și nu pentru că n-ai fi suficient de inteligent pentru a-ți înțelege rosturile și originile, ci pentru că presiunile de tot felul, diversivunile, subversivunile și interesele altora, ca și ale tale, bruiajul continuu, dezinformarea și reaua credință cu care ești înconjurat nu-ți permit să afli esențialul despre propria ta esență. Desigur, este vorba de cu totul alte presiuni decât cele conținute în sintagma pusă cu dispreț și aroganță pe fruntea națiunii române și acceptată cu umilință de

fiecare dintre noi, pe principiul că un om viu este mai important, în primul rând, pentru el însuși, decât unul mort: „Capul ce se pleacă, sabia nu-l taie”. Chiar dacă marile imperii ale vremurilor silniciei românești au dispărut, spiritul imperial al unor entități de pe continentul european încă nu s-a stins, nici spiritul umilitor al supraviețuirii, iar statul român nu a avut timpul necesar pentru a se consolida temeinic din toate punctele de vedere, dar în primul rând ca entitate politică, pentru a ieși din umilință.

Trebuie spus că statul român, adică România de astăzi, nu este numai un teritoriu și o populație delimitată de niște frontiere politice, ci și o realitate foarte dinamică cu valori indiscutabile, statornice, care definesc unitatea de facto a tuturor românilor, prin limbă, obiceiuri, cultură, sensibilitate, putere sufletească și teritoriu. Românii, indiferent unde s-ar situa ei din punct de vedere teritorial, vorbesc aceeași limbă unitară, foarte echilibrată, moderată și sfătoasă, rezistentă la perturbații, capabilă să asimileze cuvinte și concepte și să se adapteze la orice fel de cerințe de comunicare. Mai mult, după unii cercetători în domeniu, limba română nu are dialecte, ci doar graiuri. Așa se explică faptul că românii de pretutindeni se înțeleg perfect, întrucât vorbesc, practic, aceeași frumoasă limbă. Procesul de consolidare a statului român este în curs și, după opinia noastră, el se va continua, în pofida presiunilor de dezbinare care se exercită încă asupra românilor, cu sau fără intenție, atât din exterior, cât și din interior, prin toate mijloacele posibile, de la cele economice, la cele politice, culturale și chiar lingvistice.

De fapt, fenomene de acest gen au loc pe toate continentele și în mai toate țările. Statele sunt, în primul rând, entități politice, constituite pe baza interesului vital comun al populațiilor care locuiesc un teritoriu, dar și ca efect al situației economice și politice, al conflictelor și războaielor, ca scut de apărare și ca bază de plecare la ofensiva pentru bunăstare, pentru securitate și chiar pentru supraviețuire. Pentru realizarea acestor obiective – bunăstare (în sens de prosperitate), securitate (în sens de condiție esențială a existenței, a activității și a efectului) și supraviețuire (în sens de rezistență la marile presiuni, la marile pericole și amenințări care vin de peste tot, inclusiv din interior) – statele sunt capabile să facă aproape orice compromis, inclusiv cu prețul ieșirii din moralitate și chiar cu cel al intrării în comportamente de tip extremist. Exemplele sunt numeroase, iar cele două războaie mondiale, la care se adaugă și Războiul Rece, dovedesc cu prisosință existența și chiar proliferarea explozivă a acestui tip de comportament. Omenirea s-a îngrozit de dezastrul produs de cele două războaie mondiale și și-a creat, în acest sens, instituții interstate sau internaționale, ca instrumente ale statelor, pentru a se asigura

reciproc, prin acești pivoți internaționali, între care cel mai cel este ONU, că asemenea grozăvii nu se vor mai produce, iar tensiunile și presiunile care le generează vor fi gestionate în mod corespunzător, astfel încât ele să nu ducă la războaie. Vorbe frumoase, obiective mari, idealuri sublime, dar paralele cu o altă realitate, cea a dictaturilor de toate felurile, a bătăliei feroce pentru piețe, resurse și putere financiară, a înarmării și sofisticării armelor de toate soiurile, de la cele nucleare la cele care folosesc performanța IT, tehnologiile moderne, amplificarea undelor și efectul geofizic și geoclimatic etc. O realitate extrem de subtilă, cea a camuflării și extinderii canceroase a războiului cam în toate domeniile acțiunii umane. Este vorba de un război continuu, de un război invizibil, cu preponderență pe suport cognitiv, dar greu de cunoscut, și mai ales de o atitudine războinică altoită pe un suport aparent de interes civilizațional competițional. Această realitate ascunde, de fapt, o bătălie continuă și feroce pentru bogăție, putere și influență, care rămâne apanajul mării puteri.

Războaiele iugoslave, din ultimul deceniu al secolului al XX-lea arată că lecțiile celor două conflagrații mondiale nu au fost, de fapt, însușite, ci doar acceptate ca experiență, ca experiment, cu iluzia speranței că, prin cooperare și parteneriat, precum și prin crearea unor mecanisme internaționale de descurajare a tendințelor agresive și de sancționare a puterii excesive ce tinde spre discreționar și absolut, asemenea catastrofe vor putea fi evitate pentru viitor. Desigur, până la această dată, confruntările de tipul Războiului Mondial au fost descurajate, dar de aici nu rezultă că tendințele au dispărut, iar puterea discreționară a devenit o noțiune desuetă. Numai că puterile, aparent, s-au depolarizat, dar nu pentru a se depolariza și a ceda locul egalității de șanse, așa cum se susține sus și tare, prin imagine și cuvânt, și pentru a se repolariza și a-și multiplica forța și suporturile de forță, în noile condiții, pericolele și amenințările s-au diversificat, riscul a crescut în progresie geometrică, întreaga lume fiind pe un butoi de pulbere nucleară, teroristă și financiară, iar echilibrul, atât în vremea Războiului Rece, cât și după aceea, a devenit și mai fragil. Discreționarul n-a dispărut, ci doar s-a sofisticat, s-a acoperit de noi instituții și de noi măști, unele mai sofisticate decât altele. Poate că nu s-a dorit așa ceva, poate că marea majoritate a statelor lumii chiar cred sau au crezut în rolul moderator al instituțiilor internaționale – de unde și teoriile instituționaliste și constructiviste – dar efectele sunt de o cu totul altă natură. Conflictualitatea lumii n-a scăzut, ci, dimpotrivă, a crescut și, mai mult, s-a diversificat. Discreționarul de azi seamănă, cumva, cu filosofia și fizionomia gazelor de șist. Se strecoară prin orice crăpături, exploatează la maximum vulnerabilitățile rocii (în cazul nostru, ale omului,

ale societăților oamenilor). Acest nou (dar atât de străvechi!) discreționar se prezintă, azi, sub formă de fractali, dar stăpânește ansamblul și poate genera oricând explozia finală, cumulată, a părților. Dar și depolarizarea, unipolarizarea, repolarizarea, multipolarizarea etc. sunt, la rândul lor, relative și chiar discutabile. Oricum, sunt mult prea generale pentru a înțelege ce se întâmplă cu adevărat în interiorul fenomenului care le exprimă, le confirmă, le perpetuează și le dezvoltă.

Trăim încă într-un convențional fragil, vulnerabil, chiar dacă, per ansamblu, nivelul de viață a crescut, iar cel de securitate se menține în limite generale suportabile, în sensul că un război de tipul unei mari conflagrații mondiale este din ce în ce mai puțin probabil, chiar dacă nu imposibil. Cel puțin așa ne place să afirmăm, deși nimeni nu este sau nu poate fi convins că o astfel de afirmație ar putea fi un adevăr durabil și cu atât mai puțin un adevăr absolut. Oamenii știu că au creat arme și mijloace mult prea sofisticate pentru a mai putea să nu se teamă de ele. Și mai știu că, într-un final, aceste arme, într-o formă sau alta, vor fi folosite. De aceea, per ansamblu (tot per ansamblu!), acest monstru al armelor și mijloacelor care pot distruge tot, la o simplă apăsare pe un buton, se află închis într-o cușcă bine sigilată prin tratate, acorduri, convenții, competențe și responsabilități de toate anvergurile, dar nimeni nu crede în absolutismul și valabilitatea perpetuă a acestora. Nimeni nu poate garanta că el nu va scăpa odată și odată din această cușcă. Deocamdată însă este bine țintuit acolo, oamenii având toată grija să nu-i lipsească nimic.

1. Oportunitatea, conexiunea și efectul de falie

Monstrul nuclear extins a fost probat și validat. La Hiroshima și Nagasaki, dar și în cadrul numeroaselor experimente care au urmat și care se continuă, cu performanțe mult mai mari, în laboratoare, pe planșetele inginerilor, în mintea oamenilor de știință angajați în așa ceva, în imaginația inventatorilor și sensibililor creatori de noi arme. Nu încapă nicio îndoială că el, acest monstru frumos al armelor teribile (unele bazate pe lasere, nanotehnologii, unde și informație, altele încă fără principii foarte clare și cognoscibile de alcătuire, funcționare și folosire), la un moment dat, ar putea „evada” din strânsura și responsabilitatea oamenilor și ar distruge civilizația de pe planeta Pământ. Probabil că s-a mai întâmplat așa ceva, cândva, de-a lungul milioanele de ani, civilizația hominienilor nefiind, potrivit unei logici elementare a devenirii, nici prima și nici ultima pe planeta Pământ.

De aceea, în analiza de securitate, arma nucleară (împreună cu celelalte sisteme de arme ultrasofisticate) este luată aproape ca un dat, ca un mit, ca un lucru

cvasi supraomenesc, în sensul că oamenii nu mai pot face nimic în fața acestui fapt împlinit, așa cum, cel puțin deocamdată, nu pot face nimic împotriva existenței meteoriților periculoși, a cutremurelor, uraganelor și altor fenomene naturale sau cosmice distrugătoare, care nu depind în nici un fel de ei.

Tot ce mai pot face ei, oamenii, este să creeze și să folosească oportunități de conexiune și de conviețuire prudentă, sub această cumplită sabie a lui Damocles, care se poate năpusti oricând peste ei, cu sau fără voia lor, distrugând tot ce au creat ei până acum, inclusiv lumea lor și mediul lor de viață. Evident, armele nucleare și cele care vor urma nu se pot declanșa din senin, adică fără intervenția oamenilor, cel puțin deocamdată (deși și această afirmație este discutabilă), dar faptul că ele există constituie deja o amenințare cu sens unic, fără putință de întoarcere, întrucât, de când se știe, omenirea nu a renunțat niciodată la armele sale, decât în situația în care nu i-au mai fost de folos, întrucât a inventat altele mai perfecționate, mai puternice.

De aceea, oportunitățile sub care trăiește omul, deși par din ce în ce mai mari, mai variabile și mai viabile, sunt, în realitate, din ce în ce mai restrânse și mai limitate. Oamenii nu mai pot schimba panoplia armelor sub care trăiesc, decât în măsura în care acestea evadează din sistem și vizează sau creează noi utilități, noi amenințări și noi vulnerabilități. Sau timpul necesar pentru a mai schimba câte ceva depășește durata vieții unui om și apasă din ce în ce mai mult pe umerii generațiilor viitoare.

Rețeaua și transportul încărcăturilor ucigașe la distanță (rachetele de croazieră Tomahawk au o bătaie de 2500 km, iar rachetele balistice intercontinentale de peste 15.000 km!), laserele, undele, arma geofizică și cea geoclimatică, arma biologică, cea mediatică, cea informațională și cea psihologică deschid, împreună cu noile arme ale cunoașterii (de fapt, ale războiului din spațiul cogniției, ale războiului cognitiv), orizonturi nemărginite arsenalelor războiului modern, deplasându-l din ce în ce mai mult spre spații energetice, gnoseologice și epistemologice. În mod paradoxal, în pofida tuturor tratatelor și convențiilor al căror număr este uriaș, controlul tot mai riguros al războiului nu reușește să asigure nici neproliferarea armamentelor, nici controlul conflictualității. Probabil că, în viitorul nu prea îndepărtat, omul va crea sau va recrea cuvântul care distruge sau fonemul care ucide. N-ar fi nimic nou. S-ar putea ca așa ceva să mai fi fost cândva. Și, din civilizațiile anterioare să nu fi rămas decât niște simboluri ciudate și câteva urme... esențialmente invizibile...

Dincolo de aceste scenarii ce par desprinse din povești fantastice, omul își trăiește, la cea mai înaltă intensitate și chiar la cea mai înaltă tensiune, propria sa devenire, propria sa fericire și propria sa angoasă. A fi fericit, azi, se reduce uneori la a fi posesorul unui iPhone 5, sau modelul care urmează, al unui Laptop cu sistem I-7, al unui *Dragon dictate* sau al unui automobil care se pilotează singur, a fi vizibil și important în rețea, a socializa sau a avea mulți prieteni pe facebook, a câștiga ceva bani și a-ți face toate poftele.

Rețeaua ne-a schimbat viața, ne-a redus vulnerabilitățile din planul cunoașterii, dar a declanșat altele noi, mult mai mari și mai greu de sesizat, de evaluat, de înțeles, de cunoscut și de contracarat, care vin tocmai dinspre domeniul informației, al cunoașterii. Totuși, trebuie spus că omul cibernetic nu este mai puțin vulnerabil, în epoca sa, decât omul de Neanderthal, în epoca sa. Spirala evoluției este însă mult mai sus și mult mai largă, iar numărul celor vulnerabili depășește azi șapte miliarde. Primul putea fi nimicit de un alt om de Neanderthal, de un animal, de un fulger sau de un cutremur, omul cibernetic poate fi nimicit de un alt om cibernetic, într-o confruntare sofisticată, pe părți, dar și de un bit sau de un virus. Omul cibernetic, oricât de cibernetic și de sigur pe sine s-ar crede, iese din propria-i intimitate, intră magistral în rețea, devine din ce în ce mai mult un efect al ei, de unde rezultă că poate fi controlat, scos din sine, manipulat și, în viitor, exilat în spațiu, poate chiar teleportat.

Rețeaua este, la ora actuală, unul dintre suportii de bază ai informației, ai comunicării, ai cunoașterii. Mâine va fi, poate, memoria lumii, biblioteca ei universală, banca ei de date, sau drumul spre aceasta, mediul ei de existență, de securitate și de viață. Interdependențele sunt foarte mari și, în scurt timp, vor deveni uriașe. Deja copilul din clasa întâi nu poate trăi fără computer, fără jocuri electronice, fără spațiul cibernetic. În acest moment, rețeaua, adică mediul virtual, are evoluții complicate, imprevizibile, dar tinerele generații se adaptează cu ușurință la această dinamică. Acest nou modus vivendi se lipește de viață, de cunoaștere, de informație, de suflet, de om. Sistemele de operare, programele și alte elemente utilitare au devenit la îndemâna oricui, băncile informaționale conțin milioane de aplicații, care de care mai sofisticate, mai interesante și mai captivante, chiar dacă unele sunt foarte costisitoare. Orice om care se respectă are, azi, un GPS, un telefon mobil, un calculator și un abonament la Internet. Oricine și oriunde, cu un player, cu un telefon mobil sau cu un reportofon, poate asculta, în condiții perfecte, Beethoven, Bach, Clayderman sau orice altă piesă muzicală din orice colț al

planetei, luată de pe Internet, free sau cu câțiva bănuți plătiți on line dintr-un cont pe care îl are la o bancă.

Acestea sunt realități ale societății de consum și, în viitor, ale societății cibernetice, care va fi o societate a cunoașterii, bazată pe cunoaștere, dar ele nu reduc nici nivelul și nici amploarea conflictualității lumii. Nu știm dacă societatea cunoașterii sau societatea epistemologică – cum credem noi că va deveni lumea în viitor – va avea sau nu un sistem financiar precum actualul, tot atât de jecmănit, tot atât de imprevizibil, sau își va regla altfel conturile, schimburile și modul de viață. Ceea ce știm însă foarte precis este că actualul mod de viață nu va aduce nimic bun omenirii, în afară de concurență acerbă, conflictualitate și chiar războaie.

E drept, omul nu trăiește doar sub arme, sub conflict economic și financiar complicat, ci într-o lume care se îndreaptă vertiginos, accelerat chiar, spre un mâine greu de înțeles și de imaginat, ci doar posibil a fi închipuit. Cu o sută de ani în urmă, era greu de imaginat că, azi, poți vedea, pe Google Earth, și nu numai, în timp real, orice punct de pe globul pământesc. Cine știe ce va fi peste o altă sută de ani!? Poate că omul va reuși să se teleporteze în trecut sau în viitor, să-și schimbe frecvența, să călătorească liber în Univers, să înlocuiască limbajul natural cu un alt limbaj natural, mult mai rapid și mai performant sau cu unul formal, mult mai strict dar și mai imaginativ.

Progresele au fost uimitoare, sunt uimitoare și, fără îndoială, la fel vor fi și în viitor. Însă, pe măsură ce interdependențele cresc, se modifică și panopia intereselor și a conflictualității. Unele dintre nodurile de rețea se transformă (mai precis, sunt transformate) din ce în ce mai mult, din interfețe, în entități generatoare de presiuni, rețeaua se partajează, precum macromolecula de ADN, în infogene sau cibergene, adică în entități generatoare de informație, influență, pârgii de control asupra consumatorului, de „educare” a acestuia în sensul dorit de gestionarii de rețele, adică de noile mari puteri ale lumii, adică ale ciberneticii, ale lumii cunoașterii. Consumatorul de rând, adică cel care trudește inclusiv pentru producerea informației, va avea iluzia că participă în modul cel mai direct posibil la conducerea lumii, la viața lumii, iar noua lume va avea toată grija să-i stimuleze această convingere, dar să nu aibă prea mult habar de el, să-l transforme într-un soldat de linie în uriașul război din epoca informației, din era cunoașterii, inclusiv a cunoașterii științifice.

Rețeaua domină deja omul. Ea a devenit, într-un timp foarte scurt, o supranatură umană, un *modus vivendi* pentru omul modern, bazat pe un *modus cognoscendi* adecvat. De aici nu rezultă că efectul de conexiune a alungat, de pe

câmpul de luptă, efectul de falie, ci doar că a transformat efectul de falie în unul de microcip, în unul disimetric, disproporționat, invizibil însă pentru ochi, în care omul percepe doar în spectrul electronic vizibil pentru el.

Prima dintre noile falii strategice este tocmai aceasta, dintre vizibil și invizibil, în mediul informațional, în mediul abstract, în spațiul cunoașterii. Poți „vedea” și simți extensia, nu însă și nucleul. Sau, dimpotrivă, poți „vedea” foarte bine nucleul, nu însă și particula care-l va bombarda la momentul potrivit, adică atunci când se creează masa critică.

Falia strategică se mută din spațiul cunoașterii comune, care este, în general, un spectru vizibil, perceptibil, cognoscibil sau pentru majoritatea minților, în spectrul invizibil, în spectrul ochilor și creierelor care nu mai pot să vadă, să înțeleagă, să cunoască. Omul cibernetic – înțelegem prin această noțiune nu robotul, ci omul ajuns în epoca cibernetică – strămută în mod esențial falia strategică din zona geografică, din zona bătăliilor pentru spațiu, în zona cunoașterii, adică în zona zero a existenței umane. În acest context, mediul geografic rămâne important, dar nu mai este esențial. Esențial este ceea ce se produce în mintea omului, falia trecând între zona cunoscută și cea necunoscută, dar, ca și până acum, tot cognoscibilul necunoscut, adică misterul, sau lucifericul, cum îi spunea Blaga, este acela care va continua să producă angoasa, numai că ea are un alt suport, cel al imposibilității cunoașterii detaliate a infinitului.

Nu știm foarte exact ce rol vor mai avea țările și comunitățile în această posibilă reconfigurare a certitudinilor, presiunilor și incertitudinilor extinse la domeniul cunoașterii. Se prea poate ca mecanismele democrației politice să devină extrem de vulgare (în mare parte, au devenit deja!) și inacceptabile pentru omul cibernetic, dar noi credem că omul va rămâne, totuși, o ființă socială, cu toate că însăși socializarea se pare că va fi una mai mult cibernetică decât materială. Aici ar putea apărea o altă falie strategică uriașă, cea dintre omul fizic și omul cibernetic.

2. Politici și strategii de conexiune oportună

Trece, deci, pe primul loc, cunoașterea. De fapt, totdeauna cunoașterea s-a aflat în eșalonul întâi al civilizației umane, dar acum ea devansează cu mult domeniul ontologiei, îl subordonează, devenind o condiție necesară a acestuia. Mai precis, cunoașterea devine centrul vital al ontologiei ființei umane, iar avangarda acesteia o reprezintă, cum bine se știe, informația. Cunoașterea a fost definită, în

secolul trecut, mai ales de Jean Piaget¹, ca o sinteză între asimilare și acomodare, ca o modalitate prin care omul – care este o ființă esențialmente socială – asimilează această lume, deopotrivă materială și spirituală, o integrează în sistemul categoriilor și conceptelor, adică al structurilor logico-matematice din mintea lui, și se acomodează la cerințele ei. Immanuel Kant, în *Critica rațiunii pure*, vorbea de integrarea lucrului în sine, prin intermediul intuițiilor sensibile – spațiu și timp – în sistemul categoriilor și, prin aceasta, transformarea lui în cunoștință, ceea ce reprezintă cam același lucru, dar altfel spus. De altfel, se știe, Kant l-a influențat în mod substanțial pe Piaget, întrucât raționamentul marelui filosof era consonant cu gândirea marelui psiholog în legătură cu epistemologia genetică, mai exact, cu știința formării procesului cunoașterii. Piaget distinge patru stadii în formarea capacității de cunoaștere în timpul vieții copilului (stadiul senzori-motor 0-2 ani; stadiul inteligenței preoperatorii 2-7 ani; stadiul operațiilor concrete 7-12 ani; stadiul operațiilor formale 12-16 ani). La gândirea formală, conceptuală, se ajunge, deci, greu, în timp, dar cunoașterea, fie ea și comună, ca să nu mai vorbim de cea științifică, cere mult mai mult.

Am relevat acest mic fragment din uriașul domeniu al teoriei cunoașterii, întrucât el ar putea reprezenta, considerăm noi, un model al evoluției procesului conceptului de cunoaștere, luat ca o caracteristică a lumii, valabil nu numai pentru individul uman, ci și pentru întreaga omenire. Poate că lumea, în ansamblul ei, ca entitate cunoscătoare a Universului și, în acest sens, în calitate de conștiință de sine, nu a depășit pe deplin încă stadiul operațiilor concrete și nu a ajuns decât cu avangărzile sale cognitive sau de cogniție în unele avanposturi ale gândirii și cunoașterii filosofice abstracte, formale. Poate că lumea nu este doar o imensă aglomerare de aglomerări fizice, psihice și sociale, ci și o imensă gândire, adică un imens proces de cumulare de concepte, iar cunoașterea lumii, ca și lumea cunoașterii, nu poate fi altceva decât un mod de a recrea universul cognoscibil pe plan abstract, prin noțiuni, concepte și teorii.

Prima dintre concluziile esențiale pe care le-a formulat această entitate numită lume cognoscibilă, prin procesul cunoașterii, prin toate procesele cunoașterii (cosmogonic, a sinelui, pragmatic), dar mai ales prin procesul cunoașterii de sine, este aceea că *lumea este conflictuală*.

¹ Piaget, J., *Introduction a l'Épistémologie Génétique*, Paris: Presses Universitaires de France, 1950; Jean Piaget, *Psihologia inteligenței*, Editura Științifică, București, 1965.

Mediul ontologic, mediul cognitiv și mediul logic sunt, toate trei, la rândul lor, dar fiecare în felul lui, unitare, interdependente (în sensul că unul nu există fără celelalte), cooperante, adică dinamice (în sensul că unul se dezvoltă și pe spezele celorlalte), și conflictuale.

Deși este sau, cel puțin până în acest moment, pare a fi definitivă, această concluzie a emergenței conflictualității lumii și mediilor din care aceasta se compune, ca trăsătură esențială a acesteia, necesită nu doar un efort cognitiv, teoretic, ci și unul pragmatic, activ-participativ, de management permanent al acestei caracteristici. Conflictualitatea lumii nu este numai una cognitivă, în sensul conflictului dintre concepte, ci și una reală, fizică, pragmatică. Politicile, strategiile și tacticile nu sunt altceva decât expresii sau efecte ale complicatelor arhitecturi de interese care generează această continuă și perversă conflictualitate. Pe de o parte, așa cum se știe, conflictualitate înseamnă luptă de contrarii, deci competiție, și duce la progres și dezvoltare, iar pe de altă parte, ea înseamnă negare, distrugere, luptă, război.

Ieșirea din această dublură nu se poate face cu ușurință și, probabil, nu se va putea realiza niciodată în mod tranșant și definitiv, pentru că ar însemna negarea unei legi care guvernează lumea și viața. De aceea, statele lumii, ca entități sau elemente de bază ale sistemului mondial de state, în măsura în care puteam vorbi de un astfel de sistem, se străduiesc să elaboreze și să pună în aplicare *politici și strategii de management al conflictualității*, din perspectiva propriilor interese, astfel încât efectele negative ale acestei conflictualități să fie cât mai mici pentru sine.

Configurația unor astfel de politici, elaborate de state, de alianțe, de coaliții sau de alte entități cu rol mai mult sau mai puțin important pe eșichierul politic al lumii, este dependentă și condiționată de foarte mulți factori, dintre care cei mai importanți sunt, considerăm noi, următorii:

- caracteristicile mediului internațional de securitate și dinamica previzibilă și/sau imprevizibilă a acestuia;
- valorile pe care se pot fundamenta aceste politici și strategii;
- concluziile din lecțiile învățate;
- potențialul propriu și resursele, îndeosebi cele vitale;
- interesul național vital;
- interesele statelor vecine, ale statelor aliate, ale marilor puteri și ale altor state;
- dinamica sistemelor de provocări, pericole și amenințări cunoscute, a celor previzibile și a celor considerate a fi posibile;

- vulnerabilitățile la acestea;
- scopurile și obiectivele unor posibile acțiuni defensive, ofensive sau de altă natură și miza acestora;
- nivelul de risc.

Mai sunt, desigur, și alte elemente care se cer incluse în analiza de risc, atunci când se expertizează un proces de elaborare a unor politici și, prin urmare, a unor strategii de punere a acestora în operă. Aceste politici nu sunt unice, nu sunt unilaterale, nu sunt izolate, ci presupun, de la început, conexiuni și interdependențe. Spre exemplul, politicile și, prin urmare, strategiile elaborate de statul român pentru integrarea țării în structurile NATO și în cele ale UE au fost politici și strategii de conexiune care, în general, au slujit interesele de securitate ale statului român, dar dinamica lor n-a fost tot timpul nici pe măsura așteptărilor și nici nu au slujit cu credință și discernământ, în limitele normalului și acțiunii inteligente, interesul vital al statului român. Ca urmare, odată cu integrarea în aceste structuri, nivelul de trai și condiția umană din statul român s-au diminuat semnificativ, chiar s-au prăbușit, țara pierzând imens la toate capitolele, inclusiv la cel care ține de siguranța strategică. E drept, această siguranță se bazează pe forța de disuasiune a NATO, pe conceptul de apărare colectivă (art. 5 din Tratatul de la Washington) și pe politica europeană de securitate și apărare, dar nivelul de securitate a cetățeanului și chiar a țării este, în continuare scăzut, datorită, în primul rând, insecurității economice (din cauza prăbușirii economiei naționale și înstrăinării resurselor strategice și obiectivelor economice care au mai rămas), financiare (distrugerea sistemului bancar românesc și dependența totală de băncile străine), militare (diminuarea efectivelor și a puterii reale a armatei, prin nefinanțarea programelor de înzestrare și, în același timp, prin distrugerea industriei naționale de apărare), uneltirilor unora dintre structurile politice ale etniei maghiare (dar nu numai) pentru a impune federalizarea și fragmentarea statului român, de realizare a unor autonomii teritoriale pe criterii etnice, de șubrezire a puterii generale a statului român etc.

Nivelul de insecuritate a cetățeanului român, indiferent de etnie, confesiune etc., este în continuă creștere și el se constituie într-un efect al unor măsuri ce se întreprind la nivel național și chiar european. Efectele acestor politici și strategii românești pe termen lung, pe termen mediu și pe termen scurt, politici și strategii care ar fi trebuit să fie de conexiune și de valorificare a oportunităților de tot felul, atâtea cât mai sunt, se concretizează, de fapt, în neconexiuni, în incoerențe, în creșterea datoriei externe, în pierderea locurilor de muncă din țară de către cetățenii români, în diminuarea salariilor, în creșterea emigrației populației calificate și

necalificate în căutarea unui loc de muncă în afara țării, pentru a supraviețui, în acceptarea de către oamenii calificați a unor munci necalificate, în creșterea nivelului de umilință, în înjosirea neamului, în polarizarea societății, în deteriorarea sistemului de educație, în promovarea mediocrităților și în multe alte efecte greu de imaginat. În acest moment, România are nevoie de o renaștere, de o reînnoire în valorile ei ancestrale, în forța și resursele neamului care-i însușește de mii de ani spațiul geografic și timpul istoric.

Aceste politici și strategii de după intrarea în cele două mari sisteme – NATO și UE – au fost gândite îngust, sectar, fără să se aibă în vedere oportunitățile deschise de procesul de integrare a României în NATO și în UE, nici realitățile și interesele vitale ale statului român, și, de aceea, în loc de prosperitate, au adus mari deservicii țării și cetățeanului român, au adus țara în situații foarte delicate și chiar foarte periculoase. Probabil că neintegrarea ar fi fost un adevărat dezastru, țara fiind complet izolată, dar de aici nu rezultă că statul român, prin cei care l-au condus și îl conduc, a folosit în mod eficient oportunitățile care s-au creat prin procesul de integrare.

Dar nu numai politicile și strategiile românești au aceste caracteristici de neconexiune sau de conexiune paradoxală, ineficientă, în efectul dorit, planificat și așteptat. În mare parte, politicile și strategiile post bipolare n-au reușit să se asambleze solid și să genereze procese coerente și consistente de ameliorare a conflictualității, de creștere a încrederii, de diminuare a tensiunilor și asperităților, ci, dimpotrivă, au generat războaiele iugoslave, războaiele din Orientul Mijlociu, atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001 și pe acelea care au urmat, și, probabil, încă vor mai urma, ostilitatea lumii islamice, criza financiară profundă și de durată ale cărei efecte încă nu s-au stins, creșterea datoriei publice, intensificarea neîncrederii, deteriorarea mediului internațional de securitate și multe altele.

Multe dintre state n-au reușit să folosească oportunitățile spargerii bipolarității pentru a amplifica și consolida încrederea dintre ele și s-au înscris în același flux conflictual care împarte lumea în tabere, alianțe, coaliții, potrivit unor interese care nu se mai pot armoniza pe deplin. Nolens, volens, omenirea a acceptat noile realități și continuă să trăiască în ele, temându-se, la propriu, că va izbucni un nou război în Orientul Apropiat, sau în Orientul Mijlociu, ca și cum n-ar fi fost destule, că viața se va scumpi în continuare, că datoria și dependența fiecărui cetățean al planetei față de bănci, grupuri financiare sau Dumnezeu mai știe față de cine și de ce va crește, că faliile strategice, care sunt produsul unor astfel de politici și, în același timp, cauza lor, se vor adânci și lărgi, că, intrate într-o vrie politică din ce în ce mai puțin

gestionabilă și necontrolabilă, marile puteri și celelalte țări din anturajul lor vor recurge, ca și până acum, în lunga lor istorie conflictuală, la noi presiuni, la forță și chiar la arme.

3. Asimetria oportunității, oportunitatea asimetrică

Postbipolaritatea n-a accentuat numai faliiile strategice și disproporționalitatea lumii, repolarizarea puterii și oportunitățile confiscate sau partajate arbitrar, ci și asimetria. Terorismul, spre exemplu, este un produs al acestei asimetrii resuscitate de emergența faliilor, un efect al exacerării conflictualității, intoleranței, imposibilității conexiunilor în diferit, deși conexiunile sunt tocmai produse ale diferențelor și necesității scoaterii acestora din zona cauzelor generatoare de falii. Imposibilitatea conexiunilor în diferit este un paradox al tuturor vremurilor, dar epoca actuală a ridicat acest paradox la rangul de ratio mundi.

Rețeaua și agresivitatea băncilor, dar și indispensabilitatea lor, impusă ca regulă a unui mod de a trăi în societate, proliferarea armamentelor, intervențiile militare disproporționate nejustificate, accentuarea bătăliilor pentru piețe și resurse și, mai ales, criza financiară, cu evoluții haotice și, deci, imprevizibile, sunt alte cauze care au determinat deteriorarea mediului de securitate, multiplicarea conflictualității cu elemente din zone ascunse, paradoxale. Ca urmare, au sporit îndoiala, incertitudinea, nesiguranța, angoasa, ieșirea din cognoscibilul rațional, proliferarea reacției asimetrice.

Însăși oportunitățile capătă din ce în ce mai mult fizionomia unui joc la bursă, apar și dispar, cresc și descresc, în funcție nu doar de reperele clasice, analizate, cunoscute și răscunoscute în asimetria lor, ci și de o mulțime de factori dinamici, imprevizibili, aleatori. Trebuie să fii tot timpul cu ochii pe zonele în care apar, să le identifici cu rapiditate, să le analizezi și să acționezi în secunda potrivită, altfel pierzi trendul și cine știe când îți mai vine rândul să poți să vezi și să acționezi potrivit intereselor tale. Evident, dacă ți le cunoști.

Această realitate dinamică și foarte complexă, deși funcționează în rețea, accentuează și mai mult imprevizibilul, supunându-se, deopotrivă, legii oceanului, care poate genera tsunami, și legii picăturii, care poate sfărâma piatra.

Societatea de astăzi este lăbărțată în rigurozitatea ei și destrămată, destructurată, în unicitatea ei. Nu mai există alternative. Socialismul, prin utopie și nerealism, a sucombat, iar capitalismul, ca sistem deschis, a fost pur și simplu confiscat de o mână de indivizi care au pus stăpânire pe tot, începând cu băncile și

continuând cu rețelele de socializare care, de fapt, au un puternic rol de cunoaștere a indivizilor și populațiilor și cu scop de control și manipulare. Speculațiile financiare, lăcomia, modul în care funcționează unele dintre instituțiile internaționale, presiunile care se creează asupra unora dintre statele aflate sau aduse în dificultate, în primul rând prin proastă guvernare, dar și prin alte mijloace, la care se adaugă bătălia eternă pentru piețe, resurse, putere și influență, lasă foarte puțin loc pentru oportunități benefice și altora. În aceste condiții, este aproape normal să apară și să prolifereze acțiunile și reacțiile asimetrice. Disproporționalitatea generează nu doar dominare, din partea celor puternici, și supunere necondiționată a celor slabi, nu doar falii strategice, ci și reacții asimetrice împotriva acestora din partea celor slabi și, pe măsură, acțiuni disproporționate, în superioritate calitativă și cantitativă, tehnologică, informațională, economică și financiară, din partea celor puternici.

Cei puternici folosesc însă, cu foarte multă abilitate, și acțiunile sau reacțiile asimetrice, dispunând de o gamă mult mai largă de cunoștințe, tehnologii, forțe, mijloace și resurse pentru a o face. Mai mult, cei puternici pot crea oportunități cu totul speciale pe care tot ei le pot folosi, desigur, în favoarea lor. De aceea, este greu de presupus că pericolul numărul unu sau, cum se spune adesea, și cea mai teribilă amenințare la adresa păcii și securității lumii o prezintă terorismul, înțeles unilateral, ca modalități haotice și imprevizibile de acțiune violentă, doar din partea unor organizații și rețele teroriste (listate și analizate în fiecare an de marile puteri), de unele organizații și organisme internaționale, când, de fapt, acțiuni de tip terorist, dar mult mai complexe și cu o gamă mult mai largă de forțe, mijloace și resurse, desfășoară și unele dintre marile puteri și nu doar ca reacții, sau ca operații contrateroriste, ci ca operații directe sau indirecte, organizate până în cele mai neînsemnate detalii, folosindu-se numeroase resurse, inclusiv resurse și forțe speciale, pentru realizarea unor obiective care nu pot fi realizate prin acțiuni directe vizibile și cuantificabile.

Așa a fost dintotdeauna și, probabil, așa va fi mereu. Legiunile romane, spre exemplu, foloseau terorismul ca mijloc foarte eficace pentru a aduce rapid la ascultare populațiile din teritoriile ocupate. Dar și în epoca modernă, în timp de război, unele dintre armate foloseau represaliile ca modalitate de sancționare drastică, prin împușcare sau spânzurare, a unor cetățeni care nu aveau nicio vină pentru faptul că unii dintre conaționali lor au desfășurat acțiuni de partizani sau alte acțiuni împotriva armatelor respective.

Oportunitatea asimetrică este una de tip fluid, pe care o folosește, în primul rând, cel care a creat-o, dar înapoia căreia se află o mulțime de alte scopuri și obiective ascunse cu multă grijă sub forma unor declarații extrem de generoase.

Aceste realități din arealul subversiunii, dezvăluite de atâtea ori în ultimele decenii, dar care, după încă cincizeci de ani, atunci când se vor deschide unele arhive (dacă se vor deschide), vor uimi și mai mult lumea, deși nu fac în nici un fel onoare civilizației umane, se înscriu în dinamica mediului de securitate de care vorbim și contribuie la definirea stufoasă a unui mediu geopolitic în care efectele de falie se îmbină și se combină paradoxal cu cele de interfluență și conexiune. Oamenii învață unii de la alții nu numai binele, ci și răul, mai ales răul.

4. Complexitatea efectului de falie

Noțiunea *efect de falie* este foarte rar folosită. Unii, probabil, o consideră chiar inutilă. În era cuvintelor care devin din ce în ce mai mult, mai ales în limbajele politicianilor, fără măsură, nici conceptele nu mai pot fi definite și delimitate cu precizie. Oricum, ele sunt și vor fi mereu flexibile, chiar fluide și, de aceea, puse la îndoială. Faptul că sunt puse la îndoială nu este o tragedie, ci un lucru foarte normal. Cunoașterea, ca și rezultatele ei, nu are forme definitive, întrucât ea însăși este o construcție dinamică și complicată, între subiectul cunoscător și obiectul ce se cere cunoscut. Era cunoașterii nu schimbă natura cunoscutului, nici pe cea a necunoscutului sau cea de cunoscut. Amplifică doar instrumentele, adică metodologiile, categoriile, structurile formale sau informale, bazele de date, rețelele, dinamicele etc.

Spuneam, la începutul acestor rânduri, că falia se mută, încet, încet, și în microcosm, mai exact, se extinde în profunzimi, contribuind la divizarea indivizibilului, a lucrului în sine, a monadei. Efectul de falie este direct proporțional cu fractura de opinie, cu tranșarea Eului, cu împărțirea gândului în și între contrarii, cu redublarea unicului. Modelul macrosocial bazat pe conflict, pe diseminarea lumii între Putere și Opoziție se transferă, tot mai pregnant, pe planul sinelui, continuând să regenereze, pe o spirală extensivă infinită, dezamăgirea și angoasa. Toți oamenii – de la cei foarte bogați la cei foarte săraci – trăiesc un stres organic și, în același timp, operațional continuu, pozitiv sau negativ, din care nu se poate ieși în nici un fel. El este generat, în primul rând, de denaturarea naturii umane și, în al doilea rând, de legea vieții omului pe pământ, care diseminează comportamentul lui între nevoia de supraviețuire și orizontul de bunăstare. Ambele orizonturi cer efort

continuu, cunoaștere, inteligență, performanță. Evident, comportamentul uman cere și moralitate, dar acest concept este destul de relativ și se modelează, după cum arată experiența veacurilor, după vremuri. Ceea ce era foarte moral în trecut este posibil să nu mai aibă nicio relevanță azi, iar ceea ce este moral azi ar putea deveni imoral în viitor.

Politica este totdeauna paralelă cu morala, întrucât izvorul ei este interesul și nu valoarea, iar sensul ei constă obținerea și exercitarea puterii, în numele interesului vital, și nu în interesul moralității lumii. Adevăratele generatoare de oportunități, de inoportunități, de falii și de angoasă este ea, politica, iar omul nu poate ieși din condiția lui de homo politicus, întrucât aceasta este realitatea și, totodată, esența sa socială, ca membru al cetății. De aceea, toate politicile actuale – economice, sociale, financiare, militare – sunt opuse altor politici de același tip, dar de sensuri și nuanțe diferite, cu care se ciocnesc extrem de violent pe „câmpul de luptă” al Puterii. Fiecare Putere tinde spre absolut, fiecare politică slujește o entitate care-și proiectează acțiunea spre obținerea sau cucerirea puterii, indiferent de mijloace. Unele dintre aceste mijloace pot fi democratice – adică votul oamenilor – dar și această afirmație este relativă, întrucât nu totdeauna contează acest vot (a se vedea referendumul din România din august 2008, în care, din cei 8.459.053 milioane de votanți, 7.403.836 milioane au votat pentru demiterea Președintelui țării și, totuși, acesta a rămas în funcție, prin presiunile unor lideri europeni și americani, prin condiția arbitrară și prin decizia Curții Constituționale), altele nedemocratice, arbitrare, voluntariste, dictatoriale etc.

Puterea este o construcție foarte complicată, care nu are la bază numai granit, ci și nisip și apă, furtună și soare torid, adevăr și minciună, onoare și lașitate. Istoria tuturor țărilor lumii este plină de fapte glorioase și de fapte abjecte, unele demne de pus pe arcul de triumf al lumii, altele demne de pus la stâlpul infamiei.

Epoca actuală arată că efectul de falie taie în carne vie în fiecare țară – mare putere prosperă, țară normală sau stat eșuat – regenerând mereu acele ape subterane din care se nutrește conflictualitatea. Strategiile și politicile de conexiune oportună sunt ele însele un produs al efectului de falie, fie pentru a-l estompa, acolo unde se consideră că el trebuie estompat, fie pentru a-l amplifica, acolo unde se consideră că el trebuie amplificat. Odinioară, împotriva acestui efect, chinezii au ridicat Marele Zid, cu speranța că vor opri sau măcar vor controla invaziile și migrațiile necontrolate. Astăzi, Marele Zid este doar un monument în mijlocul Chinei, adică un simbol care și-a pierdut demult semnificația. Una dintre cele mai teribile expresii ale efectului de falie din vremea Războiului Rece îl reprezintă Zidul

Berlinului. Aici, adică prin inima Germaniei, se afla falia strategică, unică și indivizibilă, dintre comunism și capitalism. Dar, odată cu implozia comunismului, Zidul Berlinului s-a năruit, iar falia dintre sisteme s-a permutat în sute de falii între fel de fel de politici și strategii, de la cele de austeritate, la cele de îndatorare, pe termen lung, a tuturor țărilor lumii sau a celor care alcătuiesc noua Lume a Treia sau a n -a. Criza a reliefat uriașe falii între sectorul privat și sectorul public, iar sectorul public, prin banii contribuabilului, a trebuit să finanțeze din nou mediul privat – băncile – pentru a le ajuta să iasă din colapsul produs de ele însele, mai exact de politicile și strategiile speculative, întrucât falimentarea lor ar fi produs o reacție în lanț și mai cumplită decât criza pe care ele însele au generat-o, afectând grav societatea capitalistă și mecanismele ei. De aceea, o parte a lumii strigă în gura mare „Reformarea sistemului financiar!”, în timp ce vârfurile acestui sistem uneltesc pe ascuns cum să îndatoreze absolut toată lumea, cum să o stăpânească și cum s-o înrobească. Nu mai este suficientă înrobirea unor țări, îndeosebi a celor sărace și fără apărare. Este necesară înrobirea întregii lumi!

Concluzii

1. Mediul geopolitic actual este ca un joc de puzzle cu piesele răvășite și deteriorate, în care se pare că este mai bine să le faci pe toate din nou decât să încerci să repara stricăciunile și apoi să le așezi la locul lor. Acest loc nu mai există, întrucât sistemul de asamblare este multidimensional, aleatoriu și variabil.

2. Majoritatea oamenilor din țările mai mult sau mai puțin bogate, mai mult sau mai puțin așezate par fericiți, întrucât fericirea lor este definită de dependența de obiecte ce pot fi cumpărate și care îi scot din efortul gândului și din cel al cuvântului și îi conexează la obiect și la imagine. Între imagine și cuvânt se deschide astfel o falie profundă care duce la impresionarea ochiului și la lacunarismul sufletului. În societatea de consum, majoritatea oamenilor sunt tot atât de săraci, dacă nu chiar mai săraci, decât în societatea sclavagistă. Pentru că omul nu mai este sclavul altui om, ci sclavul consumului, al obiectului, al ideii și al virtualului.

3. Suprafața pământului nu mai prezintă o importanță specială. Chiar și faliile care delimitează platformele geofizice nu mai au cine știe ce secrete. Avem tendința să credem că știm ce e cu ele și cum funcționează. Ba, mai mult, prin HAARP, program de cercetare a comportamentului ionosferei la bombardarea acesteia cu radiații de înaltă frecvență, dar și de explorare a oceanelor și adâncurilor scoarței terestre și a creierului uman (prin unda reflectată, care este o undă de joasă

frecventă, deci cu o putere de pătrundere foarte mare), însuși mediul geografic, cel climatic și cel al comportamentului uman pot fi influențate. Se pot stimula sau produce diferențe de presiuni care, la rândul lor, pot genera uragane, se pot produce efecte geoclimatice și câte altele, de care, probabil, foarte mulți dintre noi nu avem nici cea mai mică idee. Dar, mai mult decât atât, tsunami, faliile generate în mediul geografic, erupțiile vulcanice etc. își pot găsi corespondențe în mediul uman, adică în spațiul virtual, în spațiul cognitiv, unde efectele de ruptură pot genera adevărate dezastre. În trecut, din cauza unei virgule care a schimbat sensul unui document, s-a produs un război. În viitor, probabil, din cauza unor concepte care generează comportamente conflictuale majore, lumea se poate autodistrage printr-un sistem de reacții în lanț, în care faliile distrug reperatele și structurile de rezistență ale cunoașterii.

4. Politicile absurde din zilele noastre, intoleranțele și extremismele sunt efecte ale acestor falii dintre concepte și, în același timp, suporturi generatoare de noi falii care pot duce la distrugerea unor state, prin acțiuni de tipul „*divide et impera*”, prin acțiuni subversive sau, pur și simplu, prin lipsa oricăror acțiuni. Politicile și strategiile de conexiune oportună pot produce, în anumite condiții, și efecte benefice. Dar oportunitatea nu înseamnă și profunzime, ci doar ocazie. Dacă ocazia nu este fundamentată pe un sistem de valori, pe o necesitate obiectivă, atunci unele dintre aceste conexiuni, mai ales în etapele de tranziție din societatea omenească, nu produc decât efecte oportune care, la rândul lor, se pot îndepărta de zona de conexiune, fragmentând și mărunțind unitățile de conexiune și accentuând și chiar amplificând efectul de falie, deși obiectivul conexiunii inițiale era acela de a-l diminua și chiar de a-l estompa sau înlătura. Dinamica și complexitatea conexiunilor nu se supun unui determinism rigid, ci unuia complex, în care unitățile de conexiune – atâtea câte sunt – nu evoluează liniar și previzibil, ci neliniar și imprevizibil.

BIBLIOGRAFIE

Piaget, J. *Introduction a l'Épistémologie Génétique*, Paris: Presses Universitaires de France, 1950; Jean Piaget, *Psihologia inteligenței*, Editura Științifică, București, 1965.

NOI CERINȚE PENTRU SUCCESUL ACȚIUNILOR MILITARE

NEW REQUIREMENTS FOR SUCCESSFUL MILITARY ACTION

*Colonel dr. Dorin EPARU**

Rezumat: Acțiunile de luptă moderne dau tot mai mult dimensiunea reală a aportului inteligenței și tehnologiei militare la obținerea succesului strategic, operativ și tactic. Războaiele cele mai recente, avem în vedere cel puțin conflictele din Afghanistan (2001-2002), Irak (1991 și 2003), Libia (2011) și iarăși Afganistan, au probat pe deplin valențele determinante ale binomului inteligență - tehnologie în înfruntarea armată. S-a demonstrat, indubitabil, mai ales în aceste ultime conflicte de mare amplitudine și dinamică acțională, că surprinderea tehnologică și informațională, sublimat al inteligenței umane și artificiale, a avut, are și va avea un rol decisiv în confruntarea militară. Consistența judecăților de valoare, a elaborărilor decizionale, care în viitor se estimează că vor fi mai puțin secvențiale, mai mult simultane și mereu anticipative, vor avea un impact hotărâtor asupra desfășurării operațiilor militare și a succesului înregistrat de acestea.

Cuvinte-cheie: revoluție în gândirea militară; câmpul de luptă al viitorului; concepte operaționale.

Abstract: Modern warfare increasingly give the actual size of the contribution of intelligence and military technology success strategic, operational and tactical. Most recent wars, we consider at least the conflicts in Afghanistan (2001-2002), Iraq (1991 and 2003), Libya (2011) and again Afghanistan have proved fully valences binomial determinants of intelligence - technology in military confrontation. Demonstrated, no doubt, especially in the last great conflict of amplitude and dynamic act that surprise and information technology, human and artificial intelligence sublimed had, has and will have a decisive role in military confrontation. Consistency value judgments, elaborations decision, which in future are expected to be less sequential, simultaneous and ever more forward-looking, will have a decisive impact on the conduct of military operations and the success of them.

Keywords: revolution in military thinking; the battlefield of the future operational concepts.

* profesor militar, comisia didactică nr. 1 „Științe militare. Studii strategice și de apărare” / Departamentul Operații Întrunite, Studii Strategice și de Securitate / Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

O expresie concentrată a gândirii, creativității și inteligenței din spațiul luptei o reprezintă fiecare din elaborările ultimului deceniu la nivelul Alianței, al strategiei de securitate a SUA și a principalelor state membre ale NATO, al combaterii terorismului internațional, inclusiv conceptele de război bazat pe rețea, război al inteligențelor, al confruntărilor informaționale, informatice și tehnologice, noua inițiativă asupra capacităților, acțiuni altele decât războiul, operații noncombat, specializarea rolurilor, operații “out of area” sau PSO (non-Art. 5 sau operații de răspuns la crize și asistență umanitară) ori de management al crizelor.

Teoreticienii artei războiului actual au în vedere, în confruntarea cu inamicul, abilitatea autorităților militare și civile, a sectorului privat, a societății civile de a colabora în domeniu, de a muta războiul la adversar, de a folosi mijloace de contracarare specifice, a multiplica sistemele de comandă-control și măsurile de securitate, a declanșa acțiuni preventive hotărâtoare.

La aceasta vor concura cu succes, în confruntările viitoare – apreciază teoreticienii ai războiului și analiști politico-militari – diversele realizări tehnologice incluse în sisteme sofisticate, implicarea umană regăsindu-se doar la nivelul strategic sau al deciziei politice.

1. FIZIONOMIA RĂZBOIULUI MODERN ÎN PARADIGMA NOILOR PROVOCĂRI ALE ÎNCEPUTULUI DE MILENIU

Transformările survenite în sistemul geopolitic mondial impune o adevărată revoluție în gândirea militară, o revoluție care să reflecte noile forțe economice și tehnologice. Știința și comunicarea vor fi motoarele secolului XXI. Aceasta este noua putere, afirmă A. Toffler. Uneltele inteligente produc arme inteligente. Nimic nu o demonstrează mai bine decât modul în care s-a desfășurat, în anul 1991, războiul din Golful Persic, care se poate caracteriza ca „război al minții (spiritului) împotriva materiei”.

Războiul își schimbă fizionomia, și anume: concepția, tipologia, paradigma strategică, doctrine, acțiuni, (pregătirea trupelor, armament și tehnică, conducerea acțiunilor de luptă, formele și procedeele de luptă etc).

Teatrele de operații militare ale ultimului deceniu al secolului XX și începutul secolului XXI au devenit expresia salturilor de la armate de masă la grupări de forțe suplă și de la sisteme clasice la sisteme de armament, în care confruntarea este nu numai de forțe și mijloace, ci și de sisteme militare. De fapt, cu războiul din Golful

Persic – apreciază Newt Gingrich – „lumea a fost martoră a primului război între sisteme militare ale celui de-al Treilea Val și o mașinărie din Al Doilea Val.

Operațiunea „Furtună în Deșert” a constat în anihilarea irakienilor de către americani și aliații lor, în mare măsură fiindcă sistemele tip “Al Treilea Val” s-au dovedit pur și simplu covârșitoare. Sistemele antiaeriene foarte sofisticate, proprii celui de-al Doilea Val, n-au fost de nici un folos în confruntarea cu aeronavele insesizabile tip Al Treilea Val. Armatele din tranșeele celui de-Al Doilea Val au fost simplu depășite și anihilate în fața sistemelor de țințire și logistică din Al Treilea Val. Rezultatul a constat într-o campanie la fel de decisivă ca și înfrângerea forțelor, gen Primul Val, ale Mahdi-ului din Omdurman de către armata anglo-egipteană tip Al Doilea Val, în anul 1989¹. Desfășurarea războiului a fost în întregime răsturnată. Războiul viitor urmează să schimbe întreaga natură a beligeranței, și anume:

- deplasarea cauzelor conflictelor militare din zona reală (economică) spre zona preponderent etnică și religioasă, în care inamicul nu-l mai constituie „străinul” cu care nu se poate comunica prin limbaj, ci rudele, prietenul, vorbitorul aceleiași limbi sau dialect; mai precis, se poate afirma că, din zona economică, conflictul a trecut în zona moral-religioasă, apoi în cea a ideologiei, iar astăzi, în vidul moral și ideologic, este introdus etnicul, rasialul și religiosul (inter și interconfesionalul);

- trecerea de la forma brutală a folosirii forței la modalități mai subtile: intervenții armate pentru sprijinirea sau instalarea unui regim constituțional sau nu, favorabil puterii politico-militare intervenționiste; impunerea sau menținerea păcii, blocade etc., cu alte cuvinte, apariția unor noi tipuri de operații militare în raport cu cele clasice altele decât războiul;

- îmbinarea tipului clasic de agresiune cu noi tipuri: agresiune economică, culturală, psihologică, religioasă, informatică, informațională, în rândul căreia cea simbolică joacă un rol important. Războiul informațional a devenit o realitate într-o lume a consumului de semne și simboluri. De fapt, acest tip de război se poate defini ca fiind cucerirea și stăpânirea minții cu ajutorul semnelor, simbolurilor și consensul asupra sensului acestora; el va fi un război al civilizațiilor și de ce nu, un război al culturilor. Va fi un război total și absolut, întrucât ținta o constituie întreaga populație a unui stat, iar scopul îl constituie, în ultimă instanță, schimbarea sistemului de mentalități și valori. De fapt, câmpul de luptă îl va constitui lumea pe care o gândim;

¹ New Giorgrich, Cuvânt înainte, în Alvin și Heidi Toffler, *Politica în Al Treilea Val*, 1995, pag.11.

- forțele armate, mijloacele militare își mențin rolul de „cea mai bună soluție” prin care o putere politico-militară să-și impună interesele pentru restabilirea sau menținerea ordinii politice, pentru impunerea sau menținerea păcii în zona sa de interes. Noile armate care se construiesc în prezent vor trebui să-și schimbe orientarea către spațiu, cu o orientare către timp, acționându-se pentru modelarea unei forțe care să corespundă imperativelor prezente și viitoare. O caracteristică va fi fundamentală în viitor, profesionalismul, care va mări forța de angajare, bazată pe competență și responsabilitate;

- adecvarea doctrinelor militare în sensul sporirii capacității de a proiecta puterea pe distanțe mari, cu viteză superioară, cu accent pe operații conjugate între diverse servicii, operații multinaționale, atacuri simultane sincronizate, controlul executării în timp real al acestora și al timpului luptelor, precum și pe o mai mare dezvoltare a inițiativei și pe o mai mare încredere în soldații de calitate. Doctrina militară – observă A. Toffler – continuă să se schimbe în toate armatele lumii. Dar dacă ascultăm cu atenție, indiferent că termenii formulați în chineză sau italiană, în franceză sau rusă, temele centrale rămân acelea ale luptei Aero-Terestre și ale Operațiilor Aero-terestre, ale capacității de a vedea în adâncime. În noile doctrine militare, armele nucleare își păstrează rolul de descurajare și amenințare. Scopul de bază al forțelor nucleare NATO – se arată în documentele Alianței Nord-Atlantice – rămâne în continuare politic: păstrarea păcii și evitarea războiului sau a oricărui tip de constrângere. Sunt proiectate și introduse noi tehnologii, arme high-tech care sfidează vechile doctrine militare. Introducerea acestora pe câmpul de luptă au impus ca, în cadrul noilor doctrine, să se pună accentul pe coordonarea strânsă între sol și aer, pe lovituri în profunzime, pentru a împiedica eșaloanele unu, doi și următoarele să ajungă pe teatrul de operațiuni, și cel mai semnificativ – pe folosirea noilor tehnologii pentru a lovi țintele anterior repartizate armelor nucleare². Astfel se reduc riscurile confruntării nucleare;

- acțiunile militare, de luptă în special, se vor deosebi în mare măsură de cele din cel de-al Doilea Război Mondial și conflictele militare postbelice. Astăzi, ca și în viitor, acțiunea militară se individualizează, în raport cu cele postbelice, prin: amploarea în timp și spațiu, forțe și mijloace speciale, complexitate, intensitate, schimbări bruște a situațiilor la toate nivelele; acțiunile de luptă se vor duce în toate mediile atât pe uscat, pe apă, în aer, sub apă și în cosmos; folosirea de forțe și

² Cf. Organizația Nord-Atlantică, Parteneriat și cooperare, A.I.S.M., 1994, pag.45.

mijloace diversificate cu caracteristici tehnico-tactice superioare având o mare mobilitate, putere de foc, bătaie, precizie, efect mărit de nimicire și distrugere, context în care surprinderea tehnologică și luarea măsurilor de prevenire a acesteia va continua să joace un rol important; acțiuni cu un caracter deosebit de manevrier, insistându-se îndeosebi pe învăluire și întoarcere; mare consum de muniții, carburanți și alte materiale, distrugerea căilor și nodurilor de comunicații, lucrărilor de artă, dar și dislocări uriașe de populație pe criterii etnice, religioase etc.; tendința ca, în majoritatea situațiilor, să se evite confruntările directe, frontale, pe acțiunile duse de formațiuni mici, cu o mare putere de foc, autonomie relativă în acțiune, printr-o mare diversitate de procedee tactice, în special la flancuri, la intervale și în adâncimea dispozitivului inamicului, acolo unde și când acesta se așteaptă mai puțin; angajarea în luptă a unor adevărați profesioniști, cu înalte calități psihice și fizice, capabili să angajeze acțiuni complexe, rapide și de o deosebită violență, în condiții variate de teren, climă, anotimp, noapte și zi; realizarea unui raport echilibrat între un nivel deosebit al instruirii și dotarea cu armament și tehnică de luptă, precum și cu sisteme periferice. Sunt conturate, în diferite studii elaborate de către specialiștii militari, noile caracteristici ale operației și luptei ca: acțiunile asimetrice, mobilitatea, adaptabilitatea, descentralizarea, manevrabilitatea, flexibilitatea, simultaneitatea, continuitatea, ritmul înalt de acțiune, modularitatea, digitalizarea, amplificarea forței de lovire etc.;

- obținerea succesului pe câmpul de luptă se va baza și în viitor pe o bună și riguroasă organizare și pregătire a acțiunilor în cele mai mici amănunte, dar și pe o normare clară, precisă și elastică. În acest sens, în armatele din aproape toate statele dezvoltate din Europa, America de Nord, Orientul Mijlociu și Asia s-au intensificat preocupările pentru elaborarea de noi regulamente de luptă, în acord cu obiectivele strategice, dezvoltarea tehnicii moderne și structurilor organizatorice adoptate sau în curs de adoptare, cu noile concepții de a proiecta forța militară și în alte medii decât războiul, precum și cu faptul că astăzi, dar și în viitor, acțiunea comandanților de pe treapta cea mai de jos a ierarhiei militare este în consonanță cu obiectivele politice urmărite în conflict de către autoritatea la nivelul cel mai înalt;

- câmpul de luptă al viitoarelor acțiuni militare va fi cu totul altul decât cel de acum. O serie de studii despre câmpul de luptă al anilor 2000 sau al „războiului din Al Treilea Val”, au introdus conceptele de „câmp de luptă extins”. Concepției tradiționale (liniare), potrivit căreia există un front și adâncime, îi va urma un câmp de luptă extins (tridimensional), în care nici o zonă nu va fi ferită de atacurile precise și nimicitoare. Anumiți specialiști militari prevăd chiar că bătălia se va desfășura

după modelul celei navale, adică la 360°. Extinderea câmpului de luptă în timp, spațiu și scop, prin toate resursele disponibile, va necesita varietatea de opțiuni în luarea deciziei, descentralizarea execuției, accesul la informațiile necesare, relațiile militari-civili, capacitatea de gestionare a situației postconflict etc.

Natura viitoarelor războaie este greu de previzionat, însă se manifestă tot mai pregnant două tendințe importante. Prima este aceea în care totalitatea statelor lumii se înarmează cu armamente și echipamente tot mai sofisticate, ceea ce deschide posibilitatea izbucnirii unor conflicte sau războaie între forțe și mijloace bine pregătite, constituind varianta războaielor simetrice. A doua tendință este aceea a confruntării forțelor regulate cu forțe neregulate, puse sub comanda unor centre de putere economică, religioasă, etnică ideologică etc., constituind varianta unor războaie asimetrice. Ceea ce este sigur este faptul că războiul viitor nu se va înscrie în totalitate în nici una dintre formele sau tipurile exprimate, ci se va manifesta ca un război cu multiple fațete, în care forțele combatante vor fi nevoite să facă față unei game diversificate de acțiuni, în toate cele trei medii naturale, toate purtând povara distrugerii componentei internaționale.

Imaginea câmpului de luptă în următoarele decenii va diferi aproape complet de cea a prezentului. Vor avea câștig de cauză statele în măsură să ducă războaie de generația a treia, în care rolul dominant va reveni informației. Războiul începutului acestui mileniu va fi puternic modificat și va presupune o mai mare concentrare de forță militară, de potențial integrator și capacitate de manevră la eșaloane mici, până la nivelul luptătorului, care va trebui să fie, drept consecință, un desăvârșit tehnician. Câmpul de luptă al perioadei 2010-2020 ar putea fi caracterizat astfel:

- tridimensional – determinat de exploatarea intensă a celei de-a treia dimensiuni, cea verticală;
- transparent – datorită performanțelor realizate de sistemele de cercetare, detectare și determinare dispuse în spațiu;
- dinamic și pulsatoriu – deoarece va impune ambilor combatanți o mișcare în planurile orizontal și vertical, pentru a putea lovi decisiv centrul de greutate al adversarului;
- multidirecțional – deoarece cu forțe reduse, ca eșalon, se pot executa misiuni cu valoare strategică, operativă și tactică, în fâșii largi, în condiții diverse;

- automatizat – deoarece se vor utiliza sisteme de armament în care se va încorpora un grad înalt de robotică, inteligență artificială, sisteme expert și de simulare în procesul de decizie;
- digitizat – datorită utilizării tehnologiilor de înaltă miniaturizare și a celor informatice;
- integrat – prin utilizarea tuturor categoriilor de forțe ale armatei;
- multinațional – determinat de utilizarea forțelor aparținând mai multor țări aflate în relații de alianță.

De asemenea, forțele destinate să desfășoare acțiuni în acest câmp de luptă trebuie să reunească următoarele caracteristici principale:

- înaltă disponibilitate – înțeleasă ca nivel și grad de pregătire, precum și termenul în care unitatea va fi gata pentru îndeplinirea unei misiuni;
- capacitate tehnologică și versatilitate – înțeleasă prin capacitatea de a se adapta la misiuni pe care situația de incertitudine strategică le-ar putea reclama;
- mobilitate și autonomie – ca răspuns potrivit la diversitatea de scenarii de acțiune posibile;
- interoperabilitatea – înțeleasă ca o capacitate de a opera împreună cu forțe aparținând altor națiuni aliate;
- capacitate de adaptare – determinată de posibilitatea însușirii în scurt timp a unor noi forme de acțiuni.

În câmpul de luptă modern, tehnologiile erei informaționale vor fi determinate, forțele se vor sprijini pe sisteme de informații, în special pentru conducere, control și comunicații. Lupta informațională va avea ca scop cunoașterea în detaliu a situației din teatrul de acțiune și utilizarea măsurilor de inducere în eroare a sistemelor de achiziții de date ale adversarilor. Mijloacele de achiziționare de date, de detecție și de comunicații protejate, precum și cele de lovire de înaltă precizie se constituie ca necesități obiective și cerințe esențiale în procesul de eficientizare a acțiunii forțelor în noul cadru.

Utilizarea noilor generații de mijloace informatice și a unor soft-uri performante sunt direcționate pentru conducerea și pentru creșterea eficacității în luptă a mijloacelor de lovire (fie de tancuri, mașini blindate, rachete sau dispozitive laser).

În câmpul de luptă al viitorului, acțiunile se vor succeda într-un ritm alert, datorită capacității manevriere a mijloacelor de luptă terestre și aeriene și a vitezei

de circulație a informațiilor disponibile. Succesul, se pare, va aparține acelor forțe care vor decide și vor acționa cât mai prompt și eficient posibil.

2. SUPREMAȚIA FACTORULUI TEHNOLOGIC ȘI INFORMAȚIONAL – CRITERIU DETERMINANT ÎN ATINGEREA OBIECIVELOR MILITARE

Unii dintre autori, îndeosebi anglo-saxoni, consideră că, în epoca modernă, Europa a cunoscut o revoluție militară, iar această mutație se află la baza superiorității europene față de restul lumii și explică expansiunea colonială din secolele al XVII-lea și al XIX-lea. Alții, îndeosebi francezii, nu sunt de acord cu o astfel de explicație, întrucât este foarte dificil să definești un concept atât de elastic care descrie un fenomen a cărui desfășurare este greu de identificat și de evaluat și ale cărei împrejurări sunt dificil de localizat în timp.

De aceea, dezbateră în jurul impactului RMA asupra ordinii mondiale, condiției sociale, relațiilor internaționale, în general, și artei militare, în particular, rămâne deschisă. Unii sunt chiar de părere că RMA este a americanilor și îi privește doare pe americani.

La întrebarea dacă este sau nu vorba de o revoluție în probleme militare, adică în domeniul militar, răspunsul nu poate fi decât afirmativ. O astfel de revoluție a cunoscut multe cicluri și multe etape, care au depins de marile descoperiri științifice și de implementarea lor în domeniul militar, de apariția mijloacelor de luptă performante, care au determinat mutații substanțiale în conceperea și ducerea războaielor. Și chiar dacă principiile generale ale războiului au rămas aproape neschimbate, în esența lor, de sute de ani, desfășurarea acțiunilor militare a cunoscut, de-a lungul timpurilor, mutații radicale. Drumul de la confruntarea fizică, cu sabia, cu lancea sau cu arcul, a două entități aflate față în față la războiul non-contact este foarte lung. De aceea, recente descoperiri în domeniul armamentelor – culegerea informațiilor prin satelit, dirijarea în infraroșu, prin laser, microunde și GPS, crearea și folosirea armamentului de înaltă precizie, a sistemelor integrate de arme etc. – au creat o nouă fațetă a beligeranței.

Un raport întocmit de Adunarea Parlamentară a NATO citează o definiție concludentă dată revoluției în probleme militare (*Revolution in Military Affairs*, RMA) de Andrew Marshall, director al Oficiului de Evaluare din Departamentul american, astfel: „O revoluție în probleme militare (RMA) este o schimbare de fond în natura războiului, determinată de aplicarea inovatoare a noilor tehnologii care, combinate

cu schimbările profunde ale doctrinei militare și conceptelor operaționale și organizaționale, modifică radical caracterul și conducerea operațiilor militare.“

Revoluția în domeniul armamentelor este incontestabilă. În numai câțiva ani, s-a făcut un salt enorm, în ceea ce privește forma și efectul loviturilor, de la masivitate la precizie, de la incertitudine la certitudine, grație noilor tehnologii extrem de performante în domeniile informației, cercetării, recunoașterii și lovirii. Nanotehnologia este în curs de a schimba complet configurația acțiunii militare și reacției în teatru.

Noua dimensiune a controlului violenței se construiește, în condițiile RMA, pe fluiditatea strategică și chiar pe virtualitatea spațio-temporală care, la rândul lor, se bazează pe atotputernicia informațională. Cine deține informația deține și puterea.

„Infodominarea (dominarea informațională NN) devine o metaparadigmă strategică ce consacră «timpul real» ca anulare a profunzimii strategice spațiale a adversarului («asincronia»), inducând astfel superioritatea decizională. La nivel strategic global – militar, geopolitic și geoeconomic – infodominarea permite controlul sistematic al ordinii lumii (shaping the world):

La nivel militar, dominarea informațională permite RMA integrarea operatorilor bătăliei și rapiditatea în luarea deciziilor și executării operațiilor, dar și integrarea completă interarme, interagenții, interaliați, civilitatea, sinergia militaro-industrială, adică **integrarea sistemelor de sisteme**³.

În concepție americană, RMA vizează îndeosebi trei domenii: **domeniul tehnologic** (integrarea noilor tehnologii de informații în sisteme de arme și integrarea C4ISR – comandă, control, comunicații, calculator, informații, supraveghere, recunoaștere); **domeniul doctrinal și operațional** (experimentarea tehnologiei și transpunerea efectelor ei în concepte, teorii și acțiuni) și **domeniul organizațional** (integrarea interarme, integrarea civilo-militară, instituțională etc.).

Esența RMA este **integrarea sistemelor** (informații, armamente, senzori, structuri etc.), iar efectul sinergic este dat de superioritatea informațională a **sistemului de sisteme**, adică a acțiunii integrale care se bazează pe: cunoașterea permanentă a situației în teatru și în lume, datorită rețelei informaționale, viteza și

³ Conceptul **sistem de sisteme** aparține strategiei integrale și presupune integrarea prin C4ISR (comandă, control, comunicații, computer, informații, supraveghere, recunoaștere) a unor sisteme și subsisteme (armament, forțe, logistică, infrastructuri, cultură strategică și chiar sisteme politice și juridice) într-un tot căruia RMA îi asigură o funcționalitate unitară și deosebit de eficientă (a se vedea și articolul apărut în „Disarmament Forum de l'UNIDIR, 4me trimestre 2001” intitulat **La Révolution dans les affaires militaires et la "course aux capacités"**, de *Sadda Bédar*, English version : <http://www.unog.ch/unidir/e-df1-4.html>

sincronizarea acțiunii și reacției necesare neutralizării rapide a crizelor și conflictelor numită „precluziune”. Precluziunea este, de fapt, o comprimare a timpului de acțiune pentru neutralizarea crizelor, iar acest lucru nu poate fi posibil dacă nu ai la dispoziție rețele de informații sinergice și perfect integrate și sisteme de arme pe măsură.

RMA este contemporană cu conceptul de globalizare. Într-un fel, aceste două concepte merg mână în mână. Performanța în domeniul informației și sistemelor de arme implică sporirea performanței în industrie, în comunicații, în nanotehnologii etc. O astfel de viziune depășește paradigma războiului între state și implică una de dominare tehnologică prin lărgirea ariei societăților de tip informațional care utilizează strategii ofensive informaționale.

Aceasta este o realitate, și nu doar o realitate americană. Chiar dacă între Uniunea Europeană și Statele Unite există unele incompatibilități și unele divergențe în ceea ce privește cheltuielile militare, fabricarea și achiziționarea sistemelor de arme și îndeosebi a mijloacelor de transport rapid la distanță, Europa nefiind strict interesată în astfel de investiții, toată lumea este de acord cu impactul tehnologiei și informației și tehnologiei informaționale asupra tuturor domeniilor (economice, politice, culturale, sociale), inclusiv asupra artei militare.

2.1. Revoluția tehnologică și arta militară

Arta militară, înțeleasă ca filosofie a războiului, care cuprinde deopotrivă știința războiului – polemologia – practica războiului (lupta armată) și arta strategică (arta conceperii și conducerii acțiunii militare), nu se schimbă atât de ușor. Principiile generale ale confruntării militare sunt aproape neschimbate de sute și chiar de mii de ani, iar inteligența comandanților, experiența lor, capacitatea creatoare a comandamentelor, priceperea de a valorifica condițiile concrete (în funcție de informațiile de care dispun, de tehnologie, de cantitatea și calitatea forțelor și de alte determinări), inspirația momentului, curajul de a lua decizii asimetrice vor fi totdeauna factori de surprindere, imposibil de pus în ecuație, de calculat, de prevăzut. Teoria haosului se aplică foarte bine și în domeniul confruntării armate. Dar nici ecuațiile neliniare – cele care modelează determinismul complex, de tip haotic – nu vor putea vreodată surprinde, în totalitatea și diversitatea ei, capacitatea creatoare a omului, infinitele lui posibilități de a pune în mod ingenios în operă o decizie sau alta. Determinările însă rămân. Ele constituie spațiul de mișcare, cadrul,

legea și condiționările în bifurcații⁴, iar tehnologia este totdeauna izvorul și substanța acestora.

Nu toată lumea împărtășește însă ideile și argumentele americanilor privind RMA. Unii consideră, potrivit raportului special al lui Lothar Ibrügger, că în lume au avut loc doar trei revoluții (agrară, industrială și informațională), iar alții cred că numărul revoluțiilor se poate ridica la cifra 14. Și chiar dacă ar fi așa, inovația tehnologică nu ar fi suficientă pentru a genera o revoluție. De la descoperirea prafului de pușcă, spre exemplu, la aplicarea lui efectivă au trecut cinci secole. Exemplul este însă discutabil. Impactul tehnologiei asupra fizionomiei teatrului de război cunoaște o evoluție în progresie geometrică. Va veni ziua când un astfel de impact va fi instantaneu.

În ceea ce privește însă influența tehnologiei asupra artei militare, trebuie să se facă distincție între schimbarea (revoluționarea) principiilor și adaptarea rapidă a structurilor (strategia forțelor și strategia mijloacelor) și a acțiunilor (strategia operațională) la noile posibilități. Spre exemplu, în cel de-al Doilea Război Mondial, Germania a mizat pe o strategie a acțiunilor rapide, bazată îndeosebi pe un sistem de comunicații foarte bine pus la punct și pe un concept strategic pe măsură. În felul acesta, ea a reușit să se impună în fața armatei franceze care se cramponase de filosofia războiului pozițional, neglijând rolul mișcării, adică al blindatelor și aviației, de care ea dispunea în cantități suficiente pentru a contracara acțiunea forțelor naziștilor. Întârzierea impactului tehnologic asupra artei militare franceze, îndeosebi în domeniul strategiei forțelor și în cel al strategiei operaționale, a costat glorioasa armată a acestei țări, în debutul celui de-al Doilea Război Mondial, înfrângerea și umilința. Referindu-se la acest dureros episod, francezii spun tranșant că „cea mai mare inferioritate a armatei franceze rezidă în creierul generalilor săi. Breviarul comandamentului, Instrucțiunea asupra întrebunțării tactice a marilor unități prevăd în mod expres că războiul viitorului va fi continuarea războiului precedent.“ Deci nu atât superioritatea tehnologică germană a fost cauza înfrângerii armatei franceze, cât inflexibilitatea strategică a acesteia din urmă, neadaptarea conceptelor la cerințele tehnologice.

Americanii sunt cei dintâi care au tras învățămintele cuvenite din experiența confruntărilor militare, mai ales în urma războiului din Vietnam. Ei au înțeles perfect

⁴ Sistemul, dezvoltându-se într-o anumită direcție, datorită variației condițiilor inițiale, în funcție de împrejurări și de numeroase alte cauze, se comportă aleatoriu în bifurcații; nu se poate calcula cu precizie direcția în care va evolua, dar această direcție va fi extrem de importantă până în bifurcația următoare. Această aserțiune dovedește imposibilitatea prevederii exacte a evoluției unui sistem și cu atât mai mult unui sistem acțional militar.

că noile tehnologii creează posibilitatea lovirii la mare distanță, ceea ce a dus la configurarea câtorva noi modalități de angajare a forțelor și, corespunzător, a unor tipuri de războaie în care se consideră că ar putea fi implicați: războiul de joasă intensitate; războiul de intensitate medie și războiul de mare intensitate. Forțele armate americane, ca și economia și infrastructura, au trecut, după experiența dramatică a Vietnamului, la aplicarea unui nou concept de pregătire a forțelor. În viziunea strategică din anii 80, americanii trebuia să fie pregătiți să ducă un război și jumătate, chiar două războaie, în diferite regiuni ale lumii, acolo unde interesele o cereau. În ceea ce privește confruntarea Est – Vest, americanii au creat, la vremea aceea, un sistem riguros de acțiune și de reacție, bazat pe un concept care a evoluat de la doctrina ripostei masive la „Bătălia aeroterestră 2000”, toate supuse unei politici de îndiguire a Uniunii Sovietice. După încheierea „războiului rece”, conceptul acesta a rămas oarecum fără obiect. Tehnologia a mers însă înainte, atât în domeniul creării unor sisteme performante de cercetare, informare, supraveghere și lovire, cât și în cel al conceperii și realizării unor sisteme de sisteme.

Dar conceptul și-a găsit imediat un nou obiect, un nou spațiu de aplicate. Operația „Furtuna deșertului”, spre exemplu, s-a desfășurat nu potrivit unei strategii, ci potrivit conceptului strategic referitor la bătălia aeroterestră.

Astfel, în timpul războiului din Golf, sistemul de transmisiuni al armatei lui Saddam Hussein a fost distrus în mai puțin de 24 de ore – chiar în primele ore ale acțiunii – ceea ce a permis folosirea aproape nestingherită a 6.250 tone de muniții ghidate⁵ pentru 81.980 tone de bombe oarbe. Primele și-au atins obiectivele în proporție de 80 – 90 %, în timp ce, se știe, doar 25 % dintre bombele nedirijate (oarbe) își ating ținta.

Primatul informației și al tehnologiei a devenit, în viziunea americană, indiscutabil. Generalul Gordon Sullivan și locotenent-colonelul James M. Dubik consideră că există următoarele tendințe în dezvoltarea tehnologiei, care sunt valabile pentru toate domeniile:

- creșterea puterii de distrugere;
- sporirea volumului și a preciziei focului;
- creșterea gradului de integrare tehnologică, prin care se asigură un randament sporit;
- creșterea rolului unităților mici;
- consolidarea invizibilității și detectabilității.

⁵ Muniții cu ghidaj de precizie (PGM).

În acest sens, o echipă de la Science Applications International Corporation (SAIC) a propus o tipologie a domeniilor de beligeranță pe care raportul special al Adunării NATO la care ne-am referit mai sus o consideră interesantă. Ea este determinată de aceste noi coordonate ale impactului RMA asupra confruntării și conține:

- lovituri de precizie la mare distanță;
- războiul informațional;
- manevra dominantă;
- războiul spațial.

În felul acesta, confruntarea directă, la contact, cedează locul uneia mai complexe, multidimensionale, în diversitate tehnologică. Apare astfel conceptul de „război noncontact“, bazat pe superioritate tehnologică și, deci, strategică. Raportul evidențiază un exemplu convingător: în 1943, Escadrila a 8-a a U.S. Air Force a angajat, în tot cursul anului, doar 50 de obiective de valoare strategică. În primele 24 de ore ale războiului din 1991 împotriva Irakului, Forțele Aeriene Combinate au angajat 150, ceea ce înseamnă de o mie de ori mai multe decât în 1943, la care se adaugă precizia loviturilor și reducerea la maximum a efectelor colaterale. Se apreciază că, în 2020, ar putea fi lovite în jur de 500 de asemenea obiective, chiar în primele minute ale campaniei, adică de 5000 de ori mai multe decât în timpul războiului din Golf.

Precizia armamentului este uluitoare. Rachetele de croazieră, bombele ghidate prin laser și prin GPS, sistemele AWACS au introdus elemente cu totul noi în fizionomia beligeranței, a spațiului de confruntare.

Această realitate l-a determinat pe generalul John Shalikashvili să publice, în 1996, un document intitulat **Joint Vizion 2010** (JV 2010), prin care subliniază că, în revoluționarea modalităților de ducere a războiului, contează tehnologia, dar și calitatea comandamentului, a personalului, a structurilor organizaționale și a conceptelor operaționale. Marile tendințe ale evoluției tehnologiei, după opinia fostului șef al Statului Major Întrunit al Forțelor Armate Americane, sunt următoarele:

- precizia lovirii la distanță cu toată gama de vectori;
- un evantai larg de efecte, de la neutralizare la distrugerea țințelor protejate;
- tehnologii care să asigure invizibilitatea și o bună mascare a forțelor proprii;
- sisteme de informații și de integrare a sistemelor (sisteme de sisteme).

Generalul american arată că **JV 2020** se sprijină pe patru noi concepte operaționale:

- manevra dominantă;
- angajarea de precizie;
- protecția integrală;
- logistică în rețea.

Aceste concepte au fost dezbătute îndelung în Statele Unite și acceptate ca atare. Fiecare dintre ele traduce în teorie o realitate guvernată de impactul tehnologic, de revoluționarea armamentelor și sistemelor de informații și de comunicații și deschide noi direcții de transpunere în practica beligeranței, în strategia operațională. **Manevra dominantă** nu este chiar aceeași cu ceea ce arta militară consemnează de sute de ani (învăluire, întoarcere, lovitură frontală), făcând o distincție netă între acestea, ci vizează modalitatea de a identifica, alege și categorisi obiectivele, de a stabili centrele gravitaționale ale dispozitivului inamic și de a le lovi foarte precis, de câte ori este nevoie, combinarea acțiunilor informaționale (de război informațional) cu cele spațiale, aeriene, navale și terestre, transportul rapid al forțelor și, mai ales, al mijloacelor necesare, alegerea tipului de acțiuni care se pretează cel mai bine lovirii simultane a punctelor sensibile ale inamicului și obținerii succesului planificat.

Celelalte concepte – **angajarea precisă, protecția integrală și logistica în rețea** – sunt complementare manevrei dominante, asigurându-i consistență și eficiență. Americanii sunt maeștrii ai acțiunilor eficiente. Pragmatismul lor este relevant. Logistica trebuie să fie adaptabilă situațiilor, flexibilă și precisă, iar protecția să asigure punerea în aplicare a conceptului „pierderi zero“ (minime) și siguranța acțiunii pentru toate forțele și nu doar pentru unele.

Lucrarea lui Shalikashvili, prin ideile cheie pe care le promova în anul 1996, deschidea un nou orizont nu numai teoriei militare, ci și practicii. La urma urmei, generalul american nu era un teoretician, în sensul consacrat al cuvântului, ci un practician, așa cum îi stă bine unui șef de stat major.

De aceea, aproape imediat, ideile lui au fost preluate, continuate și transformate în capacități de acțiune și de reacție pentru forțele interarme. The Concept for future Joint Operations (CFJO) dezvoltă conceptele din JV 2010 și le dă o finalitate practică. Conceptul pentru viitoarele Operații Întrunite (Integrate, Articulate) impune schimbări majore în șase domenii critice:

- personal;
- leadership;

- doctrină;
- educație și formare (pregătire);
- organizare;
- material.

Pornind de aici au fost elaborate conceptele Army Vision 2020 și Army After Next, care se desfășoară pe 30 de ani, adică până în anul 2045. Cercetarea care se derulează în aceste coordonate vizează îndeosebi patru domenii:

- Geopolitica;
- Arta militară;
- Teoria umană și organizațională;
- Tehnologia.

Toate acestea, chiar dacă aparent nu aduc nimic nou (totdeauna cercetarea în domeniu s-a desfășurat și pe aceste coordonate sau în primul rând pe aceste coordonate), concentrează în același plan efortul de corelare a politicilor cu strategiile mijloacelor și forțelor, în raport de performanțele științifice și tehnice la care s-a ajuns și de calitatea sistemelor de comunicații. Rezultatele au început deja să fie vizibile prin punerea în aplicare (de către americani, evident) a unor imperative operaționale privind proiectarea forțelor, operațiile decisive, modelarea câmpului de luptă, protejarea și susținerea forțelor etc.

Avem de a face cu o revoluție în toate componentele domeniului militar și nu numai aici, ci și în cele adiacente, care vizează economia, politica și cultura strategică. În ceea ce privește fizionomia mijloacelor de luptă, RMA presupune conceperea, experimentarea și producerea a noi generații de sisteme de arme bazate pe tehnologia informației, nanotehnologie și chiar biotehnologie. Se mențin, deocamdată, platformele tradiționale – portavioane, avioane de luptă cu pilot, tancuri și sisteme pe șasiu – nivelul forțelor – 12 portavioane, 20 de escadrile aeriene, 10 divizii – dar se dezvoltă, în același timp, sistemele viitorului, în limitele unui buget de două ori mai mari decât al restului lumii militare. În cadrul acestor noi sisteme, războiul informațional, mijloacele de transport (nave cu o viteză de 100 de noduri, avioane de transport aerian supersonic și hipersonic, logistică adecvată, unități mai mici și mult mai mobile etc.) și războiul spațial vor avea un rol foarte important.

2.2. RMA, NATO și Europa

Potrivit raportului întocmit de Adunarea parlamentară a NATO și de comisia de specialitate, dezbaterile asupra RMA se desfășoară în Statele Unite. Nici o altă țară nu a trecut la o dezbateră atât de largă asupra conduitei în viitoarele operații

militare și se pare că nimeni nu se grăbește să facă o analiză fundamentală a conceptelor operaționale. Americanii le reproșează adesea europenilor că investesc prea puțin în acest domeniu.

Între Europa și Statele Unite există o adevărată prăpastie în privința tehnologiei militare, iar crevasa respectivă nu se micșorează, ci se adâncește și mai mult. La ora actuală, americanii sunt capabili să acționeze oriunde în lume și împotriva oricui, fără ajutor european. În domeniul transportului la mare distanță, al invizibilității, al războiului informațional, al războiului electronic și lovirilor de precizie, Statele Unite se află atât de departe, încât este greu de presupus că își poate cineva propune să se apropie măcar de o astfel de performanță.

Deși diferențele cantitative și calitative în ceea ce privește echipamentul sunt inevitabile, în măsura în care tehnologiile și conceptele operaționale vor fi similare, Alianța ar putea funcționa ca o forță integrată. Acțiunea asupra Iugoslaviei – prima acțiune de război a NATO – deși a avut unele limite, a reliefat și această posibilitate. Se apreciază totuși că va fi foarte dificil să se integreze forțele Alianței într-un ansamblu coerent. Americanii au elaborat deja studii privind concretizarea RMA în operații efectuate de o coaliție. Au fost relevate date, informații și concluzii privind experiența operațiilor de coaliție din Bosnia și Iugoslavia, au fost elaborate posibile scenarii ale acțiunilor în coaliție, s-a reliefat rolul demonstrațiilor tehnologice și a tehnicilor de simulare în consolidarea compatibilităților unei coaliții, dezvoltarea sistemelor de C4ISR, a interoperabilității, precum și strategii și tactici de întrebuintare, pe principiul complementarității, a forțelor americane și cele ale partenerilor într-o coaliție.

Adâncirea diferențierilor dintre SUA și partenerii europeni în ceea ce privește tehnologia – și îndeosebi tehnologia integrată de informații, sistemele de comunicații și cele de armamente, inclusiv a mijloacelor de transport strategic – nu este convenabilă americanilor, dar nici europenii nu pot să nu încerce să amelioreze acest ecart. Și nu pentru a face pe plac americanilor, ci pentru că, în această etapă a reconfigurării ordinii mondiale, Europa nu poate fi impasibilă. Trecerea la societatea de tip informațional, bătălia pentru resurse, lărgirea piețelor de desfacere, prevenirea conflictelor asimetrice, reducerea vulnerabilităților și creșterea gradului de securitate sunt obiective pe care Europa nu le poate realiza decât printr-o strânsă colaborare cu partenerul american.

Joint Vision 2020 subliniază necesitatea ca SUA să acționeze împreună cu prietenii și aliații în aproape toate operațiile. Întrebarea tranșantă care se pune (și care nu poate rămâne fără un răspuns pe măsură) este dacă partenerii europeni vor

putea acționa pe termen scurt pentru a face față acestei strategii. Pentru aceasta, ei trebuie să admită că, efectiv, există o revoluție în domeniul militar și că, nolens volens, această revoluție se va extinde atât în spațiul Alianței, cât și în afara acesteia.

Mijloacelor performante trebuie să li se opună mijloace performante. Omenirea nu a renunțat niciodată la această competiție și nici nu va renunța. Alianța, în măsura în care dorește să-și construiască o nouă filozofie și o nouă identitate strategică, trebuie să fie alături de Statele Unite, nu numai în ceea ce privește strategia politică, ci și în ceea ce privește revoluționarea mijloacelor de luptă, deci a strategiei militare și, implicit, a artei militare, în aproape toate componentele ei. Se construiește o nouă filozofie în ceea ce privește războiul viitorului. Informația, Cosmosul, sistemele de arme și capacitatea de proiecție planetară a forțelor schimbă complet conceptul de beligeranță și configurația teatrului de război. Europa va trebui să facă un mare efort pentru a se apropia de SUA sau măcar pentru a se înscrie pe traiectoria RMA.

Și totuși, aceste tehnologii există, unele dintre ele au fost testate în teatru, iar lumea va fi nevoită să se adapteze la ele. Iar prima structură care va face pași importanți spre înaltele tehnologii este, bineînțeles, Alianța Nord-Atlantică. Această opțiune înseamnă cooperare inter-europeană și euroatlantică (geopolitică, militară și industrială).

CONCLUZII

Analiza fenomenului militar în scopul determinării soluțiilor pentru obținerea succesului este departe de a fi încheiată. Revoluția în domeniul militar, cu toate realizările de avangardă, se află abia la început. Europa răspunde NATO prin Inițiativa asupra Capacității de Apărare (DCI), care cuprinde cinci domenii: capacitatea de desfășurare și mobilitatea; capacitatea de susținere logistică; eficacitatea angajării; capacitatea de supraviețuire a forțelor și infrastructurii; sisteme C4ISR.

Factorul considerat primordial pentru obținerea victoriei, cel tehnologic, a fost provocat de computer, stimulat de mondializarea accentuată a comunicației și favorizat de micșorarea, în proporție geometrică, a ecartului dintre faza de descoperire (prin cercetare științifică) și cea de aplicare.

Azi, întreaga planetă este acoperită de sisteme de supraveghere a spațiului aerian și aeroterestru prin radar și de rețele de calculatoare, iar informația, însoțită de imagine, apare aproape instantaneu pe ecranele tuturor televizoarelor din lume.

Urmând acest raționament, este de așteptat ca progresul tehnologic să aducă mutații substanțiale îndeosebi în strategia forțelor, în cea a mijloacelor și evident, în strategia operațională. Într-o primă etapă (care deja a început), deciziile vor fi luate în ore, minute și chiar în secunde, centrele vitale inamice vor fi lovite prompt, instantaneu, prin surprindere, de la mare distanță, manevra dominantă va conecta, într-un spațiu fluid, un sistem integral (un sistem de sisteme) de cercetare-informare-lovire care-l va pune pe adversar în imposibilitatea de a reacționa eficient.

Acesta este *efectul tehnologic în spațiul strategic imediat* căruia, pe plan acțional, îi corespunde *războiul disproportionat*, de regulă *noncontact*. *Efectul de răspuns*, în același cadru creat de RMA, va fi, probabil, unul pe măsură, care va caracteriza etapa a doua a implicării globale a acestei revoluții. Prima expresie a acestui efect a fost *reacția asimetrică* (pe care americanii o prevăzuseră) și îndeosebi intensificarea acțiunilor teroriste. Războiul asimetric al celui de al treilea val descris de Alvin Toffler a început deja. În următorii ani, se va produce, fără îndoială, o remodelare a spațiului de confruntare și a filosofiei beligeranței, atât din perspectiva revoluției în domeniul militar, cât și din cea a unei posibile contrarevoluții în acest domeniu.

Pentru Armata României, sistemul de alianțe care a integrat deopotrivă inovație, tehnologie, strategie și geopolitică, a creat oportunități pentru aderarea la un mediu de securitate adaptat cerințelor actuale. Armata noastră este în curs de a-și adapta și chiar remodela strategia pe coordonate euroatlantice și, în acest cadru, de a-și redefini (mai exact, de a-și reactualiza) conceptele sale strategice, însușindu-și-le, totodată, pe cele noi.

BIBLIOGRAFIE

Bădălan E., Frunzeti T., *Asimetria și idiosincrasia în acțiunile militare*, Centrul Tehnic Editorial al Armatei, București, 2004.

Frunzeti Teodor, *„Lumea 2011”*, Editura Centrul Tehnic Editorial al Armatei, București, 2011.

Frunzeti Teodor – „*Changing military paradigms*”, Edition elaborated by the editorial staff of Romanian Military Thinking Magazine, Military publishing house, Bucharest, 2005.

Mureșan, Văduva – *Războiul viitorului, viitorul războiului*, Editura U.N.Ap., București, 2004.

Ionescu, Crăciun - *Secretele operațiunii „Furtuna deșertului”*, București, 1991.

* * * – *Războiul din Golf*, studii politico-militare, Editura Militară, București, 1991.

* * * – *Sceptrul de oțel al zeului Marte*, Editura A.I.S.M., București, 1994.

Salinger P., Laurent E. – *Războiul din golf. Dosarul secret*, Editura Tinerama, București, 1991.

New Giorgrich, *Cuvânt înainte*, în Alvin și Heidi Toffler, *Politica în Al Treilea Val*, 1995.

SPRIJIN LOGISTIC ASIMETRIC ÎN OPERAȚIILE MULTINAȚIONALE DE RĂSPUNS LA CRIZĂ

ASSYMETRIC LOGISTICAL SUPPORT IN CRISES RESPONSE MULTINATIONAL OPERATIONS

*Colonel Sergiu NISTOR**
*Colonel (r) dr. Benone ANDRONIC***

Abstract: Globalizarea a determinat schimbări majore în gestionarea crizelor. Putem observa că acțiunile militare s-au încadrat tot mai puțin în spectrul operațiilor clasice unde se confruntau două sau mai multe armate regulate, în arii bine delimitate geografic și cu dotări aproximativ egale. Astăzi, conflictele militare se prezintă ca acțiuni de tip asimetric, angajând organizații sau coalitii de forțe internaționale, puternic susținute financiar și logistic, contra unor adversari care nu sunt întotdeauna bine definiți și care sunt fie mai slabi din punct de vedere militar, fie având o organizare militară bazată pe principii diferite față de principiile clasice ale luptei armate și care acționează asimetric sau neconvențional.

Cuvinte cheie: globalizare; gestionare crize; conflicte asimetrice; coalitii; susținere logistică asimetrică.

Globalization has determined major changes in crisis management. We could notice that military actions can't be classified in the classical military confrontation pattern between two armies, in a well determined geographical area and with same features. Today military conflicts are asymmetrical, engaging international coalition and organizations possessing a strong financial and logistic support, against an enemy which is not well defined, and weak as military capabilities or having a different organization based on different principles that act asymmetrical or non-conventional.

Keywords: globalization; crisis management; asymmetric conflicts; coalition; asymmetric logistic support.

* Doctorand la Universitatea Națională de Apărare „Carol”, email: sergiunistor@yahoo.com

** Profesor universitar asociat la Universitatea Națională de Apărare „Carol”, email:benoneandronic@yahoo.com

Martin Van CREVELD afirma că „uneori pare că aspectele logistice ale războiului nu sunt altceva decât un șir fără sfârșit de dificultăți care se succed una alteia. Problemele apar constant, cresc, se multiplică, sunt transmise înainte și înapoi la diferite eșaloane, sunt rezolvate, numai pentru a reapărea într-o formă diferită și în alt loc. În fața acestui adevărat caleidoscop de obstacole, ne întrebăm câteodată cum o armată este în stare să se pună în mișcare, cum diferite campanii sunt planificate și cum victoriile sunt câștigate.”⁶

Răspunsul la aceste întrebări constituie, probabil, cea mai presantă și de actualitate preocupare a logisticienilor din ziua de azi.

În mod normal termenul „asimetric” se referă la o lipsă a simetriei, a echilibrului sau a unor aranjamente deja prestabilite între părți.

Conform părerii specialiștilor, asimetria poate fi definită ca „o configurație dinamică și foarte complexă a unor raporturi dintre două sau mai multe entități disproporționate și incompatibile, dar care acționează una asupra celeilalte, sau unele asupra altora, în mod foarte diferit, exploatând la maximum vulnerabilitățile existente și chiar creând altele noi.”⁷

În opinia noastră, noțiunea de asimetrie poate fi asociată cu operațiuni care nu se încadrează în tiparul obișnuit, care ies din făgașul normal, recunoscut, și care vizează obținerea unor beneficii sau avantaje prin utilizarea unor metode neconvenționale de ducere a operațiilor. De regulă, acțiunile asimetrice reprezintă un mod de influență sau un mod de exprimare atipic a unei entități, fie cu caracter statal fie cu caracter nestatal, asupra intereselor sau forțelor altei entități. Acțiunile asimetrice vizează, de obicei, exploatarea punctelor slabe sau a vulnerabilităților oponentului. Aspectul asimetric al unor acțiuni se referă, în general, la asimetria în capacități, valori, încredere, vulnerabilități și conduită morală.

O altă abordare a acțiunii asimetrice, des întâlnită în studiile de specialitate, definește aceasta drept „un termen utilizat pentru a descrie încercarea de a slăbi sau a submina punctele forte ale adversarului, prin exploatarea slăbiciunilor sale, utilizând metode care diferă în mod semnificativ de modul obișnuit de acțiune al acestuia.”⁸

În domeniul militar, asimetria intervine atunci când una dintre părți dispune de anumite capacități, are o anumită condiție, mărime, formă sau poziție, căreia partea

⁶ Martin Van CREVELD, *Generic crisis and the management conflict*, article view file, National Journal, 2 (1) 2011, p. 42.

⁷ Dr. Gheorghe VĂDUVA, *Simetria, disimetria și asimetria în conflictele militare actuale*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2008, p. 39.

⁸ C. AJILON, *Asymmetric Threat Report, DND 2001*, Department of National Defence, Ottawa, Canada, 2010, p. 202.

adversă nu i se poate opune eficient și care nu poate fi contracarată prin metode și acțiuni tradiționale. În acțiunea asimetrică se caută, de regulă, evitarea contactului direct cu adversarul sau impactul cu forțele sale, precum și contracararea sau compensarea superiorității acestuia în diferite domenii, prin valorificarea avantajelor și punctelor tari din propriul sistem și exploatarea inteligentă a slăbiciunilor oponentului. Cu toate acestea, conflictul asimetric nu se confundă cu o confruntare între doi adversari cu capacități evident disproporționate, ci este mai degrabă un rezultat al utilizării unor metode de angajare neconvenționale precum și exploatării eficiente a tehnologiei și a efectului de surprindere.

Acțiunile de tip asimetric, pe lângă efectele materiale palpabile, urmăresc și obținerea unui efect psihologic cu impact major, atât asupra trupelor cât și asupra populației și factorilor de decizie, pentru a afecta inițiativa, libertatea de acțiune, voința și puterea de luptă a adversarului. Metodele asimetrice presupun capacitate de evaluare și apreciere a vulnerabilităților adversarului și găsirea formelor corespunzătoare de acțiune, urmărind, în general, crearea unei stări de șoc, de confuzie și de nesiguranță. În acțiunile asimetrice se pune accentul pe tactici și metodologii de angajare neconvenționale sau netradiționale impuse adeseori de situația în care se află oponentii. O caracteristică a acestor acțiuni este că ele se pot manifesta la toate nivelurile, strategic, operațional și tactic, impactul și influența acestora nefiind condiționată de un anumit nivel acțional. Disproporționalitatea, uneori evidentă, între adversari, în privința forțelor și mijloacelor de angajare, face ca efectele acțiunilor asimetrice să fie resimțită cu o mai mare intensitate în multiple domenii nu doar din punct de vedere militar.

Amenințările și acțiunile de tip asimetric nu recunosc și nu sunt îngădite de granițe sau limite naționale, au un evident caracter transfrontalier și nu se limitează doar la angajarea forțelor armate. Într-o confruntare asimetrică, sunt angajate nu doar forțe bine echipate, înzestrate cu cele mai moderne tehnologii și instruite corespunzător, ci și diferiți actori care nu aparțin neapărat unor entități bine definite, a căror înzestrare poate fi de circumstanță și care să răspundă unei nevoi imediate. Deși aceste forțe pot fi echipate și instruite mai mult sau mai puțin sumar, nu neapărat nivelul de înzestrare va fi cel care face diferența. Se apreciază că, în special în cazul acțiunilor teroriste, lipsa constrângerilor politice și morale constituie un atu în ducerea unor acțiuni asimetrice. În acest caz spațiul de confruntare va fi unul extins, pe orice tip de teren, în interiorul și în afara teatrului de operații și de-a lungul liniilor de comunicație. Acțiunile lor vor avea ca ținte nu doar forțele militare, ci și diferite instalații și facilități comerciale, instituții ale statului și populația civilă.

Din această cauză fenomenul este greu de previzionat, iar diminuarea influențelor negative necesită măsuri multidimensionale, întreprinse din timp, prin cooperare într-un cadru multinațional.

În contextul globalizării, specialiștii apreciază că asimetria, ca metodă de acțiune, reprezintă o încercare de adaptare acțională la situația concretă, pornind de la condițiile inițiale, conjugându-le cu cele prezente și estimându-le pe cele viitoare și exploatând, în mod direct și indirect, vulnerabilitățile părții adverse.⁹

Acest lucru determină și modul neconvențional de angajare, dar și dificultatea identificării din timp a acestui gen de acțiuni. Remarcabil este faptul că forțele, indiferent de originea lor, dispun de abilitatea de a identifica, selecta și lovi cu precizie obiective aflate în interiorul sau în afara spațiului de confruntare și au capacitatea de a evalua precis situația și de a angaja forțele în acțiuni atipice. Cu alte cuvinte, putem afirma că acțiunile asimetrice urmăresc contracararea superiorității adversarului și minimalizarea efectelor distructive directe și colaterale ale loviturilor acestuia.

Toate aceste caracteristici au implicații nu doar asupra modului de angajare a forțelor combatante, ci și asupra modului cum aceste forțe sunt asigurate cu toate cele necesare desfășurării acțiunilor, deci a modalităților concrete, cum este furnizat sprijinul logistic în condiții de asimetrie.

Chiar dacă lumea, și implicit și organismul militar, a intrat în era informațională, astăzi forțele trebuie să facă față provocărilor logistice similare cu cele de acum câteva secole. În mod esențial, sprijinul logistic, în cadrul unui conflict armat sau în operațiile de răspuns la crize, a fost și continuă să rămână o mare provocare. A asigura la timp, în locul și în cantitățile cerute, tehnica, echipamentele, materialele și serviciile necesare trupelor, pentru ducerea acțiunilor de luptă în orice condiții de timp, anotimp și stare a vremii, a constituit preocuparea dintotdeauna a logisticienilor. În mod cert, cerințele au crescut de-a lungul timpului, dar esența acestora a rămas neschimbată. Odată însă cu provocările noi, cărora forțele armate trebuie să le facă față în epoca globalizării, este necesar să fie schimbat și modul de abordare a sprijinului logistic în teatrele de operații.

În concepția specialiștilor militari străini, și îndeosebi a celor americani, această nouă abordare s-a conturat prin implementarea unui nou concept, și anume cel de „sustinere asimetrică”. Acest concept încearcă să privească spre viitor, analizând mediul de securitate în continuă schimbare și oferind soluții pentru gestionarea

⁹ Gheorghe VĂDUVA, *Războiul bazat pe rețea în fizionomia noilor conflicte militare*, Editura Universității Naționale de Apărare "Carol I", București 2005, p. 10.

provocărilor logistice în cadrul unui nou tip de conflict, conflictul asimetric, total diferit de modelul de conflict tradițional intrat în conștiința militarilor, care opunea două armate relativ egale din punct de vedere numeric și tehnologic.

Se poate afirma că susținerea asimetrică recunoaște realitatea că un inamic mai slab dotat tehnologic și mai puțin numeros, dar hotărât și inteligent, va ataca orice slăbiciune a sistemului militar, la orice nivel, strategic, operațional sau tactic.

Susținerea asimetrică își poate demonstra credibilitatea din recente învățăminte și programe de proiecție ale viitorului mediu operațional, din amenințările asupra capacităților unei armate, asupra breșelor tehnologice și a misiunilor pe care armata le are de îndeplinit.

Beneficiile susținerii asimetrice pot fi puse în practică prin combinarea noilor legi, strategii și politici în domeniul militar, prin utilizarea eficientă a noilor concepte și obiective ale forțelor armate, prin utilizarea diferitelor modele de gândire și comportamentale, prin reunirea descoperirilor și inovațiilor tehnologice, precum și prin crearea unui model organizațional adaptativ. Mai mult ca sigur, această abordare a sprijinului logistic va fi concentrată pe prevenirea posibilităților unui eventual adversar de a interfera cu activitățile proprii de susținere a trupelor. În mod evident, aceasta presupune o nouă abordare a sprijinului logistic, folosind noi reguli și metode de lucru și noi modalități de abordare a problematicii operațiilor de răspuns la crize.

În condițiile actuale, sprijinul logistic al trupelor în teatrul de operații reprezintă un lung, complicat și extrem de vulnerabil sistem de reprovizionare ce se întinde de la luptător, la bazele logistice și până la facilitățile economice aflate pe teritoriul național. Acest sistem este un adevărat „*călcâi al lui Ahile*” de care adversarul poate profita. Pentru a reduce această vulnerabilitate, o posibilă soluție ar fi o susținere asimetrică a forțelor, care să se plieze pe răspunsul asimetric la o provocare asimetrică.

Progresele științei și tehnicii cu aplicabilitate militară au condus, pe de o parte, la concentrarea și polarizarea celor mai noi tehnologii în cadrul forțelor armate moderne din țările cu economii dezvoltate, iar pe de altă parte, au permis accesul la acestea și unor grupări sau entități mai mult sau mai puțin legitime, interesate în destabilizarea societății.¹⁰ Ca atare, au crescut posibilitățile de a desfășura acțiuni

¹⁰ Dr. Grigore ALEXANDRESCU, *Perspective în lupta armată*, Editura Universității Naționale de Apărare "Carol I", București, 2006, p. 8.

asimetrice asupra elementelor și facilităților logistice, atât cele din compunerea forțelor armate, cât și cele din sectorul civil.

Susținerea asimetrică apare atunci când forțele proprii impun condițiile de desfășurare a ostilităților la nivel strategic, operațional și tactic, înainte, pe timpul și după începerea operațiilor. În aceste condiții inamicului i se limitează posibilitatea de a interfera în mod decisiv asupra acțiunilor de susținere a forțelor proprii.

În opinia noastră, susținerea asimetrică va garanta abilitatea forțelor de a construi și menține capacitatea operațională la un anumit punct al deciziei, așa cum a fost planificată și, totodată, va confirma că rezultatele așteptate vor putea fi susținute din punct de vedere logistic, indiferent de zona acțiunilor și spectrul operațiilor ce se desfășoară.

Cu toate acestea, susținerea asimetrică nu trebuie privită ca un panaceu universal care va rezolva toate problemele logistice ale unei operații de răspuns la crize. Este important să conștientizăm faptul că slăbiciunile sistemului de sprijin logistic al forțelor pot fi subestimate sau, din contra, supraestimate. Dar un eventual adversar nu poate să nu supraestimeze sau să neglijeze aceleași slăbiciuni. De fapt, determinarea slăbiciunilor sistemului de susținere a forțelor poate fi în fruntea listei cu nevoi critice de informații a unui comandant advers, care va decide ce, când, unde și cum să atace.

Un adversar va căuta să înțeleagă cum anume vor acționa forțele în cadrul unei operații și apoi va încerca să identifice vulnerabilitățile și slăbiciunile sistemului de susținere. Un inamic inteligent și bine informat poate constata că metodele și căile de susținere a forțelor luptătoare nu sunt la același nivel cu abilitatea și posibilitățile de ducere a unor operații asimetrice. Altfel spus, ritmul susținerii forțelor poate să nu fie în măsură să răspundă provocărilor determinate de ritmul impus de caracterul manevrier al războiului modern.

În cadrul unei operații multinaționale de răspuns la criză, una dintre țintele adversarului ar putea fi determinarea forțelor adverse să se consume singure mult mai repede decât poate participa sistemul logistic la regenerarea capacităților operaționale ale forțelor luptătoare. Fără un sprijin logistic adecvat și continuu, consumurile la nivel tactic conduc în mod direct la creșterea consumurilor la nivel operativ și se poate ajunge la o pauză în desfășurarea operațiilor la nivel strategic. Până la refacerea stocurilor și a capacității operaționale se poate ajunge la un conflict de uzură, față în față, ceea ce poate fi exact ce-și dorește inamicul. Prolungirea perioadei de desfășurare a acțiunilor va duce implicit la creșterea nevoilor trupelor și va genera disfuncționalități în planificarea inițială a sprijinului logistic. Acest lucru poate fi evitat prin reducerea ferestrelor de vulnerabilitate,

deci prin diminuarea oportunităților oferite inamicului de a interfera cu activitățile proprii de sprijin logistic.

O analiză atentă a sistemului actual de aprovizionare conduce la o serie de concluzii care pot constitui baza unei viitoare abordări a susținerii asimetrice.

Astfel, încă din faza inițială a unei operații este evident faptul că, în general, forțele armate răspund mai lent la o criză emergentă. Eforturile politice, diplomatice și de altă natură întârzie în mod frecvent inițierea unui răspuns ferm și decisiv din punct de vedere militar. Pe de altă parte cu actuala arie de acoperire a mass-media, intențiile unei coaliții, planurile și dislocările unor unități militare sunt dificil de ținut în secret.

O operație de mare anvergură în cadrul unei coaliții, presupune necesitatea existenței unei rezerve de tehnică și materiale care să poată fi folosită în primele momente ale declanșării operației de răspuns la crize, până la intrarea efectivă în funcțiune a sistemului de reaprovizionare la nivel național. Mobilizarea resurselor și punerea în funcțiune a unui sistem viabil de sprijin logistic al forțelor sunt mari consumatoare de timp și nu se pot desfășura fără ca adevăratele intenții ale forțelor să fie dezvăluite. Acest lucru presupune că inamicul va avea informații despre operațiile ce urmează să se desfășoare încă din faza premergătoare declanșării acestora. Coroborat cu faptul că multe din deciziile de desfășurare a forțelor pot fi prevăzute de către inamic pe baza cunoștințelor și informațiilor privind factori ca: porturile și aeroporturile din zona operațiilor, terenul, rețeaua de comunicații, timp și distanțe, rezultă că există posibilitatea ca inamicul să interfereze cu activitățile de sprijin logistic a forțelor încă din faza inițială a unei campanii.

Sistemul de sprijin logistic al forțelor este vulnerabil pe întreaga durată a operațiilor. De regulă, trupele și resursele nu se deplasează în același timp, deci unitățile nu sunt desfășurate în aria de operații în integralitatea lor. Majoritatea trupelor, precum și unele elemente de sprijin înaintate, se deplasează pe cale aeriană, în timp ce tehnica, echipamentele și celelalte resurse sunt transportate pe cale maritimă, volumul acestora fiind foarte mare și deci depășind posibilitățile actuale de transport aerian. De aici rezultă necesitatea existenței a cel puțin unui port de debarcare (SPOD) și a unui aeroport de debarcare (APOD). Aceste facilități reprezintă punctele de intrare în teatrul de operații și, de regulă, se găsesc pe teritoriul unde vor avea loc acțiunile, fiind deci cunoscute de inamic. Acest lucru le face dificil de apărut, existând de asemenea greutăți și în stabilirea aranjamentelor și responsabilităților privind apărarea acestora între partenerii din coaliție în cadrul unei operații de răspuns la crize.

După începerea operațiilor, marea majoritate a resurselor destinate sprijinului logistic sunt concentrate în bazele logistice ale misiunii, iar punerea la punct a unei rețele viabile de distribuție necesită timp îndelungat și eforturi considerabile. În teatrul de operații procedurile de transport și distribuție se desfășoară cu dificultate în teren greu și pe vreme rea. Autocamioanele rămân principalul vector de transport dar și acestea sunt condiționate de starea și orientarea comunicațiilor, de vreme, teren și de alți factori, fiind limitate și din punct de vedere al volumului de transport. Starea precară a rețelelor rutiere și a podurilor precum și existența unor puncte obligate de trecere pot duce la încetinirea ritmului acțiunilor și implicit la lungirea duratei unei operații. În această situație, sistemul clasic de re aprovizionare, de la eșalonul superior la subordonați, poate conduce la apariția unor blocaje, cauzează întârzieri, măbind în acest fel gradul de vulnerabilitate al trupelor.

Cerințele operaționale impun re aprovizionarea, transportul și distribuția unor cantități însemnate de combustibil, muniție, apă și alte materiale consumabile. Pentru deplasarea și transportul acestora spre teatrul de operații și în interiorul acestuia sunt folosite atât mijloace de transport militare cât și cele civile. Vectorii de transport militari sunt adaptați cerințelor din teatrul de operații și de regulă corespund necesităților. Dar, în procesul de achiziție, de multe ori, aspectele privind fiabilitatea, mentenanța și posibilitățile de susținere a sistemelor de arme și echipamente, sunt puse pe planul secund de aspectele privind letalitatea și prețul redus. Toate acestea se reflectă în costurile ridicate necesare pentru mentenanță/întreținere în teatrul de operații.

Cunoscând toate aceste aspecte legate de sprijinul logistic, este important să determinăm cum anume susținerea asimetrică poate interveni pentru reducerea vulnerabilității sistemului logistic și, deci, pentru asigurarea condițiilor necesare realizării fluxurilor logistice indiferent de acțiunile inamicului.

Considerăm că o primă măsură este micșorarea timpului de reacție a forțelor armate. Acest lucru presupune existența unor structuri, pregătite și dotate corespunzător, care să fie în măsură să treacă la acțiune în cel mai scurt timp, fără a necesita o perioadă lungă pentru mobilizarea resurselor și afluirea trupelor. Este de preferat constituirea unor facilități pe teritoriul național (*Assembly Area*) unde trupele ce urmează să fie trimise în misiune, să afluiască concomitent cu resursele inițiale, să parcurgă o perioadă scurtă de familiarizare cu particularitățile misiunii, urmând ca unitățile să fie desfășurate în teatrul de operații, pe cât posibil integral, deci și cu resursele minime necesare desfășurării acțiunilor inițiale.

În cazul unor operații de mare anvergură este necesară stabilirea unei baze logistice intermediare (ISB – *Intermediate Staging Base*), suficient de aproape de teatrul de operații, dar în afara posibilităților de lovire ale inamicului, precum și a cel puțin unei baze logistice înaintate (FOB – *Forward Operating Base*), în teatrul de operații. Prin intermediul acestor baze se vor derula contractele cu agenții economici locali pentru furnizarea de servicii, resurse, precum și facilități de infrastructură și forță de muncă.

Utilizarea resurselor disponibile în teatrul de operații, prin angajarea agenților economici locali, va duce la diminuarea corespunzătoare a volumului de materiale necesare a fi transportate în teatru, diminuarea numărului de militari angajați în activități de sprijin logistic direct, aceștia devenind disponibili pentru ducerea acțiunilor combatante, precum și reducerea semnificativă a timpului necesar punerii în funcțiune a sistemului logistic. În acest fel, sistemul clasic de reprovizionare devine mult mai suplă și nu mai depinde în totalitate de aducerea resurselor de pe teritoriul național.

Viteza de răspuns la o situație de criză este determinantă în condițiile conflictelor descentralizate, specifice globalizării. În opinia noastră, această caracteristică are aplicabilitate în trei domenii: cognitiv, informațional și material.

La nivel cognitiv, rapiditatea evaluării situației, elaborării deciziilor și emiterii ordinelor este imperativă. Identificarea rapidă a alternativelor și opțiunilor privind sprijinul logistic al trupelor va asigura structurilor de conducere un suport optim pentru luarea deciziilor de angajare a unităților din subordine. Acest lucru impune utilizarea metodelor moderne de simulare, un management adecvat al cunoștințelor și informațiilor și o gândire inovativă. Cunoașterea în timp real a situației resurselor disponibile va conduce la suplețe în reprovizionare, distribuție și transport. Proiectarea și stabilirea traiectoriei principalelor activități de sprijin logistic va fi corelată și armonizată cu interesele majore ale operației și va putea fi integrată într-un sistem coerent, cu indicatori și direcții de acțiune bine definite.

În plan informațional, accesul oportun la informații, prelucrarea și transmiterea acestora la timp constituie un element definitoriu în câștigarea și menținerea superiorității informaționale. Folosirea senzorilor, a sistemelor de computere, integrarea informațională pe orizontală și utilizarea metodelor de analiză predictivă vor conduce la crearea unei imagini viabile și realiste a necesităților de sprijin logistic. Desigur, dezvoltarea vitezei în domeniul informațional va depinde de transformarea fizionomiei actualului sistem de comunicații și implementarea noilor cuceriri ale tehnologiei informației. Sistemul C4ISR (*command, control, communications, computer, intelligence, surveillance, and reconnaissance*) trebuie integrat în domeniul logistic odată cu implementarea acestuia în domeniul operațional.

Creșterea vitezei de reacție în domeniul fizic va depinde de implementarea unui nou sistem de reprovizionare și distribuție bazat pe conceptul „sense-and-respond”, care trebuie să înlocuiască logistica bazată pe eșalonare și norme de consum. Acest lucru va necesita însă o rețea de senzori, informații și comunicații bine pusă la punct, care să poată identifica rapid resursele, locul unde se află și cel mai oportun mod de transport și distribuție la unitățile combatante.

Așa-zisele „noduri de distribuție” trebuie să fie puține la număr și rapide în execuție, liniile de comunicație trebuie să asigure deplasarea în siguranță a resurselor, iar mijloacele de transport trebuie să fie versatile, de dimensiuni relativ mici dar cu o mare capacitate de transport. Decidenții trebuie să găsească acele metode de acțiune care să permită evitarea rutelor de reprovizionare ce se interferează cu centre urbane sau aglomerări de populație civilă și, totodată, să asigure varientarea rețelelor de deplasare utilizate de mijloacele de transport civile. Acest lucru va conduce la îmbunătățirea nivelului de protecție al forțelor de logistică, creșterea rapidității livrărilor și minimalizarea efectelor adverse asupra populației din zona de responsabilitate. Simplificând lucrurile putem spune că „mai mic, mai ușor și mai rapid” trebuie să devină virtuțile viitorului sistem logistic. Ideal ar fi ca logistica să nu se „vadă”, însă să fie mereu prezentă la locul și la momentul potrivit.

O altă măsură care vizează susținerea asimetrică se referă la utilizarea mijloacelor de transport aerian pentru realizarea sprijinului logistic în teatrul de operații. Deși, în mod tradițional, sistemul logistic nu dispune de capacități aeriene proprii pentru distribuție și transport, acestea fiind alocate de comandantul forței, utilizarea vectorului aerian de transport poate fi impusă de necesități. Mijloacele de transport aerian nefiind, în mod normal, destinate transportului de materiale, folosirea acestora se va face doar în cazuri excepționale sau în situații de urgență. De asemenea, mijloacele destinate pentru evacuarea medicală (MEDEVAC) sunt limitate, alocarea acestora fiind făcută de către comandant, la propunerea șefului logisticii.

În situația utilizării mijloacelor de transport aerian se scurtează semnificativ timpul de livrare a materialelor, acestea putând fi transportate direct la destinatarul final, fără a mai fi nevoie să parcurgă întregul flux de reprovizionare. Manevrabilitatea deosebită a elicopterelor și apariția unei noi generații de avioane cu aterizare verticală (*vertical takeoff and landing aircraft-VTOL*) sau cu posibilități de aterizare pe piste foarte scurte (*super-short takeoff and landing aircraft-SSTOL*), creează premise pentru o reconsiderare a rolului mijloacelor de transport aerian, prin utilizarea acestora în sprijinul logistic nemijlocit al trupelor.

Desigur, nu toate aceste mijloace moderne sunt în înzestrarea armatei României, dar perspectiva pe termen lung și mediu impune luarea în considerare a tuturor opțiunilor, ținând cont de faptul că modernizarea forțelor armate trebuie să vizeze atât forțele combatante cât și logistica, pentru a se putea asigura un echilibru între elementele „sustenute” și cele „de susținere”. Trebuie avut însă în vedere faptul că mijloacele aeriene au raza de acțiune limitată, necesită cantități mari de combustibil, lucrările de mentenanță pentru acestea sunt costisitoare și reprezintă ținte relativ ușoare pentru mijloacele antiaeriene ale inamicului. În acest caz este necesară o evaluare atentă a modului de angajare a mijloacelor aeriene avute la dispoziție, în funcție de eficiența folosirii lor. Reducerea densității mijloacelor și echipamentelor din cadrul sistemului de sprijin logistic, reprezintă o altă caracteristică a susținerii asimetrice. Experiența ultimelor conflicte indică faptul că se tinde spre utilizarea unor sisteme multifuncționale și versatile, care să poată fi folosite indiferent de condițiile reale din teatrul de operații. Astfel, sistemele de containere universale, având de regulă o capacitate mare de transport dar o greutate relativ redusă, sunt din ce în ce mai utilizate. Acestea sunt astfel concepute încât să nu fie necesare operațiuni și echipamente suplimentare atunci când se schimbă vectorul de transport. De asemenea, prin proiectarea lor în sistem modular, acestea pot fi utilizate și ca depozite mobile când situația concretă o impune.

O altă măsură întreprinsă pentru reducerea densității echipamentelor logistice din teatrul de operații, este schimbarea concepției privind reprovizionarea din bazele de susținere înaintate. Aceste baze fiind relativ de mici dimensiuni, devin foarte mobile, iar timpul de la instalare la intrarea efectivă în funcțiune este relativ scurt. Ele vor fi utilizate, cu precădere, pentru reprovizionarea materialelor și echipamentelor specifice, care nu se pot achiziționa pe plan local prin intermediul agenților economici sau prin aranjamente de tip Sprijinul Națiunii Gazdă.

Față de metoda tradițională de desfășurare a forțelor, în care se stabileau, de regulă, câte un port (SPOD) și un aeroport (APOD) principal de debarcare, prin care afluiuau resursele, în prezent se utilizează ideea de a se stabili mai multe puncte de intrare a trupelor, echipamentelor, tehnicii și materialelor în teatrul de operații (*entry points*). De regulă, vor fi alese acele facilități care nu necesită lucrări suplimentare de infrastructură, dar care dispun de un minim de mijloace specializate necesare operațiunilor de îmbarcare-debarcare și operare a echipamentelor specifice. Acest lucru va reduce vulnerabilitatea forțelor, posibilitățile inamicului de a determina cu exactitate când și unde vor intra trupele în teatrul de operații fiind mult diminuate. De asemenea, securizarea rutelor de transport și asigurarea securității convoaielor se va face doar

când este necesar, astfel trupele combatante își vor putea focaliza atenția doar pe desfășurarea acțiunilor de luptă.

Sistemul actual de sprijin logistic poate fi caracterizat ca un sistem liniar, cu structuri distincte și cerințe previzibile, depinzând de ciclul de reprovizionare bazat pe eșalonarea și concentrarea resurselor.

Sușținerea asimetrică propune un nou mod de repartizare a resurselor și serviciilor suport, astfel încât structurile logistice să devină mai suple, prin creșterea performanțelor și calității personalului și tehnicii, prin organizarea de tip modular și prin implementarea sistemului de reprovizionare „*la cerere*”. Se impune ca sistemul logistic să fie astfel croit încât să ofere încredere luptătorului și să fie gestionat de un singur factor decident, pentru a elimina verigile intermediare și a asigura o fluentă maximă. În opinia noastră, această abordare conduce la asigurarea libertății de acțiune a structurilor specifice, susținerea eficientă a tuturor acțiunilor într-un spațiu conflictual supradimensionat și permite, în același timp, acțiuni punctuale în privința intervențiilor de specialitate. Sistemul actual, bazat pe previzionarea consumurilor în funcție de normele de consum prestabilite, nu mai este fiabil existând riscul ca, la un moment dat, materialele livrate la unități să nu corespundă cu nevoile reale. Experiența ultimelor conflicte indică faptul că altele sunt cerințele unei structuri militare care desfășoară acțiuni în mediul urban și altele sunt cerințele aceleiași structuri care duce acțiuni în teren deschis. Bazându-ne doar pe normele de consum, există posibilitatea ca unele materiale să fie trimise la unități fără ca acestea să fie necesare sau să fie consumate efectiv. În acest caz se poate ajunge la strangulări în reprovizionare și la supradimensionări de stocuri care, în mod automat vor duce la îngreunarea manevrei unităților. Ori, în condițiile actuale de ducere a operațiilor de răspuns la crize, cu schimbări dese și imprevizibile de situații, manevrabilitatea constituie unul dintre elementele cheie pentru obținerea succesului. Creșterea manevrabilității structurilor logistice va permite o mai bună integrare a acestora în cadrul general al acțiunilor și va oferi mai multă libertate de acțiune comandanților.

Sușținerea asimetrică impune și o schimbare în abordarea planificării sprijinului logistic. Tendința actuală a armatelor moderne este translatarea de la planificarea bazată pe necesități, la planificarea bazată pe capacitățile militare necesare, definite în funcție de misiunile viitoare și de gradul de implicare într-o operație. Procesul de alocare a resurselor devine astfel o planificare integrată, multidimensională și intercategoriai.

Pe baza cercetărilor întreprinse putem afirma că planificarea trebuie să asigure utilizarea optimă a resurselor disponibile și să integreze capacitățile proprii cu cele ale aliaților. În faza inițială a unei operații, planificarea trebuie să stabilească care sunt echipamentele majore necesare în teatrul de operații pentru îndeplinirea misiunii

(tehnică, muniții, carburanți etc.), precum și necesitățile de sprijin medical, transport mentenanță și deplasare. Pe timpul conferințelor de planificare logistică se urmărește armonizarea cerințelor forțelor și corectarea prevederilor inițiale. Produsul final al planificării va fi cuprins în anexele la planul de operații. Un indicator al succesului planificării sprijinului logistice va fi acela că inamicul va fi incapabil să influențeze acțiunile de susținere a trupelor proprii. De asemenea, trebuie asigurate elementele necesare pentru ca acest sistem să funcționeze chiar și în condiții de incertitudine, în așa numita „ceață a războiului”, când cantitatea și calitatea informațiilor disponibile este mult redusă din cauza unor condiții și factori obiectivi.

Un alt domeniu, unde susținerea asimetrică acționează deja, îl constituie mentenanța tehnicii și echipamentelor.

Ultimele evoluții în domeniu au impus nevoia acută de resurse flexibile și interschimbabile care să permită o mai mare integrare a produselor și serviciilor în cadrul unei coaliții. A fi competitiv înseamnă a avea posibilitatea să operezi cu echipamente ale aliaților care, la rândul lor, să poată folosi echipamentele pe care forțele proprii le pot pune la dispoziția structurilor de mentenanță desfășurate în teatrul de operații. Datorită faptului că, de regulă, activitățile de mentenanță se desfășoară într-un mediu de operații ostil, se impune necesitatea utilizării unui sistem integrat de monitorizare a comportării în exploatare a tehnicii și echipamentelor și implementarea unui nou sistem de diagnosticare a tehnicii. În esență, se poate spune că se tinde spre principiul „să faci mai mult, cu mai puțin”.

Față de metodele tradiționale în care evacuarea tehnicii ocupă un loc important, ceea ce presupunea existența unor structuri specializate destul de consistente ca număr și complexitate a echipamentelor, în prezent se mizează pe repunerea în funcțiune, pe cât posibil, pe locul scoaterii din funcțiune. Tehnica și echipamentele ce necesită un volum complex de lucrări sunt securizate pe locul scoaterii din funcțiune, urmând ca de aceasta să se ocupe structurile specializate dispuse în bazele logistice sau să fie evacuate ulterior în bazele de pe teritoriul național. Dispare, în acest fel, o verigă intermediară care lungea nejustificat timpul necesar repunerii în funcțiune. De asemenea, în anumite cazuri, costurile necesare pentru repararea și aducerea la parametrii inițiali a tehnicii nu sunt justificate din punct de vedere economic, în condițiile în care constrângerile financiare ale unei operații sunt din ce în ce mai pregnante. Din această cauză, standardele de fiabilitate, mentenabilitate și asistență specializată trebuie astfel proiectate încât să maximizeze ciclul de viață al unui produs și să necesite un volum cât mai redus de lucrări.

În opinia noastră, în domeniul mentenanței, deși se tinde spre comunalitate, datorită diversității tehnicii din teatrul de operații, trebuie stabilită o delimitare clară a responsabilităților naționale și a celor colective. Acest lucru va garanta că

operațiunile de mentenanță vor fi executate în conformitate cu standardele specifice fiecărei mărci/categorii de tehnică.

Dezvoltarea tehnologiilor cu dublă întrebuințare, atât militară cât și civilă, constituie un alt domeniu care trebuie avut în vedere și analizat în perspectiva dezvoltărilor viitoare privind susținerea asimetrică. Identificarea, cercetarea și investițiile în programe de dezvoltare a unor echipamente și categorii de tehnică care să satisfacă cerințele operaționale, dar să poată fi utilizată și în anumite sectoare de activitate civile ar putea conduce la o mai bună bugetare a diferitelor acțiuni în domeniul apărării. Dacă ne referim doar la transportul strategic, putem observa tendința de dezvoltare a noi platforme și capacități care să fie puse atât la dispoziția forțelor armate, cât și pentru diferite acțiuni umanitare sau urgențe civile. Utilizarea în comun a acestor capacități, așa numitul „*pool and share*” constituie deja o preocupare constantă atât la nivelul politico-militar, cât și în domeniul de specialitate din mediul civil. În acest fel s-ar putea reduce sau chiar elimina o serie de reticențe privind alocarea de fonduri bugetare în sectorul de apărare și totodată se vor putea face economii semnificative atât financiare cât și în forță de muncă.

Tot în acest domeniu pot fi încadrate și preocupările de dată recentă privind dezvoltarea unor capacități și cooperarea multinațională pentru detectarea, monitorizarea, avertizarea timpurie și managementul urgențelor medicale și prevenirea răspândirii unor agenți patogeni în cazul unui atac biologic. În acest sens se are în vedere constituirea unor stocuri de medicamente și vaccinuri la care să aibă acces structurile civile în situații de urgență, dar care să răspundă și unor nevoi operaționale în caz de conflict. De asemenea, sunt prevăzute o serie de acorduri pentru constituirea unei rețele de laboratoare de analize și a unor echipe mixte care să fie în măsură să asigure reacția rapidă când situația o impune. Specialiștii apreciază că amenințările induse de globalizare fac necesară dezvoltarea de noi capacități militare pentru managementului atacurilor chimice sau biologice.¹¹ În condițiile actuale, probabilitatea ca acestea să fie utilizate pentru sprijinul autorităților civile în situația amenințării sau atacului cu astfel de mijloace, asupra populației sau infrastructurii critice, este relativ mare, iar forțele armate trebuie să dispună de mijloacele necesare pentru o reacție oportună și eficientă.

În opinia noastră, managementul, instruirea, procedurile și o abordare comună a protocoalelor medicale răspund cel mai bine necesităților susținerii asimetrice și contribuie decisiv la creșterea interoperabilității.

Pe baza celor prezentate, putem afirma că susținerea asimetrică reprezintă o adevărată revoluție în domeniul sprijinului logistic al forțelor participante la operații de răspuns la crize și impune noi modele de gândire și noi modele organizaționale.

¹¹ <http://pforum.isn.ethz.ch/docs/Miles%20speech.doc>, accesat la 24.10.2012.

Astfel, apreciem că pentru a valorifica eficient beneficiile susținerii asimetrice, viitoarele structuri logistice vor trebui să fie: modulare în organizare și flexibile în gândire; suficient de mobile pentru a fi în măsură să asigure sprijinul logistic pentru forțe combatante manevriere într-un teatru de operații discontinuu, neliniar; capabile să asigure managementul optim al fluxului resurselor de la bazele aflate pe teritoriul național până la luptător; organizate într-o viziune întrunită și multinațională, pentru a putea asigura susținerea optimă ori de câte ori cerințele operaționale o impun; capabile să utilizeze eficient și să asigure managementul resurselor civile disponibile în teatrul de operații; instruite și dotate corespunzător tipurilor de misiuni și mediului operațional viitor, prefigurată de analiștii militari.

Prin impunerea noilor modele organizaționale, comportamentale și de gândire propuse de susținerea asimetrică, se vor putea asigura condițiile necesare transformării radicale a modului de abordare a sprijinului logistic al forțelor angajate în gestionarea unei situații de criză.

Pentru a fi în pas cu transformările profunde prin care trec armatele moderne este necesar să reflectăm asupra beneficiilor și, desigur, și asupra constrângerilor pe care noile tendințe în domeniul logistic și globalizarea le impun pentru ducerea cu succes a unei campanii militare.

BIBLIOGRAFIE

- Martin Van CREVELD, *Generic crisis and the management conflict*, article view file, National Journal, 2 (1) 2011.
- Dr. Gheorghe VĂDUVA, *Simetria, disimetria și asimetria în conflictele militare actuale*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2008.
- Constant AJILON, *Asymetric Threat Report, DND 2001*, Department of National Defence, Ottawa, Canada, 2010.
- Gheorghe VĂDUVA, *Războiul bazat pe rețea în fizionomia noilor conflicte militare*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București 2005.
- Dr. Grigore ALEXANDRESCU, *Perspective în lupta armată*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006.
- <http://pforum.isn.ethz.ch/docs/Miles%20speech.doc>, accesat la 24.10.2012

CONSIDERAȚII PRIVIND UNELE CARACTERISTICI ALE MEDIULUI INTERNAȚIONAL DE SECURITATE

FEATURES SOME CONSIDERATIONS INTERNATIONAL SECURITY ENVIRONMENT

Colonel Sergiu NISTOR*
Colonel (r) dr. Benone ANDRONIC **

Rezumat: Complexitatea mediului de securitate din ultimii ani este demonstrată permanent, de multitudinea, amploarea și interdependența evenimentelor care au loc la nivel global. De la sfârșitul mileniului trecut, vorbim de apariția și dezvoltarea unor fenomene noi precum terorismul, traficul de persoane, traficul de materiale strategice, migrația, diminuarea resurselor naturale, poluarea, încălzirea globală și altele. Trebuie precizat faptul că aceste fenomene nu au apărut peste noapte, ele au existat și în trecut dar în zilele noastre acestea s-au acutizat. Evoluția nu este chiar așa de surprinzătoare, deoarece crizele de orice natură și în special cele economice conduc la acutizarea acestor fenomene. Prezentul ne demonstrează clar acest fapt, criza economică mondială, care se adâncește de la o lună la alta, ducând la exacerbarea atentatelor teroriste în diferite zone de glob alese cu atenție pentru obținerea unui impact mediatic puternic, la creșterea migrației, diminuarea resurselor naturale și creșterea poluării.

Cuvinte-cheie: mediul de securitate; criza economico-financiară; fenomenul terorist; competiție; reînarmare.

Abstract: The complexity of the security environment in recent years is shown continuously, the multitude, magnitude and interdependency of events occurring globally. The end of the last millennium is marked by the emergence and development of new phenomena such as terrorism, human trafficking, trafficking of strategic materials, migration, depletion of natural resources, pollution, global warming is brought to the public attention more and more. It should be noted that these phenomena did not occur overnight, they have existed in the past but nowadays they have worsened. Evolution is not so surprising since the crises of all kinds and especially economic ones leading to exacerbation of these phenomena. This clearly demonstrates this global economic crisis, which is deepening from one month to another,

* Doctorand la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, email: sergiunistor@yahoo.com

** Profesor universitar asociat la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, email:benoneandronic@yahoo.com

leading to exacerbation of terrorist attacks in different parts of the globe carefully selected to achieve a strong media impact, increasing migration, depletion of natural resources and increasing pollution.

Keywords: security environment; economic and financial crisis; terrorist phenomenon; competition; rearmament.

Analiștii politici, dar și militari, au scos în evidență faptul că guvernele, alianțele politico-militare constituite după cea de-a doua conflagrație mondială au încheiat o serie de parteneriate pe probleme de securitate, dezvoltate și în prezent, dar care nu au reușit și nu reușesc să împiedice multiplicarea acestor tensiuni care au condus și probabil vor conduce în continuare la menținerea de focare de conflicte regionale. De asemenea, problemele sociale, etnice și de mediu generează în permanență instabilitate.

Federația Rusă a desfășurat numeroase acțiuni printre care menționăm: controlul rutelor de transport al hidrocarburilor caspice și dorința Federației Ruse de a-și recâștiga statutul pierdut prin destrămarea Uniunii Sovietice; noua politică rusă, care aduce în prim-plan inclusiv forța armată și crește masiv, în ultimul timp, cheltuielile militare, care trimite unități ale forței nuclear-strategice sau strategice ruse de la Polul Nord până în America Latină, în misiuni de exercițiu comune sau în comun cu armatele unor state de pe alte continente; întreruperea furnizării de energie către unii dintre vecini; amenințarea cu instalarea de sisteme antirachetă în zona Kaliningrad, ca replică la acceptul și instalarea pe teritoriile unor state europene membre NATO a unor elemente ale scutului american antirachetă; eforturile de a-și spori influența și controlul asupra unor state foste sovietice din Europa de Est și Asia.

În contrapartidă cu Statele Unite și Alianța Nord-Atlantică, care au intervenit militar în Afganistan și au trupe în unele țări din Asia, Federația Rusă și-a reconfigurat disponerea strategică a forțelor. Organizația Tratatului pentru Securitate Colectivă (CSTO), proiectată pentru țările membre ale Comunității Statelor Independente, este reactivată în paralel cu dezvoltarea Organizației de Cooperare de la Shanghai (SCO). CSTO, care grupează fostele țări sovietice Armenia, Belarus, Kazahstan, Kîrgâzstan, Rusia, Uzbekistan și Tadjikistan dezvoltă, la fel ca NATO, o forță de reacție rapidă, capabilă să acționeze imediat în orice colț al spațiului CSI. Dar, în urma unei analize mai atente, sunt autori¹ care au ajuns la concluzia că „reînarmarea Rusiei”, nu are

¹ Dr. Teodor Frunzeti, *Cunoașterea comună și cunoașterea științifică în știința militară*, Revista Impact Strategic, nr.1(42)/2012, p. 13.

dimensiunile alarmante pe care s-a străduit aceasta să le mediatizeze și nu poate constitui o amenințare reală pentru SUA și UE. China și Rusia, împreună cu Kazahstan, Kîrgâzstan, Tadjikistan și Uzbekistan au fondat în 2001 Organizația pentru Cooperare de la Shanghai (SCO). Cum Rusia a pledat mult timp pentru o importanță sporită dată CSTO și SCO, ambele grupări par să întărească legăturile dintre ele. Chinei îi revine un rol major în sistemul economic internațional. Totuși, piața sa de desfacere, largă și în continuă creștere, se află în opoziție cu sistemul său politic relativ închis, care, așa cum se susține, neagă drepturile omului, drepturi care sunt de la sine înțelese în democrațiile occidentale.

Statele din Caucaz și din Asia Centrală formate în urma dezmembrării Uniunii Sovietice rămân o potențială sursă de instabilitate și incertitudine. Chiar dacă statele din această regiune au capacitatea de a face reformă și a se democratiza, este posibil ca procesul să fie lent, iar instabilitatea să ridice probleme care ar putea crea tensiuni în Europa. Instabilitatea din Ucraina sau restrângerea suveranității sale ar putea readuce în discuție securitatea și interesele tuturor statelor din zonă. Totuși, între NATO, pe de o parte, și Rusia, respectiv Ucraina, pe de altă parte, există relații de cooperare, parteneriat și dialog. Astfel, Consiliul Permanent Reunit NATO-Rusia s-a înființat în conformitate cu Actul Fondator NATO-Rusia, din 27 mai 1997, pentru consultări, cooperare și stabilire a consensului între Alianța Nord-Atlantică și Federația Rusă. De asemenea, pe baza „Cartei NATO- Ucraina”, din iulie 1997, Consiliul Nord-Atlantic are întâlniri periodice cu Ucraina în cadrul Comisiei NATO-Ucraina pentru a evalua stadiul relațiilor bilaterale și a studia dezvoltarea acestor relații.

Orientul Mijlociu a reprezentat întotdeauna un vulcan nestins care va rămâne și în viitor gata să erupă. Sursele de tensiuni nu se află numai în Golf și în interiorul acestui spațiu, ci, din nefericire, și în exteriorul acestuia.

Orientul Apropiat are probleme teritoriale și interculturale care oricând pot declanșa conflicte militare generatoare de pierderi de vieți omenești și nu numai. Țările arabe și Israelul sunt departe de a ajunge la o conviețuire în deplină securitate. Conflictul recent din Fâșia Gaza, pozițiile foarte diferite ale comunității internaționale, precum și urmările dramatice pentru locuitorii din zonă exprimă foarte clar complexitatea situației. Regimurile radicale care guvernează Libia și Iranul pun permanent în pericol stabilitatea regională, precum și accesul internațional la sursele vitale de energie.

Putem vorbi fără a greși de o competiție între SUA și Iran pentru a deține puterea regională și implicit pentru a putea controla resursele petroliere din zonă.

În acest context, perspectiva unui Iran nuclearizat ce poate să transfere o astfel de capabilitate grupărilor teroriste din Orientul Mijlociu devine inacceptabilă nu numai pentru interesele vitale ale Statelor Unite dar și pentru pacea și securitatea lumii.

Peninsula Coreeană, ca dealtfel și cele două noi centre de putere la nivel regional, cum sunt India și Pakistanul, pot conduce la evoluții imprevizibile și la finalități incerte.

Europa Centrală, din punctul de vedere al securității, reprezintă un spațiu coerent. Istoria a demonstrat, în special cel de-al Doilea Război Mondial urmat de Războiul Rece, că ori de câte ori coerența securității acestei zone a fost afectată au fost sădite semințele unui viitor conflict. Nu din întâmplare fragmentarea Europei Centrale a dus la tensiuni majore și la conflicte pe continent. Formula constituirii Identității Europene de Securitate și Apărare (ESDI) în cadrul NATO vizează reconcilierea unei noi mari autonomii europene pe probleme de securitate și apărare, păstrându-se legătura transatlantică. În acest context, procesele de extindere ale celor două mari organisme integratoare – NATO și UE – completează fizionomia mediului de securitate actual, dând credibilitate eforturilor de edificare a noii arhitecturi de securitate în condiții de stabilitate, încredere și siguranță în plan regional.

Peninsula Balcanică, incluzând Albania, Bulgaria, Grecia, statele formate în urma dezmembrării Iugoslaviei, alături de România și Turcia europeană, reprezintă o graniță între culturi, religii, mentalități, ideologii și sfere de influență, pe cât de multiple și individualizate, pe atât de diversificate și interconținute. Aici se reunesc, pe de o parte, entități statale aflate în diferite stadii ale procesului de tranziție către democrație și economia de piață, având niveluri de dezvoltare extrem de diferențiate și cu statute deosebite față de instituțiile euroatlantice integratoare, iar pe de altă parte, spații și regiuni încă instabile și nesigure, supuse unor crize și conflicte aflate în derulare sau în stare latentă, insuficient soluționate, gata oricând să fie reactivate, capabile să genereze noi amenințări și provocări la adresa securității regionale și globale.

Schimbările profunde petrecute în mediul de securitate, la sfârșit și început de mileniu, au eliberat gândirea de constrângeri ideologice și de fidelități impuse, marcând practic, începutul unei noi ere. Mediul de securitate a devenit fluid, flexibil, făcând posibile tot felul de construcții, de organizări și reorganizări, în funcție de predominanța, de impactul unor tendințe, dar și în raport cu dinamica intereselor și schimbărilor fizionomice la nivelul polilor de putere.

Evenimentele politice majore recente, declanșarea „războiului împotriva terorismului”, constituirea Consiliului NATO - Rusia, lărgirea organizațiilor internaționale

de securitate și a Uniunii Europene, demonstrează dinamismul fără precedent al mediului actual de securitate.²

În evoluția de realizare a securității internaționale se constată în ultimii ani o amplificare a eforturilor pentru edificarea stabilității la nivel regional, ca o etapă intermediară a procesului de stabilitate la nivel global. Eforturile depuse de Comunitatea internațională pentru instaurarea păcii în Balcani, Orientul Mijlociu și Africa sunt concludente și pun în evidență preocupările instituțiilor internaționale de securitate.

Aceste organisme trebuie să facă uz de instrumentele avute la dispoziție (politice, economice și militare), pentru realizarea și dezvoltarea stabilității europene, pentru dezvoltarea relațiilor interstatale, conlucrarea și cooperarea în cadrul acestora și, nu în ultimul rând, în impunerea unor decizii și hotărâri la nivel global. Din această perspectivă, alianțele și înțelegerile regionale vor rămâne trăsături ale politicii internaționale viitoare, chiar dacă ele se vor adapta noilor circumstanțe și vor contribui la dezamorsarea situațiilor de criză.

Realizarea unei securități internaționale viabile reclamă, în mod firesc, necesitatea accelerării procesului de integrare în structurile europene și euroatlantice și realizarea unui climat de stabilitate care să permită combaterea riscurilor și amenințărilor specifice etapei actuale.

Principalele riscuri și vulnerabilități, specifice etapei actuale a mediului internațional de securitate, contribuie într-o foarte mare măsură la evoluția teatrelor de operații actuale, dar și la cele viitoare. Actuala arhitectură de securitate reflectă trăsăturile esențiale ale mediului geopolitic și geostrategic în care se derulează: tranziția către sistemul internațional multipolar; competiția între puteri în spațiul euroatlantic pentru redistribuirea rolurilor; lărgirea NATO și a Uniunii Europene; tentativele Federației Ruse de a-și reafirma statutul de mare putere pe arena internațională.

Toate acestea se desfășoară în condițiile menținerii unor riscuri și amenințări la adresa stabilității și securității mondiale. Riscurile și amenințărilor clasice la adresa securității europene se mențin la nivel minim, de actualitate rămânând cele asimetriche.

- *Fenomenul terorist, sub toate formele sale de manifestare.* Riscurile proliferării fenomenului terorist în statele europene tind să se amplifice, mai ales în acele țări în care există instabilitate politică și în rândul cărora se constată apariția unor lideri sau grupări cu atitudini din ce în ce mai radicale sau de tip nedemocratic. Terorismul islamic continuă să se adapteze la noile condiții, în care riposta internațională și-a demonstrat fermitatea (Kosovo, Bosnia-Herțegovina), prin renunțarea la structurile ierarhic-verticale și înlocuirea lor cu celule/structuri regionale independente, dar care invocă o ideologie comună.

² Gl. lt. dr. Teodor Frunzeti, *Revista Forțelor Terestre* 2009, *Editorial*, p. 1.

- Crima organizată transnațională, în care fraudă bancară, corupția, migrația ilegală și traficul de armament și droguri devin dominante.

- Existența statelor și zonelor prost guvernate, statelor eșuate care facilitează proliferarea și manifestarea amenințărilor asimetrice (Siria, Egipt, Iran, Somalia, Afganistan, Liberia, Cecenia, Bosnia-Herțegovina, Kosovo etc.).

Factorii politici care determină evoluția teatrelor de operații sunt constituirea unei alianțe, schimbarea unui guvern, demiteri, posibile scandaluri politice etc.

Participarea unui stat cu trupe în cazul unui conflict internațional are influențe majore asupra desfășurării operațiilor militare. Totodată, trebuie avut în vedere faptul că retragerea trupelor unui stat din cauza schimbării regimului politic va influența în mod negativ desfășurarea evenimentelor în zona respectivă de conflict.

Deschiderea unui nou teatru de operații nu poate avea loc decât în urma consensului politic al țărilor care se vor implica în conflictul respectiv (aflat în desfășurare, care este iminent etc.), dar cu acordul prealabil al Organizației Națiunilor Unite.

Modelată pentru realități politico-militare care, începând cu ultimul deceniu al secolului trecut, suferă modificări permanente, Organizația Tratatului Atlanticului de Nord a fost pusă în fața unor provocări noi. Pentru a-și demonstra credibilitatea și atașamentul față de valorile pe care le-a apărât de la înființare, dar și cu scopul gestionării riscurilor și amenințărilor specifice perioadei post Război Rece, Alianța a demarat un amplu proces de adaptare la noile condiții.

După efectuarea unor analize politico-militare profesioniste, Organizația Tratatului Atlanticului de Nord a inițiat și derulează și în prezent ample procese de remodelare a structurilor interne, îndeosebi a celor militare, cu scopul de a oferi consistență, coerență și perspectivă în gestionarea actualelor și viitoarelor situații de criză. Astfel, aceasta se transformă treptat într-un actor politic major al lumii viitoare, tot mai doritoare de pace.

La Praga, statele Alianței au adoptat noi concepte doctrinar-strategice, precum: Conceptul strategic al NATO, rezultat al raportării Noului Concept Strategic lansat la Washington, în 1999, la noile riscuri și amenințări din mediul de securitate; conceptul de apărare împotriva terorismului; noile structuri de comandă; noua structură de forțe a NATO; Forța de Răspuns a NATO (NRF); Angajamentul de la Praga privind Capabilitățile (PCC); specializarea de rol etc.³

Apărarea împotriva terorismului are în vedere crearea unor capabilități necesare luptei cu acest flagel, sub diferite forme – antiterorism, contraterorism și operațiuni de management al consecințelor acțiunii terorismului – în limitele

³ Dr. N. Dolghin, Mihai Dinu, Vasile Popa, *NATO, între certitudini și așteptări*, UNAp, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, 2004, p.3.

capabilităților puse la dispoziție pentru celelalte misiuni cu caracter militar și în coordonare și cooperare cu autoritățile civile competente din statele respective.

Noua structură de forțe a NATO este formată din forțe dislocabile cu capacitate acțională ridicată și forțe cu capacitate acțională mai redusă, în special unități de sprijin de luptă și de sprijin logistic pe care aceste comandamente le vor conduce în operații.

Forța de Răspuns a NATO este o structură care s-a constituit prin participarea statelor membre cu forțe de acțiune rapidă adecvate, în vederea îndeplinirii unor misiuni imediate care rezultă din proliferarea riscurilor și amenințărilor, îndeosebi a celor asimetrice, pentru acoperirea noilor vulnerabilități din Spațiul Euroatlantic (SEA).

Angajamentul de la Praga privind Capabilitățile definește voința statelor membre de a-și îmbunătăți capacitățile proprii în domenii esențiale pentru operațiunile militare internaționale, cum sunt: mijloacele de transport strategic, aerian și maritim și supravegherea aer-sol.

Specializarea de rol este o inițiativă lansată ca parte a PCC, ce incumbă o nouă formă de cooperare în cadrul NATO, cea a rolurilor, pornind de la aptitudinile și posibilitățile reale ale fiecărei țări membre.

În noile condiții ale mediului strategic de securitate, NATO îndeplinește rolul de organizație politico-militară de securitate și apărare colectivă, care contribuie la menținerea păcii și stabilității spațiului euroatlantic, dar și a celui global, prin acțiuni militare și alte acțiuni de management al crizelor, în nume propriu sau sub egida ONU, ori în colaborare cu alte organisme internaționale de securitate.

Alianța are mai multe misiuni, printre care și cea *de securitate* – participarea la întregul spectru de operații NATO (art. 5 și non-art. 5), cu Forța de Răspuns a Alianței (NRF), infrastructură și sprijinul națiunii gazdă (HNS), la PCC; participarea la operații de sprijin al păcii, umanitare și operații postconflict. La Summitul de la Lisabona, din anul 2010, s-a aprobat noul „Concept strategic – Lisabona 2010” din care rezultă, printre altele, și următoarele:

- alianța trebuie să aibă capacitatea de a planifica, pregăti și desfășura activități de reconstrucție și dezvoltare;
- definirea și implementarea unei strategii C4ISR pentru asigurarea unor funcții de comandă robuste, flexibile și măsurabile, care depinde de capacitatea națiunilor de a face posibilă o capacitate facilitată de rețeau NATO (Network Enabled Capability);
- interoperabilitatea reprezintă un factor de multiplicare care va permite Alianței dezvoltarea în parteneriat a unui pachet de capabilități/forțe care să desfășoare acțiuni de luptă în orice mediu;

- calitatea de membru al Alianței înseamnă și distribuția echitabilă a rolurilor, riscurilor și responsabilităților, bugetul alocat de fiecare națiune apărării, respectiv procentajul din PIB alocat înzestrării sunt indicatori ai efortului fiecărui stat membru în domeniul apărării).⁴

La Summitul NATO de la Chicago, din 20-21 mai 2012, s-a discutat și aprobat conceptul „Smart defence” care, în esență, înseamnă construirea securității cu bani mai puțini și muncind împreună și mai flexibil.

În opinia noastră, mediul internațional de securitate se află într-o continuă schimbare, „fluidizarea” acestuia determinând o readaptare continuă a misiunilor alianțelor politice și militare internaționale.

Apreciem faptul că este imperios necesară cunoașterea în amănunt a caracteristicilor mediului de securitate actual pentru organismele și organizațiile politice și politico-militare, pentru a efectua previziuni pe termen scurt și mediu în ceea ce privește evoluția organismelor militare ale unor state.

BIBLIOGRAFIE

Dr. Teodor Frunzeti, *Cunoașterea comună și cunoașterea științifică în știința militară*, Revista Impact Strategic, nr.1 (42)/2012.

Gl. lt. dr. Teodor Frunzeti, *Editorial*, Revista Forțelor Terestre, nr. 2/2009.

Dr. Nicolae Dolghin, Mihai Dinu, Vasile Popa, *NATO, Între certitudini și așteptări*, UNAp, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, 2004.

Constantin Mincu, *NATO „smart defence” între conceptual teoretic și realitate*, Revista de Științe Militare nr. 3 (28), Anul XII, 2012.

⁴ Constantin MINCU, *NATO „smart defence” între conceptual teoretic și realitate*, Revista de Științe Militare nr.3 (28), Anul XII, 2012, p. 11.

AMERICA LATINĂ – MODEL DE DEZVOLTARE ECONOMICĂ

LATIN AMERICAN ECONOMIC OUTLOOK

Doctorand Alexandru-Marius TUDOR

Doctorand Ana-Maria TUDOR

Rezumat: *Economia mondială încă zbatându-se, America Latină pare să strălucească – dar nu atât de puternic pe cât ar trebui. Guvernele au șansa să propună reforme care, în anumite state, vor fi puse în aplicare.*

Cuvinte-cheie: *dezvoltare; progres; comunitate; comerț; afaceri; companii; politică; democrație; independență; criză.*

Abstract: *With the world economy still sluggish, Latin America will stand out as a relatively bright spot – but not as shining as it should be. Governments will have an opportunity to push on with reforms, which some will take.*

Keywords: *development; progress; community; commerce; affairs; companies; politics; democracy; independence; crisis.*

1. INTRODUCERE

America de Sud este un continent traversat de ecuator, cu suprafața majoritară în emisfera sudică. America de Sud este situată între Oceanul Pacific și Oceanul Atlantic. Este legată, geologic vorbind, de America de Nord prin Istmul Panama, relativ de puțin timp. Anzii Cordilieri, fiind un lanț muntos activ, se desfășoară pe întreaga lungime a continentului, în vest; suprafețele din estul Anzilor sunt acoperite de păduri tropicale și formează vastul bazin al râului Amazon. În partea centrală a continentului situat la est de Anzii Cordilieri se află pampasul.

America de Sud se află pe locul patru în lume în ceea ce privește suprafața, după Asia, Africa și America de Nord. În ceea ce privește populația, se află pe locul cinci, după Asia, Africa, Europa și America de Nord.

În anul 2000 s-a estimat că numărul locuitorilor ajunge la 348 de milioane, echivalentul unui procent de 6% din întreaga populație a lumii. Deși populația Americii de Sud are o moștenire etnică variată, principalele ei elemente sunt constituite de nativii americani și de descendenții spaniolilor, portughezilor și ai negrilor africani.

Varietatea rasială produsă de amestecul atâtor grupuri este largă. Cei mai numeroși sunt așa ziii mețiși, o combinație între iberici și nativii americani. Mai puțin numeroși sunt cei proveniți din amestecul ibericilor și negrilor, iar cei mai puțini sunt nativii americani amestecați cu negrii. Cei mai mulți nativi americani se află în zonele înalte din republicile andene. Populația de origine spaniolă este mai numeroasă în Argentina și Uruguay. În Brazilia, portughezii sunt elementul iberic predominant, iar negrii și mulatrii sunt mai numeroși aici decât în orice altă țară din America de Sud. În Guiana și pe coasta Columbiei și Ecuadorului numărul negrilor este de asemenea mare.

Valul continuu, dar relativ moderat al ibericilor care au venit în America de Sud, în perioada colonială și în secolul ce a urmat proclamării independenței, a crescut spre sfârșitul secolului 19 și până în 1930 prin venirea a milioane de italieni, în principal în Argentina, Brazilia și Uruguay. Germani, polonezi și alte naționalități europene au venit de asemenea, dar într-un număr incomparabil mai mic.

Valul cel mai mare de imigranți asiatici a venit în secolul 19 din India, Indonezia și China. Mulți dintre ei au ajuns în Guiana Engleză și Guiana Olandeză ca muncitori, după abolirea sclaviei. În special după 1900, un număr mare de japonezi s-au stabilit în sud-estul Braziliei, iar mai puțini în Paraguay, Bolivia și în nordul și nord-estul Braziliei.

Populația din America de Sud s-a dublat între 1960 și 2000. Aproape jumătate din populația de pe continent locuiește în Brazilia. 45% din restul populației se află localizată în Columbia, Argentina, Peru, Venezuela, Chile și Ecuador. Creșterea populației este datorată în mare parte creșterii naturale, rata natalității fiind de 221 la 1000 oameni, iar rata mortalității de 8 la 1000 oameni în anul 2000. În multe regiuni, rata mortalității a suferit un declin substanțial de-a lungul multor decade, pe când rata natalității doar de curând a înregistrat o tendință de scădere.

Majoritatea producției din recolte este destinată pentru consumul intern și pentru piețe. Totuși, veniturile din exportul agricol sunt foarte importante în multe din țările sud americane. Marketingul intern și exportul produselor agricole justifică o parte substanțială din activitatea comercială și de producție.

Formele cele mai intensive ale agriculturii comerciale sunt concentrate în jurul orașelor. Produsele agricole perisabile, ca legumele, fructele și produsele lactate sunt cele mai intensive. Producția de recolte rădăcinoase, fasole și porumb este mult mai dispersată. Industria animalieră este dispersată; creșterea bovinelor pentru export este de o mare importanță pentru Argentina, Uruguay, Paraguay și Columbia.

Agricultura orientată spre export se practică cu precădere în zonele tropicale și temperate, unde pământul arabil și accesul la porturi sunt optime. Printre recoltele tropicale, cafeaua este cea mai importantă, aceasta fiind produsă în special în sud-estul Braziliei și în vestul și centrul Ecuatorului. Zahărul este produs pentru export pe coasta statului Suriname, a Perului și a Guyanei. Bumbacul este produs pentru export, de multe decenii, pe coasta Perului.¹

2. ECONOMIA AMERICII DE SUD – TRECUT VS. PREZENT

În decursul ultimului deceniu, economia mondială a trecut printr-o perioadă extrem de dificilă, cunoscând pe parcursul evoluției sale numeroase crize economice și financiare care au contribuit la dezvoltarea în proporții diferite a țărilor lumii, la progresul sau regresul acestora în funcție de contactul (direct sau indirect) cu fenomenele determinante ale acțiunilor respective.

Trebuie menționat faptul că în evoluția noastră, crizele pot fi definite ca fiind situații caracterizate de o instabilitate pronunțată, fiind însoțite de o volatilitate și de o incertitudine în creștere. În situații de criză (orice formă ar îmbrăca ea), ne aflăm într-o permanentă stare de neliniște și de nesiguranță legată de viitor, teamă sau chiar panică. Instinctul nostru de apărare și de conservare ne îndeamnă să ne comportăm uneori irațional și să accentuăm și mai mult această volatilitate deoarece fiecare dintre noi, cu capacitatea cognitivă pe care o avem, filtrăm informația și înțelegem fenomenul în felul nostru, transpunându-l apoi într-un anumit comportament legat de piață. Problema cu definiția acestor crize constă în a spune cât de mare să fie volatilitatea sau căderea piețelor pentru a încadra o evoluție de acest gen în categoria unei crize. Cât de mare să fie inflația, șomajul sau scăderea PIB-ului unei țări pentru a aprecia intrarea ei într-o criză. Convențional s-a stabilit că recesiune este atunci când, după două trimestre succesive, avem de-a face cu scăderea PIB-ului unei țări sau regiuni.

¹ Atlas Geografic Mondial, Ed. a 5-a, București, 2009.

National Bureau of Economic Research (NBER) definește criza ca fiind “o scădere semnificativă a activității economice sau financiare pentru câteva luni reflectată în scăderea PIB-ului, scăderea veniturilor individuale, reducerea nivelului ocupării, diminuarea producției industriale și a consumului”. Există unii specialiști care clasifică aceste crize în: crize sociale (inflație în creștere, șomaj, sărăcie), crize financiare (volatilitate accentuată pe piețele de capital, căderea burselor și revenirea lor spectaculoasă), crize politice (care pot degenera în războaie), crize locale sau internaționale, crize cauzate de dezastre naturale sau crize economice generalizate. Este dificil să facem aprecieri când o criză financiară devine una economică, sau dacă o criză economică generează o criză financiară sau invers. În principiu, vorbim întotdeauna de o criză economică generată fie de cauze financiare, politice sau sociale.

Printre numeroasele crize economice și financiare care au afectat cursul istoriei mondiale se enumără: Marea Criză Interbelică din perioada 1929-1933; șocurile petroliere din perioada 1978-1979, 1981-1982; criza Americii Latine din anii '80 – criza datoriei publice externe; criza din Mexic, 1994-1995; din Brazilia, 1999, din Argentina, 2001-2002, până la actuala criză financiară.²

La începutul epocii moderne cea mai mare parte a Americii (o parte a Americii de Nord, America Centrală, America de Sud, insulele din Marea Caraibilor) erau colonii ale Spaniei. Portugalia stăpânea Brazilia. Unele teritorii neînsemnate, dar importante pentru întreținerea bazelor maritime aparțineau Angliei, Franței și Olandei.

Din punct de vedere economic coloniile latino-americane erau foarte înapoiate. Locuitorii se ocupau cu agricultura și creșterea vitelor, dar aceste ramuri ale economiei nu erau stimulate de colonizatori. Aproape toate pământurile arabile aparțineau moșierilor și plantatorilor creoli. Ei cultivau, folosind munca sclavilor, trestie de zahăr, cafea, bumbac, indigo și altele, prin exportul cărora comercianții monopolizati și guvernul spaniol acumula veniturii foarte mari. Industria coloniilor era slab dezvoltată. Metropola interzicea producția și prelucrarea fierului. În schimb, mai ales în Mexic și Peru, se extrăgea mult aur și argint, iar în Brazilia – aur și diamante, comercializate în lumea întreagă. Veniturile metropolei și ale stăpânilor de mine erau fabuloase.

² C. Eliana, *Latin America's Economy: Diversity, Trends, and Conflicts*, London, 2010.

Economia coloniilor portugheze era în mare măsură sub influența Angliei. Coloniștii nu aveau dreptul de a face comerț cu statele străine și de aceea se ocupau cu comerțul de contrabandă. Politica economică a metropolei ducea la stagnarea dezvoltării capitalismului în colonii. Populația coloniilor era lipsită de drepturi politice. Puterea supremă aparținea vice-regilor, numiți de rege. Ei conduceau coloniile cu ajutorul guvernatorilor de provincii. Funcția administrației consta în strângerea impozitelor și respectarea legilor coloniale, adoptate de metropolă, precum și în îmbogățirea administrației, în rândurile căreia domnea corupția. În Brazilia, regimul social-economic se baza pe sclavie. Populația coloniilor plătea mari impozite și în folosul bisericii catolice, carcera ocrotită de stat și care aplica pe larg închiziția. În coloniile franceze, engleze, precum colonia engleză Surinam, pământurile arabile le aparțineau plantatorilor albi, aristocraților și comercianților bogați, care cultivau mai ales trestia de zahăr. Majoritatea populației din aceste colonii o alcătuiau sclavii negri. Coloniile erau conduse de guvernatori, numiți de metropolă, în administrația locală, rolul principal îl jucau plantatorii bogați. Coloniile plăteau anual un anumit impozit în vistieria metropolei.³

Anii au trecut, iar America Latină, împovărată în trecut de falimente naționale din cauza datoriilor, de devalorizări ale monedelor naționale și de solicitări de salvare financiară adresate țărilor bogate, trece acum printr-o perioadă de creștere economică robustă, pe care statele din emisfera nordică au toate motivele s-o invidieze.⁴

³ W. Edwin, *History Of Latin America: New Edition*, London, 2009.

⁴ Crizele financiare ale anilor '80 din America Latină au fost considerate modele de primă generație. Creșterea îndatorării publice finanțate prin aportul de capital bancar a devenit nesustenabilă în urma accelerării inflației și supraevaluării cursurilor valutare. Factorii determinanți ai acestor crize erau de natură macroeconomică, sursele lor putând fi regăsite în sectorul public, respectiv incompatibilitatea între dezechilibrul finanțelor publice și constrângerile externe. Țările latino-americane au parcurs cu o mare viteză drumul către criza datoriilor din 1982 din cauza unor factori interni și externi. Cel mai important factor extern l-a constituit creșterea ratei internaționale a dobânzii. Cel mai grav factor intern l-a constituit aplicarea unor politici valutare inadecvate, care au provocat aprecierea considerabilă a monedelor naționale la începutul anilor '80. În America Latină, politica valutară a avut un caracter relativ unitar. În perioade similare ale dezvoltării lor economice, politicile valutare ale acestor țări au împărtășit o puternică similaritate. Programele de stabilizare nu au diferit semnificativ, crizele dintr-o țară sau alta au avut efect de antrenare și în celelalte țări, reformele au vizat aceleași obiective și au fost îndeplinite pe aceleași căi. În perioada 1973-1976, economia acestor țări era caracterizată de două probleme economice grave: inflația galopantă și dezechilibrul balanței externe. Rata anuală a inflației în țările Conului Sudic (Chile, Argentina și Uruguay) a înregistrat valori foarte mari și anume: 600% în Chile (1973), 300% în Argentina (1975), și 100% în Uruguay (1973). Iar dezechilibrul balanței de plăți în anul 1973 echivala cu 20% din valoarea exporturilor în Chile, 27% în Uruguay și 37% în Argentina. Exporturile puteau acoperi în Chile 52,6% din datoria externă, în Argentina doar 43,4%, iar în Uruguay numai 40%.

În timp ce Statele Unite și Europa se luptă cu deficitele mari și cu amenințările la adresa fragilei lor redresări după criză, regiunea Americii Latine este surpriza momentului.

Cererea puternică de materii prime venită din Asia, ca de pildă pentru minereul de fier, combinată cu politicile din câteva economii ale Americii Latine, de control al deficitelor și de păstrare a unei inflații reduse, încurajează investițiile și alimentează mare parte a acestei creșteri. Banca Mondială estimează că economia regiunii va crește în 2010 cu 4,5%. Recentele date privind creșterea economică din America Latină au depășit și așteptările multora dintre guvernele din regiune.

Brazilia, cea mai mare putere a semicontinentului, conduce plutonul regional al celor care și-au revenit după criza financiară mondială din 2009, crescând în primul trimestru cu 9% față de aceeași perioadă din anul trecut. Banca centrală a Braziliei a anunțat că la sfârșitul anului s-ar putea înregistra 7,3% creștere a PIB, cel mai rapid ritm din ultimii 24 de ani.⁵

3. PROCESUL DE INTEGRARE ECONOMICĂ ÎN AMERICA DE SUD

PRINCIPALELE GRUPĂRI ECONOMICE

Pe continent, prima organizație de integrare a fost **Asociația Latino Americană a Comerțului Liber (ALALC)**, creată la 18 februarie 1960 prin Tratatul de la Montevideo. Aceasta includea următoarele state: Argentina, Brazilia, Chile, Mexic, Peru, Uruguay și Paraguay. Ulterior, la grupare au aderat Columbia și Ecuador (1961), Venezuela (1966) și Bolivia (1967). Tratatul prevedea ca, într-o perioadă de tranziție de 12 ani, progresiv, barierele vamale ale statelor membre să fie limitate. Datorită unor tarife protecționiste, care au continuat să fie practicate pe plan internațional, progresele au fost mai lente, iar schimburile comerciale între statele membre au fost mai dezvoltate și în anii următori, în domeniul produselor primare. Integrarea în cadrul ALALC a generat unele insatisfacții, care în anul 1961 au determinat înlocuirea vechii asociații prin Asociația Latino Americană de Integrare (ALADI), iar în anul 1969, țările mici din ALALC au constituit Grupul Andin, în urma acordului încheiat la Cartagena.

Asociația de Integrare Latino-Americană (ALADI) a fost constituită în 1980 prin Tratatul de la Montevideo, înlocuind Asociația Latino-Americană a Comerțului

⁵ C. Eliana, *Latin America's Economy: Diversity, Trends, and Conflicts*, London, 2010.

Liber – ALALC, înființată în 1960. Cuprinde 12 țări membre: Argentina, Bolivia, Brazilia, Chile, Columbia, Cuba, Ecuador, Mexic, Paraguay, Peru, Uruguay, Venezuela.

Realizările concrete obținute de ALADI până în prezent pe linia integrării economice sunt relativ modeste. Totuși, perfecționarea cadrului normativ – așa numitele acorduri de complementaritate economică – a contribuit sensibil la creșterea schimburilor comerciale între țările membre, în special datorită simplificării regimului tarifelor vamale. În același timp, pe baza metodologiei ALADI, precum și a acordurilor de comerț și cooperare în domeniile tehnic, științific, al transporturilor etc., au fost constituite: MERCOSUR (Piața Comună a Sudului: Argentina, Brazilia, Paraguay și Uruguay – 1991) și Grupul celor Trei – G3 (Columbia, Mexic, Venezuela) – zonă de comerț liber.

Intrarea în vigoare a **NAFTA** (SUA, Canada și Mexic), la 1 ianuarie 1994, a condus la o serie de divergențe motivate de prevederile art. 44 al Tratatului de la Montevideo de constituire a ALADI. Conform prevederilor acestui articol, facilitățile acordate de o țară membră ALADI trebuie extinse automat celorlalte state membre (în cazul NAFTA, Mexicul trebuia să extindă tratamentul preferențial acordat SUA și Canadei celorlalți membri ALADI). Această problemă nu a fost depășită nici până în prezent, datorită poziției ferme a Braziliei, care nu acceptă modificarea respectivei prevederi.

Dezvoltările ce au avut loc pe plan regional și subregional au plasat ALADI pe un loc secundar, întrucât, în noile structuri economice create, fiecare stat membru acționează independent, deși, în linii generale, urmărește scopurile inițiale ale Asociației. Într-o încercare de a se adapta la noile cerințe impuse de procesele de integrare pe continent, ALADI acționează pentru consolidarea rolului său de factor de armonizare și articulare a acestor procese la nivelul Americii Latine.

În 1969, prin Acordul de la Cartagena (Columbia), s-a constituit **Pactul Andin**. La reuniunea ordinară a Consiliului Prezidențial Andin din martie 1996, din orașul peruan Trujillo, au fost semnate „Declarația de la Trujillo” și „Protocolul de modificare a Acordului de la Cartagena”, conform cărora Pactul Andin a fost transformat în „**Comunitatea Andină de Națiuni**” (**CAN**). Reuniunea de vârf a țărilor membre (Trujillo, Peru, 9-10 martie 1997) a aprobat crearea CAN, constituită din: Bolivia, Columbia, Ecuador, Peru și Venezuela. Au statut de observator 25 de țări și organizații internaționale. România are statut de observator din 1982. CAN are sediul la Lima (Peru).

Scopul organizației este integrarea în domeniile economic, financiar, monetar, al educației, muncii și sănătății, cu „scopul valorificării, în interes național, a bogățiilor și resurselor naturale ale țărilor membre, printr-o dezvoltare independentă, armonioasă și echilibrată”. La reuniunea de la Lima, din iunie 2000, au fost convenite liniile directoare pentru crearea Pieței Comune Andine, până, cel mai târziu, la 31 decembrie 2005, iar la cea desfășurată la Santa Cruz de la Sierra – Bolivia, în ianuarie 2002, s-au adoptat importante hotărâri privind accelerarea procesului de integrare a regiunii andine. Evoluția proiectului CAN se dovedește, totuși, lentă și uneori contradictorie, fiind condiționată, pe de o parte, de situația dificilă a țărilor membre, iar pe de altă parte, de tensiunile existente între Columbia și Venezuela. CAN este interesată să dezvolte mai amplu raporturile sale cu Uniunea Europeană, dar pași concreți sunt deocamdată destul de modești.

ALADI și Grupul Andin și-au orientat obiectivele spre accelerarea ritmului liberalizării comerțului și promovării unei dezvoltări industriale echilibrate în regiune. Succesele au fost limitate, din cauza unor puternice tendințe protecționiste din partea unor membri. Deși a înlocuit termenul de „piață comună” cu cel de „sistem de integrare globală”, Grupul Andin nu a reușit, încă, să adopte un tarif vamal comun.

GRUPUL CELOR 3(G3) fost inițiat în 1989 între Columbia, Mexic și Venezuela ca mecanism de promovare a integrării celor trei țări și a cooperării acestora cu statele din America Centrală și zona Caraibilor. În februarie 1993 a avut loc, la Caracas, Summit-ul G3 și al celor 6 state centro-americane (Panama, Costa Rica, Nicaragua, El Salvador, Honduras, Guatemala), toți cei nouă șefi de stat semnând Angajamentul de la Caracas.

La 12 mai 1994, cu prilejul reuniunii ibero-americane de la Cartagena – Columbia, președinții Columbiei, Mexicului și Venezuelei au semnat Acordul de comerț liber între țările membre ale G3. Obiectivul principal al Acordului este liberalizarea fluxurilor comerciale reciproce, pentru care se stabilește un program de reducere progresivă a taxelor vamale la aproape toate produsele (sunt doar câteva excepții), cu câte 10 % pe an, astfel încât, în anul 2005, liberalizarea să fie totală. Rezultatele G3 prefigurează un bilanț pozitiv și perspective încurajatoare pentru viitor. Între rezultatele palpabile se evidențiază volumul de 3 miliarde dolari al schimburilor dintre cele trei țări (din care 2,1 miliarde dolari reprezintă schimburi bilaterale dintre Venezuela și Columbia) sau investițiile reciproce, între care se remarcă investițiile, semnificative ca volum, făcute în Venezuela de întreprinderi publice și private din Mexic. Se subliniază pe bună dreptate că aceste investiții –

multe dintre ele „încrucișate” – generează fluxuri comerciale pe termen lung, cât și alte efecte favorabile, ca transferul de tehnologii, crearea de noi locuri de muncă etc.

Nu mai puțin semnificativ este rolul stabilizator al G3 în regiune, atât prin acomodarea intereselor celor trei state membre în relațiile lor cu statele centro-americeane, cât și prin calmarea unor probleme conflictuale din relațiile bilaterale columbiano-venezuelene.

Piața Comună Central Americană (PCCA – Mercado Comun Centroamericano) a fost creată de Organizația Statelor Central Americane în baza Tratatului General de Integrare Economică Central Americană, semnat la Managua (Nicaragua) la 13 noiembrie 1960. Acordul a fost ratificat de către toate țările în septembrie 1963. Cele cinci țări membre sunt: Costa Rica, Salvador, Guatemala, Honduras și Nicaragua. În decembrie 1991, șefii de state din șase țări central-americeane (țările PCCA și Panama) au semnat Protocolul de la Tegucigalpa de constituire a **Sistemului de Integrare Central Americană (SICA – Sistema de la Integración Centroamericana)**.

Tratatul General a fixat ca obiectiv de bază liberalizarea comerțului intra-regional și crearea unei zone de comerț liber, formarea unei uniuni vamale și adâncirea procesului de integrare prin constituirea unei piețe comune. Un alt obiectiv a fost acela al unei politici comune privind acordurile comerciale internaționale pentru materii prime.

Procesul de integrare economică a evoluat însă lent, cu dificultăți create de ideologia și de politica economică între guvernele țărilor membre, probleme în asigurarea aprovizionării interne, măsurile protecționiste luate de țări terțe, fluctuațiile și declinul prețurilor la principalele materii prime exportate de țările PCCA, nivelul ridicat al datoriei externe, deficitul de resurse valutare, dobânzile ridicate. Liberalizarea schimburilor intraregionale a fost unul din primele obiective atinse. Cu toate acestea, în anul 2000, ponderea schimburilor intraregionale a fost de numai 12,1% la exporturi și 10,9% la importuri, țările PCCA înregistrând un declin comparativ cu ponderile de export de 12,0% și respectiv de import de 12,3% din anul 1995.

Comunitatea Caraibelor (CARICOM) este o organizație de 15 națiuni din Caraibe și dependente. Principalele scopuri ale CARICOM sunt de a promova integrarea economică și cooperarea între membrii săi, pentru a se asigura că beneficiile integrării sunt în mod echitabil partajate, și de a coordona politica externă. Activitățile sale majore implică: coordonarea politicilor economice și planificarea dezvoltării; conceperea și instituirea de proiecte speciale pentru țările mai puțin

dezvoltate în cadrul competenței sale; funcționează ca o piață unică regional pentru mulți dintre membrii săi (Caricom pieței unice); manipularea disputelor comerciale regionale. Sediul Secretariatului se află în Georgetown, Guyana.

Comunitatea Caraibelor (CARICOM), inițial Comunitatea Caraibelor și Piața Comună, a fost stabilit prin Tratatul de la Chaguaramas, care a intrat în vigoare la 1 august 1973. Primele patru semnături au fost Barbados, Jamaica, Guyana, Trinidad și Tobago.⁶

MERCOSUR – UN ACTOR GLOBAL AL PIEȚEI LATINO-AMERICANE

Piața Comună a Americii de Sud constituie astăzi al patrulea spațiu comercial al lumii după: Europa, America de Nord și Asia de Sud-Est. Cu o suprafață de aproape 12 milioane km pătrați, de peste patru ori mai mare decât Europa, MERCOSUR reprezintă o piață potențială de peste 200 milioane de consumatori și un PIB total de peste 1000 miliarde USD.

Mercosur este astăzi unul din poliile majore de atracție a investițiilor pe plan mondial. Motivele acestui succes sunt multiple: MERCOSUR are cea mai mare rezervă de resurse naturale din lume, resursele energetice, în special minerale și resurse hidroelectrice; rețelele de comunicații sunt avansate și parcurg un continuu proces de renovare. Peste 2 milioane de km de șosele conectează orașele majore, iar transportul aerian este susținut de peste 6000 de aeroporturi. Mai mult, MERCOSUR are unul dintre cele mai importante sectoare industriale și una dintre cele mai dinamice economii din lume, fiind, totodată, și un participant important la comerțul mondial.

Astăzi, Mercosur este formată din cele patru membre fondatoare, Brazilia, Argentina, Paraguay, Uruguay și Venezuela (din 9 septembrie 2005), fiecare având statut de "membru cu drepturi depline". Mercosur mai are cinci membri asociați: Bolivia, Chile, Columbia, Ecuador și Peru.

Obiectivele generale ale Mercosur sunt:

- libera circulație a bunurilor, serviciilor și a factorilor de producție; eliminarea vămii directe și ridicarea restricțiilor netarifare pentru tranzitul produselor, precum și alte măsuri cu efect similar;
- instituirea unui tarif extern comun (TEC);

⁶ Latin American Economic Outlook – Transforming the State For Development, 2012.

- coordonarea politicilor macroeconomice și sectoriale ale statelor membre, referitoare la comerțul internațional, agricultura, industrie, taxe, sistem monetar, capitaluri, servicii, transporturi și comunicații și orice alte domenii pentru a asigura libera circulație între statele membre;

- armonizarea legislației țărilor membre.

Aceste obiective au fost concepute, elaborate și discutate în cadrul unor întâlniri și protocoale și parafate prin tratate care au fost ratificate de toate statele membre.

Alte obiective, dar la fel de importante pentru organizație, au fost:

- creșterea randamentului și a productivității pentru cele patru economii, cu deschiderea piețelor și accelerarea dezvoltării economice;

- perspective mai bune pentru folosirea mai judicioasă a resurselor disponibile;

- conservarea mediului;

- îmbunătățirea comunicațiilor;

- armonizarea și coordonarea politicilor macroeconomice și complementarea diferitelor industrii.

Politica economică a organizației a fost îndreptată spre cele trei obiective principale: zona de comerț liber, uniunea vamală și piața comună.

Asta a făcut necesar ca țările să-și deschidă economiile și, în același timp, să crească procesele regionale de integrare.

Țările au nevoie să fie mai eficiente, în special în comerțul internațional. În acest context, majoritatea obiectivelor sunt standardele de calitate și optimizarea mijloacelor de producție.

Mercosur reprezintă o prezență semnificativă în America Latină, țările membre reprezentând mai mult de două treimi din populația continentului sud-american. Catalogat ca al treilea bloc comercial ca mărime, cu o dezvoltare rapidă în anii 90, s-a distins printr-o creștere rapidă a comerțului blocului. În 2004, Mercosur a avut un produs intern brut de aproximativ 1,9 trilioane USD, în care lider a fost Brazilia cu un PIB de 1.375 USD. Țările Mercosur au avut o creștere economică de 3,2% în 2004, mai mare decât a Uniunii Europene, care a fost de 2,3%. Creșterea integrării regionale a fost serios afectată de dezechilibrul economic din Argentina și Brazilia. Fiind primele economii ale grupului ca mărime, au avut un puternic impact în Mercosur pe ansamblu. Totuși, țările mici din cadrul Mercosur au

avut și beneficii; în ciuda dependenței regionale de cele două mari economii, Paraguay și Uruguay au beneficiat de pe urma aderării la Mercosur.

Politica oficială a Mercosur este optimistă pentru viitorul economic în expansiunea grupului. Țările Mercosur sunt confruntate curent cu adaptări la economia nesigură și este evident că viitorii ani, probabil, vor aduce câteva schimbări importante. În ciuda acestor probleme, previziunile rămân pozitive și este de așteptat ca Mercosur se va reface și își va relua modelul de creștere sănătoasă a economiei țărilor membre.⁷

4. CONCLUZII

Provocări pentru America Latină

Promovarea coeziunii sociale este esențială în lupta împotriva sărăciei și a inegalităților. Regiunea Americii Latine se confruntă cu numeroase inegalități în materie de distribuție a bogăției și a veniturilor. Aceste inegalități reprezintă surse de excluziune și de instabilitate politică. Trebuie să se stimuleze crearea de locuri de muncă pentru a lupta în mod eficace împotriva șomajului. În sfârșit, este necesară consolidarea democrației și a drepturilor omului, inclusiv promovarea drepturilor femeilor, minorităților și popoarelor indigene, printr-o mai mare implicare a societății civile în dezbaterile politice.

Dinamizarea relațiilor economice reprezintă o altă provocare care poate fi abordată prin investiții, pentru a consolida capacitatea de inovare și competitivitatea în materie de infrastructuri, cercetare, dezvoltare tehnologică, educație, formare, mediu și gestionarea resurselor naturale. Relansarea schimburilor și a investițiilor între cele două regiuni este esențială pentru a susține creșterea economică și crearea de locuri de muncă, precum și pentru a lupta împotriva sărăciei.

Favorizarea cooperării este esențială pentru a face față provocărilor regionale și pentru a susține dezvoltarea durabilă. Această cooperare politică, economică și comercială trebuie să integreze dimensiunea socială și cea de mediu (schimbări climatice, apă, protecția biodiversității și combaterea despăduririlor).

Prima prioritate a programării regionale vizează **coeziunea socială** (reducerea sărăciei, a inegalităților și a excluziunii). Mai exact, aceasta vizează promovarea dezvoltării politicilor publice în sectoarele sociale, creșterea nivelului cheltuielilor și investițiilor publice în domeniul social, îmbunătățirea politicilor fiscale

⁷ R. Roett, Mercosur: Regional integration, world markets, New York, 2010.

și redistribuirea veniturilor, stimularea dialogului, schimbul de bune practici, exercitarea unei monitorizări comune și consolidarea luptei antidrog.

Integrarea regională, care vine în completarea abordării subregionale, reprezintă a doua prioritate a strategiei. Aceasta își propune să promoveze:

- activitățile rețelilor de operatori din sectorul comercial și investițional;
- dialogul și consolidarea capacităților instituționale în domeniul macroeconomic, politic, al standardelor, drepturilor omului, infrastructurilor, mediului etc., pentru a promova investițiile durabile și dezvoltarea durabilă;
- cooperarea, dialogul regional și schimbul de experiență și de bune practici cu privire la aspectele care țin de mediu și dezvoltarea durabilă (schimbări climatice, apă, biodiversitate și păduri);
- interconectivitatea și dialogul în domeniul reglementărilor;
- prioritățile regionale prin intermediul studiilor și al conferințelor.

A treia prioritate se referă la **investițiile în formarea de resurse umane și înțelegerea reciprocă**. Cooperarea se concentrează asupra îmbunătățirii învățământului superior și a competitivității în regiune (în special, prin programe de formare).

Trebuie să se dezvolte consultările și dialogul cu privire la instituirea și implementarea programelor regionale. Pentru a optimiza eficiența programelor, trebuie să se îmbunătățească vizibilitatea acestora și informarea în acest sens, precum și valorificarea rezultatelor obținute, prin promovarea complementarității și a sinergiilor, prin utilizarea unor instrumente adaptate, prin abordarea asimetriilor, prin asocierea actorilor publici și privați, ținând seama de aspectele transversale și încurajând o gestionare adecvată.

BIBLIOGRAFIE

- C. Eliana, Latin America's Economy: Diversity, Trends, and Conflicts, London, 2010.
R. Roett, Mercosur: Regional integration, world markets, New York, 2010.
W. Edwin, History Of Latin America: New Edition, London, 2009.
Atlas Geografic Mondial, Ed. a 5-a, București, 2009.
Latin American Economic Outlook – Transforming the State For Development, 2012.

**POLITICA DE APĂRARE/POLITICĂ PUBLICĂ.
CERINȚE OPERAȚIONALE PENTRU MECANISMUL
DE MANAGEMENT AL PLANIFICĂRII APĂRĂRII**

**DEFENCE POLICY/PUBLIC POLICY.
OPERATIONAL REQUIREMENTS
FOR MANAGEMENT MECHANISM OF DEFENCE
PLANNING**

Ovidiu-Mihai COCENESCU*

Rezumat: Pentru România, procesul de transformare a sectorului public a intrat într-o nouă etapă de dezvoltare. Astfel, acesta trebuie să răspundă la noile schimbări ale economiei mondiale, de la criza actuală, în egală măsură, la cerințele procesului de integrare atât în structurile Uniunii Europene cât și NATO. De asemenea, în competiția pentru alocarea de resurse financiare, apărarea națională este, de obicei, o zonă defavorizată. Din acest motiv, o prezență mai bună în agenda publică a problemelor strategice ale armatei române, sau printr-o politică publică "ofensivă", poate duce la îmbunătățirea situației economice și financiare a Ministerului Apărării Naționale .

Cuvinte-cheie: politică publică; politica de apărare; nivelul de ambiție, cerințe operaționale.

Abstract: For Romania, the transformation of public sector walked into a new stage of development. Thus, it must respond to the new changes of the world economy, at current crisis, but equally, to the requirements of the process of integration into the structures of both the European Union and NATO. Also in competing for the allocation of financial resources, national defense is usually a disadvantaged area. For this reason a better presence in the public agenda of strategic issues of the Romanian Army, or through a "offensive" public policy, can lead to improve the economic and financial situation of the Ministry of National Defense..

Keywords: public policy, defence policy, level of ambition, operational requirements

* Serviciul Român de Informații; e-mail: o_cocenescu@yahoo.com

1. Politica publică – considerații generale

*Politica publică
Mecanismul politicii publice
oferă repere în ceea ce
privește dezvoltarea și
optimizarea implementării
politicii de apărare,
respectiv a mecanismului de
management al planificării
apărării.*

Studiul politicilor publice reprezintă o preocupare relativ nouă, care a apărut în America de Nord și în Europa după cel de-al Doilea Război Mondial (chiar dacă, desigur, guvernările se confruntaseră și înainte cu probleme privind înfăptuirea politicilor), pentru o mai bună înțelegere a relațiilor dintre cei care guvernează și cetățeni.

Conform unuia dintre pionierii științei politice, **H. Lasswell**, politica publică are trei trăsături definitorii:

✓ **este multidisciplinară:** aplică metode și cunoștințe din domenii diferite, precum studiul instituțiilor politice, științele economice, teoria organizațiilor, drept, administrație, statistică etc.;

✓ **este orientată spre rezolvarea de probleme:** ea nu are un caracter pur academic (și adesea steril), ci se orientează spre problemele lumii reale, căutând soluții acestora;

✓ **este explicit normativă:** e o știință care își asumă explicit faptul că nu poate fi absolut obiectivă; în analiza acțiunii guvernamentale ea face apel la valori alături de tehnici, la scopuri alături de mijloace. După Lasswell, știința politicilor are ca direcție „îmbunătățirea cunoașterii necesare îmbunătățirii practicii democrației”.

Într-un cuvânt, accentul cade pe știința politicilor într-o democrație, în care scopul fundamental este demnitatea umană, în teorie ca și în practică¹.

Termenul de „politică publică” a pătruns în studiile de specialitate și în limbajul curent din România destul de târziu (la sfârșitul anilor '90) și există în continuare numeroase ambiguități la nivelul simțului comun asupra sferei de cuprindere a acestei noțiuni. O posibilă explicație ar putea fi aceea că termenul a fost împrumutat din limba engleză – *policy* – dar nu există o traducere specifică în limba română, alta decât aceea de *politică*. Or, în mod tradițional, politica înseamnă cu precădere activitatea partidelor politice, a instituțiilor legitimate prin mecanisme democratice (Parlament, Guvern și aparatele proprii de lucru ale acestora), declarații politice, campanii electorale etc., de aici și tentația de contaminare la nivel terminologic. Ca urmare, România a preferat utilizarea termenului din literatura franceză, și anume cel de politică publică (*politiques publiques*).

¹ Lasswell H. D., *The Policy Orientation*, în Lerner D., Lasswell, H. D. (eds.), *The Policy Sciences*, Stanford University Press, Stanford, p. 15.

1.1. Definirea conceptului de „politică publică”

Pentru a înțelege mai bine acest termen putem considera trei definiții mult utilizate.

Politica publică este:

✓ „...tot ceea ce un guvern decide să facă sau să nu facă” – **Thomas Dye**²;

✓ „...un set de decizii conectate între ele, luate de un actor politic sau de un set de actori, referitoare la selectarea de obiective și de mijloace pentru atingerea acestora într-o situație specifică în care acești actori ar trebui, în principiu, să aibă puterea de a lua aceste decizii” – **William Jenkins**³;

✓ „...un curs de acțiune orientat în vederea atingerii unui anumit scop urmat de către un actor în abordarea unei probleme de interes” – **James Anderson**⁴.

Cele trei niveluri la care se realizează politicile publice sunt:

✓ **nivel internațional** – instituțiile internaționale joacă un rol din ce în ce mai important în ceea ce privește politicile naționale și locale, unii acuzându-le că încearcă să înlocuiască statele ca identitate politică, alții văzând internaționalizarea politicilor ca pe un amplu proces de globalizare;

✓ **nivel național** – de cele mai multe ori politicile publice sunt identificate cu acest nivel, considerându-se că o abordare tradițională în domeniul politicilor publice este aceea care spune că doar deciziile administrației centrale în probleme de interes public reprezintă politici publice;

✓ **nivel local** – politicile locale exprimă o restrângere a conceptului de politici publice, înțelegându-se de fapt politici publice locale, diferențele între cei doi termeni fiind date mai ales de calitatea decidenților și de aplicabilitatea geografică a deciziilor.

Pentru a înțelege mai bine dimensiunile noțiunii de politică publică sunt necesare o serie de concepte-cheie care ajută la construcția conceptului:

a) acțiunea în baza autorității: politica publică este o acțiune implementată de structurile puterii, structuri care au autoritate legislativă, politică și financiară de acțiune;

b) o reacție la problemele societății („real world”): politica publică încearcă să răspundă unei nevoi/probleme concrete a societății (sau a unui segment al societății);

² Thomas D., *Understanding Public Policy* (7th ed.), Englewood Cliffs, NJ, Prentice Hall, 1992, p. 4.

³ Miroiu A., *Introducere în analiza politicilor publice*, Editura Paideia, București, 2001, p. 9.

⁴ Anderson J., *Public policy making* (2nd ed.), Princeton, NJ, Houghton Mifflin, 1994, p. 5.

c) orientată spre un scop: politica publică este orientată spre atingerea unui set de obiective bine delimitate în încercarea de a rezolva o nevoie/problemă particulară a comunității (grupului-țintă);

d) cursul acțiunii: politica publică nu este o decizie singulară (acțiune sau reacțiune), ci o abordare/strategie integrată;

e) o decizie de a face/a nu face ceva: politica publică poate fi implementată cu scopul de a rezolva o problemă sau, bazându-se pe presupunerea conform căreia problema poate fi rezolvată în cadrul politicilor deja existente, un guvern poate decide că nu este cazul să mai acționeze;

f) politica este dusă la îndeplinire de un actor/un grup de actori: politica este, în general, implementată de o *structură de implementare* alcătuită din mai mulți actori și, în cazuri mai rare, de o singură structură (ex. agenție guvernamentală);

g) o justificare a unei acțiuni: orice politică publică trebuie să includă motivarea acțiunii/nonacțiunii;

h) o decizie luată: politica publică este o decizie asumată, nu o promisiune sau o intenție.

Procesul de elaborare a politicii poate fi văzut atât ca un *proces analitic* (rezolvarea unei probleme), cât și ca un *proces politic*.

Proces analitic = căutarea de soluții pentru problemele existente, făcând apel la raționalitate în vederea îndeplinirii scopurilor publice. În acest caz, cheia procesului de elaborare a politicii constă în definirea corectă a problemei, identificarea și analiza unui set de soluții adecvat, selectarea alternativei care rezolvă cel mai bine problema.

Proces politic = axat pe "luptele" pentru controlul procesului de luare a deciziei, urmărind propriul interes și pe eforturile de a defini scopurile publice.

1.2. Analiza politicilor publice

Analiza de politici publice este „o disciplină aplicată a științelor sociale care folosește metode multiple de cercetare și argumentare pentru a produce și transforma informațiile relevante pentru politica publică, care pot fi folosite în medii politice pentru a rezolva probleme de politici publice”⁵.

⁵ Weimer D. L., Vinning A. R., *Analiza politicilor publice – concepte și practică* (editia a III-a), Editura Arc, București, 2004, p. 31.

Spre deosebire de cercetarea academică, care are ca obiectiv dezvoltarea acelor teorii ce contribuie la o mai bună înțelegere a societății, urmărind relațiile dintre o gamă largă de variabile comportamentale, cercetarea politicilor publice⁶ se concentrează asupra relațiilor dintre variabile care reflectă probleme sociale și alte variabile care pot fi controlate prin politicile publice. Produsul dorit al cercetării politicilor publice este o ipoteză mai mult sau mai puțin verificată, de forma: dacă guvernul întreprinde acțiunea X, atunci va rezulta Y.

Din punctul de vedere al analizei: **Politică = ansamblu de practici și norme elaborate de unul sau mai mulți actori publici.**

Sursa: Miroiu A., *Introducere în analiza politicilor publice*, Editura Paideia, Buc., 2001, p.18.

Figura 1. Model de analiză a și pentru o politică publică

1.3. Modelul economic al politicii publice

Problema unei politici publice este indisolubil legată de natura bunurilor⁷ și de caracteristicile acestora⁸. Deoarece oferta, respectiv cererea pentru aceste bunuri se întâlnesc pe o piață liberă, care nu funcționează însă perfect, o primă funcție a politicii publice este tocmai aceea de a *corecta imperfecțiunile acestei piețe libere*⁹. Acțiunea publică trebuie deci să intervină pentru a atenua aceste disfuncționalități și a reduce inechitățile până în punctul în care acestea pot fi suportate de către ansamblul cetățenilor. Ca urmare, misiunea autorităților publice poate fi definită plecând de la analiza disfuncționalităților pieței și de la cercetarea echității în ceea ce privește repartitia bunăstării.

⁶ Harold L. D., *The Emerging Conception of the Policy Sciences*, în Weimer, D. L., Vinning A. R., *Analiza politicilor publice*, op. cit., p. 35.

⁷ Bunuri publice, private, vămuite și comune.

⁸ Exclusivitate și rivalitate: *bunuri publice* (nonexclusivitate, nonrivalitate), *bunuri private* (exclusivitate, rivalitate), *bunuri vămuite* (exclusivitate, nonrivalitate), *bunuri comune* (nonexclusivitate, rivalitate).

⁹ Monopolurile, externalizările (pozitive – ex.: iluminatul public – sau negative – ex.: fum, deșeuri), asimetria de informație.

Transformarea eficace a resurselor productive în bunuri și servicii de consum final pe care o denumim și „alocarea sau afectarea resurselor” depinde, de asemenea, de knowhow-ul intelectual și practic al colectivității și de eficacitatea organizării sale. Rarității resurselor productive i se adaugă deci o raritate a ceea ce economiștii numesc „capital uman”.

Spre deosebire de capitalul fizic, acesta poate fi ameliorat prin formare, însă acest fapt necesită, în egală măsură, angajarea de resurse productive și, ca urmare, un sacrificiu imediat în termeni de consum final.

1.4. Autorii politicilor publice

Politicile publice sunt realizate de către subsisteme administrative¹⁰, alcătuite din actori care se confruntă cu o problemă publică. Termenul de actor include atât actori din sfera socialului, cât și actori din structurile de stat, unii fiind mai mult implicați în procesul administrativ, în timp ce alții sunt simpli spectatori¹¹.

Unul dintre cei mai tentanți termeni în studiul politicilor este cel al autorilor acestora. Acesta are rezonanța clară și se referă la un grup cunoscut de decidenți care determină cursul unei acțiuni în mod intenționat și urmărind anumite finalități. Dar aceasta nu este, în mod necesar, și maniera în care văd lucrurile cei care sunt considerați ca fiind autori ai politicii.

Actorii implicați în procesul politicilor publice pot fi atât indivizi, cât și grupuri. Numărul lor variază în funcție de țară, sector sau domeniu și se poate modifica de-a lungul timpului. Desigur, literatura de specialitate oferă multiple clasificări ale participanților în procesul politicilor publice.

Kingdon¹² distinge între participanții din interiorul și exteriorul sistemului politico-administrativ următoarele categorii:

- ✓ înalții funcționari;
- ✓ grupurile de interese;
- ✓ universitarii;
- ✓ cercetătorii și consultanții;
- ✓ mediile de comunicare în masă;

¹⁰ Noțiunea de subsistem administrativ a fost dezvoltată de către primii teoreticieni ai pluralismului, în Statele Unite. Ei au folosit noțiunea de *suborgan administrativ*, pentru a desemna „grupări alcătuite din membri ai societății sau oameni de stat, aflat într-un model de interacțiune devenit rutină.” (Lance de Haven Smith, Carl van Horn – *Subgovernment Conflict in Public Policies*, în *Policy Studies Journal* 12, 4, 1984).

¹¹ Howlett M., Ramesh M., *Studiul politicilor publice: Cicluri și subsisteme ale politicilor*, Editura Epigraf, Chișinău, 2004, p. 63.

¹² Kingdon J. W., *Agendas, Alternatives and Public Policies*, Harper-Collins, New York, 1984.

- ✓ partidele politice;
 - ✓ opinia publică.
- La rândul lor, **Howlett** și **Ramesh** împart actorii politici în
- ✓ oficiali aleși;
 - ✓ oficiali numiți în funcție (funcționarii);
 - ✓ grupuri de interese;
 - ✓ grupuri de cercetători;
 - ✓ mass-media.

1.5. Ciclul politicilor publice

Procesul de înfăptuire a unei politici publice urmărește în mod consecvent același pattern, indiferent de natura și domeniul în care urmează a fi implementată respectiva politică. În literatura de specialitate, acest model de construcție este cunoscut sub denumirea de *ciclul politicii publice*¹³.

Secvențialitatea etapelor acestui ciclu este utilă din perspectiva înțelegerii procedurilor de elaborare și de implementare a politicii publice, dar întregul mecanism trebuie internalizat ca un proces continuu, care odată ce atinge etapa finală, intră de fapt într-o nouă fază, în care se reia întreg ciclul.

Figura 2. Ciclul politicii publice în cinci etape

Concret, *ciclul politicilor publice* reprezintă în fapt un proces logic deductiv, unde actorul decizional urmărește un parcurs etapizat pentru a găsi soluția la o problemă reală din societate.

¹³ Șirul stadiilor sau etapelor în procesul de înfăptuire a politicii publice.

2. Procesul politicilor publice în România

*Politicile publice în România
Legislația nu reprezintă decât un instrument al politicii publice, din categoria instrumentelor obligatorii, alături de alte asemenea instrumente.*

Conform art. 1 al Legii nr. 473 din 4 noiembrie 2004: „Planificarea apărării, **atribut și componentă esențială a politicii de apărare**, reprezintă un complex de activități și măsuri care vizează promovarea intereselor naționale, definirea și îndeplinirea obiectivelor securității naționale a României în domeniul apărării”. Totodată, prin Hotărârea de Guvern nr. 775 din 14 iulie 2005 pentru aprobarea Regulamentului privind procedurile de elaborare, monitorizare și evaluare a politicilor publice la nivel central au fost stabilite o serie de reguli care reglementează procesul decizional la nivelul ministerelor și altor organe specializate la nivelul administrației centrale. Astfel, noțiunea de *politici publice* a fost instituționalizată în România, politica de apărare fiind una dintre cele 19 domenii majore ale vieții socio-economice.

În acest sens, pentru identificarea cerințelor operaționale aferente planificării apărării vom pleca de la statutul politicii de apărare ca fiind politică publică, astfel prin definirea mecanismului aferent politicii publice, vom analiza dezvoltarea și optimizarea implementării politicii de apărare, respectiv a mecanismului de management integrat al planificării apărării.

2.1. Stare de fapt

În mod frecvent auzim în discursurile oamenilor politici asocierea dintre noțiunea de *politică publică* și *lege/strategie*. O asemenea asociere nu este corectă în măsura în care relația între o lege/o măsură cu caracter normativ și ciclul politicilor publice este o relație ca de la parte la întreg: a adopta o lege/a emite o hotărâre nu este echivalent cu a iniția/a implementa o politică publică.

Legislația nu reprezintă decât un *instrument* al politicii publice, din categoria instrumentelor obligatorii, alături de alte asemenea instrumente precum furnizarea directă de servicii de către stat. Ca parte a procesului politicilor publice, procesul legislativ se supune aceluiași rigori legate de modul în care se definesc problemele, se formulează și se fundamentează variantele de soluționare, se alege varianta considerată optimă, se implementează, se monitorizează și se evaluează politicile publice. Schematic, locul procesului de adoptare a legii poate fi reprezentat conform următoarei scheme.

Figura 3. Locul procesului de adoptare a legii

Rareori, procesul legislativ derulat la nivelul Parlamentului României funcționează după acest mecanism: de regulă, nu sunt luate în calcul mai multe variante de soluționare a problemei, iar după adoptarea unei legi, Parlamentul nu mai dispune de resursele necesare pentru a realiza monitorizarea și evaluarea impactului măsurilor adoptate.

Noțiunea de *politici publice* a fost instituționalizată în România odată cu apariția Hotărârii de Guvern nr. 775/2005 pentru aprobarea Regulamentului privind procedurile de elaborare, monitorizare și evaluare a politicilor publice la nivel central, prin care se stabilesc o serie de reguli care reglementează procesul decizional la nivelul ministerelor și altor organe specializate la nivelul administrației centrale.

Procesul a fost unul solicitat și susținut de organizații internaționale (Comisia Europeană, Banca Mondială) și a fost impus ca o reformă de tip top-down (de sus în jos), presupunând modificarea perspectivelor în evaluarea activităților desfășurate în cadrul administrației: trecerea de la o perspectivă orientată spre perpetuarea instituțiilor, la una orientată spre rezultatele activității acestora.

Principalii pași realizați în implementarea unui mod de formulare a politicilor publice în România au fost:

✓ elaborarea și punerea în aplicare a unor proceduri de formulare, implementare și evaluare a politicilor publice elaborate la nivel central (H.G. nr. 775/2005);

✓ coordonarea interministerială – 10 consilii¹⁴ permanente pe domenii sectoriale și Consiliul de Planificare Strategică (H.G. nr. 770/2005);

✓ strategia pentru „Îmbunătățirea sistemului de elaborare, planificare și coordonare a politicilor publice la nivelul administrației publice centrale” (H.G. nr. 870/2006);

✓ schimbarea structurii notei de fundamentare și reformarea acesteia în sensul practicilor europene pentru o mai bună reglementare (H.G. nr. 1361/2006 privind conținutul instrumentului de prezentare și motivare a proiectelor de acte normative supuse aprobării Guvernului);

✓ introducerea reglementărilor cu privire la planificarea strategică în administrația publică centrală.

La nivel instituțional, principalele autorități implicate în procesul de formulare a politicilor publice sunt:

✓ *Parlamentul* – reprezintă forumul legislativ;

✓ *Consiliul Legislativ* – este o structură specifică a Parlamentului care îndosariază proiecte legislative pentru a sistematiza, unifica și coordona întreaga legislație și care actualizează oficial legislația română;

✓ *Cabinetul Primului Ministru*;

✓ *Secretariatul General al Guvernului (SGG)* – e o structură din cadrul Guvernului care are responsabilitatea de a asigura dezvoltarea operațiilor tehnice implicate în procesul de guvernare și de a rezolva problemele organizaționale, juridice, economice și tehnice ale activității guvernamentale. SGG are autoritate în ceea ce privește observarea procedurilor legate de prepararea, elaborarea, îndosărierea și prezentarea proiectelor legislative înaintate guvernului, precum și a procedurilor de acceptare a acestor proiecte prin structura sa specializată, Direcția de Politici Publice. Funcționarea acestei instituții/structuri este determinată de acte normative specifice

¹⁴ Aceste comitete sunt: Consiliul interministerial pentru afaceri interne și justiție; Consiliul interministerial pentru relații externe și afaceri europene; Consiliul interministerial pentru integrare europeană; Consiliul interministerial pentru probleme economice, politici fiscale și comerciale, piața internă, competitivitate, mediul de afaceri; Consiliul interministerial pentru administrație și funcție publică, descentralizare, comunități locale; Consiliul interministerial pentru afaceri sociale, sănătate, protecția consumatorului; Consiliul interministerial pentru educație, cultură, cercetare, tineret, sport și minorități; Consiliul interministerial pentru agricultură, dezvoltare rurală și mediu; Consiliul interministerial pentru dezvoltare regională, infrastructură, amenajarea teritoriului și turism; Consiliul interministerial pentru situații de criză.

care conțin, de asemenea, mențiuni privind procesul de formulare a politicilor în România;

✓ *Unitățile de politici publice de la nivelul ministerelor* – structuri fără personalitate juridică constituite la nivelul ministerelor și al altor organe de specialitate ale administrației publice centrale care inițiază proiecte de acte normative, prin ordin al conducătorului instituției;

✓ *Consiliile interministeriale permanente* – ce asigură coerența fundamentării și implementării politicilor guvernamentale din domeniul respectiv.

Prin adoptarea H.G. nr. 775/2005 s-a urmărit o mai bună reglementare a următoarelor aspecte:

➤ activitățile de elaborare, monitorizare și evaluare a politicilor publice în cadrul ministerelor și al altor organe de specialitate ale administrației publice centrale care inițiază proiecte de acte normative;

➤ cadrul coerent și unitar de elaborare a politicilor publice care să se regăsească la nivelul fiecărui minister și organ de specialitate al administrației centrale;

➤ fundamentarea tehnică adecvată a actelor normative, în scopul evitării contestărilor ulterioare și a situațiilor în care actele normative sunt dificil sau imposibil de aplicat;

➤ stabilirea unor instrumente care să contribuie la creșterea capacității de coordonare de la nivelul Guvernului, în ceea ce privește procedurile de elaborare a politicilor publice de către ministere și celelalte organe de specialitate ale administrației centrale;

➤ stabilirea unor formulare unice care să fie completate la nivelul tuturor ministerelor în care să fie prezentate etapele și rezultatele activităților de cercetare care fundamentează un anumit proiect de act normativ;

➤ crearea la nivelul ministerelor a unor organisme speciale de politici publice care să coordoneze activitățile premergătoare elaborării proiectelor de acte normative și care să funcționeze în colaborare cu departamentele de specialitate de la nivelul Guvernului.

- 1 Politici publice privind bugetul și finanțele
- 2 Politici publice industriale
- 3 Politici publice privind serviciile
- 4 Politici publice în domeniul afacerilor
- 5 Politici publice privind transporturile și comunicațiile
- 6 Politici publice privind resursele naturale, producția agricolă și prelucrarea
- 7 Politici publice regionale
- 8 Politici publice privind mediul
- 9 Politici publice în domeniul societății civile și democrației
- 10 Politici publice privind administrația publică
- 11 Politici publice privind cultura
- 12 Politici publice în domeniul educației și științelor
- 13 Politici publice în domeniul turismului, sportului și activităților de relaxare
- 14 Politici publice sociale și privind angajarea forței de muncă
- 15 Politici publice în domeniul asistenței medicale
- 16 Politici publice în domeniul afacerilor externe
- 17 Politici publice privind apărarea națională
- 18 Politici publice privind justiția
- 19 Politici publice privind afacerile interne

Figura 4. Politicile publice derulate la nivelul ministerelor¹⁵

Reforma modului de formulare a politicilor publice în România este încă la început, iar principalele direcții de acțiune stabilite la nivel guvernamental în acest domeniu, pentru perioada următoare, vizează:

✓ *introducerea sistemului de planificare strategică*: SGG a inițiat un amplu proces de planificare strategică, prin introducerea obligativității¹⁶ elaborării, de

¹⁵ **H.G. nr.775/2005** pentru aprobarea Regulamentului privind procedurile de elaborare, monitorizare și evaluare a politicilor publice la nivel central.

¹⁶ **HG nr.1807/2006** pentru aprobarea Componentei de management din cadrul Metodologiei privind sistemul de planificare strategică pe termen mediu al instituțiilor administrației publice de la nivel central.

către toate ministerele, de planuri strategice pentru perioada 2007-2009, scopul final al acestui proces în derulare fiind întărirea legăturii dintre planificarea politicilor publice și elaborarea bugetului, precum și creșterea eficienței cheltuielilor publice;

✓ *reforma managementului cheltuielilor publice*: principalul obiectiv este acela de stabilire a indicatorilor de performanță pentru programele bugetare, precum și clarificarea terminologiei privind planificarea bugetară¹⁷ (bugetarea pe programe);

✓ *evaluarea costurilor administrative*: pe baza modelului *Standard Cost Model (SCM)*, utilizat de administrația olandeză, Guvernul își propune să aplice o metodologie eficientă și exactă de identificare a costurilor administrative, precum și un instrument de direcționare eficientă a măsurilor de reducere a sarcinilor administrative.

2.2. Procesul politicilor publice în Ministerul Apărării Naționale – Cerințe operaționale ale mecanismului de management integrat al planificării apărării

În aplicarea H.G. nr.1807/2006 la Ministerul Apărării Naționale au fost întreprinse trei acțiuni.

1. La nivelul Secretariatului General a fost înființată Unitatea de Politici Publice a ministerului – Biroul Politici Publice și a fost notificat la S.G.G.. Această structură a fost inițiată "simplist", respectiv a fost un răspuns la solicitarea S.G.G./H.G.1807. Având în vedere că la nivelul M.Ap.N. exista Direcția Planificare Integrată, care are în responsabilitate managementul integrat al activității ministerului, aceasta, în anul 2008, a fost declarată U.P.P., structura de la nivelul S.G. fiind desființată.

2. Carta Albă a Apărării a fost declarată ca Plan Strategic a M.Ap.N., dar având în vedere întârzierea elaborării acestui document, ministerul a elaborat, precum și actualizat, planuri strategice al ministerului în formatul solicitat de H.G.1807/2006.

3. Consiliul de Planificare a Apărării a fost declarat organul de coordonare a politicii publice a M.Ap.N.

Conform **H.G. nr. 775 din 14 iulie 2005** pentru aprobarea *Regulamentului privind procedurile de elaborare, monitorizare și evaluare*, Ministerului Apărării Naționale i-au fost atribuite următoarele politici publice:

¹⁷ **OMFP nr. 1159/2004** pentru aprobarea *Instrucțiunilor privind conținutul, forma de prezentare și structura programelor elaborate de ordonatorii principali de credite în scopul finanțării unor acțiuni sau ansamblu de acțiuni.*

- politici publice privind granițele de securitate națională pe termen lung și participarea la NATO și UE;
- politici publice privind dezvoltarea forțelor armatei naționale.

Procesul politicilor publice în M.Ap.N. Politica de apărare una dintre cele 19 domenii majore ale vieții socio-economice.

În acest sens, în definirea și implementarea acestor politici la nivelul Ministerului Apărării Naționale, conform procesului de management al planificării apărării, respectiv al instrumentului aferent acestuia – Sistemul de Planificare, Programare, Bugetare și Evaluare (S.P.P.B.E.) – **cerințele operaționale** generate de politica publică sunt conforme cu ciclurile acesteia, respectiv: Stabilirea agendei; Definitivarea problemelor; Identificarea variantelor – Alegerea soluțiilor; Implementarea politicii publice; Monitorizarea și evaluarea.

Astfel:

A. Cerințele operaționale aferente **Stabilirii agendei**, aparținând etapei de Planificare, se determină în conformitate cu procesul de elaborare a acesteia, precum și tipologiilor acesteia, respectiv: A.1. Stabilirii agendei publice; A.2. Stabilirea agendei instituționale; A.3 Agenda media.

A.1. Procesul aferent stabilirii **Agendei publice**, aceasta însumând toate problemele percepute de membrii unei comunități, constă în:

A.1.1. Cerința operațională nr. 1: Elaborarea unei analize strategice, la nivelul M.Ap.N., privind „*Starea Armatei*” (nivel de clasificare: NESECRET/PUBLIC) în scopul distribuirii acesteia, la solicitarea tuturor partidelor politice înscrise în campania electorală. Această cerință este menționată în *Metodologia sistemului de planificare integrată a activităților ministerului*. Acest document este destinat informării publice asupra problematicii strategice a Armatei României (stadiul procesului de transformare; angajamentele internaționale; prioritățile operaționale; etc.). Prin distribuirea lui se configurează imaginea reală a problematicilor aflate în responsabilitatea Ministerului Apărării Naționale. Prin acest document se transmit unitar elementele ce vor sta, potențial, la baza viitorului Program de guvernare/Politica de apărare.

A.1.2. Cerința operațională nr. 2: Elaborarea contribuției M.Ap.N., la solicitarea Administrației Prezidențiale, pentru fundamentarea *Strategiei naționale de apărare* (S.N.Ap.). Această cerință este menționată în *Metodologia sistemului de planificare integrată a activităților ministerului*. Acest document (S.N.Ap.), care este

public avizat de C.S.A.Ț. și aprobat de Parlament, alături de Programul de guvernare va sta la baza elaborării *Cartei albe a apărării* (conf. Legii 473/2004 – privind planificarea apărării). Totodată, Președintele stabilind, prin acest document, prioritățile strategice aferente asigurării securității naționale pe termen mediu (5 ani), oferă cetățenilor imaginea de ansamblu asupra managementului riscurilor și amenințărilor la adresa României.

A.1.3. Cerința operațională nr. 3: Elaborarea contribuției M.Ap.N. pentru fundamentarea ***Nivelul național de ambiție pentru asigurarea securității naționale***. Acest document strategic NU EXISTĂ ASTĂZI! sub o formă integrată. Propunem integrarea acestuia la nivelul Ministerul Afacerilor Externe, document la care vor participa toate instituțiile cu atribuții în asigurarea securității naționale și va acoperi o perioadă de timp de minim 10 ani. După finalizare, acesta va fi supus aprobării C.S.A.Ț. și va sta la baza recalibrării/calibrării angajamentelor României aferente tuturor formelor de cooperare externă a statului. Din punct de vedere al M.Ap.N. acest document stă la baza angajamentelor față de NATO și UE, atât din punct de vedere al capacităților puse la dispoziție, cât și a participării cu forțe în teatrele de operații. Din punct de vedere al politicii publice, pe baza acestui document se va asigura o unitaritate a mesajului public, în vederea construirii unei percepții sociale pozitive, precum și o creștere a gradului de încredere în instituțiile statului.

A.1.4. Cerința operațională nr.4: Efectuarea Analizei Strategice a Apărării în contextul recalibrării/calibrării Armatei României, proces de importanță vitală având în vedere o serie de problematici complexe nesoluționate. Amintim că în anul 2003 a fost inițiat acest proces, dar din cauza unor conjuncturi ale momentului nu a fost finalizat. Rezultatele acestui proces, pe lângă beneficiile strategice aduse, vor contribui și la fundamentarea dezvoltării unei politici publice în domeniul apărării naționale la un nivel net superior celei de astăzi.

A.1.5. Cerința operațională nr.5: Elaborarea ***Cartei albe a apărării*** (conform Legii nr.473/2004), document declarat ca Plan strategic al Ministerului Apărării Naționale. În contextul persistenței întârzierilor la nivel strategic (întârzierea emiterii Strategiei naționale de apărare) la nivelul M.Ap.N. se va elabora/actualiza ***Planul strategic ale instituției*** în formatul solicitat de H.G. nr.1807/2006. Acest document multianual/4 ani (Carta albă sau Planul strategic) va transmite publicului, pe lângă obiectivele majore, prioritățile strategice și direcțiile de acțiune ale M.Ap.N., și necesarul financiar estimat pentru îndeplinirea acestora.

A.1.6. Cerința operațională nr.6: Elaborarea **Strategiei Militare**. Acest document, pe lângă importanța lui strategică în cadrul Armatei României, aduce precizări în zona publică asupra misiunilor, organizării, precum și rolului Armatei, astfel contribuind la îmbunătățirea imaginii asupra organismului militar. Publicul larg se va informa, în detaliu, și asupra rolului de sprijin al autorităților publice în situații de calamitate pe care le are Armata, astfel asigurându-se o atenție mai mare asupra problemelor cu care se confruntă Ministerul Apărării Naționale.

A.1.7. Cerința operațională nr.7: Pe baza documentelor mai sus menționate, la nivelul M.Ap.N., se va elabora **Agenda publică** (aceasta fiind în concordanță cu cea a Guvernului), document care, în funcție de prioritățile de perioadă, va fi utilizată pentru asigurarea coerenței mesajelor publice ale autorităților Ministerului Apărării Naționale, astfel asigurându-se o atitudine ofensivă a acestor mesaje și un impact public real.

A.2. Procesul aferent stabilirii **Agendei instituționale**, aceasta cumulând toate problemele pe care factorii decizionali își propun să le rezolve într-un anumit interval de timp, constă în:

A.2.1 Cerința operațională nr.1: Elaborarea **obiectivelor și direcțiilor de acțiune subsecvente politicii de apărare**, acestea fiind necesare procesului de managementului integrat al apărării la nivelul MAPN.

A.2.2. Cerința operațională nr.2: Elaborarea **analizei „ex-ante”** a stadiului procesului de transformare a Armatei României în scopul stabilirii priorităților în funcție de stadiul implementării/realizării, dar mai ales a soluționării ”întârzierilor”.

A.2.3. Cerința operațională nr.3: Derularea **proceselor de negociere** aferente angajamentelor față de NATO și UE. Din punct de vedere a politicilor publice acest proces este deosebit de important, el conferind, prin realizarea angajamentelor conform calendarului convenit, imaginea ”de stat membru credibil”, element deosebit de important mai ales mediului de afaceri.

A.2.4. Cerința operațională nr.4: Elaborarea **Directivei de planificare**, conform Legii nr.473/2004/*Metodologiei sistemului de planificare integrată a activităților ministerului*. Acest document, aprobat de ministrul apărării naționale, din punct de vedere al politicilor publice, asigură implementarea acestora, asigurând îndeplinirea obiectivelor, priorităților și direcțiilor de acțiune ale Ministerului Apărării Naționale, respectiv îndeplinirea obiectivelor/priorităților politicii de apărare.

A.2.5. Cerința operațională nr.5: Elaborarea **Directivei de costuri**. Acest document, aprobat de ministrul apărării naționale, va reprezenta baza pentru

calculul costurilor în toate domeniile Ministerului Apărării Naționale, utilizându-se în etapele de Programare, respectiv Bugetare.

A.2.6 Cerința operațională nr.5: Elaborarea *Strategiei de comunicare a Ministerului Apărării Naționale*. Acest document va asigura managementul comunicării MApN cu societatea, aceasta urmând a se efectua în spiritul Agendei publice a ministerului.

A.3. Procesul aferent stabilirii Agendei media, aceasta acționează ca un facilitator între agenda publică și cea instituțională, însă uneori poate avansa propriile priorități, constă în:

A.3.1. Cerința operațională nr.1: Elaborarea *proiectelor de campanii publicitare*, în conformitate cu Strategia de comunicare a ministerului, acestea fiind elemente de sprijin al activităților Ministerului Apărării Naționale.

A.3.2. Cerința operațională nr.2: Încheierea de *contracte cu operatorii mass-media*, prin acestea asigurându-se corelarea publicitară cu momentele acționale ale MApN care au nevoie de acest instrument, totodată pregătind cetățenii pentru mesajele ministerului, dar și cu campaniile de angajare.

B. Cerințele operaționale aferente Definitivării problemelor, aparținând etapei de Programare, constau în:

B.1 Cerința operațională nr.1: Elaborarea *dispozițiilor și precizărilor* aferente procesului de planificare integrată, conform *Metodologiei sistemului de planificare integrată a activităților ministerului*.

B.2. Cerința operațională nr.2: Elaborarea *variantelor proiectelor Programelor majore ale MApN*. Aceste variante se vor elabora în baza Directivei de planificare / a dispozițiilor / a precizărilor, folosind analiza cost-eficacitate. De regulă, plafoanele estimate pentru resursele financiare se mențin constante pentru toate variantele, dar în cazuri excepționale (aparitia unor solicitări după aprobarea Directivei de planificare) acestea se pot majora.

B.3. Cerința operațională nr. 3: Aprobarea, la nivelul Consiliului de Planificare a Apărării, a pachetului *Programelor majore ale MApN*.

C. Cerințele operaționale aferente Identificării variantelor – Alegerii soluțiilor, aparținând etapei de Bugetare, constau în:

C.1. Cerința operațională nr.1: Analiza *impactului limitei bugetare și restricțiilor transmise de Ministerul Finanțelor Publice prin Scrisoarea-Cadru*. Adoptarea deciziilor strategice de încadrare în limită (în cazul în care aceasta este aproape de necesarul estimat) sau stabilirea variantei de răspuns.

C.2. Cerința operațională nr.2: Elaborarea *răspunsului către M.F.P.*, precum și a *materialelor de susținere a solicitărilor bugetare* la nivelul Guvernului, Comisiei Parlamentare, Parlamentului.

C.3. Cerința operațională nr.3: Analiza *impactului bugetului anual aprobat* asupra necesarului estimat – emiterea corecțiilor la nivel strategic. Definitivarea și transmiterea bugetelor ordonatorilor secundari și terțiari.

C.4. Cerința operațională nr.4: Elaborarea *Planului anual de Constituire, Modernizare și Pregătire*.

D. Cerințele operaționale aferente Implementării politicii publice, aparținând etapei de Execuție, constau în:

D.1. Cerința operațională nr.1: Definitivarea și transmiterea *bugetelor ordonatorilor secundari și terțiari*.

D.2. Cerința operațională nr.2: Aprobarea *Planului anual de Constituire, Modernizare și Pregătire*. Executarea activităților aprobate și asigurate integral cu resurse.

D.3. Cerința operațională nr.3: Analiza impactului apariției a noi obiective / schimbare de prioritate în timpul execuției. Actualizarea *Planului anual de Constituire, Modernizare și Pregătire*.

D.4. Cerința operațională nr.4: Analiza impactului eventualelor rectificări bugetare în timpul anului. Actualizarea *Planului anual de Constituire, Modernizare și Pregătire*.

E. Cerințele operaționale aferente Monitorizării și evaluării, aparținând etapei de Evaluare, constau în:

E.1. Cerința operațională nr.1: Monitorizarea desfășurării activităților și *efectuarea corecțiilor* necesare.

E.2. Cerința operațională nr.2: Elaborarea *evaluărilor parțiale*, la termenele stabilite sau ori de câte ori situația operativă o solicită.

E.3. Cerința operațională nr.3: Elaborarea *bilanțului anual* al activității desfășurate de Ministerul Apărării.

E.4. Cerința operațională nr.4: Elaborarea *„lecțiilor învățate”* ca urmare a concluziilor desprinse din bilanțul anual al activității MApN.

Concluzii

Având în vedere nevoia de personal, de noi echipamente militare strategice, elaborarea și lansarea unei politici publice ofensive pot conduce la ameliorarea situației economico-financiară a Ministerului Apărării Naționale. Având în vedere persistența crizei economico-financiare, precum și situația în care apărarea

națională este, de obicei, un domeniu defavorizat în competiția pentru alocarea resurselor financiare, o mai bună prezență în cadrul agendei publice a problemelor strategice ale Armatei României ar ameliora presiunea bugetară.

Totodată, prin elaborarea și implementarea noilor documente de coordonare strategică, precum și aplicarea "lecțiilor învățate" desprinse din activitățile executate, se creează premisele favorabile îmbunătățirii procesului de management al planificării, cu efect direct asupra optimizării managementului resurselor pentru apărare.

BIBLIOGRAFIE

- *** H.G. nr.775/2005 pentru aprobarea Regulamentului privind procedurile de elaborare, monitorizare și evaluare a politicilor publice la nivel central.
 - *** HG nr.1807/2006 pentru aprobarea Componentei de management din cadrul Metodologiei privind sistemul de planificare strategică pe termen mediu al instituțiilor administrației publice de la nivel central.
 - *** OMFP nr.1159/2004 pentru aprobarea Instrucțiunilor privind conținutul, forma de prezentare și structura programelor elaborate de ordonatorii principali de credite în scopul finanțării unor acțiuni sau ansamblu de acțiuni.
- Anderson J., *Public policy making* (2nd ed.), Princeton, NJ, Houghton Mifflin, 1994.
- Howlett M., Ramesh M., *Studiul politicilor publice: Cicluri și subsisteme ale politicilor*, Editura Epigraf, Chișinău, 2004.
- Kingdon J.W., *Agendas, Alternativas and Public Policies*, Harper-Collins, New York, 1984.
- Lerner D., Lasswell, H.D. (eds.), *The Policy Sciences*, Stanford University Press, Stanford.
- Miroiu A., *Introducere în analiza politicilor publice*, Editura Paideia, București, 2001.
- Thomas D., *Understanding Public Policy* (7th ed.), Englewood Cliffs, NJ, Prentice Hall, 1992.
- Weimer D.L., Vinning A.R., *Analiza politicilor publice – concepte și practică* (ediția a III-a), Editura Arc, București, 2004.

**INTEGRARE ECONOMICĂ ÎN AMERICA DE NORD
„IUBEȘTE-ȚI VECINUL ȘI ÎNLĂTURĂ TAXELE
VAMALE” – NAFTA –**

**ECONOMIC INTEGRATION IN NORTH AMERICA
“LOVE YOUR NEIGHBOUR AND REMOVE CUSTOMS
DUTY” – NAFTA –**

**Doctorand Ana-Maria TUDOR
Doctorand Alexandru-Marius TUDOR**

Rezumat: Extinderea procesului de regionalizare la scară planetară prin apariția unor noi grupări de cooperare și integrare economică, a determinat țările dezvoltate din America de Nord să se gândească și ele la o formă de asociere care să le reprezinte mai bine interesele și să le acopere riscurile în relațiile cu celelalte state ale lumii, aflate și ele în astfel de raporturi. Primul pas pentru soluționarea acestor probleme regionale a fost semnarea unui tratat de liberalizare a comerțului între Statele Unite ale Americii, Canada și Mexic. Drept urmare, la 1 ianuarie 1994, a intrat în vigoare Acordul Nord-American de Liber Schimb între Statele Unite ale Americii, Canada și Mexic.

Cuvinte-cheie: proces de regionalizare; integrarea economică; America de Nord, liberalizarea comerțului, NAFTA.

Abstract: Extending the regionalization process on a planetary scale, by the appearance of new cooperation and economic integration groups, determined the developed countries of North America to form an association to represent their best interests and to cover the risk in dealing with other countries of the world, that are found in similar relations. The first step in solving these regional problems, was signing an agreement on free trade between the United States of America, Canada and Mexico. Due to this, on January 1, 1994, the North American Free Trade Agreement between the United States, Canada, and Mexico (NAFTA) entered into force.

Keywords: regionalization process; economic integration; North America; free trade agreement; non-tariff barriers; NAFTA.

O alianță economică, cu un potențial uriaș de utilizare a forței de muncă în condiții de înaltă productivitate și randament, care să determine creșterea nivelului de trai și căreia să i se alăture în viitor și alte state, astfel încât să genereze efecte deosebite asupra relațiilor economice cu alte țări sau

grupări regionale, Acordul Nord-American de Liber Schimb (NAFTA) este un pact merit să elimine barierele tarifare și netarifare la majoritatea bunurilor produse și comercializate în America de Nord. NAFTA a devenit funcțional între Statele Unite ale Americii, Canada și Mexic la 1 ianuarie 1994. Ca mărime, NAFTA reprezintă a doua zonă de liber schimb a lumii, unind 365 de milioane de consumatori din cele trei state într-o singură piață liberă.

Ambasadorul Robert Zoeltick, reprezentantul Statelor Unite pentru comerț, sublinia, în discursul său din 26 iulie 2001, importanța Acordului Nord-American de Liber Schimb: "Putem începe cu ceea ce NAFTA și liberul schimb au însemnat pentru familia medie americană, și acestea sunt estimări conservatoare: NAFTA și Runda Uruguay au avut ca efecte venituri mai mari și scăderea prețurilor bunurilor, rezultând beneficii de 1300-2000 de dolari pe an pentru o familie de patru persoane. Aceștia sunt bani reali pentru fermieri, profesori, ofițeri de poliție și funcționari publici. Adevărații beneficiari sunt americanii cu venituri mici, care suferă o povară disproporționată când prețurile alimentelor, îmbrăcămintei și ale altor articole sunt menținute la un nivel ridicat, în mod artificial, din cauza barierei vamale. NAFTA a atras bunurile și grânele americane în Mexic, acest lucru fiind benefic pentru consumatori, și păstrând locuri de muncă calificate în SUA. După cei șapte ani de implementare NAFTA, exporturile SUA către Mexic și Canada antrenează 2,9 milioane de locuri de muncă pentru americani, cu 900.000 mai mult decât în 1993. Asemenea locuri de muncă oferă salarii care sunt cu 13-18 % mai mari decât salariul mediu."¹

Deci nu este de mirare că SUA ține foarte mult la acest acord de liber schimb, având în vedere efectele pe care le-a avut asupra economiei sale.

NAFTA apare ca o abordare modernă și o continuitate a drumului deschis în perioada postbelică a doi precursori celebri: Autopact și FTA.

Autopact

Considerat drept un model pentru un acord sectorial de comerț liber, **Autopact (Canada-United States Automotive Agreement)** a fost semnat în 1965 între Canada și SUA cu scopul de a elimina taxele vamale pentru autoturismele fabricate în una din cele două țări și expediate în cealaltă țară. În 1995, fluxul reciproc de schimburi cu autovehicule și componente auto între Canada și SUA a ajuns la aproximativ 70 mld. de dolari, iar în prezent acestea reprezintă un sfert din schimburile intra-nord-americane (exclusiv Mexic). Datorită faptului că uzinele

¹ Breaking Barriers in the America's – The Economist, august 2001.

canadiene au avut posibilitatea de a se specializa în câteva modele de autoturisme, cea mai mare parte a producției acestora a fost trimisă în SUA în schimbul unor modele care nu se produceau în Canada. Acest pact prezintă avantajele comerțului liber prin eliminarea taxelor vamale între două țări. Drept urmare, în anul 1985 au loc primele negocieri dintre Canada și SUA privind acordul general de comerț liber, care va intra în vigoare începând cu data de 1 ianuarie 1991 sub denumirea simplă de FTA (Canada – United States Free Trade Agreement).

Acordul de comerț liber SUA-Canada – FTA

La data de 1 ianuarie 1989 se semnează Acordul de liber schimb (Canada – United States Free Trade Agreement), cea mai lungă graniță existentă între două state ale globului, granița Canada – SUA devenind astfel liberă de taxe vamale. Datorită acestui lucru în 1996 schimburile reciproce de mărfuri dintre cele două țări au atins un volum de 381 mld. dolari canadieni, ceea ce înseamnă că la granița dintre cei doi vecini nord-americani are loc în fiecare zi un flux reciproc de mărfuri care depășește un miliard de dolari canadieni.

Acest acord de comerț liber dintre cele două țări prevedea eliminarea totală a taxelor vamale în schimburile reciproce, fie imediat, fie pe perioade de 5 sau 10 ani. Mai întâi taxele vamale au dispărut în comerțul reciproc cu mașini și utilaje, calculatoare, mobilă, hârtie, țigete, pentru ca mai apoi, în 1998, să fie eliminate și restul taxelor la produsele considerate mai sensibile precum confecții, produse alimentare, medicamente. Printre prevederile incluse în acord se numără și facilitarea accesului mărfurilor canadiene pe piața SUA, reglementarea schimburilor de energie și ameliorarea tratamentului investițiilor străine reciproce. Ca urmare a acestor prevederi, industria americană a încetat să mai folosească legile din SUA pentru a se proteja de mărfurile canadiene care aveau prețuri mai scăzute. În ceea ce privește comerțul cu energie, SUA a primit asigurări că livrările canadiene de țigete nu vor fi diminuate iar prețul acestora nu va fi mărit în perioada de deficit de energie. La rândul ei, SUA s-au angajat să nu impună taxe la importul de țigete, gaze și energie electrică importate din Canada.

Acest acord de liber schimb și apoi NAFTA au încurajat economia canadiană, dar și dependența ei față de Statele Unite, deoarece peste 80% din export se face astăzi pe axa nord-sud, pe când în 1985 exportul era de 65%.

Acordul Nord American de Liber Schimb (NAFTA)

Acordul Nord-American de Liber Schimb (North American Free Trade Agreement) este un pact ce are rolul de a elimina barierele tarifare și netarifare la majoritatea bunurilor produse și comercializate în America de Nord. Acest acord a

dus ulterior la comerțul liber cu bunuri și servicii pe toată aria Americii de Nord. El apare ca o urmare firească a unei convingeri adânc înrădăcinate în forța comerțului și investițiilor libere. Acordul reprezintă o abordare modernă continuând drumul deschis în perioada postbelică a celor doi predecesori celebri menționați anterior și anume Autopact și FTA (Canada – United States Free Trade Agreement).

NAFTA a preluat și menținut de fapt toate prevederile acordului de comerț liber SUA-Canada (FTA – Free Trade Agreement) încheiat anterior și a devenit funcțional între Statele Unite ale Americii, Canada și Mexic la 1 ianuarie 1994. Acordul a fost semnat la data de 12 august 1992 de către liderii celor trei țări: George W. Bush – SUA, Brian Mulroney – Canada, Carlos Salinas de Gortari – Mexic. Ca mărime, NAFTA reprezintă o zonă de liber schimb care unește 365 milioane de consumatori din cele trei state într-o singură piață liberă.

Acest Tratat de Comerț Liber reglementează în cele 22 de capitole și 9 anexe, derularea tranzacțiilor comerciale dintre SUA, Canada și Mexic, în vederea eliminării barierelor tarifare și netarifare. Cele 7 domenii importante la care face referire documentul vizează: 1) tratamentul național și accesul la piețe; 2) reguli de origine; 3) proceduri vamale; 4) comerțul cu servicii; 5) investiții; 6) proprietatea intelectuală; 7) soluționarea controverselor.

SUA, Canada, Mexic – statele semnatare NAFTA

SUA a efectuat în perioada încheierii acordului o trecere surprinzătoare de la vechile sale idei de multilateralism la o opțiune mai rezervată în domeniul comerțului internațional, și anume regionalismul.

Această schimbare de politică a avut la bază două cauze.

- o primă cauză a rezultat din faptul că erau frecvente și supărătoare nemulțumirile grupurilor americane cu privire la procesul de liberalizare comercială impus de Acordul General pentru Tarife și Comerț (The General Agreement on Tariffs and Trade). Desigur că o economie ca cea americană nu se putea simți mulțumită să negocieze de la egal la egal cu state mult mai puțin dezvoltate și să nu-și poată impune punctul de vedere datorită regulilor GATT. Stagnarea comerțului internațional în unele domenii foarte dinamice cum ar fi serviciile, investițiile și drepturile de proprietate intelectuală este atribuită, de asemenea, tot tipului de relații comerciale impuse de GATT.

- a doua mare cauză care a înclinat SUA către regionalism a fost extinderea și adâncirea Uniunii Europene. Pentru SUA devenea clar faptul că în Europa

regionalismul a devenit o politică activă și eficientă. Adâncirea integrării europene nu a fost însă cauza principală a declanșării procesului de integrare american, ci a constituit un context favorabil pentru lansarea sa. NAFTA nu era văzut atunci ca un adversar al UE, ci se aștepta ca, la un moment dat, să se producă o apropiere între cele două puteri regionale.²

De ce au vrut SUA să realizeze acest acord tocmai cu Canada și Mexic? Canada era de mult timp în relații comerciale strânse cu firmele americane. Departamentul de Comerț al SUA aprecia că aproximativ jumătate din exporturile SUA către Canada reprezintă livrări către filiale sau sucursale americane de pe teritoriul Canadei și, ținând cont de volumul mare de exporturi al SUA către Canada, deducem că economia SUA era încă dinaintea încheierii acordului foarte strâns legată de cea a Canadei. Era deci normal ca marile concerne americane să susțină inițiativele de regionalizare.

Și în privința Mexicului lucrurile sunt clare: mai mult de 40% din exporturile mexicane de produse prelucrate erau schimburi între companii, cea mai mare parte din acestea fiind desigur americane. Totodată, intrarea Mexicului în GATT și supravegherea strictă a politicilor comerciale a reprezentat o problemă pentru economia mexicană și implicit pentru investițiile americane în Mexic.

Canada nu are o istorie îndelungată în privința politicilor de liberalizare a comerțului internațional. De fapt, Canada este ultimul stat industrializat care s-a aliniat la procesul de liberalizare a schimburilor comerciale (schimbare petrecută în cadrul Runderi Tokyo, finalizată în 1979). Chiar și acum, media tarifară canadiană este de peste 8%, valoare de două ori mai mare decât a SUA. În perioada premergătoare lansării NAFTA, Canada avea o activitate economică dominată de crearea de filiale și sucursale cu activități productive puternic protejate de importuri și cu desfacere îndeosebi pe piața SUA. Productivitatea medie a muncii în Canada se situa cu peste 25% sub cea a SUA, iar Canada nu reușea să obțină succese notabile în diversificarea piețelor sale de export.

Canada a avut câteva motive bine întemeiate să susțină regionalizarea. În primul rând era nevoie de investiții pentru a realiza economii de scară și deci se impunea o anumită liberalizare a procesului investițional. De asemenea, dorea să treacă de barierele vamale americane devenite mai restrictive. A fost prima care a solicitat, după crearea NAFTA, instituirea unei comisii cu sarcina de a armoniza legislația comercială din cele trei țări.

² Internet: www.nafta-customs.com

În **Mexic** existau încă idei conform cărora integrarea economică nord-americană ar duce la dependența statelor mai puțin dezvoltate de economiile statelor dezvoltate. Aceste idei erau în special susținute de un sentiment cu rădăcini istorice de suspiciune față de orice inițiative americane. Însă odată cu lansarea unei noi strategii economice a Mexicului, de substituție a importurilor și de extindere a exporturilor, era imposibil de ignorat imensa piață nord-americană. Atunci când conducătorii mexicani au început să realizeze că investițiile străine directe provenind din Europa nu vor fi suficiente și că piața europeană nu se va deschide semnificativ pentru produsele industriale mexicane, ideea unei zone de liber schimb americane a părut o scăpare pentru economia acestui stat cu o industrie emergentă.

Un alt aspect care a contat mult în decizia finală a Mexicului a fost faptul că majoritatea liderilor politici și economici mexicani erau de formație americană, fiind absolvenți ai marilor universități din SUA și având adânc înrădăcinată concepția economiei de piață. Astfel, s-a creat un adevărat curent în cercurile economice mexicane care susținea realizarea acordului de liber schimb. S-a lansat atunci un pachet de reforme care făcea ireversibil cursul economic pentru orice echipă guvernamentală ulterioară și motiva autoritățile din SUA să privească din altă perspectivă eforturile vecinului mai puțin dezvoltat. Cercurile de interese din Mexic exprimau un sprijin masiv pentru crearea NAFTA, sprijin mai important decât cel oferit de unele grupuri de interese din SUA. Se apreciază însă că gradul de cunoaștere și înțelegere reală a efectelor creării zonei de liber schimb era mai redus în Mexic decât în SUA. Datorită compoziției și atitudinii diferite a Senatului și a Camerei Deputaților, guvernul mexican a avut grijă ca problema participării la NAFTA să fie lansată în Senat și nu în Camera Deputaților, unde oponenții erau mult mai numeroși. Cea mai mare parte a media, îndeosebi televiziunea, a sprijinit inițiativa NAFTA.

Astfel, deși este relativ simplu de analizat rațiunea autorităților mexicane în acest domeniu, este mult mai dificil să se aprecieze și să se evalueze exact percepția publică față de participarea la NAFTA și de modificarea atitudinii față de SUA.

La apariția sa, NAFTA a avut mai multe semnificații:

- NAFTA a reprezentat schimbarea politicii SUA în direcția regionalizării, în pofida vechilor ei concepții despre multilateralitate;

- NAFTA este o grupare economică integraționistă între superputerea economică a lumii, SUA, și două țări cu un potențial diferit: Canada (țară membră G7) și Mexic, o țară cu economie în dezvoltare;
- alăturarea a două țări cu venit pe locuitor foarte ridicat uneia cu un venit substanțial mai scăzut ne conduce la concluzia că unul dintre scopuri a fost și acela de a deplasa axa de dezvoltare economică spre sud;
- NAFTA s-a bazat încă din faza negocierilor pe îndelungatele relații comerciale dintre SUA și Canada, respectiv SUA și Mexic.

Comerțul în cadrul NAFTA

În principiu, NAFTA este un acord comercial și, ca atare, are ca scop principal perfecționarea structurilor economice ale țărilor participante. În vederea creării unei zone de liber schimb în cadrul NAFTA s-a pus accent pe înlăturarea progresivă a taxelor vamale și a barierelor netarifare în calea comerțului cu mărfuri între țările membre. Reguli de origine foarte stricte, acestea sunt formulate pentru a face ca avantajele oferite de NAFTA să nu se acorde decât bunurilor produse în America de Nord, pentru a stabili reguli clare și a obține rezultate previzibile, dar și pentru a reduce obstacolele administrative pentru exportatorii, importatorii și producătorii ce-și realizează activitățile în virtutea acordului.³

Sub auspiciul NAFTA au fost eliminate toate barierele netarifare la schimbul cu produse agricole între SUA și Mexic. Aceste bariere, incluzând politica Mexicului de "permitere a importurilor" (care fusese singura și cea mai mare barieră la vânzările de produse americane în Mexic), au fost transformate fie în taxe pe valoarea adăugată, fie în taxe normale. În plus, multe taxe vamale au fost imediat eliminate, altele urmând a fi eliminate pe parcursul a 5, 10 sau 15 ani. Eliminarea imediată a taxelor vamale s-a aplicat unui mare număr de produse agricole. De fapt, mai mult de jumătate din valoarea comerțului cu produse agricole a devenit "duty-free" chiar când acordul a intrat în vigoare.

De la înființarea sa, NAFTA trebuia abordat în primul rând din punct de vedere al politicii comerciale a SUA. De la începuturile NAFTA, președintele Bush și mai apoi președintele Clinton au avut ca scop principal lansarea proiectului lor pentru inițierea tratatelor de creare a unei zone de comerț liber a Americilor, care

³ UNCTAD – Handbook of Economic Integration and Cooperating Grouping of Developing Countries, vol.I – Geneva, Regional and Suregional Integration Grouping, UN, 1998.

mai târziu s-a concretizat în FTAA. S-ar putea spune că o lărgire a UE a adus o lărgire a Zonei Libere Nord-Americane sau viceversa.

De la crearea NAFTA, SUA au înregistrat o creștere considerabilă a comerțului cu celelalte două țări membre, Canada și Mexic. În vederea reducerii barierelor din calea comerțului între țările membre NAFTA, nivelul mediu al taxelor vamale mexicane s-a situat la 10% în 1993, de 2,5 ori mai mare decât cel al SUA, în timp ce, în 1999, nivelul taxelor vamale mexicane a scăzut la 2%, iar barierele netarifare au fost eliminate în cea mai mare măsură.⁴ În cazul relațiilor comerciale între SUA și Canada, situația a continuat să fie aceeași celei dinaintea creării NAFTA, cu mențiunea că aproape toate schimburile de mărfuri între cele două țări sunt în prezent scutite de taxe vamale.

Ponderea comerțului NAFTA în comerțul mondial total a crescut simțitor în 2000 față de 1999. Exporturile intra-NAFTA, ca pondere în cadrul exporturilor mondiale, au crescut de la 35,6% în 1990 la 39,6% în 2000, în timp ce importurile au scăzut cu numai un procent, de la 27,1% la 27,0%. Astfel, balanța comerțului intra-NAFTA a înregistrat o creștere a excedentului comercial de la 8,5% în 1990, la 12,6% în 2000.⁵

NAFTA a fost rezultatul unei mișcări integraționiste a economiilor nord-americane, care, devenind tot mai puternică, a făcut posibilă încheierea acestui acord.

Factorii care au influențat comerțul regional în cadrul NAFTA sunt:

- reformele comerciale aplicate în cadrul NAFTA;
- aplicarea, din partea concurenților de pe piața mondială, a reducerilor, respectiv eliminărilor tarifelor comerciale negociate la Runda Uruguay;
- creșterea relativ rapidă a economiei SUA;
- deprecierea pesos-ului mexican, care s-a produs datorită recesiunii mexicane din 1995, dar și invaziei pieței mexicane cu importuri din celelalte două țări membre NAFTA.

Având în vedere aspectul tarifar al comerțului regional în cadrul NAFTA, se constată o sporire considerabilă a gradului de deschidere a pieței mexicane. Bunurile și serviciile SUA și ale Canadei au acces pe piața mexicană. Prin intermediul NAFTA, tarifele mexicane au fost reduse de la 10% la 3%, iar importante bariere netarifare (mai ales în sectorul industriei de automobile) au fost eliminate.

⁴ www.iie.com – International Institute for Economics

⁵ Raportul Anual al OMC, 2001.

Și la început de mileniu III, NAFTA continuă să fie unul dintre principalele motoare ale creșterii comerțului mondial. Astfel, importurile de mărfuri ale acestei regiuni au crescut în 2001 cu 129 miliarde USD, reprezentând mai mult de o cincime din importurile mondiale de mărfuri și aproape jumătate din creșterea comerțului mondial.

NAFTA, UE și Asia de Est domină în prezent economia lumii, cuprinzând 80% din producția și comerțul mondial. Și în cadrul NAFTA, ca și în cadrul UE și Asia de Est, țările membre desfășoară schimburi comerciale și cu țări din afara regiunii respective, comerțul intraregional crescând astfel mai rapid decât comerțul interregional.

Parteneri comerciali

Mexicul reprezintă cel de-al doilea partener comercial al Statelor Unite ale Americii. Dacă pentru Mexic, SUA constituie principalul partener comercial, schimburile economice Canada – Mexic sunt mai reduse ca amploare. Pentru Canada, SUA reprezintă cel mai important partener comercial, cu care derulează peste doua treimi din importurile și exporturile sale; 86.6% din exporturile totale ale Canadei sunt destinate partenerilor NAFTA.

Avantaje și dezavantaje

NAFTA a fost un subiect controversat la momentul punerii sale în aplicare, și încă mai este considerat controversat și în ziua de azi din cauza dazacordurilor existente în ceea ce privește efectul pe care l-a avut asupra rezidenților din cele trei țări. În timp ce unele efecte, cum ar fi creșterea comerțului, pot fi considerate atât pozitive cât și negative, în funcție de circumstanțe, unele efecte sunt în mod evident pozitive, cum ar fi serviciile de sănătate mai bună, iar altele sunt în mod evident negative, precum reducerea, în medie, a creșterii PIB-ului. Un rezultat al NAFTA este că dependența Mexicului față de economia SUA a crescut în mare măsură.

Astfel, fiecare parte din acordul NAFTA beneficiază de anumite **avantaje**:

- SUA și Canada câștigă accesul la piața mexicană, o piață cu peste 80 de milioane de oameni;
- ținând cont de faptul că Mexicul este o țară mult mai mică decât SUA, iar crearea de locuri de muncă este același și în SUA și în Mexic, efectul creării NAFTA este mult mai mare pentru Mexic;

• NAFTA a contribuit la creșterea atractivității Canadei pentru investitorii străini. În acest sens prevederile NAFTA asigură o mai mare certitudine și stabilitate pentru deciziile de investiții garantând un tratament echitabil, transparent și nediscriminatoriu al investitorilor și al investițiilor acestora în întreaga zonă de comerț liber;

• contribuția NAFTA la creșterea productivității printr-o concurență sporită și inputuri la prețuri mai competitive a atras, de asemenea, un volum sporit de investiții în Canada;

• NAFTA a avut efecte pozitive pentru SUA în ceea ce privește exporturile, veniturile, investițiile și locurile de muncă, întrucât taxele vamale aplicate de Mexic s-au redus drastic. Schimburile comerciale cu Mexicul au dus la crearea unui număr de 90 – 160 de mii de locuri de muncă în SUA.

Printre **efectele imediate** și pe termen mediu ale intrării în vigoare a NAFTA menționăm:

• consolidarea stabilității economice în regiune;

• sporirea considerabilă a fluxurilor comerciale și de capital între statele semnatare;

• asigurarea condițiilor pentru menținerea capacității concurențiale a firmelor americane și canadiene în competiția cu cele europene și asiatice prin folosirea mâinii de lucru ieftine mexicane;

• creșterea globală a producției în regiune și sporirea numărului locurilor de muncă, îndeosebi în Mexic;

• dezvoltarea tehnologică a Mexicului și sporirea capacității sale de a atrage investiții străine directe, atât de pe piețele SUA și Canadei, cât și, în general, de pe piețele internaționale;

• potențarea rolului politic al Canadei pe plan regional și a capacității sale de a consolida statutul de stat federal;

• sporirea considerabilă a capacității concurențiale a Mexicului. Pe această bază, Mexicul a fost în măsură să încheie acorduri de liber schimb cu unele țări latino-americane (Chile, Columbia, Venezuela), precum și un acord similar NAFTA cu Uniunea Europeană (la presiunea europenilor, interesați să asigure firmelor europene pe piața mexicană condiții similare celor oferite firmelor americane și canadiene).

Corporațiile transnaționale sunt susținătorii cei mai înfocați ai constituirii NAFTA, ele fiind cele mai bine pregătite pentru a face față oricărei concurențe. Drept urmare, ele și-au putut extinde afacerile extrem de ușor în țările membre.

Mexicul, unde producția industrială nu s-a bazat pe tehnologii foarte performante, a oferit o mare oportunitate pentru companiile străine, în relația productivitate-cost de producție. NAFTA a creat producătorilor canadieni posibilitatea de a-și utiliza integral potențialul, extinzându-și sfera de activitate pe o piață nord-americană foarte vastă, mai bine integrată și mai eficientă. Producătorii din zona de liber schimb au acces la mărfuri și produse intermediare de cea mai bună calitate, la prețuri rezonabile și scutiri de taxe pentru produsele provenite din toată America de Nord, astfel că, cererea consumatorilor este satisfăcută acum de produse și servicii de cea mai bună calitate.

Printre consecințele negative ale creării zonei de liber schimb menționăm :

- unele sectoare economice care nu sunt competitive în plan global riscă să fie eliminate;

- multe locuri de muncă ar putea fi reduse, iar pentru unele societăți ar putea exista riscul falimentării din cauza deplasării resurselor economice spre zone care oferă avantaje comparative mai mari;

- crește cantitatea de importuri, iar acest lucru ar putea cauza un deficit în cazul în care importurile ajunge la un nivel mai înalt decât exporturile.

NAFTA prezintă însă și o serie de **dezavantaje**.

Mexicul a suferit cea mai gravă criză economică din ultimii 60 de ani. De la implementarea NAFTA, șomajul a crescut cu 2.000.000 de persoane și 28.000 de întreprinderi mexicane au falimentat. Totodată, salariul real s-a redus cu o treime la începutul NAFTA. Tot din cauza NAFTA aproximativ un milion de fermieri mexicani au falimentat din cauza importului de cereale din nord. Multe întreprinderi mici și mijlocii au fost eliminate sub reglementările NAFTA. Rata poluării și a bolilor provocate de acestea, precum hepatita, bolile respiratorii, a crescut atât pentru mexicani, cât și pentru americanii rezidenți în zona frontierei.

Soluționarea gravei crize economice mexicane din 1995 este însă un argument în favoarea NAFTA. SUA au ajutat financiar cu suma de 20 mld. USD, iar Fondul Monetar Internațional cu 17,8 mld. USD. Acesta din urmă a reprezentat cel mai mare ajutor financiar acordat vreodată unei singure țări. Acest lucru nu ar fi fost posibil dacă NAFTA nu ar fi fost în vigoare și dacă nu ar fi prezentat garanția că economia mexicană se poate revigora în condițiile derulării în continuare a tratatului. În această privință argumentele sunt împărțite, deoarece se consideră că existența

NAFTA a avut ca efect adâncirea parteneriatului nord american însă pe de altă parte prețul plătit pentru acest lucru a fost mult prea mare.

NAFTA și UNIUNEA EUROPEANĂ

Cele mai multe comparații ale zonei de liber schimb de pe continentul american se fac cu Uniunea Europeană.

În primul rând, NAFTA este localizată în America, având trei membri fondatori, și anume SUA, Canada și Mexic, și nu are monedă proprie. Există însă la nivel de proiect propunerea de introducere pentru cele trei țări membre a unei monede unice numite amero. Primii pași în această direcție au fost deja făcuți prin crearea Parteneriatului pentru Securitate și Prosperitate între SUA, Mexic și Canada, care include și lărgiște atribuțiile NAFTA. Uniunea Europeană este situată în Europa, având 27 de membri și monedă proprie – Euro.

Uniunea Europeană a atins cel mai înalt grad de integrare regională – uniunea economică și monetară, pe când NAFTA se restrânge la crearea unui spațiu economic unic.

Ambele grupări permit comerțul liber între statele membre. Atât în cadrul NAFTA, cât și în Uniunea Europeană nu există un singur lider desemnat ci există mai mulți lideri, în funcție de țările participante.

În Europa există fonduri pentru mecanismele compensatorii în vederea construirii infrastructurii necesare în țările membre mai puțin dezvoltate. În cadrul acordului NAFTA, acestea însă nu există.

Cea mai mare diferență este cea politică, deoarece națiunile trebuie să fie niște democrații stabile înainte de a intra în comunitatea europeană și piața comună europeană este un pas intermediar către unitatea politică.

NAFTA nu dispune de organe executive cu acțiune permanentă, deoarece s-a dorit diminuarea până la limita minimă a dimensiunii politice a procesului. Totodată, statele NAFTA nu au o poziție comună față de terți în domeniul taxelor vamale și își mențin independența propriilor lor economii naționale.

Odată cu apariția Acordului Nord-American de Liber Schimb, statele membre și-au lărgit posibilitățile de desfacere a produselor, îmbunătățindu-și totodată competitivitatea propriilor produse. Acest lucru a putut fi realizabil ca urmare a deplasării producției către zonele geografice ce ofereau o forță de muncă mai ieftină și mai bine calificată. Prin acest acord s-a urmărit instaurarea unei puternice alianțe economice, cu un mare potențial de utilizare a forței de muncă și de creștere a

nivelului de trai, existând posibilitatea ca în viitor să i se alătore și alte țări din Occident.

NAFTA, alături de Uniunea Europeană și Asia de Est, domină în prezent economia lumii, cuprinzând 80% din producția și comerțul mondial.

BIBLIOGRAFIE

Breaking Barriers in the Americas – The Economist, august 2001.

Raportul Anual al OMC, 2001.

UNCTAD – Handbook of Economic Integration and Cooperating Grouping of Developing Countries, vol. I – Geneva, Regional and Suregional Integration Grouping, UN, 1998.

SURSE DE INTERNET:

Internet: www.nafta-customs.com

www.iie.com – International Institute for Economics

ÎN ATENȚIA COLABORATORILOR !

Pentru o mai bună procesare a articolelor și pentru introducerea revistei în baza de date internațională CEEOL, dorim respectarea următoarelor cerințe **obligatorii**:

- ✓ **titlul articolului – română și engleză;**
- ✓ **abstractul – română și engleză;**
- ✓ **cuvinte cheie (5-6) – română și engleză;**
- ✓ **instituția din care provine autorul;**
- ✓ **e-mail, telefon, fax (o adresă de contact);**
- ✓ **bibliografie.**

1. *Textul.* Se introduce în Microsoft Word, folosind fontul Times New Roman și tastatura standard românească. Nu sunt acceptate fonturile care au mapări neobișnuite (în care caracterele cu diacritice - ș, ț, ă, î și Ș, Ț, Ă, Î - înlocuiesc alte caractere - [,], @, ~, \ ș.a.m.d.). Textul în limba română trebuie să aibă în mod obligatoriu diacritice. Articolul trebuie cules, pur și simplu, fără nicio altă formatare în afara sublinierilor, acolo unde este cazul, folosind bold și italic. Paragrafele vor fi delimitate de un Enter, părțile articolului fiind separate între ele prin două-trei paragrafe goale.

2. *Ecuatiile.* Indiferent de locul pe care îl ocupă în cadrul articolului, ecuațiile se introduc numai în Microsoft Equation Editor. La limită, se acceptă ecuații scrise de mână, numerotate și trimise separat de restul articolului).

3. *Figurile.* Sunt acceptate formatele vectoriale standard. În cazul figurilor produse cu o altă aplicație decât Microsoft Word (de exemplu, Corel Draw sau în AutoCAD), fișierele respectivelor aplicații vor fi trimise împreună cu restul articolului. Figurile trimise în format electronic vor fi desenate la dimensiunile la care pot fi tipărite, iar dimensiunea textului trebuie să fie între 8 și 12 puncte tipografice. Sunt acceptate și figuri desenate de mână, pe foi separate de restul articolului, cu condiția ca desenele să fie clare și să poată fi ușor identificat locul din cadrul articolului în care trebuie să se regăsească.

4. *Imaginile.* Imaginile scanate trebuie incluse atât în documentul Microsoft Word, cât și trimise separat. Nu se recomandă folosirea imaginilor preluate de pe Internet, deoarece acestea nu satisfac cerințele necesare pentru tipărirea lor (având o rezoluție mult inferioară celei necesare pentru un tipar de calitate). Imaginile de calitate au o rezoluție de minimum 200 dpi. Pentru formatele JPEG și GIF, aveți în vedere ca, în urma compresiei, calitatea imaginii să devină rezonabilă.

5. *Numerotarea.* Ecuatiile, figurile, tabelele, titlurile din bibliografie vor fi numerotate cu cifre arabe, astfel:

- între paranteze pătrate pentru bibliografie;
- între paranteze rotunde pentru formule;
- prin exponent, în cazul notelor de subsol;
- precedate de denumire, în cazul observațiilor, figurilor, tabelor etc.

Rugăm autorii să redacteze articolele atât în limba română, cât și în limba engleză.

Vă mulțumim !

Redacția

Revista de Științe Militare

EDITOR
Secția de Științe Militare

a
Academiei Oamenilor de Știință
din România

CONSILIUL EDITORIAL
PREȘEDINTE DE ONOARE
general (r) prof. univ. dr. H. C. Vasile CÂNDEA

PREȘEDINTE
general-locotenent prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI

VICEPREȘEDINTE
general (r) prof. univ. dr. Eugen BĂDĂLAN

REFERENȚI ȘTIINȚIFICI
general-locotenent prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI
general de brigadă (r) prof. univ. dr. Viorel BUȚA
contraamiral fl. (r) prof. univ. dr. Marius HANGANU

MEMBRI
general (r) prof. univ. dr. Anghel ANDREESCU
general maior (r) prof. cons. dr. Constantin MINCU
general de flotilă aeriană prof. univ. dr. Florian RĂPAN
general de brigadă (r) prof. univ. dr. Viorel BUȚA
locotenent-colonel dr. Cristophe MIDAN, Franța
general (r) dr. Mihail POPESCU
dr. Karina MARCZUK, Polonia
prof. univ. dr. Adrian GHEORGHE, SUA
colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU

COLEGIUL DE REDACȚIE
Director
colonel lector univ. dr. Alexandru STOICA
editura@unap.ro

Redactor
colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU
esiteanu@yahoo.com

Referent de specialitate
Alina ALBU

Corector
Mariana MOLDOVEANU

Tehnoredactor
Liliana ILIE

Tipar executat
la Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”
Șoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, București
e-mail: editura@unap.ro
Tel./Fax: 319.59.69; 319.48.80/0453

Revista de Științe Militare apare trimestrial.

COPYRIGHT: sunt autorizate orice reproduceri,
fără perceperea taxelor aferente, cu condiția indicării
precise a numărului și datei apariției revistei din care provin.

Coperta I: Regele Carol I al României (1866-1914)
Sursa: wikipedia

Anul acesta se împlinesc 100 de ani de la cel de-al doilea război balcanic în care trupele române, al căror comandant suprem a fost regele Carol I, au oprit agresiunea Bulgariei împotriva foștilor ei aliați.

Coperta II: Columna lui Traian. Sursă: Muzeul Militar Național,
prin amabilitatea domnului Neculai Moghior, șeful Secției Documentare.

*Pentru publicarea de materiale promoționale în cuprinsul revistei,
rugăm agenții economici și pe toți cei interesați să se adreseze redacției
pentru a conveni forma de colaborare.*

638/2013

C.250/2013